



Zvonimir Kostić Palanski

# LEKSIKON BIBLIJSKIH SIMBOLA



**Zvonimir Kostić Palanski**

**LEKSIKON  
BIBLIJSKIH  
SIMBOLA**

**320 simbola**

Pogovor  
**prof. dr Dragoljub B. Đorđević**

**Punta Niš  
2002.**



## BIBLIJSKI SIMBOLI

**B**iblija je, kao tvorevina duha, božanskog i ljudskog (“Sve je pismo od Boga dano,” 2. Tim 3,16; “Naučeni od Svetoga Duha govoriše sveti Božji ljudi.” 2. Pt 1,21), pisana u rasponu od šesnaest vekova (od 15. veka pre n.e. do 1. veka n.e.). Svoju supstancijalnu višeslojnost ona izražava u spoljašnjoj formi, žanrovski vrlo raznovrsnoj (psalmi, pesme, poslovice, istorijski izveštaji, hronike, parabole, basne, priče) i u unutrašnjem bogatstvu simbola, metafora, tipova, slika, predstava.

Za razliku od svih drugih razvijenih civilizacija, kao što su bile vavilonska, egipatska ili indijska, da i ne pominjemo malo znana afrička, američka ili australijska plemena, kod kojih je u kolektivnom pamćenju takođe sačuvano sećanje na “rajsko doba” i koje je obnavljano određenim ritualnim tehnikama, jevrejska civilizacija je preko svojih ceremonijalnih radnji takođe težila uspostavljanju određenog kontinuiteta sa “rajskim vremenom”. Međutim, to nisu bile tehnike “povratka unazad”, kako to tvrde antropolozi psihoanalitičke orijentacije, već ceremonijalno najavljivanje Mesije, koji je jedini u stanju da omogući trajni povratak u “zlatno doba”. Obredni sistem, koji je obuhvatao svakodnevne krvne žrtve i posredničke službe levitskih sveštenika u zemaljskom Svetilištu, i godišnji praznici sa svojim žrtvama, bili su simboli, slike i senke, koji su ukazivali na pojedine faze Hristovog plana i dela spasenja, a posebno na Njegovu žrtvu na Golgoti i Njegovo prvosveštениčko posredovanje u nebeskom Svetilištu. Svi ovi obredi bili su ispunjeni jakom simboličkom snagom, tako da su svojim potencijalom ostvarivali realnost pojedinih perioda u Hristovom životu.

Gledajući sa ovog aspekta, Golgota, odnosno Hristova žrtva na Golgoti, nudi nam se kao žižna tačka, u koju se stiču svi starozavetni simboli i koji se u njoj ukidaju, ili obrnuto: Golgota je ta koja razotkriva evanđeoski karakter žrtava levitskog sveštenstva. Ova činjenica olakšava izbor onih tumačenja simbola iz

ovog vidokruga, koja, za razliku od drugih, grade celovitu sliku, koja se može veoma uspešno preneti na Hrista i Njegov život. Provera vrednosti ovih simbola i verodostojnosti njihovih značenja može se izvršiti povratnom projekcijom. Drugim rečima, većina ceremonijalnih simbola je hristocentrična, tj. svim svojim značenjskim nabojem okrenuta prema centralnoj ličnosti Biblije, Isusu Hristu. I to bi ujedno bila veoma važna zakonitost u dešifrovanju biblijskih simbola, onih naravno koji su vezani za Svetilište. Ostali simboli, ako i nemaju tu funkciju, svojim rasporedom čine krugove, na manjoj ili većoj udaljenosti od tog centra.

Druga zakonitost u razumevanju i tumačenju biblijskih simbola, opšteg karaktera, jeste ta da se njihovo značenje i odgonetanje mora potražiti u samoj Bibliji. Katkada je njihovo objašnjenje eksplicitno dato u samom kontekstu, a katkad se moraju povlačiti, i to vrlo pažljivo, paralele između ličnosti i ličnosti, ličnosti i pojava, pojava i radnji, ili pak između pojedinih proročkih lanaca. Na taj način izbegava se proizvoljnost, pa samim tim i greška.

Treća zakonitost se odnosi na to da se mora poštovati mozaički karakter simbola. Iako su dopuštene i originalne percepcije, mora se radi njihovog pravilnog tumačenja početi od osnovnog učenja Biblije. Drugim rečima, mada se simboli odvajaju od uobičajenog značenja i uzdižu na viši, rekli bismo nadvremenski nivo, oni na tom nivou ne ostaju usamljeni, već grade višestruke relacije. Ovo je pre svega karakteristično za simbole u proročkim lancima.

Četvrta zakonitost, ne manje važna od prethodne tri, a koja takođe sprečava pogrešno shvatanje biblijskih simbola, odnosi se na podrobno i pažljivo proučavanje načina poimanja i tumačenja biblijskih simbola od strane samih biblijskih pisaca (npr. KRŠTENJE, VETROVI, HLEB, JAGNJE, PASHA, MANA, STENA i mnogi drugi).

Peta zakonitost, koja se mora poštovati posebno u dešifrovanju simbola iz proročkih lanaca, jeste ta da proročanstva takve vrste počinju da teku odmah sa njihovim davanjem. Karakterističan primer za to nalazimo u drugoj glavi knjige proroka Danila, gde prorok vavilonskom caru Navuhodonosoru objašnjava san o četiri svetska carstva i o večnom carstvu Božjem, počevši naravno od Vavilonskog carstva. Ovakve simbole po pravilu tumači vreme. U njima je kondenzovano vreme. Oni su nadvremeni sve do trenutka kad treba da se susretnu sa određenim istorijskim vremenom i da ga osvetle. Sama istorija je njihovo ispunjenje. Zato se oni i ne mogu razumeti dok ih istorija ne potvrdi.

Njih katkad ne mogu razumeti ni sami proroci, koji ih posreduju. Jedan takav primer nalazimo opet kod proroka Danila, kome je bilo rečeno da svoju knjigu zapečati "do poslednjega vremena" (Dan 12,4).

Da bi se višeslojni jezik Biblije mogao pravilno razumeti, neophodno je otključati najpre vrata njegovog simboličkog sloja, jer je simbol strukturalni deo biblijskog teksta. On je od njega neodvojiv. On je njegov element, njegovo čvorište. Simbol je ono vezivno sredstvo za međusobno povezivanje, učvršćivanje i uobličavanje različitih sadržaja, koje omogućuje da i ti sadržaji po sebi postanu novi simboli. U svojoj homogenosti oni sada mogu da se projektuju na nove prostore i na nova vremena, čime pomažu u osvetljavanju novih sadržaja. Simbol upija prividnu raznovrsnost pojavnoga u jedan znak, daje mu pečat jednoznačnosti i na taj način ostvaruje njegovu pomičnost, koja je neophodna za obeležavanje i podvlačenje zajedničke osnove sadržinskih različitosti, potpuno drugačijih pojava i događaja.

Kako u celoj Bibliji, tako se i u simbolu susreću dva duha - božanski, koji ga je dao, i ljudski, koji ga prima. Simbol će ostati i nedokučiv i neuhvatljiv, ukoliko ne dođe do tog dodira. Simbol u sebi ostvaruje metafizičku povezanost vidljivog i nevidljivog. Vidljivi deo je zapravo omotač nevidljivoga, koje čini jezgro simbola. Potrebna je puna koncentracija duha da se pronikne u smisao, koji simbol sugerise i da se obuhvati nevidljiva datost, koju on natkriljuje. Jezgro simbola otvara božanski duh u trenutku kada mu se približi prosvetljeni duh onoga koji želi da uhvati njegovu neuhvatljivost i dokuči njegovu nedokučivost. Nerazumevanje značenja simbola ili pak njihovo pogrešno tumačenje nikako ne podrazumeva slabost samih simbola. U pitanju je jednostavno nedostatak prosvetljenosti, mudrosti i znanja onoga koji nastoji da ga uzme za meru pogrešnih datosti. Jezik simbola je jezik na višoj razini, koji svojom unutrašnjom svetlošću sa određene vremenske distance osvetljava realnost, određene događaje ili niz određenih događaja. Na nužnost prosvetljenosti podseća i opominje i sam prorok sa Patmosa kada je u pitanju simbolični broj 666: "Ovde je mudrost. Ko ima um neka izračuna broj zveri, jer je broj čovekov i broj njezin šest stotina i šezdeset i šest." (Otk 13,18). Ovo je naravno uslov i za poimanje svih ostalih simbola. Sličnu misao nalazimo i kod proroka Danila: "... jer su zapečaćene ove reči do poslednjega vremena. ... niti će koji bezbožnik razumeti, ali će razumni razumeti." (Dan 12,9.10).

Istorijski simboli su supstrati koji obuhvataju određene istorijske sadržaje, koji se ne mogu promeniti, potisnuti ili osujeti-

ti, upravo zbog neprobojnosti jezgra simbola. Oni služe za posredovanje određenih sadržaja, za zbirno iskazivanje određenih istorijskih činjenica. U njima se skriva proročko saznanje o realnosti sveta i sledu budućih događaja. Štaviše, ta realnost se čuva u simbolu. Knjiga Otkrivenja je tipičan primer nužnosti skrivanja i čuvanja istorije crkve i sveta u simbolima od krivotvorenja i zloupotreba od strane onih koji su moćni da to i učine, koji su oličeni u tim simbolima. Pokušaj promene čitavog jednog proročkog lanca nalazimo u Starom zavetu, u knjizi proroka Danila, gde se vavilonski car Navuhodonosor nije zadovoljio da bude samo "zlatna glava" na kipu koji je sanjao, što je značilo da će posle njegovog carstva nastati druga carstva, već je podizanjem zlatnoga kipa želeo da pokaže neprolaznost svoje moćne carevine (v. Dan 1. i 3. glava).

Poštujući sve ove principe i zakonomernosti, koji su proizašli iz same suštine Biblije, verujem da će ovaj leksikon moći čitaocu da pruži puniji uvid u biblijske simbole i njihova duboka značenja.

Svestan da će ovaj Leksikon izazvati možda i oštra reaganja, naglašavam da je moj doprinos u rasvetljavanju biblijskih simbola potpun samo u odrednicama GOLUB, ČETIRI, JASPIS, PLAVO, SMOKVA, STEGNO, VITLJEJEM, ZMIJA OD MEDI, ŽBUN, a delimičan u odrednicama BELO, CRNO, ČETIRI, EFESKA CRKVA, FILADELFIJSKA CRKVA, LAODIKIJSKA CRKVA, MORE, ODEĆA SVEŠTENIKA, PERGAMSKA CRKVA, REČ, SARDSKA CRKVA, SEVERNI CAR, SMIRANSKA CRKVA, 144.000, SVADBENO RUHO, 666, TIJATIRSKA CRKVA, TRI, VINO, ŽENA OBUČENA U SUNCE, TRUBE. Kritičarima koji u pojedinim tumačenjima budu želeli pre svega da vide versku isključivost i netolerantnost, ostaje da svoja oštra pera podignu protiv same istorije.

Zvonimir Kostić Palanski

## SKRAĆENICE BIBLIJSKIH KNJIGA

<b>Ag</b>	Knjiga proroka Ageja
<b>Am</b>	Knjiga proroka Amosa
<b>Av</b>	Knjiga proroka Avakuma
<b>Avd</b>	Knjiga proroka Avdija
<b>1. Car</b>	1. knjiga o carevima
<b>2. Car</b>	1. knjiga o carevima
<b>Dan</b>	Knjiga proroka Danila
<b>Dela</b>	Dela apostolska
<b>1. Dnev</b>	1. knjiga dnevnika
<b>2. Dnev</b>	1. knjiga dnevnika
<b>Ef</b>	Efescima poslanica
<b>Fil</b>	Filibljanima poslanica
<b>Flm</b>	Filimonu poslanica
<b>Gal</b>	Galatima poslanica
<b>Is</b>	Knjiga proroka Isaije
<b>Is.Nav.</b>	Knjiga Isusa Navina
<b>Jak</b>	Poslanica sv. apostola Jakova
<b>Jd</b>	Judina poslanica
<b>Jer</b>	Knjiga proroka Jeremije
<b>Jest</b>	Knjiga o Jestiri
<b>Jevr</b>	Jevrejima poslanica
<b>Jezd</b>	Knjiga Jezdrina
<b>Jez</b>	Knjiga proroka Jezekilja
<b>Jl</b>	Knjiga proroka Joila
<b>Jon</b>	Knjiga proroka Jone
<b>Jv</b>	Evandjelje po Jovanu
<b>1. Jv</b>	1. Poslanica sv. apostola Jovana
<b>2. Jv</b>	2. Poslanica sv. apostola Jovana
<b>3. Jv</b>	3. Poslanica sv. apostola Jovana
<b>Jov</b>	Knjiga o Jovu
<b>Kol</b>	Kološanima poslanica
<b>1.Kor</b>	1. Korinćanima poslanica
<b>2. Kor</b>	2. Korinćanima poslanica



<b>Lk</b>	Evandjelje po Luci
<b>Mal</b>	Knjiga proroka Malahije
<b>Mih</b>	Knjiga proroka Miheja
<b>Mk</b>	Evandjelje po Marku
<b>1. Mojs</b>	1. knjiga Mojsijeva
<b>2. Mojs</b>	2. knjiga Mojsijeva
<b>3. Mojs</b>	3. knjiga Mojsijeva
<b>4. Mojs</b>	4. knjiga Mojsijeva
<b>5. Mojs</b>	5. knjiga Mojsijeva
<b>Mt</b>	Evandjelje po Mateju
<b>Na</b>	Knjiga proroka Nauma
<b>Nem</b>	Knjiga proroka Nemije
<b>Os</b>	Knjiga proroka Osije
<b>Otk</b>	Otkrivenje
<b>Pesma</b>	Pesma nad pesmama
<b>Plač</b>	Plač Jeremijin
<b>Priče</b>	Priče Solomunove
<b>Prop</b>	Knjiga propovednika
<b>Ps</b>	Psalmi Davidovi
<b>1. Pt</b>	1. Poslanica sv. apostola Petra
<b>2. Pt</b>	2. Poslanica sv. apostola Petra
<b>Rim</b>	Rimljanima poslanica
<b>Rut</b>	Knjiga o Ruti
<b>1. Sam</b>	1. knjiga Samuilova
<b>2. Sam</b>	2. knjiga Samuilova
<b>Sof</b>	Knjiga proroka Sofonije
<b>1. Sol</b>	1. Solunjanima poslanica
<b>2. Sol</b>	2. Solunjanima poslanica
<b>Sud</b>	Knjiga o sudijama
<b>1. Tim</b>	1. Timotiju poslanica
<b>2. Tim</b>	2. Timotiju poslanica
<b>Tit</b>	Titu poslanica
<b>Zah</b>	Knjiga proroka Zaharije

# A

## ADAM

Adam predstavlja krunu Božjeg stvaranja, jer je stvoren prema “po obličju Božjem” (1. Mojs 1,27). Adam je na taj način postao “sin Božji” (Lk 3,38). Za njegovo ime vezuje se i prvi greh, izazvan neposlušnošću Božjim zapovestima, a kao posledica toga i smrt. “Po Adamu svi umiru” (1. Kor 15,22), znači da neporođene, neposvećene ljude čeka Adamova sudbina.

Ap. Pavle piše za Adama da je on “slika budućeg Adama” (Rim 5,14), odnosno Isusa Hrista. “Jer kad kroz greh jednoga pomreše mnogi, mnogo se veća blagodat Božja i dar izli izobilno na mnoge blagodaću jednoga čoveka Isusa Hrista. I dar nije kao greh jednoga: jer za greh jednoga bi osuđenje, a dar od mnogih grehova opravdanje. Jer kad za greh jednoga carova smrt kroz jednoga, koliko će većma oni koji primaju izobilje blagodati i dar pravde u životu carovati kroz jednoga Isusa Hrista! Zato dakle kao što za greh jednoga dođe osuđenje na sve ljude, tako i pravdom jednoga dođe na sve ljude opravdanje života. Jer kao što neposlušanjem jednoga čoveka postashe mnogi grešni, tako će i poslušanjem jednoga biti mnogi pravedni.” Rim 5,15-19. “Tako je i pisano: prvi čovek Adam postade u telesnom životu, a poslednji Adam u duhu koji oživljuje.” 1. Kor 15,45.

## ALFA I OMEGA - Otk 1,8

Alfa i Omega su prvo i poslednje slovo grčkog alfabeta i ona simbolišu početak i kraj, sveznanje, prvu i poslednju reč. Reči u knjizi proroka Isaije “prvi i poslednji” (41,4; 48,12) odnose se na Boga Oca, međutim u Otkrivenju Isus ovu titulu primenjuje na sebe kao član Svetog Trojstva (Otk 1,10). Istu misao nalazimo i u Otk 21,6 i 22,13.

## AMIN - Otk 3,14

Reč *amin* (amen) dolazi od jevrejskog glagola *aman*, što znači *podupreti*, *potvrditi*. Amin u Otk 3,14 predstavlja Isusa Hrista, onoga koji sobom potvrđuje svoje reči, koji je “svedok

verni i istiniti”. Iza Njegovih reči o onome što će doći, iza Njegovih sudova, ukora i saveta nema mesta sumnji i prigovoru. Njegova reč je konačna.

### **ARMAGEDON - Otk 16,16**

Kad je u pitanju Armagedonska bitka, među teolozima nema jedinstvenog stava.

Jedni smatraju da je Armagedon poslednji globalni sukob između dobra i zla na duhovnom planu, odnosno verska bitka, u kojoj će gomile zlih, nepokajanih ljudi pokušati da unište pravedne hrišćane. Pakleni plan i cilj ovih nepokajanih bezakonika, ispunjenih demonskim duhom jeste da potpuno unište one koji su ostali verni Bogu. Prema ovom tumačenju ceo svet će biti uključen u ovaj završni sukob. Tako nas bitka Armagedon usmerava na završnu ofanzivu sjedinjenih verskih sila, koje su se sakupile protiv Božjeg naroda. U poslednjem trenutku, kad bude izgledalo kao da će Božji verni narod biti istrebljen, otpočeće poslednja faza bitke. Tada će se pojaviti Hristos, Car sa Istoka, praćen svojom anđeoskom vojskom. Svi zli će biti uništeni, a Božji narod oslobođen i spasen.

Drugi smatraju da je reč o doslovnoj, pravoj i strahovitoj bici, koja će se odigrati na Bliskom istoku. Naime, ovi tumači Biblije veruju da će najpre doći do spektakularnog obraćenja jednog velikog dela jevrejskog stanovništva u Izraelu, nakon čega će uslediti oružani napad okolnih, neznabožackih naroda. Da bi odbranio svoj narod intervenisaće sam Bog, koji će uništiti njihove i svoje neprijatelje. To je Armagedon prema gledištu ovih tumača.

### **ARON**

Aron (jevr. Aaron), čije je značenje imena ostalo nepoznato, potiče iz Levijevog plemena (2. Mojs 4,14). Kao Mojsijev stariji brat (2. Mojs 6,20), zajedno sa njim je od Gospoda dobio nalog da izvede “sinove Izrailjeve iz zemlje Misirske” (2. Mojs 6,26).

Božji plan je bio da kasnije, po izlasku iz Misira, Mojsije pomaže Arona i njegove sinove i da ih osveti da budu sveštenici (2. Mojs 28,1; 29,44; 30,30). U tu svrhu vešti ljudi, puni duha mudrosti, načinili su haljine Aronu (2. Mojs 28,3) za njegovu svetu sveštenučku službu: naprsnik i oplećak i plašt, košulju vezenu, kapu i pojas (2. Mojs 28,4). Na poramenicama oplećka

nalazila su se dva kamena onih sa izrezanim imenima sinova Izrailjevih (2. Mojs 28, 12.9). Tako je Aron nosio “imena njihova pred Gospodom na oba ramena svoja za spomen” (2. Mojs 28,12). Aron je kao sveštenik prenosio narodu Božju volju. On je nosio “grehe svetih prinosa koje prinesu sinovi Izrailjevi u svim darovima svojih svetih prinosa” (2. Mojs 28,38).

Na Dan pomirenja, Jom kipur, (v. DAN POMIRENJA), Aron je kao posrednik za sve Izrailjce ulazio u Svetinju nad svetinjama, vršio službu pomirenja, a potom blagosiljao narod.

U svemu što je činio za svoj narod pred Bogom, Aron je kao veliki duhovni vođa, simbolisao Hrista, koji je ušao “u samo nebo, da se pokaže sad pred licem Božjim za nas” (Jevr 9,24).

### ASTAROTA - 1. Car 11,5

Semitska boginja plodnosti koja je poštovana na celom Bliskom Istoku. Božanstvo grada Astarota (1. Mojs 14,5) i Sidona (1. Car 11,5,33). Srodna je sa asirsko-vavilonskom boginjom plodnosti Ištar. U njenim hramovima praktikovana je sakralna prostitucija.



### AVRAM

Jedan od najvećih biblijskih patrijaraha. Potomok Simove loze, on je iz Ura Haldejskog, u Mesopotamiji, sredine u kojoj je vladalo sujeverje, neznaboštvo i idolopoklonstvo, pozvan da izađe i krene u nepoznatu zemlju, koju je Bog obećao da će dati njemu i njegovom potomstvu (1. Mojs 12,1).

“Verom poslušava Avram kad bi pozvan da iziđe u zemlju koju šćaše da primi u naselstvo, i iziđe ne znajući kuda ide.” Jevr 11,8. Avram dakle simboliše čoveka koji se verom oslanja na Božja obećanja (Jevr 11,9). Napustivši svoj dom i svoj zavičaj otišao je, prepustivši se Božjem vođstvu, u Hanan. U tom smislu on simboliše čoveka koji se izdvaja iz sredine u kojoj se nalazi da bi se odazvao višim ciljevima i ispunio uzvišeniju ulogu u životu. On je simbol čoveka iskrene i duboke vere i bezuslovnog poverenja.

Bog je, uz uslov da Avram živi po Njegovoj volji i da bude pošten, dao i određeno obećanje: “I učiniću zavet između sebe i tebe, i vrlo ću te umnožiti.” 1. Mojs 17,2. I daleko pre nego što je došlo do ispunjenja ovog obećanja, Avram je nazvan “ocem mnogim narodima”, što bi bio prevod njegovog imena, koje se

sada izgovaralo duže i naglašeno, Avraam.

Ap. Jakov piše za Avrama “da vera pomože delima njegovim, i kroz dela savrši se vera” (Jak 2,22) i dodaje: “Avram verova Bogu, i primi mu se u pravdu, i prijatelj Božji nazva se.” Jak 2,23. Avram, prijatelj Božji, ne samo da je bio primer i simbol čoveka vere, već je i pravi primer čoveka molitve. Premeštajući stalno svoje šatore, on je za sobom ostavljao oltare, gde je zajedno sa svojom porodicom prinosisio jutarnju i večernju žrtvu.

U posredovanju za stanovnike Sodoma Avram je nastojao da ih spase svojim molitvama i nesebičnom ljubavlju, obraćajući se Gospodu sa dubokim strahopoštovanjem. Ispoljivši takav duh, Avram je postao simbol Isusa Hrista, jedinog pravog posrednika za dobro i spasenje grešnika (Jevr 4,14-16).

### AVRAMOVO NARUČJE - Lk 16,22,23

Avramovo naručje je opisni oblik za pojam raja u Isusovoj priči o bogatašu i ubogom Lazaru (Lk 16, 19-31).

### AZAZEL - 3. Mojs 16,8

Azazel je demon koji živi u pustinji, odnosno u krajevima koji su neplodni i prokleti (v. DAN POMIRENJA).

### AŽDAJA - Otk 12,3



Velika crvena aždaja se može lako identifikovati, ako se pogleda 9. stih istog poglavlja: “I zbačena bi aždaja velika, stara zmija, koja se zove **đavo i sotona**, koja vara sav vasi- oni svet, i zbačena bi na zemlju, i anđeli njezini zbačeni biše s njom.” Međutim, u širem smislu, aždaja simboliše paganski Rim, koji je u vreme Isusovog rođenja bio Sotonino oruđe da se uništi Spasitelj, a kasnije i Njegovi sledbenici. Crvena boja je u Rimu najpre bila boja generala, plemstva, patricija, a kasnije postala i boja careva, odnosno boja najveće vlasti. Uz to, Rimljani su od 2. do 5. veka na svojim glavnim zastavama pored orla imali i crvenu aždaju.

Sedam glava aždajinih simboliše sedam političkih ili ver-

skih sila koje su progonile Božji narod:

1. **Egipat**, koji je četiri veka držao Izrael u ropstvu (2. Mojs 1-5. glave; 14,9-30).

2. **Asiriju**, koja je odvela Izrael u ropstvo 721. pr. Hr. (2. Car 17,6; Is 8,4-8; 36,1-15).

3. **Vavilon**, koji je osvojio Jerusalim 587. g. pr. Hr. i odveo Judu u ropstvo (2. Car 25,8-12; Jer 39,9; 52,13-15)

4. **Persiju** u vreme cara Kserksa (486-464. pr.Hr.), odnosno kneza Amana koji je planirao istrebljenje Jevreja (Jest 3,8-13; 7,4).

5. **Grčku** pod Antiohom Epifanom, koji je naneo velika zla nedužnim Jevrejima.

6. **Rimsko carstvo** koje je progonilo Jevreje i hrišćane (Dan 8,9,10; Lk 21,20-24; Mt 24,15,21; Otk 2,10).

7. **Papstvo** koje je potiralo “svece Višnjega” prema Danilovom proročanstvu (7,25; 8,24).

Deset rogova na aždaji pokazuje da je to ona ista sila iz Otk 13 i 17, koja progoni Božji narod, i oni su istovetni sa rogovima iz Knjige proroka Danila 7,24. Oni simbolišu deset evropskih careva, odnosno država, koje su nastale na teritoriji Zapadnog Rimskog carstva posle njegove propasti 476. g.: Heruli, Vandali, Ostrogoti, Vizigoti, Langobardi, Svevi, Franci, Burgundi, Anglosasi i Alemeni.

## B

### **BADEM - Jer 1,11.12**

Prorok Jeremija je bio postavljen “za proroka narodima” 627. g. pr. Hr. u vreme cara Josije (639-609. g. pr.Hr.). O tome šta mu je pokazano, Jeremija kaže: “Posle mi dođe reč Gospodnja govoreći: šta vidiš, Jere-mija? I rekoh: vidim prut bademov. Tada mi reče Gospod: dobro si video, jer ću nastati oko reči svoje da je izvršim.” Jer 1, 9-12.



Jevrejska reč za badem znači “biti budan” ili “stražiti”. To

znači da je Gospod budan i da će On bdeti nad svojom reči i ispuniti je. Jevreji su bademovo drvo smatrali simbolom novog života, s obzirom da je badem u proleće prvi cvetao, ponekad čak i u januaru. Tako je Jeremija uprkos sveopštem otpadu svojih sunarodnika od Boga i uprkos pretećoj opasnosti od vavilonskih zavojevača dobio obećanje da će graditi i saditi i da će biti novog života.

## **BEDRO (1. Mojs 32,24.25)**

Vidi **STEGNO**

## **BEHEMOT - Jov 40,10**

Reč behemot Daničić prevodi rečju slon. Iako većina komentatora misli da se radi o nilskom konju, ipak nije sasvim jasno o kojoj životinji je reč. Luter je smatrao da se radi o slonu. A reč behemot je oblik množine od pojma kojim se obeležavaju četvoronožne životinje i stoka. Tako ovaj oblik množine ukazuje na veliku životinju, izuzetno jake snage. Prema rabsinskoj mitologiji behemot je ogromno govedo, koje pojede svakodnevno travu sa hiljadu brda, a namenjeno je gozbi Mesije. Tako je behemot u Bibliji simbol ogromne snage (Jov 40,18), a u mitologiji i simbol velike zalihe hrane na mitskoj gozbi.

## **BELO**

Ako bismo hromatsku skalnu, na čijim je krajevima s jedne strane bela, a s druge strane crna boja, postavili vertikalno, prema Nebu i Zemlji, bela boja bi morala da bude na gornjem kraju. Ona je nebeska boja i sve što dolazi s Neba svojom belom bojom simboliše čistotu i bezgrešnost. Evo nekoliko primera:

Jedno od čuda, koje je svakodnevno, osim subote, (2. Mojs 16,29), izraelski narod doživljavao u pustinji, na putu prema Obećanoj zemlji, bio je hleb s neba, mana bele boje (2. Mojs 16,31).

Veličanstveni prizor nebeskog suda bio je otkriven proroku Danilu, koji je u viziji video samoga Boga "na kome beše odelo belo kao sneg" (Dan 7,9). Istovetan s ovim je i opis Isusa Hrista, koga izgnani ap. Jovan opisuje sledećim rečima: "A glava njegova i kosa beše bela kao bela vuna, kao sneg." Otk 1,14.

Prilikom Isusovog preobraženja "haljine njegove postadoše sjajne i vrlo bele kao sneg, kao što ne može belilja ubeliti na zemlji" (Mk 9.3).

U opisima anđela kao nebeskih bića uvek se pominje bela boja, simbol čistote. Takav je i anđeo koji je sišao s neba i odvalio kamen sa ulaza u Isusov grob: “Lice njegovo beše kao munja i odelo njegovo kao sneg.” Mt 28,3. Dva čoveka “u belim haljinama”, koji su se javili apostolima nakon što su videli Isusa “gde se podiže i odnese ga oblak iz očiju njihovih” (Dela 1,10,9), bili su takođe nebeski vesnici.

Čistota apostolske crkve i pobedonosnog napredovanja evanđelja opisani su simbolom belog konja (v. PEČATI, Otk 6,2).

U obećanju pobednicima nad grehom, u Pergamskoj crkvi, nalazimo i belu manu i beli kamen (Otk 3,17).

Bela boja je i simbol pravednosti koju nalazimo i u opisu nebeskog prestola. Ap. Jovan piše: “I videh veliki beli presto i onoga što seđaše na njemu...” Otk 20,11. Nebo zahteva da i sve ono što dolazi na nebo bude čisto i pravedno, odnosno odenuto u belo. Savet Laodikiji, crkvi poslednjega vremena, sadrži i poziv da kupi u Isusa “bele haljine”, kojima će pokriti sramotu svoje golotinje (Otk 3,18). Oni koji su dostojni da budu sa Isusom kroz svu večnost, hodiće u belim haljinama (Otk 3,4; 6,11; Otk 7,9).

### **BEZDAN - 1. Mojs 1,2**

Simbol ponora, ali i praznog i nenastanjenog područja (up. Otk 9,11 - v. TRUBE).

### **BIČ - 1. Car 12,11**

Bič je simbol vlasti, a bičevanje simbol uspostavljanja reda i poslušnosti u društvu i u pojedincima.

### **BISER**

Govoreći o čistoti, dragocenosti i neprolaznosti carstva Božjega, Isus je u zrnju bisera našao pravu sliku nebeskoga carstva - za koje je vredno prodati sve (Mt 13,45,46) i koje, kad se stekne, ne treba bacati pred svinje, odnosno govoriti o njemu onima koji su spremni da ga “pogaze nogama svojima” (Mt 7,6).

### **BLAGOSLOV**

Blagoslov označava prenošenje želje na nekoga da primi milost od Boga i da doživi određeni napredak u duhovnom i mate-



rijalnom pogledu. Gospod je blagoslovio Avrama i obećao mu da će od njega stvoriti veliki narod, a i njega samog učiniti blagoslovom (1. Mojs 12,2). Očevi su blagosiljali svoje sinove. Postojao je poseban blagoslov za prvenca (1. Mojs 27). Blagoslov počinje da deluje čim se izrekne, te se stoga ne može povući (1. Mojs 27,1-40).

Suprotnost blagoslovu je prokletstvo (5. Mojs 11,26). Blagoslov je zavisio od poslušnosti Božjim zapovestima (5. Mojs 11,27).

## **BLUD**

Simbol nezakonite veze između Božjeg naroda i sveta. Veoma oštre reči prenosi prorok Jezekilj koje je Bog uputio Jerusalimu, svojoj tadašnjoj crkvi: “Kurvala si se sa sinovima Misirskim, susedima svojim velika tela, i umnožila si kurvarstvo svoje da bi me razgnevila.” Jez 16,26. Kurvarstvo Jerusalima bilo je u tome što je načinio visine i muške likove kojima je kadio, ugledajući se na okolne neznabožačke narode (v. LUG). Vrhunac “kurvarstva” bio je u tome što je “sinove svoje i kćeri svoje (...) prinostila da se spale” (Jez 16,20).

U Otkrivenju je proročkim jezikom najavljena crkva, čije je ime Vavilon, “mati kurvama” (17,5), koja “sedi na vodama mnogima” (17,1), odnosno koja vlada narodima. Ona je pijana od “krvi svetih i od krvi svedoka Isusovih” (17,6), kao što je bila i starozavetna bludnica, koja je, kako kaže Gospod, “sinove moje klala” (Jez 16,21).

## **BRADA**

Brada je smatrana ukrasom muškog lica, simbol muževnosti. Po Mojsijevom zakonu nije smela biti sečena (3. Mojs 19,28). Obrijati nekome bradu značilo je duboko ga osramotiti (2. Sam 10,4; Is 15,2).

## **BRAK - Is 62,5**

Simbol kojim se Biblija često služi da objasni odnos između Boga i Njegovog izabranog naroda. On je slika Božjeg saveza sa Izrailjem. Prorok Jezekilj kaže da se Bog venčao sa svojim narodom (16,8-14), a prorok Osija izražava Božju ljubav simbolom bračne ljubavi prema svom otpalom narodu.

Ljubav bračnih drugova, njihova odanost, vernost i međusobno staranje simbol su Hristove ljubavi prema svojoj crkvi (Ef 5,23-32).

## **BUBE - 2. Mojs 8,20.21.**

U Septuaginti, grčkom prevodu Staroga zaveta, koji je načinjen u Egiptu u vreme faraona Ptolomeja II, jevrejska reč *arob* prevedena je kao pseća *muva*. Ovaj otrovni insekt ume dobro da se pričvrsti uz ljudsko telo, posebno uz ivicu očnih kapaka, što može da izazove bolest očiju, pa čak i slepilo. Međutim, po mišljenju drugih komentatora, u ovom četvrtom zlu, koje je zadesilo Egipat zbog toga što faraon nije hteo da oslobodi izrailjski narod ropstva, reč je o bubama, tvrdokrilcima, koje su stari Egipćani smatrali inkarnacijom Kepre, boga Sunca. U prilog ovom mišljenju ide i činjenica da je jedan od najsvetijih egipatskih simbola skarabej ili balegar, koji se može naći na skoro svim reljefima, nakitu i odeći.

## **BUBREZI - Otk 2,23**

Opomena u ovome stihu ("I poznaće sve crkve da sam ja koji ispitujem srca i bubrege." Otk 2,23) odnosi se na konačni sud. Srce simboliše razum, intelekt. Bubrezi su kod Jevreja smatrani središtem osećanja. I misli i osećanja čine karakter, a to je ono što će Gospod ispitati na sudu.

## **BURA**

Teofanijski simbol, koji otkriva Božje prisustvo, Njegov gnev i kaznu. Karakterističan je primer proroka Jone, protiv koga Bog podiže buru da bi ga osujetio u bekstvu i vratio u Nineviju (Jon 1,1-16) i preko njega uputio opomenu ovom gradu, ogreznom u grehu i zlu.

# C

## **CAR (Mt 22,1-14)**

Vidi **SVADBENO RUHO**

## **CARICA NEBESKA - Jer 7,18.**

Asirsko-vavilonska boginja Ištar, koju su Jevreji nazivali

Astarota, a Hananci Astarta. Obožavana kao boginja telesne ljubavi, materinstva i rata. U njenu čast praktikovana je i sakralna prostitucija (v. ASTAROTA).

## CRKVA

Reč “crkva” u Svetom pismu ne označava građevinu, već grupu ljudi pozvanih radi određenog cilja ili zajednicu hrišćana na određenom području ili, pak, sve hrišćane nezavisno od toga gde su i u kom vremenu živeli.

Članovi Crkve nazivaju se “sveti” (2. Kor 13, 12), “braća” (1. Kor 16,20), “verni” (Dela 10,45), pa čak i “sluge” (Rim 13,6; 1. Kor 4,1). Crkva kao zajednica svetih opisuje se kao “crkvena građevina” (Ef 2,21), “vinograd” (Mt 21,33), “stado” (Lk 12,32; up. STADO), “kuća Božja” (1. Petr 4,17), “izabrani rod” i “carsko sveštenstvo” (1. Petr 2,9).

Izuzetno značajan naziv za Crkvu je i “telo Hristovo”, simbol sa više značenja. Pošto je Crkva Hristovo telo, to znači da je Hristos njen osnivač i sila koja je održava. Svoje postojanje Crkva duguje Hristu, a ne svojim vernicima. Simbol tela nameće i podređenost glavi. Ap. Pavle piše da Bog “sve pokori pod noge njegove (Hristove) i njega dade za glavu crkvi, nad svima, koja je telo njegovo.” Ef 1,22.23.

## CRNO

Hromatska skala na svojim krajevima sadrži dve suprotne boje - belu i crnu. Ako bismo je postavili vertikalno, prema Nebu i Zemlji, crna boja bi shodno svojoj simbolici bila okrenuta prema Zemlji, jer je belo boja Neba i znači čistotu, bezgrešnost i pravednost (v. BELO).

Crna boja ima negativni aspekt. Osim u Otk 6,5, gde se sa otvaranjem trećeg pečata javlja crni konj sa dubokim simboličkim značenjem (v. PEČATI), ova boja se u Bibliji retko pominje, ali je zato indirektno nalazimo u drugim rečima - noć, tama, sen, smrt.

Na samom početku Biblije, dok je Zemlja bila bez obličja i pusta, nailazimo na reč tama, koja do pojave svetlosti ima značenje onoga što je neodređeno, neuređeno, odnosno nesavršeno (1. Mojs 1,2.3).

“Crno upija svjetlost, ne odbija je. Ono prije svega evocira haos, ništavilo, mračno nebo, zemaljske noćne tmine, zlo, tjeskobu, tugu, nesvjesnost i smrt.” J. Chevalier, A. Cheerbrant, Rječnik simbola, p. 78.

Biblija upoređuje Hrista sa svetlošću, koju tama grešnoga sveta nije mogla da uguši (Jv 1,5). Mnogi koji su bili “u tami i u senu smrtnome” (Lk 1,79) donekle su bili obasjani svetlošću poruka i poziva na pokajanje Jovana Krstitelja, koji je išao “napred pred licem Gospodnjim” (Lk 1,76), ali punina svetlosti ipak je došla sa Hristom (Mt 4,16).

Dok je Isus visio na krstu, odbačen i ponižen, ponovo je svet, odbacivši Svetlost života, utonuo u tamu greha, što je bilo potvrđeno i natprirodnom pojavom: “A od šestoga sata bi tama po svoj zemlji do sata devetoga.” Mt 27,45.

Izbor između videla i tame, odnosno Hrista i sveta, u stvari je izbor između života i smrti (Jv 3,19-21). Obraćanje “od tame k videlu” je obraćenje “od oblasti sotonine k Bogu” (Dela 26,18). Hrišćanima u Efesu ap. Pavle piše: “Jer bejaste negda tama, a sad ste videlo u Gospodu: kao deca videla živite.” Ef 5,8. Nedostatak ljubavi znak je življenja u tami: “Koji govori da je u videlu, a mrzi na svojega brata, još je u tami. Koji ljubi brata svojega, u videlu živi.” 1. Jv 2, 9. 10. Tama znači i večno progonstvo, odnosno smrt (Mt 8,12; 22,13; 25,30).

## CRV

Simbol kvarenja i potpunog uništenja. Evo nekoliko primera:

Izrailjci su u pustinji dobili nalog od Gospoda da sakupljaju onoliko mane koliko im treba za taj dan, a da ne ostavljaju za sutradan. “Ali ne poslušашe Mojsija, nego neki ostaviše od toga za sutra, te se ucerva i usmrde.” 2. Mojs 16,20. Međutim, kada su sakupljali dvostruku količinu, za petak i subotu, onako kako im je odobreno, “ne usmrde se niti beše crva u njemu” (2. Mojs 16,24).

Jedno od prokletstava koje je moglo zadesiti Izrailj za neposlušnost i gaženje Božjih zapovesti i uredaba (v. 5. Mojs 28,15), bilo je i ovo: “Vinograde češ saditi i radićeš ih, a nećeš piti vina niti češ ih brati, jer će izesti crvi.” 5. Mojs 28,39.

Oni koji se budu odmetnuli od Boga, biće pobijeni i “crv njihov neće umreti” (Is 66,24), odnosno biće izloženi potpunom uništenju.

Čudna je bila kazna koja je pogodila vlastodršca Iroda, koji je svirepo i nemilosrdno progonio Hristove sledbenike: “Ali ujedanput udari ga anđeo Gospodnji; jer ne dade slave Bogu; i budući izjeden od crvi izdahnu.” Dela 12,23.

## **CRVENA JUNICA**

Crvena junica je spaljivana izvan okola i bila je to “žrtva za greh” (4. Mojs 19,9). Dok je ona još gorela, sveštenik je uzimao “drveta kedrova, isopa i crvca (crvenog prediva)” (4. Mojs 19,6) i bacao u oganj. Propis je nalagao da posle toga jedan čist čovek “pokupi pepeo od junice i izruči ga iza okola na čisto mesto da se čuva zboru sinova Izrailjevih za vodu očišćenja; to je žrtva za greh”. 4. Mojs 19,9.

Svako ko bi se dotakao “posečenoga mačem ili umrloga ili kosti čovečje ili groba” (4. Mojs 19,16) bio je nečist. “I neka za nečistoga uzmu pepela od junice spaljene za greh, i neka naliju na nj vode žive u sud.” 4. Mojs 19,17. Očišćenje se vršilo na taj način što bi čist čovek uzimao isopa, zamočio u tu vodu i njome pokropio šator i sve sudove i sve ljude koji su u njemu bili. To je morao da učini dva puta, trećeg i sedmog dana. “I kad ga očisti sedmi dan, neka opere haljine svoje i sebe neka opere vodom, i biće čist uveče.” 4. Mojs 19,19.

Klanje zdrave crvene junice, “na kojoj nema mane, i koja još nije bila u jarmu” (4. Mojs 19,1), spaljivanje uz kedrovinu, isop i crveno predivo, sve je to ukazivalo na Hrista, koji je prinet na žrtvu bez mane i greha izvan Jerusalima za očišćenje čoveka od greha. Ap. Pavle piše: “Zato Isus, da osveti narod krvlju svojom, izvan grada postrada.” Jevr 13,12.

## **CRVENO**

Crvena boja simboliše greh (Is 1,18).

Konj koji izlazi nakon otvaranja drugog pečata (Otk 6,3.4) takođe je crven i simboliše hrišćanstvo koje se u veri i poslušnosti udaljava od Hristovog učenja (v. PEČATI).

U 12. glavi Otkrivenja opisana je “crvena aždaja”, simbol sotone, uzročnika greha i smrti (v. AŽDAJA).



### **ČAŠA - Mt 26,39**

Pod teretom krivice svoga izabranoga naroda, svojih tužilaca koji su stalno nastojali da ga ubiju, izdajnika koji će se mučki uskoro podići protiv Njega, i krivice sveta koji je grcao u grehu, Isus je u teškoj duševnoj borbi u Getsimaniji čeznuo za saosećanjem i rečima utehe. Čaša, koju u bolnom uzviku traži da ga mimoide, simbol je cene koju treba platiti za spasenje čovečanstva. Umoran, iscrpen, gladan i napušten od svih, bio je u iskušenju da klone i odustane, da prepusti ljudski rod grehu i večnoj smrti. Međutim, On se u natčovečanskoj borbi, dok mu je sa čela lio krvavi znoj, tri puta molio istom molitvom: “Ako me ne može ova čaša mimoići da je ne pijem, neka bude volja tvoja.” Mt 26,42.

### **ČELO - Otk 7,3**

Čelo je simbol uma. Zapečaćenje Božjih slugu “na čelima njihovim” (Otk 7,3) znači zapečaćenje za spasenje. Ovaj zaključak se može još bolje izvesti na osnovu Jez 9,1-11, gde su zapečaćeni oni “koji ridaju radi svih gadova što se čine”, dok su svi ostali pobijeni, jer su učinili da “bezakonje doma Izrailjeva i Judina preveliko je, i puna je zemlja krvi, i grad je pun opačine”.

### **ČETIRI**

Četiri je simbol sveobuhvatnosti, celokupnosti, potpunosti i reda svega pojavnoga i stvorenoga, pre svega materijalnog sveta.

Voda koja je tekla iz Edema i natapala vrt, delila se na četiri reke, Fisol, Geon, Hidekel i Eufrat, koje su simbolisale Božji sveobuhvatni blagoslov (1. Mojs 2,10-13).

Od trenutka kada je Bog doveo Avrama u Obećanu zemlju i rekao mu da će ona biti njegova (1. Mojs 15,7), proći će još “četiri kolena” (1. Mojs 15, 16), odnosno četiri generacije, “jer gresima Amorejskim još nije kraj” (1. Mojs 15,16). Broj 4 ovde ima

značenje Božjeg potpunog strpljenja i milosti prema onima koji će svojim gresima prepuniti čašu Njegovog gneva.

Oltar za žrtve paljenice u predvorju Svetilišta imao je četiri roga, simbol Božje snage i moći, usmerene na sve četiri strane sveta (v. ROG; ŽRTVENIK).

Sudski naprsnik, kao deo odeće prvosveštenika, sadržao je dvanaest kamena s imenima izrailjskih plemena, raspoređenih u četiri reda po tri kamena. Broj četiri bio je ovde simbol reda i savršenstva.

U opisu Božje slave (Jez 1) pominju se i “četiri životinje, koje na oči behu nalik na čoveka” (stih 5). “U svake behu četiri lica, i četiri krila u svake.” (stih 6) “i ruke im behu čovečje pod krilima na četiri strane, i lica im i krila behu na četiri strane” (stih 8). Očigledan je opis heruvima u ovim stihovima, njihove moći, snage i savršene službe (up. Otk 4,6-8).

Četiri ljuta zla (mač, glad, zle zveri i pomor) u Jez 14,21, koja treba da kazne Jerusalimljane za njihov otpad od Boga, simbolišu sveobuhvatnost Božje kazne.

Četiri velike zveri koje izlaze iz mora (v. LAV; MEDVED; RIS; ZVER SA GVOZDENIM ZUBIMA) simbol su sveukupnosti, ograničenosti i prolaznosti zemaljskih carstava.

Lazar je, pre nego što ga je Isus vaskrsao, ležao četiri dana u grobu. (Jv 11,17). Sam Isus je dopustio da prođe četiri dana kao znak potpune beznadežnosti (Jv 11,39), da bi vaskrsenjem Lazara proslavio Boga i da bi Ga mnogi verovali (Jv 11, 4.40.45).

## ČETRDESET

Četrdeset je broj pripreme.

Kiša je u vreme potopa padala 40 dana i četrdeset noći da bi se istrebilo sa zemlje svako živo biće (1. Mojs 7,4), odnosno da bi se zemlja očistila, “jer svako telo pokvari put svoj na zemlji” (1. Mojs 6,12), i da bi se pripremila za novi svet.

Četrdeset dana trajala je priprema Jakova za pogreb u Hevronu (1. Mojs 50,3).

Mojsije se 40 godina u pustinji pripremao kao pastir (Dela 7,23-30), pre nego što je dobio poziv od Boga da povede svoj narod u Obećanu zemlju. Na Sinaju je proveo 40 dana i 40 noći pre nego što je od Boga dobio ploče Zakona (2. Mojs 34,28).

“A sinovi Izrailjevi jedoše manu četrdeset godina dok ne dođoše u zemlju u kojoj će živeti.” 2. Mojs 16,35. To su ujedno bile godine njihove pripreme za ulazak u Obećanu zemlju (4. Mojs 14,33.34).

Isus je u pustinji proveo 40 dana i 40 noći u postu i molitvi (Mt 4,2), što je bio znak potpune pripreme za javni rad i spremnosti da ispuni Božji plan spasenja.

Nakon vaskrsenja Isus je još 40 dana proveo sa svojim apostolima pripremajući ih za službu objavljivanja evanđelja i carstvo Božje (Dela 1,3).

### **ČOKOT - Jv 15,5**

U Ps 80,8-19 psalmista govori o Izrailju, koji je predstavljen čokotom, kojeg je Bog preneo iz Misira (Egipat) i posadio ga u Obećanoj zemlji. Jevreji Isusovog vremena smatrali su da je za njihovo spasenje dovoljno to što su povezani sa Izrailjem, što su “vinograd Gospoda nad vojskama” i “mili sad njegov” (Is 5,7; v. VINOGRAD). Međutim, Isus kategorično kaže: “Ja sam pravi čokot.” Jv 15,1. “Ja sam čokot, a vi loze.” Jv 15,5. Kao što loza ne može imati života u sebi, niti donositi rod ako nije na čokotu, tako ni ljudi ne mogu donositi duhovne rodove (Gal 5, 22.23), ako nisu povezani sa Hristom, nebeskim Čokotom.

## **D**

### **DANICA - 2. Pt 1,19**

Danica je sam Isus Hristos. On za sebe kaže: “Ja sam koren i rod Davidov, i sjajna zvezda danica.” Otk 22,16. Rađanje danice je rađanje zore, koja sa sobom donosi milost i pravednost (up. ZORA).

### **DAN POMIRENJA**

Starozavetni obredni zakon je propisivao da pokajani Izrailjac može dobiti pomirenje i oprostjenje grehova, ako ih prizna nad glavom životinje za žrtvu (3. Mojs 4,29, prvi deo), zatim sam zakolje životinju za žrtvu (3. Mojs 4,29, drugi deo) i ako sveštenik



krvlju zaklane životinje “pomaže rogove oltaru na kom se pale žrtve” (3. Mojs 4,30), kad je reč o običnom verniku. Deo žrtve sveštenik je kuvao i jeo (3. Mojs 6,26.29.30) i tako na sebe preuzimao grehe pokajanog grešnika (3. Mojs 10,16-18). Kada je kasnije služio u Svetinji, simbolički je prenosio greh u Svetilište pred Boga.

Ako se radilo o žrtvi za ceo narod ili sveštenika, onda je sveštenik krvlju te žrtve škropio prema zavesi koja je rastavljala Svetinju od Svetinje nad svetinjama (3. Mojs 4,25.30).

Škropljenje krvlju u toku svakodnevne službe i jedenje mesa simbolički je predstavljalo zapisivanje oproštenja u Svetilištu. Kako je taj izveštaj o oproštenim gresima prljao Svetilište, bilo je nužno da se ono očisti na Dan pomirenja.

Dan pomirenja, ili Dan suda (jevr. Jom Kipur), slavio se 10. dana 7. meseca tišrija (što odgovara oktobru), kada su Jevreji dobijali potpuno oprostjenje svojih grehova. Službu očišćenja vršio je prvosveštenik (3. Mojs 16,30-33).

Na Dan pomirenja prvosveštenik je prinosiso dva jarca. Jedan je predstavljao Hrista, a drugi Sotonu (3. Mojs 16,8.9). Jarcac koji je predstavljao Hrista se klao, što je simbolisalo Hristovu smrt. Deo njegove krvi prvosveštenik je prinosiso škrepeći presto milosti iznad kovčega u Svetinji nad svetinjama, gde su se nalazile ploče sa Božjim zakonom. Na taj način se udovoljavalo zahtevima Zakona. Zatim je škropio kadioni oltar u Svetinji i oltar za žrtve paljenice u predvorju. Tako je svaki deo Svetilišta bio simbolički čišćen od greha. Izlazeći iz Svetinje prvosveštenik je na sebi nosio teret krivice i pred vratima Svetinje prenosio ga na jarca za Azazela. “I metnuvši Aron obe ruke svoje na glavu jarcu živomu, neka ispovedi nad njim sva bezakonja sinova Izrailjevih i sve prestupe njihove u svim gresima njihovim, i metnuvši ih na glavu jarcu neka ga da čoveku spremnom da ga istera u pustinju. I jarac će odneti na sebi sva bezakonja njihova u pustinju.” 3. Mojs 16,21.22.

Zemaljsko Svetilište bilo je obličje i sen nebeskih stvari (Jevr 8,5) i Mojsije je dao da se ono načini po slici koja mu je bila pokazana na Sinajskoj gori (2. Mojs 25,40). Svetilište je sa svojim elementima, obredima, žrtvama i sveštenstvom ukazivalo na Hrista i u njemu nalazilo svoj smisao i ispunjenje. Prema tome, i služba u zemaljskom Svetilištu na Dan pomirenja simbolisala je delo očišćenja nebeskog Svetilišta, odnosno Jom Kipur bio je simbol nebeskog suda, koji se mora obaviti pre Hristovog drugog

dolaska. Ap. Pavle piše: “Jer je postavio dan u koji će suditi vasionome svetu po pravdi preko čoveka koga odredi, i dade svima veru vaskrsnuvši ga iz mrtvih.” Dela 17,31.

O očišćenju nebeske Svetinje, odnosno o početku suda prorok Danilo kaže: “Do dve tisuće i tri stotine dana i noći, onda će se svetinja očistiti.” Dan 8, 14. (v. 2300 DANA I NOĆI).

### **DAŽD - JI 2,23**

Izrailjski narod je još pre ulaska u Hanan bio upoznat sa zemljom, koju je trebalo da zaposedne, i sa njenom klimom: “Jer zemlja u koju ideš da je naslediš nije kao zemlja Misirska iz koje ste izašli, gde si sejavao svoje seme i zalivao na svojim nogama kao vrt od zemlje; nego je zemlja u koju idete da je nasledite zemlja u kojoj su brda i doline, natapa je dažd nebeski.” 5. Mojs 11,10.11.

U Izraelu postoje samo dva godišnja doba, i to letnje sušno i zimsko kišno. Kišni period traje od oktobra do početka maja. Rane kiše padaju u vreme setve (oktobar i novembar), a kasne oko polovine maja, i od njih zavisi žetva.

Starozavetni proroci Joilo i Zaharija su simbolom ranog i poznog dažda najavili bogato izlivanje Svetoga Duha u vreme apostolske crkve (Dela 2) i pred sam drugi Hristov dolazak.

### **DESET**

Deset je broj punine. Deset zapovesti, koje je Mojsije dobio na Sinaju (2. Mojs 20,1-17), simbolišu savršenstvo i svetost Božjeg karaktera i Njegove volje (Rim 7,12).



### **DESETAK - Mal 3,10**

Sistem davanja desetka nije jevrejskog porekla. To zaključujemo na osnovu činjenice što je Avram dao “desetak od svega” (1. Mojs 14,20) Melhisedeku koji “beše sveštenik Boga višnjega” (1. Mojs 14,18).

Davanje desetka je simbol duboke zahvalnosti Bogu za primljene darove i blagoslove. Još je Jakov ovu istinu izrazio rečima: “Što mi god daš, od svega ću deseto dati tebi.” 1. Mojs 28,22.

U starozavetnom Izrailju desetak je bio namenjen samo Levitima koji su bili posvećeni za službu u Svetilištu.

Hristovom žrtvom na krstu ukinut je sistem starozavetnih verskih obreda, koji su se održavali prilaganjem desetaka i darova. Međutim, time nije bilo ukinuto dalje davanje desetka zajedno sa prinosima za novozavetnu crkvu. Sam Hristos je to naglasio ukorivši književnike i fariseje zbog formalizma (Mt 23, 23).

## **DESNA STRANA**

Simbol milosti, blagoslova, pravde, posvećenja, mudrosti i ukazivanja posebne počasti.

Desnom rukom se blagosiljalo (1. Mojs 48, 14. 17). Desna ruka je simbol Božjeg pravednog delovanja (2. Mojs 15,6).

Priprema za sveštenučku službu obuhvatala je i pomazanje krvlju kraja desnoga uveta, palca desne ruke i palca desne noge (2. Mojs 29,20), što je značilo posvećenje za rad u Božjem delu i hodanje putem pravde i istine (v. POSVEĆENJE SVEŠTENIKA).

Oni kojima je car ukazivao milost, stajali su s njegove desne strane (1. Car 2,19).

Desna strana je i simbol mudrosti: "Srce je mudromu s desne strane, a ludomu je s leve strane." Prop. 10,2.

Anđeo koji se pokazao svešteniku Zariji u hramu, stajao je "s desne strane oltara kadionoga" (Lk 1,11), što je značilo da mu je ukazana milost.

Desna strana je strana bogatih blagoslova: "A on im reče: bacite mrežu s desne strane lađe, i naći ćete. Onda baciše i već ne mogahu izvući od mnoštva ribe." Jv 21,6.

Nakon vaznesenja Isus je seo Bogu s desne strane, što je značilo da je Bog prihvatio Njegovu žrtvu, kojom je ostvario delo spasenja. (Dela 7,55.56).

Desna strana na Božjem sudu simboliše i konačno spasenje: "Tada će reći car onima što mu stoje s desne strane: hodite blagosloveni oca moga: primite carstvo koje vam je pripravljeno od postanja sveta." Mt 25,34.

## **DETE - Mt 18,3**

Uzimajući dete da bi dao odgovor na pitanje ko je "najveći u carstvu nebeskome" (Mt 18,1), Isus ga je uzdigao do simbola. Dete podrazumeva čistotu srca, nevinost, jednostavnost, samodricanje, nepatvorenu ljubav. Posebnu lepotu Isus je video u

spremnosti na poniznost: “Koji se dakle ponizi kao dete ovo, onaj je najveći u carstvu nebeskome.” Mt 18,4.

### DEVOJKE MUDRE I LUDE - Mt 25,1-13

Ženik u navedenoj paraboli predstavlja Isusa Hrista, sina čovečjeg. Mudre i lude devojke predstavljaju dve grupe vernih uoči “dana i časa u koji će sin čovečji doći” (stih 13), odnosno one koji su se temeljito pripremili za taj susret, što je predstavljeno uzimanjem dovoljne količine ulja, simbola Svetoga Duha (v. ULJE) i one čija je priprema bila površna.



Svetiljka simboliše Božju Reč (“Reč je tvoja žižak nozi mojoj i videlo stazi mojoj.” Ps 119,105) I mudre i lude imale su svetiljke, odnosno Reč Božju, ali ono u čemu su se razlikovale, bila je različita količina ulja.

Nastojanje ludih ili nerazumnih devojaka da u zadnji čas pribave ulje, govori o nastojanju onih koji će, kad već istekne vreme milosti, pokušati da se pripreme za susret sa Ženikom, odnosno s Hristom. Njihovo odbacivanje predstavlja odbacivanje hrišćana koji “imaju obličje pobožnosti, a sile su se njene odrekli” (2. Tim 3,5), dok primanje mudrih simboliše primanje pravih Hristovih sledbenika.

### DIJANA

Propovedajući evanđelje u maloazijskom gradu Efesu ap. Pavle je učinio da je “reč Gospodnja snažno rasla” (Dela 19,20). Međutim, poštovaoci boginje Dijane podigli su veliku bunu protiv njega, jer su se uplašili da će izgubiti posao prodajući “srebrne crkvice” Dijanine (Dela 19,24) i da će propasti “veličanstvo one koju sva Azija i vasioni svet poštuje” (Dela 19,27). Dijana (kod Rimljana) ili Artemida (kod Grka) jedna je od najstarijih grčkih boginja, kći Zevsova i Letina, a sestra Apolonova.



N. A. Kun u knjizi “Legende i mitovi stare Grčke” kaže: “Artemida daje život svima. Ona se brine o svemu što živi na Zemlji i što raste po šumama i poljima. Brine se o divljim zvijerima, o domaćim životinjama i o ljudima. Ona izaziva rasteenje tra-

va, cvijeća i drveća, blagosilja rađanje, svadbu i brak. Grčke žene stoga prinose bogate darove čuvenoj Zevsovoj kćeri, Artemidi, koja blagosilja i daje sreću braku, isceljuje i šalje bolesti.” p. 35.

Hram ove devičanske boginje plodnosti u Efesu smatran je jednim od sedam svetskih čuda antičkog sveta i u njemu se čuvao Dijanin kip, koji je navodno pao s neba.

## **DIM (Otk 9,2)**

Vidi **TRUBE**

## **DOLINA**

Simbolizam doline povezan je sa ratovanjem, smrću, prolaznošću i konačnim uništenjem. Dolina se prvi put spominje u opisu rata kraljeva: “Svi se ovi skupiše u dolini Sidimskoj, koja je sada slano more.” 1. Mojs 14,3.

Dolina Hinom, dolina sinova Enomovih, jugozapadno od Jerusalima, bila je središte obožavanja boga Moloha (v. MO-LOH), kome su prinošene i ljudske žrtve (2. Car 23,10). Zato je prozvana i “dolina krvna” (Jer 7,23). Kasnije je tu bacano i paljeno smeće, koje je stalno gorelo, pa je dolina Hinom (grčki: *gehena*) postala simbolom potpunog uništenja.

## **DUGA - 1. Mojs 9,13**

Duga se prvi put javila posle potopa. Ona je bila Božji znak zaveta da neće “više biti potopa da zatre zemlju” (1. Mojs 9,11). Božja namera je bila da ovaj znak stalno svedoči o Njegovoj ljubavi i milosti prema ljudima, da bi to u njima izazvalo veću veru i poverenje.

Proroku Jezekilju prikazan je u viziji Božji presto, okružen dugom milosti (Jez 1,28). Slično otkrivenje dobio je i ap. Jovan na Patmosu (Otk 4,2.3).

## **DUŠA - 1. Mojs 2,7**

Duša (jevr. *nefeš*) je simbol života. Ona je rezultat spajanja Božjeg duha (jevr. *ruah*) i tela, odnosno materije: “A stвори Gospod Bog čoveka od praha zemaljskoga, i dunu mu u nos duh (*ruah*) životni; i posta čovek duša živa (*nefeš*).” 1. Mojs 2,7. Drugi prevodi kažu da je čovek postao živo biće. Zapazimo: čovek nije

dobio živu dušu, nego je postao živa duša. Reč *ruah* javlja se u Starom zavetu 379 puta i nikada ne označava nešto što je odvojeno od tela, nešto što može da misli, radi ili oseća. Zato i životinje, kao živa bića, imaju *ruah*: “Jer što biva sinovima ljudskim to biva i stoci, jednako im biva; kako gine ona tako ginu i oni, i svi imaju isti duh (*ruah*); i čovek nije ništa bolji od stoke.” Prop 3,19.

Jevrejska reč za *dušu* (*nefeš*) upotrebljena je u Starom zavetu 745 puta. Ona ima preko 40 različitih značenja, uključujući pojmove kao što su osoba, duša, život, srce, volja, stvorenje, duh, životinja, riba itd. Nikada *nefeš* nema osobinu besmrtnosti. Uostalom, reč “besmrtnost” pojavljuje se u Bibliji samo tri puta, jednom kao osobina samoga Boga (1. Tim 6,16), a dva puta kao dar vernima prilikom drugog Hristovog dolaska (1. Kor 15,53.54).

Smrt je razdvajanje duha i tela, posle čega se više ne može govoriti o duši. “Sve ide na jedno mesto; sve je od praha i sve se vraća u prah.” Prop 3,20. Zato je učenje o besmrtnosti duše nebiblijsko, a samim tim i netačno.

## **DUŠE POD OLTAROM (Otk 6,9)**

Vidi PEČATI

## **DVADESET ČETIRI**

Teško je sa sigurnošću reći šta simboliše broj 24. Prema nekim komentatorima 24 bi mogao da simboliše dvostruku puninu i dvostruki sklad između Neba i Zemlje.

U Starom zavetu pominju se 24 reda sveštenika (1. Dnev 24,1-19) za službu u Hramu, zatim 24 reda pevača za slavljenje Boga “uz gusle i psaltire i kimvale” (1. Dnev 25,1). Prema Otk 4,4 oko Božjeg prestola na Nebu raspoređena su 24 prestola, na kojima je prorok u viziji video 24 starešine “gde sede, obučene u bele haljine, i imahu krune zlatne na glavama svojim.”

## **DVANAEST**

Broj 12 se često upotrebljava u Bibliji, i to posebno kada je reč o Božjem narodu, Božjoj crkvi ili Božjem carstvu. Na taj način on dobija simboličko značenje, koje se odnosi na izabranost i puninu, odnosno savršenost.

Božji narod Staroga zaveta sačinjavalo je 12 plemena, stvorenih od 12 Izraelovih (Jakovljevih) sinova, a to su bili Ru-

vim, Simeun, Levije, Juda, Isahar, Zavulon, Josif, Venijamin, Dan, Neftalim, Gad i Asir (1. Mojs 35,22-26).

Simbolika izabranosti ponavlja se i prilikom formiranja hrišćanske crkve, kada Isus bira 12 svojih učenika. Zajedno sa prorocima oni čine temelj, “gde je kamen od ugla sam Isus Hristos, na kome sva građevina sastavljena raste za crkvu svetu u Gospodu” (Ef 2,20.21).

Nebeski grad Jerusalem, koji će se sa spasenima posle hiljadu godina spustiti na Zemlju, “pripravljen kao nevesta ukrašena mužju svojemu” (Otk 21,2), imaće “dvanaestora vrata, i na vratima dvanaest anđela, i imena napisana, koja su imena dvanaest kolena Izrailjevih” (Otk 21,12), a takođe i “dvanaest temelja, i na njima imena dvanaest apostola jagnjetovih” (Otk 21,14). Drugim rečima to znači da će u nebeski sveti Jerusalem na vrata ući samo oni koji pripadaju duhovnom Izrailju (v. Jak 1,1).

“I grad na četiri ugla stoji, i dužina je njegova tolika kolika i širina (v. ČETIRI). I izmeri grad trskom na dvanaest hiljada potkališta: dužina i širina i visina jednaka je.” Otk 21,16.

Ponavljjanje broja 12 u opisu Grada pokazuje njegovu savršenu simetriju.

Broj 12 nalazimo i u Otk 12,1: “I znak veliki pokaza se na nebu: žena obučena u sunce, i mesec pod nogama njenim, i na glavi njenoj venac od dvanaest zvezda.” (v. ŽENA OBUČENA U SUNCE).

Treba pomenuti i simboliku broja 12 u izveštaju o čudu koje je Isus učinio kada je sa pet hlebova i dve ribe nahranio oko 5000 ljudi, osim žena i dece (Mt 14,15-21; Mk 6,35-44; Lk 9,12-17; Jv 6,4-13). Sva četiri evanđelista govore o tome da je nakon što su svi jeli i nasitili se, preostalo 12 kotarica hrane. Taj broj nije slučajan. Isus je time hteo da potvrdi razlog svoga poslanstva, odnosno dolaska na naš svet: “Ja dođoh da imamju život i izobilje” (Jv 10,10).

## **DVANAEST HLEBOVA (2. Mojs 25,30)**

Vidi **DVANAEST; HLEB; SVETILIŠTE; VITLEJEM**

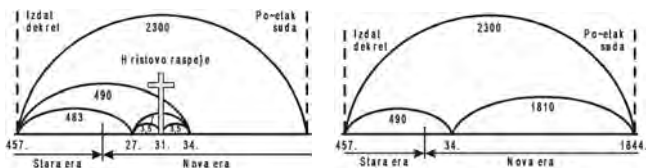
## **2.300 DANA I NOĆI - Dan 8,13.14**

Navedena fraza “dana i noći”, tačnije “veče-jutro” (jevr. *ereb boker*, v. Dan 8,26) odnosi se na razdoblje od 24 sata, na os-

novu čega zaključujemo da se ovaj proročki tekst ne odnosi na 2300 jutarnjih i večernjih žrtava u Svetilištu ili 1150 dana, već na 2300 dana od 24 sata.

S obzirom da je ovde u pitanju proročanstvo, u tumačenju treba primeniti pravilo po kome dani u proročkom računanju vremena odgovaraju doslovnim godinama (v. 4. Mojs 14,34; Jez 4,6). Prema tome, 2300 dana predstavljaju 2300 kalendarskih godina. Ima više razloga za ovakav zaključak:

1. Danilu je bilo rečeno da će se vladavina malog roga (v. ROG MALI) protegnuti sve do poslednjeg vremena (v. Dan 8,17.19.25.26). U tom slučaju 2300 doslovnih dana ne bi dostiglo do kraja vremena, jer bi to bilo ukupno 6 godina i 4 meseca. Prema tome ovaj period obuhvata dugi niz od 23 stoleća.



2. Anđeo je rekao proroku Danilu da “sedamdeset nedelja” treba da bude odsečeno od 2300 dana (Dan 9,24). Taj period vremena obuhvata 490 godina (dan = godina, 70 nedelja x 7 dana = 490 dana, odnosno godina) i on je trebalo da bude odsečen od početka razdoblja od 2300 dana da bi mogao da dopre do vremena kad će se pojaviti “sveti nad svetima” (Dan 9,24). Pošto se 490 godina ne može odseći od 2300 dana, onda su 2300 dana proročki simbol od 2300 godina.

3. I 70 nedelja i 2300 dana počinju sa danom izdavanja naloga da se Jerusalim opet sazida (Dan 9,25). U Jezdri 6,14 nalazimo da je Božja zapovest za ponovo zidanje Jerusalima, obnovu Hrama i uspostavljanje jevrejske države bila ispunjena naredbom tri persijska cara: Kira, Darija i Artakserksa. Dekret Artakserksa I Longimana stupio je na snagu u jesen 457. g. pr. Hr. Računajući od tog vremena, 2300 proročkih dana, odnosno godina, dovode nas do jeseni 1844. godine, kad otpočinje čišćenje nebeske Svetinje, odnosno istražni sud, što je simbolički bilo najavljivano starozavetnim Danom pomirenja (v. DAN POMIRENJA).



# E

## **EDOM - Is 63,1**

Ovaj tekst, koji opisuje Gospoda kako se pobjednički vraća iz Edoma, proteže se sve do šestog stiha i istovetan je sa opisom Isusa Hrista, koga prorok Jovan vidi u viziji na Patmosu (v. Otk 19,11-13). Isus je u Otkrivenju Božji poslanik i Božji ratnik. Njemu je poveren rat protiv sila zla. On je gospodar istorije. On podiže i obara narode i carstva. Sve je njemu podložno. Istovetnost ovih slika čini da Edom prerasta u simbol Božjeg neprijatelja i neprijatelja Božjeg naroda, nad kojim Isus sam odnosi pobjedu i spasa svoj narod.

## **EFESKA CRKVA - Otk 2,1-4**

Efes simboliše hrišćansku crkvu apostolskog doba. Njegovo ime znači “željen”, što odgovara čistoti crkve u prvom veku.

Istorija beleži da je Efes bio sagrađen u 11. veku pr. Hr. Često je zbog zemljotresa menjao mesto, pa je bio nazvan i “gradom promene”. Istoričar i teolog R. A. Anderson kaže da bi Efes mogao “dobro da predstavlja početak hrišćanske ere, jer nijedan period u istoriji nije svedočio o drastičnijim promenama u ljudskom mišljenju” (Unfolding the Revelation, p. 15. 16).

Efes je pripadao pergamskom carstvu i njega je godine 133. pr. Hr. car Atal III pripojio Rimu. Pošto Pergam (Otk 2,12-17) simboliše hrišćanstvo u periodu od 313. do 538. g., kada je Božje carstvo “predato” Rimskom carstvu, onda bi reči opomene Efesu “No imam na tebe, što si ljubav svoju prvu ostavio” (Otk 2,4) značile napuštanje osnovnih istina Hristove nauke i popuštanje pod uticajem paganstva.

U gradu Efesu se nalazio velelepni hram boginje Artemide (Dijane), jedno od sedam svetskih čuda antičkog doba (v. DIJANA). Artemida je bila boginja plodnosti, poznata kao “Velika majka” ili “Velika majka bogova”. Interesantno je da će se upravo u ovom gradu, 451. g., na saboru, naziv Majka Božja prvi put primeniti na Devicu Mariju.

## ENOH

Biblija beleži da je patrijarh Enoh živeo “jednako po volji Božjoj” i da ga je Bog uzeo na Nebo (1. Mojs 5,24). Sličan izveštaj nalazimo i kod ap. Pavla ( Jevr 11,5). Na osnovu ovih kratkih biblijskih zapisa može se zaključiti da je Enoh živeo zaista tako svetim životom i u tako uskoj vezi sa Bogom, u svetu koji je zbog svog otpadništva uskoro trebalo da bude uništen potopom, da je bio dostojan da promeni mesto boravka, odnosno da sa Zemlje bude prenesen na Nebo. Njegova vera i poverenje u Božje vođstvo, njegov posvećen život u potpunom skladu sa Božjom voljom, simbolišu karakter onih ljudi koji će živi dočekati Hristov drugi dolazak. Poput Enoha koji je uzet sa Zemlje, pre nego što je svet bio uništen vodom, i pravedni koji budu živeli na kraju istorije sveta, biće preobraženi i živi uzeti na Nebo, pre nego što svet bude uništen vatrom.

## EUFROT - Otk 16,12

Reka Eufrot ima, po mišljenju mnogih komentatora, simboličko značenje, koje je bez pozadine Staroga zaveta nemoguće razumeti. U istoriji je zaista postojalo vreme kada je Eufrot presušio i kada su sa istoka došli carevi i oslobodili Božji narod. Veliki vavilonski car Navuhodonosor osvojio je Jerusalim, i 605. g. pr.Hr. odveo u ropstvo Božji narod. Tamo su Jevreji, kako je to prerekao i prorok Jeremija (Jer 25,11), proveli 70 godina. Na isteku ovog perioda Bog je pozvao jednoga cara sa istoka. Bio je to persijski car Kir. Posle višemesečne opsade jako utvrđenog grada Vavilona, persijski vojnici su, nakon što su skrenuli tok Eufrota koji je proticao kroz grad, suvim koritom reke ušli kroz nezaštićenu kapiju, osvojili grad i oslobodili Božji narod. Zato Bog preko proroka Isaije 150 godina unapred naziva Kira svojim pastikom (Is 44,28) i pomazanikom “kojega držim za desnicu, da oborim pred njim narode i careve raspašem, da se otvaraju vrata pred njim i da ne budu vrata zatvorena.” (Is 45,1). Tako je Kir predlika Hrista kao Osloboditelja (v. KIR).

Ugnjetavanje Božjeg naroda ponoviće se i u poslednjim danima istorije sveta, u vreme prevlasti duhovnog Vavilona. U Otk 6,12 stoji napisano za reku Eufrot: “I presahnu voda njena da se pripravi put carevima od istoka sunčanoga.” Voda u Bibliji predstavlja “ljude i narode, i plemena i jezike” (Otk 17, 15). To znači da će potpuno presušiti podrška naroda duhovnom Vavilonu, koji “otrovnim vinom kurvarstva svojega napoji sve narode”

(Otk 14,8). Sa izlivanjem “čaša gnjeva Božjega na zemlju” (Otk 16,1) prekinuće se povezanost otpalih crkava sa političkim silama i masama. Na taj način će se pripraviti “put carevima od istoka sunčanoga” (Otk 16,12), odnosno Isusu Hristu, jer će On doći “kako što munja izlazi od istoka” (Mt 24,27).

Za neke komentatore reka Eufkrat u Otkrivenju nema simboličko značenje.

## F

### FILADELFIJSKA CRKVA - Otk 3,7,8

Reč *filadelfija* znači *bratska ljubav*. Ovo lepo ime Filadelfija je dobila po nadimku svog osnivača Atalusa II Filadelfusa, koji je jako bio privržen svom starijem bratu.

Period koji Filadelfijska crkva simboliše počinje od sredine 18. veka i traje do pred kraj prve polovine 19. veka. Posle Sardске crkve, koja je imala ime da je živa, a bila mrtva (Otk 3,1), došlo je do velikog duhovnog probuđenja i oživljavanja. Veliki je broj pokreta koji naglašavaju praktično hrišćanstvo i obnavljaju ličnu pobožnost.

Filadelfija se nalazila na ulazu u plodnu dolinu, na raskrsnici puteva koji su vodili u Miziju, Lidiju i Frigiju. Ona je od početka kao misionarski grad imala zadatak da na orijentalnom tlu omogući prodor helenizma. Glavna odlika Filadelfijske crkve 18. i 19. veka bio je misionarski duh pokrenut dubokim proučavanjem Biblije, a posebno proročanstava. Ova crkva je odnela evanđeosku vest u mnoge neznabožačke krajeve sveta, gde su i osnovana misionarska društva.

Zbog svog položaja Filadelfija je dobila i naziv “Vrata Istoka”. Filadelfijska crkva je, propovedajući skori dolazak Isusa Hrista, takođe otvorila “vrata Istoka” (v. Mt 24,27). “Dadoh pred tobom vrata otvorena” (Otk 3,8) znači da je crkva mogla nespunito i otvoreno da objavljuje istine evanđelja. Na prekretnici vekova evanđeoska vest se propovedala i u Indiji, i u Kini, i u Africi. Godine 1804. u Londonu je osnovano Britansko inostrano biblijsko društvo, a 1816. i u Americi. Broj biblijskih društava naglo

je rastao. Bratska ljubav misionara nije obuhvatila samo nezna-božačke narode, već je bila usmerena i na hrišćanski svet.

Posle mnogo promenjenih imena (Neocaeserea u vreme cara Tiberija, Neocores za vreme vladavine Karakale) i naziva (Vrata Istoka, Mala Atina), Filadelfija nosi danas tursko ime Alašehir, što znači "Božji grad".

## G

### GLAVA

Simbol prvenstva i nadmoći u upravljanju i odlučivanju. Učiniti nekoga glavom, znači podići ga na najviše mesto i dati mu vlast (5. Mojs 28, 13; Ps 18,43). Izliti ulje na nečiju glavu znači odvojiti ga, blagosloviti i posvetiti za određenu službu (Ps 23,5). Stati nekome na glavu znači pobediti ga i uništiti (1. Mojs 3,15; Ps 110,6), a skupljati nekome ugjevlje ognjeno na glavu znači osramotiti ga (Rim 12,20). Novi zavet govori o Crkvi kao telu (Ef 4,12), kome je glava Hristos (Ef 4,15; Kol. 1,18).

### GOG I MAGOG - Otk 20,8

Prema Jez 38 i 39 Gog je knez u zemlji Magog. Gog bi možda mogao da bude lidijski car Gig (oko 650. pr. Hr.), međutim, očigledno je da prorok ne misli na neku istorijsku ličnost, već pod ovim imenom podrazumeva neprijatelja Boga i Božjeg naroda. Ovu istu misao preuzima i prorok s Patmosa, koji i Gogu i Magogu vidi neprijateljsku vojsku, koju je skupio sotona na boj i koji "opkoliše oko svetih, i grad ljubazni" (Otk 20,9). Kao što u Jezekiljevo vreme Bog kaže da će "kad dođe Gog na zemlju Izrailjevu" (Jez 38,18) pustiti "na nj i na čete njegove i na mnoge narode, koji budu s njim, silan dažd, kamenje od grada, oganj i sumpor" (Jez 38,22), tako i u Otk 20 za Gog i Magog, koji ustaju na Boga, stoji da "siđe oganj od Boga s neba, i pojede ih" (stih 9).

### GOLOTINJA - 1. Mojs 3,7

Ovde je reč o Adamu i Evi nakon što su pali u greh i uvideli da su ostali lišeni slave Božje, koja ih je okruživala. Pošto su

shvatili da je Bog odstupio od njih, odnosno da su goli, osetili su neopisiv strah i sakrili se, očekujući da će čuti “glas Gospoda Boga, koji iđашe po vrtu kad zahladi.” (1. Mojs 3,8).

Golotinja je, dakle, simbol duhovne odvojenosti od Boga, znak siromaštva (v. LAODIKIJSKA CRKVA). To je bilo iskustvo i celog izrailjskog naroda, sve dok Bog u svojoj milosti svojom pravednošću nije pokrio njegovu golotinju: “I raširih skut svoj na te, i pokrih golotinju tvoju, i zakleh ti se i učinih veru s tobom, govori Gospod, i ti posta moja.” Is 16,8.

Za duhovno preljubočinstvo, odnosno služenje paganskim božanstvima, pretilo je uklanjanje Božje milosti i pravednosti. Takva opomena bila je upućena i gradu Ninivi (Na 3,5).

Isusov savet upućen čoveku poslednjega vremena glasi: “Savetujem te da kupiš u mene zlata žeženoga u ognju, da se obogatiš, i bele haljine, da se obučeš, i da se ne pokaže sramota golotinja tvoje.” Otk 3,18.

### **GOLUB - Mt 3,16**

Ne treba posebno naglašavati činjenicu da golub simboliše Svetoga Duha. Interesantno je međutim pitanje zašto se Sveti Duh na dan Pedesetnice, kada se izlio na Isusove učenike, manifestovao u obliku ognja (Dela 2,1.3.4), a na dan Isusovog krštenja u obliku goluba (Mt 3,16). Odgovor se nalazi u samoj prirodi zadatka koji je trebalo izvršiti. Mala grupa Isusovih sedbenika dobila je nalog da ide i nauči sve narode i da ih krsti u ime Oca i Sina i Svetoga Duha (Mt 28,19). Mala grupa - sve narode! Brzinom požara trebalo je veću evanđelja obuhvatiti celi svet. Za takav hitan zadatak obećana im je bila i sila Svetoga Duha (Dela 1,8). I zaista, takva sila se izlila na njih pedeset dana posle Pashe, odnosno na dan Pedesetnice: “I pokazaše im se razdeljeni jezici kao ognjeni; i sede po jedan na svakoga od njih. I napuniše se svi Duha Svetoga.” Dela 2,3.4.

S druge strane, proročanstva i svedočanstva o Isusu na najbolji način objašnjavaju da je izlivanje Svetoga Duha u obliku goluba najbolja ilustracija Njegove prirode i prirode Njegovog zadatka.

Prorok Isaija, najavljujući Njegovo rođenje, kaže da je On “divni savetnik” i “knez mirni” (Is 9,6), a Njegovo stradanje opisuje rečima: “Mučen bi i zlostavljen, ali ne otvori usta svojih.” (Is 53,7).

Svoju golubiju prirodu, neviđenu smernost i krotost Isus je neposredno otkrio u besedi na Gori blaženstva: “Blago siromašnima duhom, jer je njihovo carstvo nebesko; blago onima koji plaču, jer će se utešiti; blago krotkima, jer će naslediti zemlju; blago gladnima i žednima pravde, jer će se nasititi; blago milostivima, jer će biti pomilovani; blago onima koji su čistog srca, jer će Boga videti; blago onima koji mir grade, jer će se sinovi Božiji nazvati; blago prognanima pravde radi, jer je njihovo carstvo nebesko.” Mt 5,3-10.

Ap. Petar je dao najlepše svedočanstvo o svom Učitelju: “Koji greha ne učini, niti se nađe prevara u ustima njegovim; koji ne psova kad ga psovaše; ne preti kad strada; nego se oslanjaše na onoga koji pravo sudi; koji grehe naše sam iznese na telu svojemu na drvo, da za grehe umremo, i za pravdu živimo; kojega se ranom isceliste.” 1. Petr 2,21-24.

## **GORA**

Gora je višestruki simbol u biblijskim spisima. Ona je mesto susreta Neba i Zemlje, bilo da se sa nje javlja Bog (2. Mojs 3,1), bilo da na njoj čovek služi Bogu (2. Mojs 3,12). Ona je takođe boravište Božje, “gora Božja” (2. Mojs 4,27; 15,17).

Sa ljudskog aspekta gora simboliše sigurnost (Ps 30,7), čvrst oslonac (Ps 31,3) i mesto odakle dolazi pomoć (Ps 121,1.2).

Čuvena Isusova Propoved na Gori (Mt 5,1 - 7, 29), u kojoj je objavio blagoslove svetlu, isto toliko je glas s Božjeg prestola, kao i objava Zakona na gori Sinaju u Starom zavetu (2. Mojs 20).

## **GORUŠIČNO ZRNO - Mt 13,31.32**

Isusovu priču o gorušičnom semenu zapisali su i evanđelisti Marko (4,30) i Luka (13,18). Gorušica nije najmanje seme, niti je biljka gorušica drvo, a takođe ni sve ptice nebeske ne dolaze na njegove grane. Isus želi da naglasi nešto sasvim drugo, a to je da sitno seme, naizgled beznačajno kao što je gorušično, stvara život koji je vredan i koristan. I još više od toga! Ova priča ističe tri važne istine o Božjem carstvu: njegovu sigurnost, njegov rast i njegovu univerzalnost.

Sigurnost Carstva je u Njegovom životu. Carstvo Božje je princip života. Isusov ulazak u zemaljsku istoriju i osnivanje Carstva znači konačno uništenje zla i donošenje večnog života.

Gorušično seme raste do veličine koja je neuporedivo veća od njegovog početka. Isus je često govorio o beskrajnoj vrednosti malog, beznačajnog - udovičina lepta, izgubljeni dinar, čaša hladne vode... U takvim nepouzdanim beznačajnim simbolima postojanja, Božja slava može da blista, da učini malo velikim, ružno lepim. To je sigurnost rasta i vera u Božje carstvo.

Kao treću istinu ova priča naglašava i univerzalnost Crkve. Isus je rekao: "Ptice nebeske dolaze i sedaju na njegovim granama." Rabinska literatura je ponekad upotrebljavala izraz "ptice nebeske" misleći na mnogobošce. Sve ptice nebeske dakle treba da nađu mesta na gorušičnom drvetu. U Hristu nema razdvajanja. Carstvo Božje je kao razgranato gorušično stablo.

### **GRADOVI UTOČIŠTA - 4. Mojs 35,11,12**

Od gradova koji su prilikom podele Hanana bili dodeljeni Levitima, 6 gradova - po 3 na svakoj strani Jordana - bilo je odvojeno za utočište onima koji bi nehotice postali ubice. Izbor ovih gradova bio je tako izvršen da je nehotimični prestupnik za pola dana hoda mogao naći utočište u jednom od njih, i to iz bilo kog kraja zemlje. Putevi do ovih gradova su posebno održavani, a takođe su imali putokaze na kojima je pisalo "Utočište". Vlasti su ispitivale slučaj svakog prestupnika i ako bi se utvrdilo da nije počinio namerno ubistvo, mogao je steći pravo na zaštitu. Zakon je nalagao da tek po smrti prvosveštenika može napustiti grad u koji je utekao.

I ovi gradovi imaju svojevrsnu simboliku. Oni predstavljaju Hrista koji je postao utočište za one koji su rođenjem, a ne hotimice, postali prestupnici Božjeg zakona. Istu misao izražava i mudri Solomun: "Tvrda je kula ime Gospodnje, k njemu će uteći pravедnik, i biće u visokom zaklonu." Priče 18.10. Onaj ko napusti ovakav zaklon izlaže se opasnosti da padne kao žrtva krvnika sotone. I kao što je prestupnik po smrti prvosveštenika imao pravo da se vrati u svoj dom, tako se i smrću nebeskog Prvosveštenika Isusa Hrista grešniku omogućuje povratak u izgubljeni dom u Edemu.

### **GRANA**

Raširena grana, koja je uz to puna plodova kao rezultat Božje milosti, simbol je izuzetnih duhovnih i telesnih blagoslova.

Patrijarh Jakov je, predskazujući budućnost svoje dece, “nad glavom Josifovom i nad temenom odvojenoga između braće” (1. Mojs 49,26), izrekao najlepši blagoslov: “Josif je rodna grana, rodna grana kraj izvora, kojoj se ogranci raširiše svrh zida.” 1. Mojs 49,22.

Prorok Osija je pod nadahnućem zapisao proročanstvo o budućnosti Izrailja: “Raširiće se grane njegove, i lepota će mu biti kao u masline i miris kao livanski”. Os 14,6.

Ali kao što je raširena i plodna grana simbol blagoslova za poslušnost, ona takođe može biti i simbol kazne i uništenja za neposlušnost i neverovanje (Mal 4,1).

### **GRMLJAVINA - Otk 4,5**

Grmljavina simboliše najavu Božjeg silaska na Zemlju i Njegovog delovanja. Karakterističan je slučaj sa Sinajskom gorom pre i posle davanja Deset zapovesti (2. Mojs 19.16 i 20,18).

### **GUBA - 4. Mojs 12,10,11**

“Od svih bolesti poznatih na istoku guba je bila najstrašnija. Njena neizlečivost, zaraznost i užasne posledice na žrtvama, ispunjavala je strahom i najhrabrije. Među Jevrejima smatrana je osudom zbog greha, i otuda nazvana ‘udarac’, ‘prst Božji’ (Ps 39,10; 2. Mojs 8,19). Duboko ukorenjena, neuništiva, smrtonosna, smatrana je znamenjem greha. Obredni zakon proglašavao je gubavca nečistim. Kao već mrtav, bio je izdvajan iz ljudskih staništa. Sve što bi dodirnuo bilo bi nečisto. Vazduh je bio okužen njegovim dahom. Onaj na koga se sumnjalo da je oboleo, morao je da se pokaže sveštenicima koji su ispitivali i odlučivali o njegovom slučaju. Ako bi bio proglašen gubavcem, bio bi izdvojen iz porodice, odsečen od skupa Izrailjevog i osuđen na druženje samo sa onima koji su bolovali od iste bolesti. Zakon je bio krut u svojim zahtevima. Čak ni carevi i vladari nisu bili izuzetak. Vadar koji bi oboleo od ove strašne bolesti morao bi da odloži skiptar i napusti društvo.

Daleko od svojih prijatelja i rođaka, gubavac je morao nositi prokletstvo svoje bolesti. Bio je primoran da objavljuje svoju nesreću, da razdere svoju odeću i oglasi uzbunu, opominjući sve da beže iz njegovog zaraznog prisustva. Uzvik: ‘Nečist! Nečist!’ koji se javljao plačnim glasom sa usamljenih mesta pro-



gonstva, bilo je upozorenje slušano sa strahom i užasom.” E.G. Vajt, Čeznja vekova, p. 210.

Biblija dakle smatra gubu simbolom greha, jer i guba i greh deluju na čoveka razorno, rastačući njegove životne snage. U 3. Mojsijevoj stalno se ističe činjenica da samo sveštenici mogu da pregledaju čoveka za koga se sumnja da je oboleo od gube i da ga proglase čistim ili nečistim. S obzirom da su levitski propisi i običaji simbol Isusovog dela, to što Mojsije 36 puta naglašava da samo sveštenik može da pregleda bolesnika i donese odluku, ima duboko simboličko značenje, jer ukazuje na Hrista kao prvosveštenika. On je taj kome je Otac nebeski poverio “sav sud” (Jv 5,22).

Voda, krv i vatra su bila tri sredstva, kojima je simbolički uklanjana naćistoća, i sva ova tri sredstva su ukazivala na Božju spasonosnu milost koja se izlivala preko Isusa Hrista.

Pošto izlećeni gubavac nije mogao da dođe u Svetilište, zakon je propisivao da sveštenik “iziđe iza okola” (3. Mojs 14,3). Ova činjenica, a i činjenica da je guba smatrana grehom i da su se za njeno oćišćenje prinosile žrtve kao za greh, navela je ap. Pavla da u Isusu i Njegovoj smrti potraži ispunjenje ovih simbola. On kaŕže: “Jer kojih životinja krv unosi poglavar sveštenićki u svetinju za grehe, onih se telesa spaljuju izvan okola. Zato Isus, da osveti narod krvlju svojom, izvan grada postrada.” Jevr 13,11,12.

Ono što je najpre ćinio gubavac, nakon što bi sveštenik ustanovio da je izlećen, bilo je “da uzme dve ptice žive ćiste, i drvo kedrovo i crvca i isopa”. (3. Mojs 14,4). Sveštenik bi onda zapovedio “da se jedna ptica zakolje nad sudom zemljanim i nad vodom živom” (3. Mojs 14,5), a zatim bi uzeo živu pticu i drvo kedrovo i crvac i isop i sve bi to zajedno sa živom pticom zamolćio u krv zaklane ptice. Posle kropljenja i proglašavanja da je ćovek ćist, živa ptica je puštana u polje.

Ovaj simbol žive ptice koja je zamakana u krv zaklane, a zatim puštana da odleti, predstavlja pomirenje. Tu su se sjedinjavali život i smrt, krv oproštenja sa vaskrsenjem i životom Hrista kao Otkupitelja.

## **GVOŕĐE**

### **1. Goleni od gvoŕđa**

Goleni od gvoŕđa su, u stvari, noge velikog kipa, koji je usnio vavilonski ćar Navuhodonosor. Zlatna glava tog kipa sim-

boliše Vavilon (Dan 2,38), prsa i ruke od srebra Medo-Persiju (Dan 5,28), a trbuh i bedra od medi (bronz) Grčku (Dan 8,20.21).

Tumačeći san i simboliku nogu od gvožđa, prorok je rekao caru Navuhodonosoru: "A četvrto će carstvo biti tvrdo kao gvožđe, jer gvožđe satire i troši sve, i kako gvožđe što sve lomi, tako će satrti i polomiti." Dan 2,40. S obzirom da trbuh i bedra od medi simbolišu Grčku kao treće svetsko carstvo, onda su noge od gvožđa simbol Rimske imperije, koja je pokorila Grčku 168. g. pr.Hr., i u pravom smislu reči bila gvozdjena. Nije bilo sile koja bi joj se mogla odupreti.

## **2. Gvozdeni zubi**

Ovo isto carstvo (Rim) predstavljeno je i simbolom četvrte, neobične, ali strašne zveri u Dan 7,7, za koju se između ostalog kaže da je imala velike zube gvozdene". Gvožđe je simbol jačine i čvrstine ove imperije, a veliki gvozdeni zubi, kojim je jela i satirala, pokazuju kako su strašni bili njeni vojni pohodi i osvajanja. I ne samo to! Rimljani nisu znali za milost. To najbolje potvrđuju borbe gladijatora, razapinjanja na krst, porobljavanje čitavih naroda, strašna progonstva i mučenja. Setimo se samo o psihički bolesnih careva-bogova, kakav je bio Kaligula i Neron, ili groznih progonitelja hrišćana, kao što su bili Domicijan i Dioklecijan.

## **3. Stopala od gvožđa i kala**

Simbolika stopala i prstiju (Dan 2,41.42) je očigledna. Rimsko carstvo treba da se raspadne na deset delova. Gvozdjena snaga Rima iz njegovih prvih vekova oslabila je do te mere, da su pojedine države koje su proizašle iz Rimske imperije mogle da se uporede sa "kalom lončarskim". To što su prsti bili delom od gvožđa, a delom od gline znači da nikad neće, niti može, doći do obnove ovoga carstva. Slava Rima zauvek je iščezla (v. PRSTI).

# H

## **HALJINE BELE (Otk 3,18)**

Vidi LAODIKIJSKA CRKVA

## **HLEB**

Hleb ima više dubokih duhovnih značenja:

## 1. Beskvasni hleb

“I neka jedu meso iste noći, na vatri pečeno, s hlebom presnim i sa zeljem gorkim neka jedu.” 2. Mojs 12,8.

Ovu zapovest je Gospod dao Mojsiju da prenese Izrailjcima pre nego što je poslednja kazna, istrebljenje prvenaca, pala na Egipćane. Svaka porodica trebalo je da zakolje jagnje ili jare i da krvlju poprskava dovratnike, da bi anđeo zatirač mimoišao tu kuću. Pečeno meso zaklane životinje trebalo je da jedu s gorkim zeljem i beskvasnim hlebom. Tako je osnovana Pasha, praznik za spomen na oslobođenje od ropstva i greha (2. Mojs 12,14).

Dok je pashalno jagnje bilo simbol Hristove žrtve (1. Kor 5,7), gorko zelje je predstavljalo sećanje na gorak život u ropstvu, a beskvasni hlebovi su bili simbol života bez greha. S ovim u vezi ap. Pavle je pisao: “Ne znate li da malo kvasca sve testo ukiseli? Očistite stari kvasac, da budete novo testo... Zato da praznujemo ne u starome kvascu, ni u kvascu pakosti i lukavstva, nego u presnome hlebu čistote i istine.” 1. Kor 5,6-8.

“Jevreji su, kao robovi robova, najniži društveni sloj u Egiptu, jeli beskvasni hleb - jer im faraon nije dozvoljavao pauzu od osamnaest minuta (koliko je neophodno za kvasanje tijesta). Jevrejski robovi radili su od izlaska do zalaska sunca, a tokom cijelog napornog radnog dana dobijali su samo jedan obrok - koji se sastojao od nesamljevenog žita koje su 'zobali', ili od brašna pomiješanog s vodom - od koga su (na licu mjesta - na stijenama) prekli macot.

Bilo bi logično očekivati da s prvim danom slobode Jevreji ponište ponižavajuću zabranu jedenja kvasnog hljeba koja se odnosila na njihov društveni stalež, te da posegnu upravo za zabranjenim hlebom - koji je, u njihovim očima, već godinama, predstavljao vrhunac 'lične' 'slobode', kao i statusni simbol viših slojeva. No, ako bi Jevreji, jednom oslobođeni, težili za tim da u novostečenoj slobodi oponašaju Egipćane - time bi samo dokazali da su, iznutra, usuznjeni - te da još uvijek robuju egipatskom sistemu vrijednosti. (...)

Rabinska literatura podvlači i drugi, lični, nivo simbolike kvasnog i beskvasnog. - Kvasanje daje tijestu lažnu veličinu - veličinu koju tijesto zapravo nema. Pesah je praznik Oslobođenja. - Ne samo oslobođenja od faraona, nego od svih tlačitelja, uključujući tu i nas same.” Eliezer Papo: Agada - kazivanje o prolasku, transliteracija hebrejskog i ladino teksta, Jerusalem 5756, pp. lxvii-lxix

## 2. Obrtani hlebovi

Dva hleba pečena s kvascem kao obrtana žrtva na dan Pedesetnice spadala su takođe u jestivnu žrtvu (3. Mojs 23,17). Ovi hlebovi s kvascem simbol su grešnika sa svim njegovim manama, slabostima i gresima, koji dolazi pred Gospoda sa željom da bude očišćen i posvećen.

## 3. Postavljeni hlebovi

U prvom odeljenju Svetilišta, pored sedmokrakog svećnjaka i kadionog oltara, nalazio se i sto sa postavljenim hlebovima (4. Mojs 4,7). Svake subote sveštenici su postavljali dvanaest novih hlebova, koje su zatim kadili tamjanom. Njihovo stalno prisustvo ukazivalo je na Hrista, Hleb života (Jv 6,35), a ujedno je bilo znak čovekovog priznanja da i u telesnom i u duhovnom pogledu zavisi od Božje milosti.



# I

## IGRA - 2. Mojs 32,19.

Dok je Mojsije bio na Sinaju, gde je od Gospoda dobio Zakon, narod je izlio zlatno tele, igrao oko njega i govorio: "Ovo su bogovi tvoji, Izrailju, koji te izvedoše iz zemlje Misirske." 2. Mojs 32,4. Čak je i Aron, Mojsijev brat, načinio oltar pred njim i sa narodom prineo žrtve paljenice i žrtve zahvalne (2. Mojs 32,5.6). Ova igra imala je ritualni karakter, onakav kakav je imala u Egiptu u vreme obrednih svetkovina. Narod je bio go (2. Mojs 32,25) i uz određene pokrete, ritmove i pesme slavio preobražaj bogova u životinje, obnavljajući tako mit o Apisu i Ozirisu.

## IKONA ZVERINA - Otk 13,15.

Iz stihova koji prethode ovom stihu saznajemo da je zver sa dva roga kao u jagnjeta (v. ZVER SA DVA ROGA) ona koja se pojavila u vreme kada je prva zver koja izlazi iz mora (Otk 13,1-8); v. ŽIG ZVERIN) zadobila smrtnu ranu. Proročanstvo govori da će ona učiniti "da zemlja i koji žive na njoj pokloni se

prvoj zveri” (Otk 13,12). Međutim, njen uticaj se neće završiti na tome. Koristeći sistem vlasti ona će izvršiti pritisak na ljude “govoreći onima što žive na zemlji da načine ikonu zveri koja imade ranu smrtnu i osta živa” (Otk 13,14). Kada bude načinjena ikona zverina, koja je simbol saveza duhovnih i svetovnih vlasti, onda će ona izdati dekret “da se pobiju koji se god ne poklone ikoni zverinjoj” (Otk 13,15).

## **ILIJA, NA GORI PREOBRAŽENJA - Mk 9,2.4**

Od svih učenika samo su Petar, Jakov i Jovan imali tu prednost da na Gori preobraženja vide “carstvo Božje” (Mk 9,1). Kad su Isusove haljine postale “sjajne i vrlo bele kao sneg, kao što ne može belilja ubeliti na zemlji” (Mk 9,3), tog trenutka ukazali su se Ilija i Mojsije.

Prorok Ilija (up. ILIJA PROROK) je zadnje trenutke svoga života na zemlji proveo sa svojim učenikom Jelisijem, a onda je živ otišao na nebo (2. Car 2,11).

Petnaest vekova pre preobraženja Mojsije je izašao “na goru Navav, na vrh Fazge, koja je prema Jerihonu... I umre onde Mojsije sluga Gospodnji.” 5. Mojs 34,1.5. Ali njegovo telo nije ostalo u grobu, Gospod ga je pozvao u život (Jd 9).

Sada su na Gori preobraženja Ilija i Mojsije, zajedno sa Isusom, predstavljali buduće carstvo spasenih. Ilija je predstavnik onih koji će živi dočekati Hrista prilikom Njegovog drugog dolaska, koji će se preobraziti “ujedanput, u trenutku oka u posljednjoj trubi” (1. Kor 15,52), a Mojsije predstavnik onih koji su okusili smrti, ali koji će “ustati neraspadljivi” (1. Kor 15,52).

## **ILIJA, PROROK - Mal 4,5.6.**

Prorok Ilija (jevr. Elijahu, Elija - “Jahve je moj Bog”), živeo je istočno od Jordana, u planinama Galadskim, u vreme cara Ahava (875-854 pr. Hr.) i carice Jezavelje (v. TIJATIRSKA CRKVA). Bilo je to doba velike poplave greha i zla, i otpada od prave vere u izrailjskom narodu, što su ga prouzrokovali u prvom redu car Ahav, koji je, kako kaže Sveto pismo, bio gori od svih izrailjskih careva zajedno, i njegova žena Jezavelja (Izabela), kćer Etbala, sidonskog cara. Jezavelja je u stvari potisnula jevrejsku religiju donevši sa sobom običaj obožavanja Sunca, idolopoklonstvo i verovanje u vrhovnog Boga Vala (Baal = gospodar).

Biblijski izveštaji o proroku Iliji (1. Car 17 - 2. Car 2) opisuju ga kao čoveka vere i molitve, koji se posvetio delu reforme izrailjskog naroda, sprečavanju širenja otpadništva, iskorjenjivanju idolopoklonstva, vraćanju veri u pravoga Boga i objavlivanju Božjeg suda.

Duh i sila kojom je prorok Ilija delovao u svoje vreme ponovili su se u istoj meri u radu Jovana Krstitelja, koji je takođe nastojao da ljude dovede do pokajanja i pripremi za dolazak Mesije i carstva nebeskoga (Mt 3, Mk 1, Lk 3). Sam Isus je uveravao ljude da je Jovan Krstitelj u duhovnom pogledu najavljeni prorok Ilija (Mt 11,14). Nakon pogubljenja Jovana Krstitelja zapisane su i ove Isusove reči: "Ali vam kažem da je Ilija već došao, i ne poznaše ga." Mt 17,12.

Ilija prorok će biti poslan i "pre nego dođe veliki i strašni dan Gospodnji" (Mal 4,5), sa istom veću, istim duhom i istom silom. Ova vest, koja poziva ljude da se vrate Bogu, da ga se boje, da mu podaju slavu i "da se poklone onome koji je stvorio nebo i zemlju i more i izvore vodene" (Otk 14,7), sadržana je u poruci trojice anđela iz Otk 14. Ona takođe najavljuje propast paganskog, otpadničkog verovanja, "jer otrovnim vinom kurvarstva svojega napoji sve narode" (Otk 14,8), i dolazak Božjeg suda i gneva za sve one "koji se poklanjaju zveri i ikonici njenoj, i koji primaju žig imena njena" (Otk 14,11) (v. ŽIG ZVERIN; IKONA ZVERINA).

## IME

Ime označava karakter, sam identitet ličnosti, suštinu čovekovog bića. Promena imena sledila je obično sa promenom karaktera. U tom smislu karakterističan je primer Jakova, za koga je njegov brat rekao: "Pravo je što mu je ime Jakov, jer me već drugom prevari." 1. Mojs 27,36. Međutim, posle rvanja na potoku Javoku sa čovekom, za koga je Jakov verovao da je sam Bog, Jakov je dobio novo ime: "Tada mu reče: otsele se nećeš zvati Jakov, nego Izrailj; jer si se junački borio i s Bogom i s ljudima, i odolio si." 1. Mojs 32,28.

Promena imena sledila je i sa uspostavljanjem zavetnog odnosa sa Bogom, kakav na primer nalazimo kod Avrama: "Od mene evo zavet moj s tobom da ćeš biti otac mnogim narodima. Zato se više nećeš zvati Avram, nego će ti ime biti Avraam, jer sam te učinio ocem mnogih naroda." 1. Mojs 17,4.5. Do promene imena je dolazilo, jer je zavetni odnos podrazumevao određeni

zadatak i određenu misiju. Istovetno iskustvo nalazimo i kod Avramove žene Sare:

“I još reče Bog Avramu: a Saru ženu svoju ne zovi je više Sara nego neka joj bude ime Sara. I ja ću je blagosloviti, i daću ti sina od nje; blagosloviću je, i biće mati mnogim narodima, i carevi narodima izaći će od nje.” 1. Mojs 17,15.16.

### **ISOP - 2. Mojs 12,21.22**

Grmolika biljka isop, čije su se grančice upotrebljavale za kropljenje krvi za vreme pashe, simbol je čišćenja od greha. On je takođe upotrebljavan prilikom odstranjivanja gube (3. Mojs 14,4.6.49-52) i pri čišćenju onih koji su bili nečisti zbog dodira mrtvacu (v. CRVENA JUNICA).

Značaj ove biljke posebno je naglašen u molitvi psalmiste: “Pokropi me isopom, i očistiću se.” Ps 51,7.

### **IZBLJUVATI IZ USTA - Otk 3,15.16**

Ova Isusova pretnja odnosi se na one koji su duhovno mlaki. Izbljuvati znači odbaciti.

### **IZVOR**

Najpoznatiji izvori koji se pominju u Bibliji bili su Jakovljevi izvori blizu sela Sihera (Sekem), tj. današnjeg Nablusa u Samariji, gde je Isus razgovarao sa ženom Samarjankom (Jv 4,1-30); izvor Arod, gde je Gedeon iskušao hrabrost svojih junaka (Sud. 7,1-6); studenac Rogil (Rogel) pored Jerusalima (Is.Nav. 15, 7); Siloam podno Jerusalima (Is 8,6) i dr.

Izvori su simboli života. Njihova voda daje život i podmlađuje. Kada Biblija govori o Bogu kao Tvorcu, ona o njemu govori kao onome koji je stvorio “nebo i zemlju i more i izvore vodene” (Otk 14,7). Katkad i sam Bog sebe poistovećuje sa izvorom čime potencira njegovu simboliku:

“Jer dva zla učini moj narod: ostaviše mene, izvor žive vode, i iskopaše sebi studence, studence isprovaljivane, koji ne mogu da drže vode.” Jer 2,13.

Ovu metaforu preuzeće u Novom zavetu i sam Isus: “Ko je žedan neka dođe k meni i pije.” Jv 7,37.

# J

## JAGNJE

Jagnje, simbol blagosti, nevinosti čistote i poslušnosti, kao opšta žrtva paljenica, slika je Isusa Hrista (2. Mojs 29,38,39). Isto tako bio je određen i prinos, jestivna i naljevna žrtva (2. Mojs 29,40,41). Za žrtvu paljenicu važio je poseban zakon: "Žrtva paljenica neka stoji na ognju na oltaru celu noć do jutra i oganj na oltaru neka gori jednako." 3. Mojs 6,9. Ta žrtva koja je bila neprekidno na oltaru, zvana "tamid", bila je prinošena za celi izra-iljski narod. Ona je bila Gospodnji dar, Njegova žrtva za narod, a ne grešnikova žrtva Bogu. Prema tome, ona je bila simbol Hrista, Njegove iskusiteljske žrtve za ljude.

Jovan Krstitelj je u Isusu prepoznao "jagnje Božje koje uze na se grehe sveta" (Jv 1,29), a ap. Jovan jagnje "koje je zak-lano od postanja sveta" (Otk 13,8).

## JARAC - Dan 8,5.

Treće godine carovanja vavilonskog cara Valtazara, odno-sno 538. g. pr.Hr. u glavnom gradu provincije Elam, koji se zvao Suan (Suza), prorok Danilo je dobio veoma značajnu utvaru. On je najpre video ovna sa dva visoka roga, jedan viši od drugoga, kome "nijedna zver ne mogaše odoleti" (Dan 8,4). Do ovna je došao jednorogi jarac, koji se razgnjevio na njega i udario ga, slomio mu oba roga, oborio na zemlju i pogazio.



U pogledu tumačenja ova dva simbo-la, ovna i jarca, nema nikakve sumnje. U ovom istom poglavlju stoji zapisano: "Ovan što si ga video, koji ima dva roga, to su carevi Midski i Persijski." Dan 8,20. (Bliže objašnjenje v. OVAN). "A runjavi je jarac car Grčki; i veliki rog što mu beše među očima, to je prvi car." Dan 8,21. Veliki rog je prvi grčki car Aleksandar Veliki (rođen u Makedoniji 356, a umro u Vavilonu 323. pr.Hr.). Za samo 13 godina stvorio je najveće carstvo Starog veka, koje se prostiralo od libijske granice do Pandžaba. Godine



333. pr.Hr. kod Isa u Kilikiji pobedio je persijskog cara Darija, koji je pobjegao s ratišta ostavivši svoju porodicu. Drugu bitku protiv Darija, koji je opet pobjegao, izvojevao je 331. g. kod Gaugamele.

Zaista brzina Aleksandrovog osvajanja potpuno odgovara izveštaju u proročanstvu: "Idaše jarac od zapada povrh sve zemlje i ne doticaše se zemlje." Dan 8,5.

Posle bitke kod Gaugamele predala su se i dva vrlo bogata grada Vavilon i Suza, a ubrzo je bio ubijen i car Darije. Persija, prikazana simbolom ovna, nije mogla da odoli. Za kratko vreme bila je oborena i pregažena. "I jarac posta vrlo velik; a kad osili, slomi se veliki rog i mesto njega narastoše znamenita četiri roga prema četiri vetra nebeska." Dan 8,8.

Ubrzo posle Aleksandrove smrti, ubistvom njegovih maloletnih sinova, ugašena je Aleksandrova dinastija. Četiri generala, predstavljena simbolom četiri roga, kad je bio slomljen veliki rog, podelila su carstvo na četiri dela: Kasander je uzeo Grčku i Makedoniju, Lisimah Malu Aziju, Seleuk Siriju i Vavilon, a Ptolomej Egipat (v. RIS).

### JARAM - Mt 11,29.30.



Jaram simboliše oruđe službe. Hrišćani su pozvani da dragovoljno služe dok su god živi. Ono što ih "upreže" u službu jeste Božji zakon, koji ih povezuje sa Božjom voljom.

Hristos, koji je sišao s neba, ne da čini svoju volju, nego volju Oca koji ga je poslao (Jv 6,38) i sam je nosio jaram takve službe. Ono što je upravljalo Njegovim životom bila je velika ljubav prema ljudima, koja ga je odvela čak na krst da bi čoveka oslobodio jarma greha i smrti. Uzeti Hristov jaram znači odlučiti se za smernost i krotost, osloboditi se sebičnih navika i običaja i svega onoga što kalja i tišti savest, potisnuti strah i dati mesta ljubavi i spokoju i u najtežim trenucima. Samo potpuno predanje donosi mir srcu. Hristov jaram ne oslobađa čoveka tereta života, već mu pomaže da ga lakše nosi.

### JASPIS I SARD - Otk 4,3.

Jaspis je dragi kamen iz grupe kalcedona, crvene ili smeđe boje, a sard, tj. sardoniks, mineral boje noktiju. Sard je dobio ime

prema prvom nalazištu blizu grada Sarda, prestonice Lidije, a reč "oniks" znači "nokat". Prema tome, Onaj koji sedi na prestolu, a koga ap. Jovan vidi u viziji i ne usuđuje se da ga opiše antropomorfistički, već samo kaže "na prestolu seđaše neko" (Otk 4,2), sličan je čoveku, koga je stvorio po svome obličju (1. Mojs 1,27).

### **JERUSALIM (Otk 21,2.12.14)**

Vidi DVANAEST

### **JESTI KNJIGU - Otk 10.10.**

Jesti i pojesti knjigu znači potpuno prihvatiti vest i objavi-ti njenu sadržinu. Taj simbolizam nalazimo i kod proroka Jeze-ki-lja: "Pojedi ovu knjigu, pa idi, govori domu Izrailjevu" (3,1). Ovo iskustvo doživeo je i prorok Jeremija (Jer 15,16).

### **JEZAVELJA (Otk 2,20)**

Vidi TIJATIRSKA CRKVA; ILIJA PROROK

### **JEZIK (organ)**

Moć jezika Biblija upoređuje sa oštrim mačem (Ps 57,5), ali takođe i sa drvetom života (Priče 15,4). Drugim rečima "smrt je i život u vlasti jeziku" (Priče 18, 21). Uništavajući karakter jezika dat je slikom "strele smrtne" (Jer 9,8), a njegova razorna snaga je tolika da "lomi kosti" (Priče 25,15).

Ap. Jakov nema ni malo dobrih reči o jeziku: "Gle, mala vatra, i kolike velike šume sažeže. I jezik je vatra... A jezika niko od ljudi ne može pripitomiti, jer je nemirno zlo, puno ijeda smrt-noga." Jak 3,5.6.8.

### **JOSIF**

Život patrijarha Josifa slika je Hristovog života. Nekoliko paralela to i potvrđuje:

Kao što su braća zavidela Josifu i prodala ga u ropstvo da ne bi postao veći od njih, a dogodilo se upravo suprotno, tako su i jevrejske verske vođe zavidele Hristu u strahu da će narod poći za njim i ubile ga, da ne bi postao car, a dogodilo se baš suprotno.

Josifa su u ropstvo prodala njegova braća - Hrista je prodao Njegov učenik Juda za trideset srebrnika, cenu jednog roba.

U ropstvu i patnjama Josif je svojim svetim životom postao izbavitelj cele svoje porodice. Na isti način Hristos je postao Spasitelj cele ljudske porodice. Ali krivica Josifove braće i Hristovih dželata nije time manja.

Čestiti, moralni i puni vrlina i Josif i Hristos su bili lažno optuženi i osuđeni. Obojica su oprostili svojim neprijateljima.

## **JUTRO**

Vidi **ZORA**

## **JUŽNI CAR (Dan 11)**

Vidi **SEVERNI CAR**

# K

## **KADIONI OLTAR - 2. Mojs 30,1**



U stihovima koji slede (2. Mojs 30,2-10) Bog daje Mojsiju precizan opis ovoga oltara ili žrtvenika, određuje njegovo mesto u Svetilištu i službu koja će biti s njim povezana. Kadioni oltar je bio napravljen od bagremovog drveta, u obliku četvorougla, čije su stranice bile dugačke 45 cm. Njegova visina iznosila je 90 cm. Sav je bio okovan čistim zlatom i opštiven zlatnim vencem, ispod koga je imao alke gde su se provlačile poluge za nošenje. Ovaj oltar se nalazio u prvom delu Svetilišta, ispred same zavese, koja je delila Svetinju od Svetinje nad svetinjama.

“I neka kadi na njemu Aron kadom mirisnim; svako jutro neka kadi kad spremi žiške. I kad zapali Aron žiške uveče, neka kadi; neka bude kad svagdašnji pred Gospodom od koljena do koljena vašega.” 2. Mojs 30,7.8.

Miris tamjana koji se svakodnevno podizao s kasionog oltara praćen molitvama Izrailjaca, simbolisao je zasluge Isusa

Hrista i Njegovo posredovanje, a takođe i Njegovu pravednost, koja se pripisivala Njegovom narodu radi njihovog opravdanja.

Kadioni oltar, zajedno sa kovčegom zaveta, smatran je najsvetijim predmetom u Svetilištu. Usmeren prema “zaklopcu koji je nad svedočanstvom” (2. Mojs 30,6), gde se javljala Božja slava, i do koga je dopirao miris tamjana, on je, prema ap. Pavlu, bio takoreći i sastavni deo Svetinje nad svetinjama (Jevr 9,3.4).

## **KAIN I AVELJ**

Kainu i Avelju, Avramovim sinovima, bilo je poznato Božje obećanje o pojavi Spasitelja, a takođe i značenje žrtava koje je trebalo prinositi kao izraz vere u Otkupitelja. Isusa Hrista, kao onoga koji spasava od greha i smrti, mogle su simbolisati samo krvne žrtve; “Bez prolivanja krvi nema oprostaja.” Jevr. 9,22.

Jednoga dana, međutim, došlo je do promene u Kainovom shvatanju: “A posle nekoga vremena dogodi se, te Kajin prinese Gospodu prinos od roda zemaljskoga.” 1. Mojs 4,3. Za razliku od njega, Avelj je ostao dosledan svojoj veri: “A i Avelj prinese od prvina stada svojega i od njihove pretiline.” 1. Mojs 4,4.

Kain simboliše one ljude koji veruju da njihovo spasenje zavisi od njihovih ličnih napora, zasluga i dela, što je u stvari osnov svake lažne religije.

Avelj simboliše one hrišćane koji veruju da se čovek može spasti samo zahvaljujući Hristovim zaslugama, da se gresi i prestupi mogu očistiti isključivo Spasiteljevom krvlju, prolivenom na krstu, i da nema drugoga načina ni sredstva da se čovek pomiri sa Bogom i primi večni život kao dar milosti, osim verom u Žrtvu pomirenja. “Verom prinese Avelj Bogu veću žrtvu nego Kain, kroz koju dobi svjedočanstvo da je pravednik, da Bog posvedoči za dare njegove; i kroz nju on mrtav još govori.” Jevr. 11,4.

## **KAMEN BELI - Otk 2,17.**

Beli kamen simboliše ukazivanje posebne časti i priznanja. Njegovo značenje valja potražiti u običajima ondašnjeg vremena, jer se beli kamen davao u različitim prilikama: u sudskim procesima kada je trebalo izraziti nevinost optuženoga i njegovo oslobođenje, u vreme grčkih olimpijskih igara kada je pobeđnik dobijao beli kamen sa imenom, ili pak kada bi domaćin i gost izmenjali polovine jednog belog kamena sa svojim imenima u znak trajnog prijateljstva. Sva ova tri značenja mogu prikladno

izraziti ono što Hristos čini za čoveka. Na nebeskom sudu On će se pozvati na zasluge svoje krvi i pravednost koju uračunava i daje svima onima koji ga verom prihvataju. Onaj koji pobeđi u borbi sa grehom, oslanjajući se verom na Hrista, kaže Gospod, “dobiće sve, i biću mu Bog, i on će biti moj sin” (Otk 21,7; v. BELO) .

## KAMEN ODVALJEN BEZ RUKU



“Ti gledaše dokle se odvali kamen bez ruku, i udari lik u stopala medena i zemljana, i satr ih.” Dan 2,34.

Ovo su reči proroka Danila izgovorene pred vavilonskim carem Nauhodonosorom kada je tumačio njegov neobični san sa dubokim proročkim značenjem. Lik koji je car usnio, a koji je bio sastavljen od zlatne glave, srebrnih ruku i prsa, medenih (bronzanih) bedara, gvozdene nogu i stopala “koje od gvožđa koje od zemlje” (Dan 2,33), predstavlja četiri velika, svetska carstva (Vavilon, Medo-Persiju, Grčku i Rim) i deset malih, koja će nastati na teritoriji Rimskoga carstva posle njegovog pada (Heruli, Vandali, Ostrogoti, Vizigoti,

Langobardi, Svevi, Franci, Burgundi, Anglosasi i Alemeni).

Prorok Danilo kaže da će kamen satri i gvožđe, i zemlju, i med (bronzna), i srebro, i zlato, da će sve to postati kao pleva na gumnu koju odnosi vetar, a da će sam taj kamen, koji je udario u lik, postati gora velika koja će ispuniti svu zemlju (Dan 2,35). Prema tome, “kamen odvaljen bez ruku” simbol je samoga Hrista. “Odvaljen bez ruku” znači da Njega nije trebalo niko da pokrene. On je uzrok svemu, a njemu ništa nije uzrok. Sama ljubav, koja je u njemu, ona ga je pokrenula. On će osnovati večno Božje carstvo, koje će nastati nakon četiri svetska carstva, odnosno u vreme deset malih carstava, proisteklih iz Rimske imperije (Dan 2, 44).

## KAMEN UGAONI - Mt 21,42.44

Isus kao ugaoni kamen bio je omiljena tema rane hrišćanske crkve. Govoreći pred Sinedrionom o Isusu Hristu, ap. Petar se pozvao upravo na ovu priču: “Ovo je kamen koji vi zidari odbaci-

ste, a postade glava od ugla: i nema ni u jednome drugom spase-  
nja.” Dela 4,11. Na ovu misao vratiće se i u svojoj prvoj poslanici:  
“Vama dakle koji verujete, čast je; a onima koji se protive kamen  
koji odbaciše zidari on posta glava od ugla, i kamen spoticanja i  
stena sablazni.” 1. Petr 2,7.

Za vreme gradnje jerusalimskog Hrama kamenje je bilo  
vađeno u kamenolomu, sečeno i obrađivano po meri, a onda do-  
voženo na mesto ugradnje, gde nije bilo naknadnih dorada. Čekić  
i dleto se nisu čuli.

“Za potrebe temelja donesen je jedan kamen neuobičajene  
veličine i naročitog oblika, ali radnici nisu mogli da nađu mesto  
za njega pa ga nisu prihvatili. Bio im je stalna smetnja dok je neu-  
potrebljen ležao na njihovom putu.” E.G.Vajt, Čeznja vekova, p.  
510.

Dugo vremena ležao je kao odbačen kamen. Ali kada je  
trebalo postaviti ugaoni kamen, jedino je on savršeno odgovarao  
da nosi težinu zidova. Tako je ova priča postala deo jevrejske  
tradicije, što je zabeleženo i u 118. Psalmu: “Kamen koji odbaciše  
zidari, posta glava od ugla.” Ps 118,22.

Ovaj simbol je tek u Isusu našao svoje ispunjenje.

### **KEDAR - Ps 92,12.**

Izuzetno lepi libanski kedar, divovskog rasta, bio je poš-  
tovan kod svih naroda Bliskog istoka. On je postao simbol uzviše-  
nosti, čvrstine, trajnosti, snage i otpornosti. Psalmista ga uzima da  
izrazi duhovnu veličinu onih koji se uzdaju u Gospoda, koji čine  
ono što je pravo držeći se Božjeg zakona.

### **KIR - Is 45,1**

Persijski car Kir je predstava Isusa  
Hrista. On je pomazanik kao i Isus. Iz  
navedenog stiha vidi se da Gospod ima  
nameru da pred njim obori narode. Bla-  
gosiljajući Isusa, Simeun je rekao: “Ovaj  
leži da mnoge obori.” Lk 2,34.

U knjizi proroka Isaije nalazimo  
još jedno obraćanje Gospoda Kiru: “Go-  
vorim Kiru: pastir si moj; i izvršiće svu volju moju, i kazaće Jeru-  
salimu: sazidaćeš se; i crkvi: osnovaćeš se.” (44,28). I ovde je oč-  
igledna paralela između Kira i Isusa. I jedan i drugi su pastiri, i



jedan i drugi izvode Božji narod - Kir iz vavilonskog ropstva, a Isus iz ropstva grehu.

Nakon što je osvojio Vavilon, Kir je dozvolio Jevrejima povratak iz ropstva i ponovnu izgradnju Hrama (Jezd 1,1-3).

Na osnovu tumačenja šestoga zla iz Otk 16,12 može se takođe povući paralela između Kira i Hrista (v. EUFRAT).

### **KLJUČ DAVIDOV - Otk 3,7.**

“Ključ Davidov” se pominje u Isaijinom proročanstvu o Elijakimu, koji je bio određen da nasledi nedostojnog Somnu, rizičara i upravitelja dvorskog (Is 22,22).

Hristos je naslednik Davidovog prestola. Anđeo koji se javio Mariji i rekao joj da će roditi sina kome treba da nadene ime Isus, kazao je za Njega: “On će biti veliki, i nazvaće se sin najvišega, i daće mu Gospod Bog presto Davida oca njegovog.” Lk 1,32. Njemu je data “svaka vlast na nebu i na zemlji” (Mt 28, 18). Hristos je naslednik i Davidovog ključa, ključa od riznice i carskog dvora. Hristos otvara svoju bogatu riznicu blagoslova i svoj carski dvor (Otk 3,7.8)

“Ključ Davidov” nije ključ od crkve, niti je David ikada bio sveštenik, pa zato ovaj simbol ne treba povezivati sa proročanstvom o otvaranju Svetinje nad svetinjama (Dan 8,14).

Hristos je sveštenik po redu Melhisedekovom (Jevr 7,21), pa je i iz tog razloga pogrešno dovoditi u vezu “ključ Davidov” sa Svetinjom.

### **KLJUČEVI OD CARSTVA NEBESKOGA - Mt 16,19**

Ključevi koje Isus ovde spominje u razgovoru sa Petrom, simbol su sile i vlasti Hristovih reči, odnosno reči Svetoga pisma. Ove reči imaju silu da otvaraju i zatvaraju nebo. Na ovo nas podseća i proročanstvo u Otk 11,3-14 o dvojici svedoka, koji predstavljaju sveto pismo Starog i Novog zaveta (v. SVEDOCI).

Čast da propoveda radosnu vest Isus nije ukazao samo Petru. Ove iste reči On je uputio i ostalim učenicima (v. Mt 18, 18), tako da Petar nije dobio nikakvu prednost među apostolima (up. Mt 3,8.10). Uostalom, njegovo odricanje pod kletvom to očito potvrđuje (Mk 14,70.71).

## **KLJUČEVI OD PAKLA I SMRTI**

“Ja sam prvi i posljednji, i živi; i bejah mrtav i evo sam živ va vek veka, amin. I imam ključeve od pakla (hades - grob) i od smrti.” Otk 1,17.18.

Ključevi su simbol vlasti i autoriteta. Hristos kao pobednik nad grobom i smrću obećava: “Jer ja živim, i vi ćete živeti.” Jv 14,19.

## **KLJUČ STUDENCA BEZDANA (Otk 9,1)**

Vidi **TRUBE**

## **KNJIGA KOJA LETI - Zah. 5,1-4**

Ovo je Knjiga Zakona. Zakona Deset zapovesti. S jedne strane Zakon osuđuje svojom osmom zapovešću one koji kradu. S druge strane trećom zapovešću osuđuje one koji uzimaju Božje ime uzalud. Ali ne donosi prokletstvo samo prekršaj ovih zapovesti. One su u vreme proroka Zaharije kršene najčešće. I gaženje bilo koje zapovesti donosi prokletstvo. “Jer koji sav zakon održi a sagreši u jednome, kriv je za sve.” Jak 2,10.

## **KNJIGA SA SEDAM PEČATA (Otk 5,1)**

Vidi **PEČATI**

## **KONJI (Otk 6,2.3.4.8)**

Vidi **PEČATI**

## **KOSTRET - 1. Mojs 37,34; Dan 9,3.**

Oblačenje kostreti i posipanje pepelom simbol je iskrene i duboke žalosti. Pored navedenih stihova Biblija navodi i slučajeve drugih ljudi koji su nosili ove simbole tuge (v. 1. Car 20,32; 2. Car 19,1; 1. Dnev 21,16; Jest 4,1; Jov 16,15).

## **KOŠULJA (2. Mojs 28,39)**

Vidi **ODEĆA SVEŠTENIKA**

## **KOVČEG ZAVETA**

Najznačajniji predmet u Svetilištu nalazio se u njegovom drugom delu, u Svetinji nad svetinjama. Bio je to kovčeg s pomi-



rilištem i dva heruvima na njemu, načinjen od akacijinog drveta, spolja i iznutra okovan čistim zlatom. Bio je dug 113 cm, a širom i visok po 68 cm. Odozgo je unaokolo imao zlatan venac. Na četiri ugla bila su četiri beočuga od zlata, kroz koje su se provlačile poluge za nošenje, takođe okovane zlatom (2. Mojs 25,10-14).



Kovčeg je bio pokriven poklopcem od čistog zlata, na čijim su se krajevima nalazila dva zlatna heruvima, jednostavne izrade. Oni su raširenih krila zaklanjali poklopac, licem bili okrenuti jedan prema drugome, a pogleda uprtih u kovčeg (2. Mojs 25,17-20). Mesto između dva heruvima, gde se otkrivala Božja slava, zvalo se Šekina.

“I tu ću se sastajati s tobom i govoriću ti ozgo sa zaklopca između dva heruvima, koji će biti na kovčegu od svedočanstva, sve što ću ti zapovedati za sinove Izrailjeve.” (2. Mojs 25,22). U samom kovčegu nalazile su se ploče s deset zapovesti. One su simbolisale Božju pravednost, a poklopac kovčega, nazvan pomirilište, predstavljalo je Božju milost. Pomirilište se smatralo Božjim prestolom. Tu su se srele pravda i milost.

Kamene ploče s deset zapovesti bile su najsvetiji predmet u Svetilištu. Po njima je kovčeg dobio ime “kovčeg svedočanstva” ili “kovčeg zaveta”, a on sam predstavlja simbol pomirenja Hristovom pravednošću i milošću.

## **KRASNA SVETA GORA (Dan 11,45)**

Vidi **SION**

## **KRAVA - 1. Mojs 41,17-20**

Simbolizam ovih krava objašnjen je u ovom istom poglavlju: “Evo doći će sedam godina vrlo rodnih po svoj zemlji Misirskoj. A iza njih nastaće sedam gladnih godina...” 1. Mojs 41,29.30. Zašto je Bog upravo na ovaj način najavio faraonu dolazak rodnih i nerodnih godina, odnosno zašto se poslužio simbolom krava? Ne može se sa sigurnošću dati odgovor na ovo pitanje, ali se može pretpostaviti da je to zbog toga što je Bog hteo da faraon poveruje u



istinitost toga sna, jer je u starom Egiptu krava Ahet bila izvor

objava. Boginja Hator nekad je imala oblik kravlje glave, a nekad oblik žene sa ušima krave. Hator je bila boginja plodnosti, bogatstva i obnove, a uz to i hraniteljica samoga faraona.

### **KRILA - Dan 7,3.4.6.**

Četiri velike zveri, koje je u viziji video prorok Danilo, predstavljaju četiri svetska carstva (Dan 7,17).

Lav sa krilima orla simboliše moćno Vavilonsko carstvo (up. Jer 4,6.7.13; 50,17; v. LAV). Car životinja lav i car ptica orao uzeti su kao simboli moći i velike brzine osvajanja haldejskih ratnika. Simboliku krila nalazimo i u opisu brzine haldejskih osvajanja kod proroka Avakuma (Av 1,6-8).

Ris (u drugim prevodima leopard) je treća zver koju je prorok video. Ona dolazi iza lava (simbol Vavilona) i medveda (simbol Medo-Persije), pa prema tome mora da simboliše Grčko carstvo. Za razliku od lava sa dva krila, ova zver je imala četiri krila. Aleksandar Veliki sa svojim munjevitim vojnim pohodima i osvajanjima najbolja je odgonetka ove simbolike. Istorija sveta ne pamti veću brzinu u postizanju vojnih uspeha i pobeda.

### **KRST - Jv 19,17.18**

Prema uputstvu sveštenika Isus je razapet u sredini između dva razbojnika, što je trebalo da znači da je On najveći zločinac. Time su nesvesno ispunili proročanstvo proroka Isaije koje kaže da će Mesija biti metnut među zločince (Is 53,9). Krst je višestruki simbol. Pored patnji i smrti Isusa Hrista on označava i

1. spasenje Hristovom žrtvom (1. Kor 1,18);
2. pomirenje (Kol. 1,19.20);
3. ukidanje starozavetnih obrednih uredaba (Kol. 2,14).

### **KRŠTENJE - Mt 28,19.**

Poreklo hrišćanskog krštenja treba tražiti u radu Jovana Krstitelja, koji je objavljivao dolazak Mesije i pozivao narod na pokajanje, mada su Jevreji krštenje kao verski obred poznavali i ranije, jer su na taj način u svoje redove primali prozelite. Krštenje su praktikovali i eseni u svojim verskim ritualima. Jovanovo krštenje bilo je simbol čišćenja od greha. Jovan je od onih koji se krštavaju zahtevao da pokažu da su uvideli svoju grešnost i da je čin na koji se odlučuju rezultat njihovog dubokog kajanja i sprem-

nosti na korenite promene u mislima, rečima i delima. “I izlažaše k njemu sva Judejska zemlja i Jerusalimljani; i krštavaše ih sve u Jordanu reci, i ispovedahu grehe svoje.” Mk 1,5.

Međutim, sam obred krštenja zasnovan je na Isusovom primeru i nalogu i praksi Njegovih sledbenika. Isusu nije bilo potrebno krštenje kao znak priznanja učinjenih greha, zato što On “greha ne učini, niti se nađe prevara u ustima njegovim” (1. Petr 2,22). On je bio učinjen “grehom da mi budemo pravda Božija u njemu” (2. Kor 5,21) i krštenjem ostavio primer onima koji žele da se sjedine s njim.

Jovan je krštavao vodom, dok hrišćansko krštenje obuhvata krštenje vodom i Svetim Duhom ( Lk 3,16).

Jovanovo krštenje je pozivalo na pokajanje za oprostjenje greha (Mk 1,4). Krštenje u Isusovo ime ne samo da je nudilo oprostjenje greha onima koji se pokaju, već je simbolisalo izlivanje Svetoga Duha na onoga koji se krštavao (Dela 2,38).

Ap. Pavle, koji je i sam posle obraćenja bio kršten (Dela 9,18), kaže da krštenje simboliše smrt, pogreb i vaskrsenje Isusa Hrista (Rim 6,3-7).

S obzirom da se biblijsko krštenje obavlja uronjavanjem, a simbolički predstavlja umiranje grehu, pokopavanje starog grešnog života i vaskrsenje na novi život u Isusu, čime vernik pokazuje da je prihvatio Hristovu pravednost, neki ga nazivaju i silaženjem u vodeni grob.

Pomenuti razlozi i koraci koji prethode krštenju isključuju malu decu od ovog obreda. Novi zavet spominje samo krštavanje odraslih (Dela 8,12.13.29-39; 9,17.18; 1. Kor 1,14).

### **KRUG - Priče 8,27**

Ovde je reč o prisustvu mudrosti u stvaranju naše planete Zemlje, koja je imala oblik kruga ili, preciznije, lopte. To potvrđuje i prorok Isaija, koji kaže za Boga da “on sedi nad krugom zemaljskim” (40, 22). Tako krug kao simbol savršenstva dolazi ovde do punog izraza.

A potvrdu da se Zemlja nalazi “nad bezdanom” (Priče 8,27), odnosno da ne stoji ni na čemu, nalazimo u knjizi o Jovu: “On je razastro sever nad prazninom, i zemlju obesio ni na čem.” (26,7). Tako nam Biblija daje savršeno tačan naučni podatak. I u tome je između ostalog nadmoć njene božanske mudrosti nad ostalim religijama. Primera radi, Egipćani su verovali da Zemlju

nosi skarabej (balegar), Japanci da je nosi velika riba, Indijanci su verovali da je nosi zmija, Indusi su tu ulogu pripisivali kornjači, a stanovnici jugoistočne Azije slonu.

## KRUNA

Kruna u Bibliji simboliše vlast, carstvo i carsko dostojanstvo (Otk 14,14), a takođe podrazumeva čast, radost i pobjedu (Otk 4,4).



## KRV

Prema propisima Svetoga pisma Starog zaveta najvažniji deo svakodnevne službe Bogu bio je onaj koji je obuhvatao službu za pojedince. Dužnost grešnika koji se kaje bila je da donese svoju žrtvu pred vrata šatora od sastanka, da stavi ruke na glavu životinje i da ispovedi svoje grehe, čime ih je simbolično prenosio na žrtvu. Nakon toga svojom rukom je klao nevinu životinju, a sveštenik je njenu krv unosio u Svetinju i njome prskao ispred zavese, koja je odvajala Svetinju od Svetinje nad svetinjama, odnosno iza koje se nalazio kovčeg sa pločama Zakona (v. KOVČEG ZAVETA).

Ovim obredom, putem krvi, greh je simbolično prenošen na Svetinju. Međutim, krv žrtvovane životinje nije donosila potpuno oprostjenje za učinjeni greh niti je grešnik bio sasvim oslobođen osude zakona. Tek na Dan očišćenja poglavar sveštenečki je, prinevši jarca kao žrtvu za sav narod, njegovom krvlju u Svetinji nad svetinjama kropio presto milosti iznad kovčega u kome se nalazio Božji zakon. Primivši na sebe grehe, prvosveštenik je u ulozi posrednika prenosio sva bezakonja naroda na glavu jarca koji je bio određen za Azazela (v. DAN POMIRENJA).

Krv je, dakle, imala važnu ulogu u obredima pomirenja i čišćenja od greha. S tim u vezi ap. Pavle piše: "I gotovo sve se krvlju čisti po zakonu, i bez prolivanja krvi ne biva oprostjenje." Jevr. 9,22. Prenoseći Gospodnje reči, Mojsije je zabeležio: "Jer je duša telu u krvi; a ja sam vam je odredio za oltar da se čiste duše vaše; jer je krv što dušu očišća." 3. Mojs 17,11.

Sveštenik koji pomoću krvi vrši pomirenje simboliše Hrista koji predstavlja i Žrtvu i Prvosveštenika.

## **KRVAVA VODA - 2. Mojs 7,17**

Svako zlo koje je zadesilo Egipat u vreme Mojsija, zbog toga što faraon nije hteo da oslobodi ropstva izrailjski narod, bilo je upereno i protiv određenog verovanja starih Egipćana.

U toku letnjih meseci zbog crvene zemlje u gornjem toku ili zbog mikroskopskih algi koje vodi daju izgled krvi, Nil je dobio crvenkastu boju. Da ovo prvo zlo, koje je pogodilo Egipat, nije bilo obična prirodna pojava, zaključujemo po tome da Mojsije ne bi naročito uzbuđio Egipćane da je učinio ono što se inače događalo svake godine. Ovoga puta bilo je sasvim drugačije: "I sva voda što beše u reci prometnu se u krv. I pomreše ribe što behu u reci, i usmrde se reka tako da ne mogahu Misirci piti vode iz reke, i beše krv po svojoj zemlji Misirskoj." 2. Mojs 7, 20.21.

Osim toga što je ova sedmodnevna pojava bila fizički neugodna, ona je predstavljala i direktni napad na sveti Nil, na veliko vodeno božanstvo Hapija i na njegove svete ribe koje ništa nije moglo spasti. Sveta reka Nil smatrana je izvorom plodnosti i bila obožavana pod nekoliko imena i simbola. Na verskim svečanostima i proslavama ponekad je služio i sam faraon.

Prema tome krvava voda ne samo što je bila neobična pojava i teško zlo, već je bila i znak ništavnosti svetog rečnog boga starih Egipćana.

## **KUKOLJ - Mt 13,38**

Vidi SRP

## **KVASAC**

Starozavetni spisi govore o kvascu kao o simbolu greha i duhovne pokvarenosti. U propisima vezanim za praznik (presnih) hlebova upotreba kvasca bila je strogo zabranjena (2. Mojs 12, 15). Kvasac je bio zabranjen u svakoj ognjenoj žrtvi (3. Mojs 2,11). Isključivo je bio dozvoljen u žrtvi od prvina (3. Mojs 2, 12), jer je ta žrtva predstavljala grešnika.

Novozavetni spisi takođe govore o kvascu kao simbolu greha. Sam Isus je upozoravao svoje učenike da se čuvaju kvasca farisejskoga i sadukejskoga (Mt 16,6), odnosno njihove nauke (Mt 16,12). Farisejski kvasac je licemerje (Lk 12,1). Kvasac takođe predstavlja pakost i lukavstvo (1. Kor 5,8).

# L

## LAODIKIJSKA CRKVA - Otk 3,14-18

U ovim stihovima sadržano je poslednje Hristovo pismo iz Otkrivenja. S obzirom da svaka crkva (Efes, Smirna, Pergam, Tijatira, Sard, Filadelfija i Laodikija ) predstavlja po jedan period u istoriji hrišćanstva, onda Laodikijska crkva simboliše vreme posletka, odnosno, po mišljenju uglednijih teologa, vreme od sredine 19. veka do drugog Hristovog dolaska.

Grad Laodikija (Laodicea), današnji Eski-Hisar ("stara tvrđava"), nalazio se u jugozapadnom delu Frigije, nedaleko od gradova Filadelfije i Kolose. Osnovao ga je Antioh II sredinom 3. veka pr. Hr. s ciljem da Frigiju otvori svetu. Laodikija danas, sa simboličkim značenjem celokupnog savremenog hrišćanstva, ima istovetan zadatak: da bude otvorena prema svetu, "večno evanđelje da objavi onima koji žive na zemlji, i svakome plemenu i jeziku i kolenu i narodu " (Otk 14,6).

Antioh II je Laodikiju naselio Sirijcima i Jevrejima koje je doveo iz Vavilona. I danas se u simboličnoj Laodikiji nalaze oni koji su pozvani i došli iz duhovnog Vavilona (v. Otk 18,1.2.4).

Istorija beleži da je Laodikija najbogatiji grad Frigije, sa velikim trgovima, razvijenim bankarstvom i velikim manufakturnim interesima. Iskustvo hrišćanstva našeg veka kao da je dobrim delom istovetno, usmereno na sticanje materijalnog bogatstva.

Laodikija je bila poznata po izvorima mlake vode, a hrišćani u njoj po mlakosti. Ta osobina ondašnjeg i današnjeg hrišćanstva razlog je ozbiljne Hristove opomene: "Tako, budući mlak, i nisi ni studen ni vruć, izbljuvaću te iz usta svojih." Otk 3,16.

Medicinska škola se nalazila u hramu Men Karoua. U njoj su radili ondašnji najpoznatiji lekari, koji su spravljali nadaleko čuvenu mast za oči od frigijskog praha, zvanu kolirijum. Mast za oči koju je Hristos ponudio svojim sledbenicima u prvom veku, a koju nudi i svojoj crkvi poslednjeg vremena, simbol je Svetoga Duha, koji može da otvori oči vernima da vide svoje pravo duhovno stanje i potrebe (v. MAST OČINJA).

Oholi, ponosni i samoljubivi građani Laodikije nosili su crna odela kao znak bogatstva. Pravo duhovno stanje moglo se ipak uporediti sa golotinjom. Otuda i Hristov savet i ponuda: “Savetujem te da kupiš u mene zlata žeženoga u ognju, da se obogatiš; i bele haljine, da se obučeš, i da se ne pokaže sramota golotinje tvoje.” Otk 3,18. Čisto zlato je simbol duhovnog bogatstva, bogatstva vere i ljubavi, a bele haljine simbol “pravde svetih” (Otk 19,8) i čistote srca. Ovo isto iskustvo nedostaje i crkvi poslednjeg vremena.

## LAV

### 1. Lav sa krilima orla - Dan 7,3,4

Prva zver koju je prorok Danilo video u svojoj viziji, negde oko 550. pr.Hr. (prve godine vladavine vavilonskog cara Valtazara) predstavljena je kao lav koji izlazi iz mora i ima orlovska krila. Car životinja i car ptica uzeti su da se prikaže moćno vavilonsko carstvo, koje je nastalo brzim osvajanjima Haldejaca. Da je to tačno, svedoči nam i prorok Jeremija (Jer 4, 6.7.13).



Zlo sa severa (v. SEVERAC), koje donosi veliku pogibao i koje izlazi kao lav da zatire i pustoši, simbol je strašne i moćne vavilonske imperije. Jeremija nam daje još jednu, očiglednu sliku ove carevine u sledećim stihovima: “Izrailj je stado razagnano, lavovi ga rasplašise; najpre ga jede car Asirski, a posle mu kosti izlomi Nuhuhodonosor car Vavilonski.” Jer 50,17. Lav u Dan 7,4 ne bi mogao da simboliše cara asirskoga, zato što svako proročanstvo počinje za života proroka, a u vreme kad je Danilo dobio ovu utvaru, vladalo je Vavilonsko carstvo.

Simbolično značenje krila naj slikovitije je opisao prorok Avakum, uporedivši brzinu vavilonskih osvajača sa orlom koji hita na lov (Av 1,6-8). Vavilonski metalni novac sa slikom lava sa orlovim krilima takođe je dokaz koji se uklapa u proročke simbole Jeremije, Avakuma i Danila.

## **2. Lav od kolena Judina - Otk 5,5**

Blagosiljajući svoje sinove patrijarh Jakov je Judu nazvao lavom: "Laviću Juda! s plena si se vratio, sine moj; spusti se i leži kao lav i kao ljuti lav; ko će ga probuditi? Palica vladalačka neće se odvojiti od Jude niti od nogu njegovih onaj koji postavlja zakon, dokle ne dođe onaj kome pripada, i njemu će se pokoravati narodi." 1. Mojs 49,9.10. Iz Judinog plemena rodiće se David i sin Davidov, Isus Hristos, onaj kome će se pokoravati narodi.

Lav od kolena Judina je prema tome simbol Isusa. Lav je oličenje snage i hrabrosti, a kao car šume pogodan je simbol carskog autoriteta i sile. Po mišljenju nekih teologa ovaj stih iz Otkrivenja ima najdublje i najznačajnije značenje u ovoj knjizi Biblije, jer povezuje jevrejske mesijanske nade s hrišćanskim evanđeljem o dolasku Spasitelja u licu Isusa Hrista.

## **LESTVE - Mojs 28,12.13**

Ova vizija data je Jakovu u bekstvu, kada je zbog pretnje smrću svojega brata Isava morao da napusti očevo dom. Lestve koje uspostavljaju prekinutu vezu između Neba i Zemlje simbol su Isusa Hrista, koji je premostio ponor između Neba i Zemlje izazvan padom čoveka u greh. I sam Isus, posrednik između čoveka i Boga, u razgovoru sa Natanailom pominje ove lestve: "Zaista, zaista vam kažem: otsele ćete videti nebo otvoreno i anđele Božje gde se penju i silaze k sinu čovečjem." Jv 1,51.

## **LEVA STRANA**

Leva strana je u svom simboličkom značenju suprotnost desnoj strani (v. DESNA STRANA).

## **LEVIJATAN - Is 27,1**

Levijatan, koji se u Bibliji pominje još nekoliko puta (Jov 3,8; 40,20; Ps 74,14; 104,26, ali u Daničićevom prevodu kao krokodil), predstavlja neobičnu morskog neman, čudovište, "vodenu nakazu" (Ps 74, 13), kojoj je Bog razmrskao glavu (Ps 74,14). Levijatan, što "car je nad svim zverjem" (Jov 41,25), uliva strah (Jov 41,1-25).

Neki komentatori i prevodioci smatraju da je reč o krokodilu, koga Jevreji čuvaju u strašnom pamćenju još iz egipatskog ropstva, a drugi misle da se ova neman može poistovetiti sa až-



dajom iz Otk 12,3 (v. AŽDAJA), koja predstavlja sotonu. U svakom slučaju levijatani simboliše sile zla i haosa, koje se suprotstavljaju Bogu ( Jov 41,25).

## LICE

Čovekovo lice je ogledalo duše i duhovnog života. Ono odražava čovekove misli i osećanja (1. Mojs 4,5; 40,7; 1. Sam 1,18).

Božje lice označava samoga Boga. Tražeći da mu Bog pokaže svoju slavu (2. Mojs 33,18), Mojsije je dobio odgovor da će ispred njega proći sve dobro Božje (2. Mojs 33,19). “I reče: ali nećeš moći videti lica mojega, jer ne može čovek mene videti i ostati živ.” 2. Mojs 33,20.

Ap. Pavle kaže: “Tako sad vidimo kao kroz staklo u zagonetki, a onda ćemo licem k licu.” 1. Kor 13, 12. Samo oni koji su čistoga srca videće Boga (Mt 5, 8), odnosno na novoj zemlji “gledaće lice njegovo i ime njegovo biće na čelima njihovima.” Otk 22,4.



## LISICA - Jez 13,4

Lisica je simbol zle lukavosti, prepredenosti i pohote. U tom značenju je i Isus upotrebio ime ove životinje, sa kojom je uporedio Iroda koji je hteo da ga ubije, rekavši: “Idite te kažite onoj lisici: evo izgonim đavole i isceljujem danas i sutra, a treći dan svršiću.” Lk 13,32.

## LONAC - Jer 1,13

Ovo je druga vizija proroka Jeremije, koju je dobio odmah posle vizije o bademu (v. BADEM). Lonac koji je bio nagnut prema severu simbolisao je opasnost koja je mogla svakog trenutka da se “izlije” na Judu. Bila je to opasnost od Vavilonjana. Mada se Vavilon nalazio istočno od Jerusalema, njegove vojske mogle su da dođu u Palestinu, zbog ogromne pustinje, samo sa severne strane (v. SEVERAC). Proricanje o pustošenju jude-



jske zemlje pojačano je sledećim Gospodnjim rečima: “Podignite zastavu prema Sionu, bežite i ne stajte, jer ću dovesti zlo od severa i pogibao veliku.” Jer 4,6.

## **LOZA**

Vidi **VINOGRAD**

## **LUG - Sud 3,7**

Lugovi su bili posvećeni raznim božanstvima i oni su simbolisali tajno boravište bogova. Pod ogromnim krošnjama visokih drveta likovima određenih božanstava prinošene su žrtve (v. **BLUD**; **DOLINA**; **TOFET**; **MOLOH**). Jedan od retkih izrailjskih careva, za koga se kaže da “činjaše što je pravo pred Gospodom” (2.Car 18,3) bio je i car Jezeckija (725-697 g. pr. Hr.). “On obori visine, i izlomi likove i isječe lugove...” (2. Car 18,4).

## **LUK I STRELA**



Luk i strela simbolišu borbu i uspeh u borbi protiv zla i zlih. Sam Bog “nateže luk svoj i naperuje ga; i zapinje smrtnu strelu” (Ps 7,12.13.) i “prostreliče srce neprijatelja” (Ps 45,5). Jahač na belom konju, koji izlazi nakon otvaranja prvog pečata, takođe nosi strelu i pobeđuje (up. **PEČATI**)

# Lj

## **LJILJAN - Mt 6,28.29**

Pored toga što se ljiljanu pripisuje simbolika beline, čistote i nevinosti, on u navedenim stihovima simboliše i Božju slavu, koja zasenjuje Solomonovu, odnosno ljudsku. Kontekst nam nalaže da u ljiljanu potražimo još jedno značenje, a to je puna prepuštenost božanskoj milosti, vera i poverenje u Božje staranje.

# M



## MAČ - Otk 1,16

Isus Hristos, koga je ap. Jovan video u ovoj viziji (Otk 1,12-18), iako se ne javlja kao nebesko biće, već kao “sin čovečji” (Otk 1,13), dakle kao čovek, veoma je neobičnog izgleda: “glava njegova i kosa beše bela kao bela vuna, kao sneg; i oči njegove kao plamen ognjeni; i noge njegove kao med kad se rastopi u peći.” (Otk 1,14.15). Pored lica koje “beše kao što sunce sija u sili svojoj” (Otk 1,16), ovu sliku pojačava mač oštar s obe strane koji izlazi iz Njegovih usta. Kao simbol neustrašivosti i snage on prvenstveno simboliše sredstvo božanskog kažnjavanja i uništavanja greha i grešnika, a s druge strane ima graditeljski aspekt, jer uvodi pravdu i mir.

To što je mač oštar s obe strane, to označava njegovu prodornost i moć da razdvaja. S ovim u vezi Isus kaže: “Nisam došao da donesem mir nego mač. Jer sam došao da rastavim čoveka od oca njegova i kćer od matere njene i snahu od svekrve njene.” Mt 10,34.35. Drugim rečima: pravom, večnom miru, a ne miru sa grehom, prethodi mač, odnosno sud koji podrazumeva duboko zasecanje i uklanjanje greha.



## MAGARE - Mk 11,7,9

Isusov svečani ulazak u Jerusalim na magarcu, “mladetu magaričinu”, bio je doslovno ispunjenje Zaharijinog proročanstva (Zah. 9,9).

Vrlo je neobično to što je Isus jahao na magarcu, odnosno na “mladetu magaričinu”, a ne na konju. Jedni smatraju da je to znak Njegovog mesijanskog dostojanstva, a drugi u tome vide simbol smernosti i poniznosti. A ta smernost i poniznost posebno je bila naglašena time što je u pitanju bilo mlado magaričino. Konj koji je korišćen za vojne pohode, a u rimskoj vojsci posebno posvećivan bogu rata Marsu, ne bi mogao da ispu-

ni ovu simboliku.

### **MANA - 2. Mojs 16,14,15**

Jevrejska reč “*man u*” znači “šta je to?”. Prema Mojsijevom opisu mana je bila “nešto sitno, okruglo, sitno kao slana po zemlji”. Nju je Gospod najavio Mojsiju kao hleb ( 2. Mojs 16,31).

“Sinovi Izrailjevi jedoše manu četrdeset godina dok ne dođoše u zemlju u kojoj će živeti; jedoše manu dok ne dođoše na među zemlje Hananske.” 2. Mojs 16,35. “I presta mana sutradan pošto jedoše žita one zemlje, i već više ne imашe mane sinovi Izrailjevi, nego jedoše od roda zemlje Hananske one godine.” Is. Nav. 5,12.

Mana je simbolisala Hrista, živi Hleb, onoga koji će doći s Neba da utoli duhovnu glad ljudi. U Evanđelju po Jovanu nalazimo Njegove reči: “Ja sam hleb živi koji siđe s neba; koji jede od ovoga hleba živeće vekovima; i hleb koji ću ja dati telo je moje, koje ću dati za život sveta.” Jv 6,48.49.51.

### **MANDRAGORA - 1. Mojs 30,14**

Rahilja je pošto-poto želela da dođe do mandragore, jer nije imala poroda (1. Mojs 30,1.2). Za nju je mandragora bila simbol plodnosti.

Verovalo se takođe da ova biljka donosi i bogatstvo, a pripisivali su joj pored lekovitih svojstava i duhovnu delotvornost. Za stare Egipćane su mandragorini plodovi bili simbol ljubavi, a kod Grka se njen koren koristio kao lek za lečenje upala i očiju.

### **MASLINA - Jer 11,16**

Maslina predstavlja jednu od najvažnijih voćaka staroga Izrailja. Njeni plodovi su se koristili delimično za jelo, a većim delom se od nje pravilo dragoceno ulje, koje se koristilo kako za jelo (5. Mojs 6, 11), tako i za osvetljenje (2. Mojs 25,6), prinose (2. Mojs 29,2), pomazanje careva (1. Sam 10,1; 2. Car 9,3) i sveštenika (2. Mojs 30,22-25).

U knjizi proroka Jeremije sam Gospod uzdiže maslinovo drvo do simbola, jer je svoj izabrani narod nazvao “maslinom zelenom, lepom radi dobrog roda” (Jer 11,16). Prorok dodaje da je nju posadio Gospod nad vojskama (Jer 11,17). “Ali s hukom

velikoga vetra raspali oganj oko nje, i grane joj se polomiše... za zloću doma Izrailjeva i doma Judina.” Jer 11,16.17.

Maslina ima veoma značajno simboličko značenje i za ap. Pavla, koji se u poslanici Rimljanima obraća hrišćanima iz neznanosti sledećim rečima: “Ako li se neke od grana odlomiše, i ti, koji si divlja maslina, pricepio si se na njih, i postao si zajedničar u korenu i u masti od masline; ne hvali se granama; ako li se pak hvališ, ne nosiš ti korena nego koren tebe. A reći ćeš: odlomiše se grane da se ja pricepim. Dobro! neverstvom odlomiše se, a ti verom stojiš; ne ponosi se, nego se boj. Jer kad Bog rođenih grana ne poštede, da i tebe kako ne nepoštedi. Gledaj dakle dobrotu i nepoštedenje Božje: nepoštedenje na onima što otpadoše, a na sebi dobrotu Božju, ako ostaneš u dobroti; ako li pak ne, i ti ćeš biti odsečen. A i oni, ako ne ostanu u neverstvu, pricepiće se; jer ih je Bog kadar opet pricepiti. Jer kad si ti odsečen od rođene divlje masline, i pricepio si se na nerođenu pitomu maslinu, a kamo li ovi koji će se pricepiti na rođenu svoju maslinu!” Rim 11,17-24.

Ovu neobičnu sliku, da se na plemenitu maslinu kaleme grane divlje masline, lakše ćemo razumeti ako znamo da su u Palestini u Pavlovo vreme upravo na taj način podmlađivali maslinu koja bi prestala rađati. Tako je sok iz stabla oplemenjivao nakalemljene divlje grane i drvo je dobijalo novu snagu.

Simbolika je jasna. Kao što smo videli, plemenita maslina predstavlja Izrailj (Jer 11,16), koji je prestao da donosi rodove pravde. Bog je bio prinuđen da odseče nerodne grane plemenite masline i da na njihovo mesto nakalemi grane divlje masline, tj. da primi hrišćane koji nisu bili jevrejskog porekla. Upravo njih sada opominje ap. Pavle da se ne ponose, nego da se boje i da ostanu u dobroti, jer oni ne nose koren, nego koren nosi njih (Rim 11, 20.22.18). Jedino je vera ta koja omogućuje da se bude “zajedničar u korenu i u masti od masline” (Rim 11,17). Oni koji su tu zajednicu izgubili, mogu je opet povratiti: “A i oni, ako ne ostanu u neverstvu, pricepiće se; jer ih je Bog kadar opet pricepiti.” Rim 11, 23.

### **MAST OČINJA - Otk 3,18**

Isus nudi mast za oči kao lek koji može da povрати vid onima koji su duhovno slepi. Jer imati oči ne znači imati i duhovni vid. I prorok Jeremija i sam Isus govorili su o onima koji imaju oči, a ne vide (Jer 5,21; Mk 8,18). Isusova mast za oči može omogućiti ljudima da vide suštinu Njegove volje izražene u

Zakonu, da vide i shvate da je On “put, istina i život” (Jv 14,6), “hleb života” (Jv 6,35), “vaskrsenje i život” (Jv 11,25), da vide da je On “videlo koje obasjava svakoga čoveka koji dolazi na svet” (Jv 1,9), da vide “slavu njegovu, slavu, kao jedinorodnoga od oca” (Jv 1,14).

Duhovno slepilo može zahvatiti i one koji misle da se spasenje može obezbediti samo pripadnošću crkvi, kupiti delima Zakona ili jednostavno oslanjanjem na Hristove zasluge verom koju ne prati život usklađen s njom.

Sveti Duh je taj, koga simboliše “mast očinja”, a koji jedini može otkriti čovekove grehe (Jv 16,8.9), pokazati mu lepotu Božje pravednosti, koja se uračunava i daje (Jv 16,8.10) i pokarati ga za sud koji će doći (Jv 16,8.11), a samim tim izoštriti njegovu savest, ojačati njegovu unutrašnje videlo.

### **MED - 3. Mojs 2,11**

Pored toga što zajedno s mlekom simboliše izobilje, bogatstvo i blagodeti Obećane zemlje (v. MLEKO), med ima i negativan aspekt. S obzirom da se zajedno sa kvascem, koji je simbol greha (v. KVASAC), izričito zabranjuje kao ognjena žrtva, neki komentatori smatraju da on simboliše slatke, omiljene grehe.

Interesantne su misli Eriha Froma o ovim simbolima: “Obećana zemlja (zemlja je uvek simbol majčinstva) opisuje se kao ‘prepuna mleka i meda’. Mleko je simbol prvog vida ljubavi, brige i afirmacije. Med simbolizuje slast života, ljubav prema njemu i radost što smo živi. “ Erih From, Umeće ljubavi, p. 49.

Negativan aspekt meda kao simbola zavodljive slatkoće nalazimo i u Pričama Solomunovim: “Jer s usana tuđe žene kaplje med, i grlo joj je mekše od ulja; ali joj je pošljedak gorak kao pelen, oštar kao mač s obe strane oštar.” 5,3.4.

### **MED (Trbuh i bedra od medi) - Dan 2,32**

Veliki kip koji je sanjao vavilonski car Navuhodonosor imao je zlatnu glavu, prsa i ruke od srebra i bedra od medi (bronzna), noge od gvožđa, a stopala od gvožđa, bronzne i zemlje.

Pošto zlatna glava simboliše Vavilonsko carstvo prema tumačenju proroka Danila caru Navuhodonosoru (“Ti si ona glava zlatna.” Dan 2,28), a srebrna prsa i ruke Persijsku imperiju (v. SREBRO), sledeće carstvo, prikazano trbuhom i bedrima od bronzne, svakako simboliše Grčku. Daleko brojno slabija, grčka

vojska je, predvođena Aleksandrom Velikim, pobedila Persijance 331. g. pr.Hr. kod Gaugamele. Tako je otpočela vladavina trećeg svetskog carstva (v. JARAC).

Da je prema simbolu trbuha i bedara od bronzne zaista reč o Grčkoj, zaključujemo na osnovu vizije iz Danila 8. U tom viđenju prikazana je borba između ovna i jarca, u kojoj jednorogi jarac ruši i ubija ovna. "Ovan što si ga video, koji ima dva roga, to su carevi Midski i Persijski. A runjavi je jarac car Grčki; i veliki rog što mu beše među očima, to je prvi car". Dan 8,20.21 (v. JARAC).

### **MEDVED - Dan 7,5**

Medved, koga je prorok Danilo video u viziji, simbol je Medo-Persije, drugog velikog svetskog carstva, koje je na istorijsku pozornicu došlo nakon svrgavanja Vavilona (539. god. pr.Hr.), prikazanog u Dan 7,4 simbolom lava. Da četiri zveri iz ove utvare predstavljaju carstva, svedoči nam 17. stih ovog poglavlja.



Medved je svirepa, surova i krvožedna životinja, što je i prava slika Midana i Persijanaca. Ova dva naroda vladala su u početku zajedno, ali su ubrzo Perisjanci ojačali i preuzeli dominaciju, što je prorečeno rečima "i stade s jedne strane". Ova ista činjenica izneta je u Dan 8,3 gde je Medo-Persijsko carstvo prikazano simbolom ovna sa dva roga, "ali jedan viši od drugoga, i viši naraste posle." (v. OVAN).

Tri rebra u ustima simbol je ostatka plena, odnosno osvajanja Lidije, Egipta i Vavilona. Recimo i to da je medved bio i znak na persijskoj zastavi.

### **MELHISEDEK**

Biblijsko svedočanstvo o Melhisedeku je kratko, ali dovoljno za shvatanje njegovog simboličkog značenja (Jevr 7,1-3).

Isus je upravo sveštenik po redu Melhisedekovom, odnosno Melhisedekovo sveštenstvo je simbol Hristovog sveštenstva.

Biblija govori i o drugom redu sveštenstva, o levitskom, koje je osnovano u doba Mojsija. Samo su pripadnici levitskog plemena mogli da vrše službu u hramu (4. Mojs 18,1.2). Pošto je Isus poticao iz Judinog plemena, On nije mogao biti sveštenik, "jer je poznato da Gospod naš od koljena Judina iziđe, za koje koljeno Mojsije ne govori ništa o sveštenstvu." Jevr 7,14. Međutim, "i još je više poznato da će po redu Melhisedekovu drugi sveštenik postati, koji nije postao po zakonu telesne zapovesti nego po sili života večnoga. Jer svedoči: ti si sveštenik vavek po redu Melhisedekovu." Jevr 7,15-17. Upravo ovo svedočenje je veoma značajno proročanstvo koje je zapisano u Ps 110,4: "Gospod se zakleo, i neće se pokajati: ti si sveštenik doveka po redu Melhisedekovu."

Pored toga što je bio car i sveštenik, u čemu je bio Hristova slika, Melhisedek je istakao svoje puno simboličko značenje time što je pred Avrama, oca vere, izneo hleb i vino. Hristos će pred narod vere, koga Avram simboliše, izneti ne samo hleb i vino kao simbole, nego i svoje telo i svoju krv, kao njihovo ispunjenje.

### **MERILA (Otk 6,5)**

Vidi PEČATI

### **MESEC (Otk 12,1)**

Vidi ŽENA OBUČENA U SUNCE

### **MIHAILO - Otk 12,7; Dan 12,1**

Jevrejska reč "Mika-el" znači "jednak Bogu", što znači da je veliki knez u stvari Isus Hristos. On je taj koji je izvojevao pobedu u ratu na nebu protiv Sotone (Lucifera) i anđela koji su otpali s njime; On je Mihailo Arhanđel koji se "prepiraše s đavolom i govoraše za Mojsijevo telo" (Jd 9); On je taj koji je došao u pomoć anđelu kada je trebalo odgovoriti na molitvu proroka Danila (Dan 10,13). Njegovim će glasom, glasom Arhanđelovim, mrtvi biti podignuti u život (1. Sol. 4,16; Jv 5,28.29).

Arhanđel Mihailo (Isus) je zapovednik anđeoske vojske. Kad se taj "vojvoda vojske Gospodnje" javio Isusu Navinu, Isus Navin mu se poklonio, što je dokaz da je taj vojvoda bio Gospod,



a ne stvoreni anđeo, jer stvoreni anđeo ne bi dozvolio da mu se čovek klanja (Otk 19,10;22,8.9).

Ličnost koja se pokazala Danilu (Dan 10,5.6) očito je Hristos, pošto je Njegov opis isti kao opis Hrista u Otk 1,13-15. Ta osoba je takođe nazvana imenom Mihailo (Dan 10,13).

### **MIRIS - 2. Kor 2,14**

Preobraženi prisutnošću Duha Svetoga u svom srcu hrišćani šire “miris životni za život” (2. Kor 2, 16) onima koji ga sa radošću udišu i upijaju, ali istovremeno i miris “smrtni za smrt” (2. Kor 2,16) onima koji odbijaju taj preobražavajući miris Duha Božjega. Ovaj miris poznanja Isusa Hrista simbol je čistote i savršenstva duše pod blagotvornim uticajem Sina Božjega.

### **MLEKO - 1. Kor 3,2.3**

Mleko, prema ap. Pavlu, simboliše najosnovniju duhovnu hranu, početna slova evanđelja, biblijske istine koje se najlakše mogu shvatiti i prihvatiti. Međutim, mleko kao duhovna hrana nije dovoljno da čovek raste “u poznanju Božjemu” (Kol. 1,10). On će ostati dete. Zato je i Pavle s Korinćanima govorio “kao s malom decom u Hristu” (1. Kor 3,1). Poziv na rasteenje uputio je i vernicima u Efesu (Ef 4,14.15).

Kao što je oštro ukorio hrišćane u Korintu, ap. Pavle nije bio zadovoljan ni duhovnim rastom Jevreja: “Jer vi koji bi valjalo da ste učitelji po godinama, opet trebate da se učite koja su prva slova reči Božje; i postadoste da trebate mleka, a ne jake hrane. Jer koji se god hrani mlekom, ne razume reči pravde, jer je dete. A savršenih je tvrda hrana koji imaju osjećanja dugim učenjem obučena za razlikovanje i dobra i zla.” Jevr 5,12-14.

Ap. Petar takođe govori o mleku kao duhovnoj hrani, izuzetno važnoj za duhovno rasteenje (1. Petr 2,1.2).

Mleko u Bibliji ima još jednu simboličku vrednost - izobilje, naravno u sintagmi “mleko i med” ( 4. Mojs 14,8; v. MED).

### **MOJSIJE**

Mojsije je simbol Isusa Hrista. Proročki nadahnut on je izjavio izrailjskom narodu: “Proroka isred tebe, između braće tvoje, kao što sam ja, podignuće ti Gospod tvoj; njega slušajte.” 5. Mojs 18,15. Na taj način je Hrista uporedio sa sobom. Mojsijevo

iskustvo, doduše, nije u potpunosti isto sa Hristovim, ali postoje veoma značajne sličnosti:

1. I Mojsiju i Isusu pretilo je uništenje od strane vladara koji su izdali smrtni proglas (2. Mojs 1,22; 2,2-10; Mt 2,13-16).

2. Obojica su dobili zadatak da oslobode roblje (2. Mojs 3,10; Lk 4,18).

3. Mojsije se odrekao prava na egipatski presto da bi se izjednačio sa Božjim narodom (Jevr 11,25). Isus se odrekao nebeskog prestola da bi se izjednačio s čovečanstvom (Jv 17,5; Jevr 2,14.15).

4. Mojsije je smatrao "sramotu Hristovu za veće bogatstvo od svega blaga Misirskoga, jer gledaše na platu" (Jevr 11,26). Isus je odbio Sotonino kušanje da prihvati zemaljska carstva i pretrpeo "krst, ne mareći za sramotu" (Jevr 12,2).

5. Obojica su postili 40 dana (2. Mojs 34,28; Mt 4,2 - v. ČETRDESET).

6. Kad je Mojsije došao svome narodu da mu objavi da ga je Bog poslao da ih oslobodi ropstva, oni ga nisu poslušali (2. Mojs 6,9). Sličan izveštaj nalazimo i za Isusa: "K svojim dođe, i svoji ga ne primiše." Jv 1,11.

7. Mojsije i Isus stajali su kao posrednici između Boga i grešnog čoveka. Ceo Mojsijev život i služba su ilustracija Hristovog posredničkog dela. I jedan i drugi su iznosili posredničke molitve: 2. Mojs 32,32; Jv 17,9

8. I Mojsije i Isus bili su proroci: 5. Mojs 18, 18; Jv 7,46.

9. Umrli su pre ulaska u nebeski Hanan: Mt 17,3; Dela 1,11.

## **MOJSIJE NA GORI PREOBRAŽENJA (Mk 9,2.4).**

### **Vidi ILIJA NA GORI PREOBRAŽENJA**

## **MOLOH - 3. Mojs 18,21**

Moloh (u stvari Meleh, što znači "kralj") bio je Bog Amonaca, kome su prinošena deca na žrtvu. Jevrejima su takve žrtve bile strogo zabranjene (3. Mojs 2,2). Pa ipak ovaj okrutni paganski kult zaživeo je i među Izrailjcima, protiv čega je naročito ustajao prorok Jeremija (v. DOLINA; TOFET).

## **MORE - Dan 7,3**

Ovo je deo velike vizije (v. LAV; MEDVED; RIS; ZVER SA GVOZDENIM ZUBIMA), koja je data proroku Danilu u vreme vavilonskog cara Valtazara (oko 550. god. pre Hr.).

More označava narode. Prorok Jeremija kaže: “More usta na Vavilon, pokri ga mnoštvo vala njegovih.” Jer 51,42. Kod proroka Isaije nalazimo isto značenje za more: “Teško mnoštvu velikih naroda, što buče kao što buče mora, i uzavrelim narodima, kojih stoji vrevka kao silnih voda.” Is 17,12.13. More ili vode, prema Otk 17,5 “ono su ljudi i narodi, i plemena i jezici.”

Iskustvo Božjeg naroda je puno skrivenog značenja: “Po moru beše put tvoj, i staze tvoje po velikoj vodi, i trag tvoj ne poznavашe se.” Ps 77,19. Kao što je Bog proveo Izraelj kroz more, tako ga sigurno vodi kroz narode. I kao što je isušio more da bi sačuvao svoj narod od sigurne propasti (2. Mojs 14, 21; Is 50,2), tako isto isušuje narode koji ustaju na Božje izabranike, i oni nestaju sa lica Zemlje.

“Ti vladaš nad silom morskom; kad podigne vale svoje, ti ih ukročavaš.” Ps 89,9. Bog vlada nad narodima, a kad se oni podignu u svojoj sili i oholosti, on ih potire. “Ruku svoju podiže na more, zadrma carstva.” Is 23,11. Ap. Jovanu je otkriveno da će spaseni jednoga dana stajati na staklenom moru (Otk 15,2). Možda bi se stakleno more moglo shvatiti kao ukročeno more, kao more koje ne može više da podiže vale svoje.

## **MRAV**

Simbolizam mrava je jednosmislen: mrav simboliše marljivost, red i rad, koji mudri Solomun posebno ističe: “Idi k mravu, lenjivče, gledaj puteve njegove, i omudraj. Nema vođa ni upravitelja ni gospodara; i opet pribavlja leti sebi hranu, zbira uz žetvu piću svoju.” Priče 6,6-8.

## **MREŽA - Mt 13,47**

Ova parabola je bila druga pouka o mreži, koju je Isus uputio svojim učenicima. Prvu pouku primili su kada su bili pozvani da pođu za njim (Lk 5,4-11).

Treću pouku o mreži kao simbolu božanskog dela izbjavljenja ljudi za carstvo nebeskog primili su učenici nakon Hristovog vaskrsenja (Jv 21,4-11).



Dok su oni lovili ribu “po njegovoj reči”, dotle im je Isus na obali spremao telesnu hranu, hleb i ribu, da se okrepe kad izađu na zemlju. Njihova mreža simbolisala je carstvo nebesko, njihovo ribarenje bila je slika duhovnoga rada (“Osele ćeš ljude loviti.” Lk 5,10), a ulov, mnoštvo riba - konačno spasenje onih koje je mreža zahvatila za carstvo nebesko, jer je “carstvo nebesko kao mreža” (Mt 13,47). To što im je Isus pripremio hranu i pre nego što su izvukli ulov na obalu, značilo je

da je On taj koji se brine za telesne potrebe svojih sledbenika. Njihova glavna briga treba da bude carstvo nebesko, kao što je to Isus i naglasio u Besedi na Gori: “Nego išтите najpre carstva Božjega, i pravde njegove, i ovo će vam se sve dodati.” Mt 6,33.

### MUNJA - Otk 4,5

Munja je simbol Božje moći, sile i veličanstva (Otk 8,5; 11,19; 16,18). Božje javljanje na Sinajskoj gori, koja je bila obavijena gustim oblakom, takođe je bilo praćeno munjama i grmljavinom (2. Mojs 19,16).

Slika munje se koristi i u opisu slave božanskih bića. Prorok Danilo, koji je u viziji video samoga Hrista, ovako opisuje Njegovu pojavu: “A telo mu beše kao hrisolit, i lice mu kao munja, a oči mu kao lučevi zapaljeni...” Dan 10,6. Da je ovde zaista reč o Hristu, potvrđuje istovetna vizija ap. Jovana na ostrvu Patmos (Otk 1,13-16), s tom razlikom što se za sjaj Njegovog lica kaže: “I lice njegovo beše kao što sunce sija u sili svojoj.” Otk 1,16.

Sjajnost slave nebeskih vesnika takođe se poredi sa sjajem munje. Takav je i anđeo koji je odvalio kamen sa vrata Isusovog groba: “Lice njegovo beše kao munja...” Mt 28,3.

Svevidljivost svog ponovnog dolaska u slavi Isus je naglasio poređenjem sa munjom: “Jer kako što munja izlazi od istoka i pokazuje se do zapada, taki će biti dolazak sina čovečjega.” Mt 24,27.

# N

## **NAPRSNIK SUDSKI (2. Mojs 28,29)**

Vidi **ODEĆA SVEŠTENIKA**

## **NARD - Jv 12,3**

Evandelisti Matej kaže da je Marija “sklenicu mira mnogocenoga” izlila “na glavu njegovu kad seđaše za trpezom” (Mt 26,7). Simboliku ovog mirisa i Marijinog postupka objasnio je sam Isus rekavši: “A ona izlivši miro ovo na telo moje za ukop me prigotovi.” Mt 26,12.

Sličan nagoveštaj Isusove smrti putem mira nalazimo i u darovima mudraca sa istoka, koji su, vođeni zvezdom, došli u Vitlejem da se poklone novorođenom Mesiji. Pored zlata i tamjana, oni su doneli i smirnu, simbol Hristovog stradanja i smrti (up. ZLATO, TAMJAN, SMIRNA).

## **NEVESTA (Otk 21,9)**

Vidi **SVADBA JAGNJETOVA**

## **NOĆ**

Bog je tvorac noći (1. Mojs 1,4.5). Početak noći je u stvari početak novog dana, jer noć i obdanica čine zajedno jedan dan. Zato se o danima stvaranja govori: “I bi veče i bi jutro...” (1. Mojs 1,5.8.13.19.23.31). Istovetno shvatanje postojalo je i kod Kelta.

Noć je vreme posebnih božanskih objava: Jakov sanja lestve do neba - 1. Mojs 28,11-16 (v. LESTVE); Jakov se bori u noći sa Bogom i dobija novo ime Izrailj - 1. Mojs 32,22-32 (v. IME); Gospod se tri puta tokom noći javlja malome Samuilu - 1. Sam 3,1-15; noću u snu javlja se i Solomunu - 1. Car 3,5-14; Vavilonski car Navuhodonosor sanja noću veliki lik - Dan 2, itd.

Noć je i vreme molitve (Ps 134,1; Is 26,9), međutim u simboličkom pogledu noć je znak nesreće (Jov 7,3), prokletstva

(“Zato će vam utvara biti noć i proricanje vaše tama.” Mih 3,6), suda (Mk 13,35; 1. Sol. 5,2), a takođe i smrti (Jv 9,4).

Biti “sin noći” znači biti “sin greha”. Zato ap. Pavle piše Solunjanima: “Jer ste vi svi sinovi videla i sinovi dana: nismo noći niti tame. Tako dakle da ne spavamo kao i ostali...” 1. Sol. 5,5.6.

Zbog negativnog aspekta noći, ap. Jovanu je u viziji na Patmosu pokazano da u Novom Jerusalimu neće biti noći (Otk 21,25).

## Nj

**NJIVA - Mt 13,38**

Vidi **SRP**

## O

**OBLAK - Mk 13,26**

Isusovo obećanje o dolasku na oblacima zabeležili su i evanđelisti Matej (24,30; 26,64) i Luka (21, 27). Njegovo vaznesenje, odnosno odlazak na Nebo, takođe je povezano sa oblakom. Pošto je Isus svojim učenicima dao obećanje da će primiti silu Svetoga Duha, “videše oni gde se podiže i odnese ga oblak iz očiju njihovih” (Dela 1,9).

Zatočenik ostrva Patmos, ap. Jovan, u viziji je video Hristov drugi dolazak: “I videh, i gle, oblak beo, i na oblaku seđase kao sin čovečji, i imашe na glavi svojoj krunu zlatnu, i u ruci svojoj srp oštar.” Otk 14, 14.

Simboličko značenje oblaka otkriva nam sam Isus: “Jer će doći sin čovečji u slavi oca svojega s anđelima svojim.” Mt 16,27. (Vidi takođe Mt 25,31; Mk 8,38; Lk 9,26; 2. Sol. 1,7).

## OBREZANJE

Poreklo obrezanja povezano je s Avramom: "I reče Bog Avramu: ti pak drži zavet moj, ti i seme tvoje nakon tebe od kolena do kolena. A ovo je zavet moj između mene i vas i semena tvogega nakon tebe, koje ćete držati: da se obrezuje između vas sve muškinje." 1. Mojs 17,9-11. Obrezanje je trebalo da bude simbol posvećenja Bogu i Njegovoj službi, a ujedno i odvajanje od idološkog i služenja bogovima okolnih naroda.

Pišući o Avramu ap. Pavle kaže: "I primi znak obrezanja kao pečat pravde vere koju imaše u neobrezanju, da bi bio otac sviju koji veruju u neobrezanju, da se i njima primi u pravdu; i da bi bio otac obrezanja ne samo onima koji su od obrezanja, nego i onima koji hode po stopama vere koja beše u neobrezanju oca našega Avraama. Jer obećanje Avraamu ili semenu njegovu da bude naslednik svetu ne bi zakonom nego pravdom vere." Rim 4,11-13.

Apostolski sabor u Jerusalimu (Dela 15) nije prihvatio nameru nekih hrišćana iz jevrejstva da se obrezanje nametne hrišćanima iz nezaboštva. Ap. Pavle objašnjava besmisao obrezanja ako se ne drži Božji zakon i daje prednost obrezanju srca, ali isto tako naglašava: "Obrezanje svakako pomaže - ako zakon izvršavaš." (Rim 2,25-29). Na osnovu ovih reči i na osnovu toga što sabor u Jerusalimu ne govori o ukidanju obrezanja Jevrejima, već samo o nenametanju hrišćanima iz nezaboštva, može se zaključiti da obrezanje i danas važi za Jevreje.

## OBRTANI SNOPI - 3. Mojs 23,10,11

Obrtani snop, kao prvi snop žetve, prinosiso se Gospodu drugoga dana Pashe i spadao je u jestivne žrtve. On simboliše Hristovo vaskrsenje: "No zaista je Hristos ustao iz mrtvih, te postade prvenac onih koji su umrli." 1. Kor 15,20. Hristovo vaskrsenje dogodilo se baš na dan kada je obrtani snop prinošen Bogu. I kao što je obrtani snop predstavljao žetvu, tako je i Hristos prvina velike duhovne žetve, odnosno vaskrsenja pravednih. "No svaki u svome redu: prvenac Hristos, potom, o njegovu dolasku, oni koji su Hristovi." 1. Kor 15,23.

## OČI (Dan 7,8)

Vidi **ROG MALI**

## ODEĆA SVEŠTENIKA

Starozavetni sveštenici imali su propisano odelo, u skladu sa svetom službom koju su obavljali u Svetilištu. Prvosvešteničke “svete haljine” (2. Mojs 28,2) predstavljaju Hristovu čistotu i pravednost, kojom On odeva svoje novozavetno “carsko sveštenstvo” (1. Petr 2,9). I svaki deo odeće imao je određeno simboličko značenje.

Prvosveštenik je nosio na grudima takozvani “napsrnik sudski” (2. Mojs 28,30), čije su grivne bile vezane “za grivne na oplećku vrvcom od porfire” (2. Mojs 28,28). Napsrnik je bio četvorouglast i imao na sebi u četiri reda po tri različita draga kamena (v. ČETIRI; TRI). Na svakom kamenu bilo je ime po jednog izrailjskog plemena. Prvosveštenik je trebalo da nosi “imena sinova Izrailjevih na napsrniku sudskom na srcu svom kad ulazi u Svetinju za spomen pred Gospodom vazda” (2. Mojs 28,29). To je bio simbol Isusa Hrista, za koga ap. Pavle kaže da nakon vaskrsenja “ne uđe u rukotvorenu svetinju, koja je prilika prave, nego u samo nebo, da se pokaže sad pred licem Božijim za nas” (Jevr. 9,24), odnosno da naša imena unese u nebesku Svetinju i da posreduje za nas.

Pored dvanaest dragih kamenova na napsrniku su bila i dva veća, vrlo sjajna draga kamena, Urim i Tumim (3. Mojs 8,8), preko kojih je Bog objavljivao svoju volju odgovarajući na pitanja prvosveštenika svetlosnim krugom oko desnog kamena, kada je bilo u pitanju odobravanje (v. DESNA STRANA) i senkom oko levog kamena, kao znak negodovanja. Ovo je bila slika Isusovog pravednog i istinoljubivog postupanja, koju nalazimo i u Njegovom savetu: “Dakle neka bude vaša reč: da, da; ne, ne; a što je više od ovoga, oda zla je.” Mt 5,37.

Oplećak (jevr. efod) bio je napravljen “od zlata i od porfire i od skerleta i od crvca i od tankoga platna uzvedenoga, vezan” (2. Mojs 28,6). Sastojao se iz dva dela, jedan je padao na grudi, a drugi na leđa, bez rukava. Oplećak je imao pojas od istih materijala. Na poramenicama oplećka nalazila su se dva kamena oniksa sa imenima sinova Izrailjevih (2. Mojs 28,9), optočena zlatom. To je bio simbol Isusa Hrista, “kojemu je vlast na rame-nu” (Is 9,6), vlast “nad svim poglavarstvima, i vlastima, i silama, i gospodstvima, i nad svakim imenom što se može nazvati, ne samo na ovome svetu nego i na onome koji ide” (Ef 1,21).

Ispod oplećka prvosveštenik je nosio plašt od porfire, s prorezom u sredini. Po skutu je imao “šipke od porfire i od sker-



leta i od crvca svuda unaokolo, i među njima zlatna zvonca” (2. Mojs 28,33). Ova haljina bila je simbol Hristove pravednosti (v. POSVEĆENJE SVEŠTENIKA; SVADBENO RUHO).

Prvosveštenik je ispod plašta nosio “košulju od tankoga platna” (2. Mojs 28,39), belu lanenu košulju, što je bilo simbol unutrašnje čistote Isusa Hrista, “koji nas ljubi i umi nas od greha naših krvlju svojom” (Otk 1,5).

“I metni mu kapu na glavu i svetu ploču na kapu.” 2. Mojs 29,6. Ploča na kapi bila je od čistoga zlata, na kojoj je pisalo: Svetinja Gospoda (2. Mojs 28,36), što je značilo potpuno posvećenje uma onih koji treba da služe Gospodu.

## **OGANJ - 2. Mojs 19,18**

Oganj je simbol Božje prisutnosti. Mojsije koji je na Sinaju 40 dana i 40 noći proveo u samoj Božjoj prisutnosti, svedoči: “I slava Gospodnja beše po viđenju kao oganj koji sažiže na vrh gore pred sinovima Izrailjevim.” 2. Mojs 24,17.

Ali ne samo Mojsije, i celi izrailjski narod stekao je iskustvo sa Bogom, koji ga je 40 godina vodio kroz pustinju na putu ka Obećanoj zemlji: “A Gospod iđase pred njima danju u stupu od oblaka vodeći ih putem, a noću u stupu od ognja svetleći im, da bi putovali danju i noću.” 2. Mojs 13,22. Gospodnja slava i prisustvo pokazala se svemu narodu i prilikom prve Aronove žrtve, “jer dođe oganj od Gospoda i spali na oltaru žrtvu paljenicu i salo. I videvši to sav narod povika i pade ničice.” 3. Mojs 9,24.

Još dublje iskustvo od Aronovog stekao je prorok Ilija koji je prinetu žrtvu naočigled Valovih proroka i okupljenog naroda prelio vodom: “Tada pade oganj Gospodnji i spali žrtvu paljenicu i drva i kamen i prah, i vodu u opkopu popi.” 1. Car 18,38.

Oganj je takođe simbol prisutnosti Svetoga Duha (Dela 2,1.3.4). Odgovor na pitanje zašto se Sveti Duh manifestovao na ovaj način (v. GOLUB) trebalo bi potražiti u zadatku, u nalogu koji je Isus ostavio svojim učenicima: “Idite i naučite sve narode krsteći ih u ime oca i sina i svetoga Duha.” Mt 28,19. Ali da bi to mogli izvršiti On im je obećao i silu: “Nego ćete primiti silu kad siđe Duh sveti na vas, i bićete mi svedoci i u Jerusalimu i po svojoj Judeji i Samariji i tja do kraja zemlje.” Dela 1,8. Brzina širenja vesti evanđelja nalazi u slici ognja najadekvatniji izraz. To je bila ujedno i jedna od Isusovih najvećih želja: “Ja sam došao da bacim

oganj na zemlju; i kako bi mi se htelo da se već zapalio!” Lk 12,49.

### **OGANJ S NEBA - Otk 13,13**

Oganj je simbol Božje prisutnosti. Govoreći o Isusu Hristu Jovan Krstitelj je rekao: “On će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem”. Lk 3,16. Ovo proročanstvo ispunilo se na dan Pedesetnice (Dela 2,1.3.4).

S obzirom da je u Otk 13,13 reč o zveri sa dva roga kao u jagnjeta (v. ZVER SA DVA ROGA), koja čini “da i oganj silazi s neba na zemlju pred ljudima”, a nije reč o Svetome Duhu, zaključujemo da “oganj s neba” može predstavljati samo lažno probuđenje i posvećenje, pokret koji naglašava važnost govorenja jezika, činjenje čuda i povezanost, odnosno jedinstvo svih crkava bez obzira na biblijsko učenje o ovim predmetima. Ovo proročanstvo kao da sve više nalazi svoje ispunjenje u našim danima u karizmatičkim i neopentekostalnim pokretima.

### **OLTAR**

Vidi **ŽRTVENIK**

### **OPLEĆAK (2. Mojs 28,6)**

Vidi **ODEĆA SVEŠTENIKA**



### **ORAO - Otk 12,14**

Orao kao kralj ptica simbol je snage, brzine i zaštite.

Anđeli koje je prorok Jezekilj video u viziji, imali su pored lica čovečjeg, lavovog i volujskog, takođe i lice koje je bilo orlovo. Istovetan prizor, ali samo kod četiri živa bića, video je i prorok sa Patmosa: “I četvrta životinja beše kao orao kad leti.” Otk 4,7. Ovim slikama obuhvaćani su svi atributi orla: njegova snaga i moć da se uzdigne visoko, njegova brzina i izuzetna veština u letu, njegovo stremljenje ka suncu.

### **OVAN - Dan 8,3**

Ovan, koga prorok Danilo vidi u viziji, simboliše medopersijsko carstvo, što potvrđuje i 20. stih ove iste glave: “Ovan što

si ga vidio, koji ima dva roga, to su carevi Midski i Persijski.” Rog koji je kasnije narastao simboliše Persiju, koja je od saveznika Midije u početku preuzela vodeću ulogu u carstvu.

Medo-Persija je u Dan 2,32 prikazana srebrnim prsima i mišicama kipa, koga je car Navuhodonosor video u snu (v. SREBRO), a u Dan 7,5 simbolom medveda (v. MEDVED).

### **OVAN (umesto Isaka) - 1. Mojs 22,13**

Avram, otac vere, zahvaljujući ovom događaju, shvatio je svu veličinu, težinu, a ujedno i lepotu evanđeoske istine. Zahvaljujući Božjim obećanjima i simbolima, on je u veri video Iskupitelja i Spasitelja čovečanstva. obraćajući se Jevrejima Isus je rekao: “Avram, otac vaš, bio je rad da vidi dan moj; i vide, i obradova se.” Jv 8,56.

Upravo ovan koga je Avram prineo na žrtvu umesto svoga sina Isaka, simbol je Božjeg sina Isusa Hrista, koga Bog nije poštedeo i koji je žrtvovan za iskupljenje i spasenje čovečanstva.

### **OVCA**

Vidi **STADO**

## **P**

### **PALAC**

Vidi **POSVEĆENJE SVEŠTENIKA**

### **PALICA**

Palica je simbol moći i autoriteta, ali i zaštite i utehe. obraćajući se Bogu kao Pastiru, psalmista peva: “Štap tvoj i palica tvoja teši me.” Ps 23,4.

Kad je Bog pozvao Mojsija iz grma koji je goreo a nije sagorevao, da izvede izrailjski narod iz egipatskog ropstva, kao običan pastir sa štapom u ruci, imao je nameru da taj štap učini simbolom svog autoriteta i moći (v. 2. Mojs 4,1-5; v. ŽBUN).

Nakon Korejeve bune protiv Mojsija i Arona (4. Mojs 16), Gospod je celom zboru sinova Irailjevih hteo da da vidljiv dokaz da je za sveštenstvo izabrao samo Aronovu porodicu. U tu svrhu pozvao je da svako pleme donese po jednu palicu sa urezanim imenom na njoj. Na palici Levijevog plemena bilo je ispisano Aronovo ime. "I ostavi Mojsije palice pred Gospodom u šatoru od svedočanstva. A sutradan dođe Mojsije u šator od svedočanstva, i gle, procvetala palica Aronova od doma Levijeva; beše napupila i cvetala, i bademi zreli na njoj." 4. Mojs 17,7.8. Procvetala palica bila je znak Božjeg izbora sveštenečkog plemena.

### **PALMA - Jv 12,13**

Isusov trijumfalni ulazak u Jerusalim masa ljudi, žena i dece pozdravila je usklikima i palmovim grančicama, što je simbolisalo pobedu. Odajući mu počast kao caru, koji prema jevrejskim običajima ulazi u prestonicu na magarcu, očekivali su da će Isus uspostaviti zemaljsko carstvo. Međutim, Mesija je došao da izvojuje pobedu nad grehom i smrću.

Ap. Jovan, kao očevidac ovog događaja, u viziji na ostrvu Patmos imao je priliku da vidi i one koji će kao pobednici nad grehom dobiti dar večnoga života: "Potom videh, i gle, narod mnogi, kojega ne može niko izbrojiti, od svakoga jezika i kolena i naroda i plemena, stajaše pred prestolom i pred jagnjetom, obučen u haljine bele, i **palme** u rukama njihovima." Otk 7,9.

### **PAS - Otk 22,15**

U viziji na ostrvu Patmos ap. Jovan je video one koji nisu ušli "na vrata u grad" (Otk 22,14), u novi Jerusalim, grad spasenih. U Otk 21,8 prorok kaže da "njima je deo u jezeru što gori ognjem i sumporom, koje je smrt druga." Tu se opet pominju i vračari, i kurvari, i krvnici, i idolopoklonici, i laže, ali se ne pominju psi. Umesto njih govori se o strašljivima, i nevernima i poganima. Prema tome pas bi simbolisao upravo takve ljude, koji su uz to nečisti, prokleti, ništavni (2. Car 8,13).



Proročanstvo u Ps 22,16 kaže za Isusa: "Opkoliše me psi mnogi; četa zlikovaca ide oko mene, probodoše ruke moje i noge moje."

Pored toga što simboliše zle i krvožedne, pas može čak da

predstavlja i bezumne ljude: “Kao što se pas povraća na svoju bljuvotinu, tako bezumnik ponavlja svoje bezumlje.” Priče 26,11.

Ap. Pavle opominje vernike u Filibi: “Čuvajte se od pasa, čuvajte se od zlih poslenika.” Fil 3,8.

## PASHA

Prvi od tri godišnja praznika, kada se sav izrailjski narod skupljao, najpre u Silomu, a kasnije u Jerusalimu, bila je Pasha (jevr. *pesah*) ili Praznik beskvasnih hlebova (jevr. *maca*). Pasha je ustanovljena 14. dana meseca aviva, prvoga meseca jevrejske godine, kasnije nazvanoga nisan.

Pasha je imala dvostruko značenje. Ona nije bila samo uspomena, nego i simbol, uspomena na čudesno izbavljenje izrailjskog naroda iz Egipta i simbol izbavljenja od greha preko Isusa Hrista - Pashalnog Jagnjeta.

Pre nego što je anđeo smrti prošao kroz Misir, Izrailjci su preko Mojsija dobili uputstva kako da se sačuvaju (2. Mojs 3-8).

Postoje očigledne paralele između starozavetnog pashalnog jagnjeta i Histove žrtve. Da je Isus ispunio svu simboliku pashalne žrtve, svedoče nam sledeći stihovi:

1) “Kažite svemu domu Izrailjevu i recite: desetoga dana ovoga meseca svaki neka uzme jagnje ili jare, po porodicama, po jedno na dom.” 2. Mojs 12,3. - “A sutradan vide Jovan Isusa gde ide k njemu, i reče: gle, jagnje Božje koje uze na se grehe sveta.” Jv 1, 29.

2) “A jagnje ili jare da vam bude zdravo, muško, od godine; između ovaca ili između koza uzmite. I čuvajte ga do četrnaestoga dana ovoga meseca, a tada savkoliki zbor Izrailjev neka ga zakolje uveče.” 2. Mojs 12,5.6. - “A oko devetoga sata povika Isus iza glasa govoreći: Ili! Ili! lama savahtani? to jest: Bože moj! Bože moj! zašto si me ostavio? A Isus opet povika iza glasa, i ispusti dušu.” Mt 27, 46.50.

3) “I neka uzmu krvi od njega i pokrope oba dovratka i gornji prag na kućama u kojima će ga jesti.” 2. Mojs 12,7. - “Po priviđenju Boga oca, svetinjom Duha dovedenim u poslušanje i kropljenje krvi Isusa Hrista: da vam se umnoži blagodat i mir” 1. Petr 1, 2.

4) “I ništa nemojte ostaviti do jutra; ako li bi što ostalo do jutra, spalite na vatri.” 2. Mojs 12,10. - “A budući da beše petak, pa da ne bi tela ostala na krstu u subotu (jer beše veliki dan ona

subota), Jevreji moliše Pilata da im prebiju goleni pa da ih skinu.” Jv 19,31.

5) “U istoj kući da se jede, da ne iznesete mesa od nje iz kuće, i kosti da joj ne prelomite.” 2. Mojs 12,46. - “Jer se ovo dogodi da se zbude pismo: kost njegova da se ne prelomi.” Jv 19,36.

Isop, upotrebljen za škropljenje krvlju, bio je simbol očišćenja (v. ISOP). Jagnje je moralo biti zaklano, ali i pojedeno, što znači da od Hrista ne treba tražiti samo oprostjenje, već i stalnu duhovnu potkrepu Njegovom Rečju. Gorko zelje koje se jelo za Pashu predstavlja gorak život Jevreja u ropstvu, a ujedno i žalost koju oseća Božji narod zbog svojih grehova. Odbacivanje kvasca u toku Pashe simboliše odbacivanje greha (v. KVASAC). Izrailjci su na delu pokazali svoju veru time što su krvlju namazali dovratnike i pragove svojih kuća. Na isti način oni koji su spaseni verom u Hristovu krv, svoju veru treba da posvedoče delima.

### PASTIR - Ps 23,1



Slikom pastira i njegovog života, koji podrazumeva nežnost i saosećanje, neprekidnu budnost, staranje i stalnu zaštitu stada, prikazan je Hristos, koji je došao upravo u vreme kad su ljudi bili “smeteni i rasejani kao ovce bez pastira” (Mt 9,36), da bi za sebe rekao: “Ja sam pastir dobri; pastir dobri dušu svoju polaže za ovce.” Jv 10,11. Ove Isusove reči potvrdio je i ap. Petar: “Jer bejaste kao izgubljene ovce, koje nemaju pastira; no sad se obratiste pastiru i vladici duša svojih.” 1. Petr 2,25.

Njegova pastirska služba najavljena je ne samo u psalmima, već i u knjigama proroka Isaije i Jezekilja: “Kao pastir pašće stado svoje; u naručje svoje sabraće jaganjce, i u nedrima će ih nositi, a dojljice će voditi polako.” Is 40,11. “Ja ću pasti stado svoje, i ja ću ih odmarati, govori Gospod. Tražiću izgubljenu, i dovešću natrag odagnanu, i ranjenu ću zaviti i bolesnu okrepiti.” Jez 34,15.16.

Simbolizam pastira nije obuhvatio samo Isusov život i rad, već i Njegovu smrt, koju je i sam nagovestio primenjujući na sebe Zaharijino proročanstvo (13, 7): “Tada reče im Isus: svi ćete se vi sablazniti o mene ovu noć; jer u pismu stoji: udariću pastira, a ovce od stada razbeći će se.” Mt 26,31. Međutim “stado” nije zauvek izgubilo svoga Pastira. Ap. Pavle piše utešne reči Jevreji-

ma: “A Bog mira... izvede iz mrtvih velikoga pastira ovcima...” (13,20)

Na konačnom sudu Isus će se ponovo pojaviti u ulozi Pastira da razluči pravedne i grešne: “I sabraće se pred njim svi narodi, i razlučiće ih između sebe kao pastir što razlučuje ovce od jaraca.” Mt 25,32.

## **PEČAT BOŽJI (Otk 7,2)**

Vidi ŽIG ZVERIN

## **PEČATI - Otk 5,1**

Pečat je znak moći i vlasti, simbol tajne i zakonske pripadnosti. Pečat takođe znači odobrenje. Broj sedam je simbol punine (v. SEDAM). To što je knjiga, u kojoj je bila napisana istorija čovečanstva do Hristovog drugog dolaska, bila zapečaćena sa sedam pečata, značilo je da “niko ne mogaše ni na nebu ni na zemlji, ni pod zemljom da otvori knjige ni da zagleda u nju” (Otk 5,3). Pa ipak je “nadvladao lav, koji je od koljena Judina” (Otk 5,5), odnosno Isus Hristos (v. LAV, 2. Lav od koljena Judina). On je izvojevao pobedu nad grehom i bio dostojan da otvori knjigu.

### **Prvi pečat - Otk 6,1.2**

Jahač na belom konju sa strelom u ruci, kome se daje venac, simbol je čistote apostolske crkve i pobedonosnog napredovanja evanđelja. Ovaj period odgovara periodu Efeske crkve (v. EFESKA CRKVA). “Nije bilo iznenađujuće što je hrišćanstvo postalo pobedonosna vera. Njegova poruka imala je mnogo širu privlačnost od ijedne druge. (...) Pored toga ono je imalo naročitu privlačnost za niže klase učenjem da je u Božjim očima rob jednak caru, i propisivanjem bratske ljubavi i drugarstva; to učenje preporučivalo ga je čovekoljupcima. Nijedna druga religija nije dovodila milosrđe do takve praktične upotrebe.” S. Ransimen, Vizantijska civilizacija, pp. 14,15.

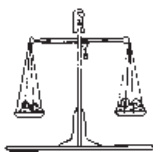
### **Drugi pečat - Otk 6,3.4**

Ovo je period strašnih i krvavih progonstava hrišćana od strane rimskih careva. “Za borbu protiv kršćana nisu bili potrebni nikakvi novi zakoni. Već sama činjenica da je netko sebe nazivao kršćaninom - ili da je priznao da je kršćanin - bila je dovoljna da bude kriv po postojećim zakonima.” L. Pareti, Historija čovečanstva, kulturni i naučni razvoj, vol. II, pp. 269. 270.

“Vatrene boje je drugi konj... a strašno oružje kojim je bio naoružan pokazuje nam da će se posle prvog i najčistijeg veka hrišćanstva, duh ljubavi i mira povući od vidljive crkve i biti zamenjen duhom nesloge, razdora i rasprava, vatrenim i strasnim žarom, podstičući hrišćane da uništavaju jedni druge. Crkvena istorija četvrtog i petog veka dovoljno pokazuje da je nastala jedna takva promena.” W. Cuninghame, A Dissertation on the Seals and Trumpets of the Apocalypse, p. 5.

### **Treći pečat - Otk 6,5**

“Što je reka hrišćanstva tekla dalje od svog izvora, sve se više i više mutila, a kako su vekovi odmicali, s njima je napredovalo i sujeverje; i... priče o čistilištu, pobožne obmane i obožavanje svetaca, relikvija i ikona zauzeli su mesto čistog i jednostavnog hrišćanstva.” J.C. Woodhouse, The Apocalypse, p. 146.



“Merila označavaju da će religija i civilna vlast biti ujedinjene u jednoj ličnosti, koja će imati izvršnu vlast u vladi i koja će tražiti pravo da sudi i u crkvi i u državi. Ovo je bio slučaj sa rimskim imperatorima od Konstantina pa sve do vladavine Justinijana, koji je dao tu istu sudsku vlast rimskom biskupu.” W. Miller, Evidence From Scripture and History of the Second Coming of Christ, p. 176.

### **Četvrti pečat - Otk 6,7.8**

Dok je hrišćanstvo u prvom veku, prikazano simbolom belog konja, pobedonosno širilo čistu istinu evanđelja, radosne vesti o pobedi nad smrću, ovde, u četvrtom pečatu, ono samo nosi smrt, ubija mačem, glađu i divljim zverima.

“Bleda boja ovog konja je simboličko stanje stvari, mnogo strašnije nego kod prethodnog pečata. Karakter njegovog jahača odgovara ovoj ideji; on se zove Smrt, kralj terora. Za njim ide Pakao... Zbir ovih slika čini hijeroglifski prikaz, najgroznije i najstrašnije prirode, i pokazuje nam period kada će poglavari vidljive crkve izgubiti karakter crkve i poprimiti karakter zlokobnih demona i divljih zveri, pa i same smrti, i iskoreniti, vatrom i mačem, sve one koji su više voleli da umru nego da žrtvuju svoju čistu savest. Ovaj pečat očigledno prikazuje stanje crkve za vreme onih vekova kad je papska sila zapalila plamen progona.” W. Cuninghame, A Dissertation on the Seals and Trumpets of the Apocalypse, p. 10.

“Inkvizicija je dostigla svoj vrhunac u odsecanju jezika, gušenju i spaljivanju, regulisana zakonom godine 1194. najpre u



Španiji, zatim u Italiji, Nemačkoj, Francuskoj i najzad u Engleskoj. U svojoj buli Ad Extirpanda papa Inoćentije IV izjednačio je sve nekatoličke hrišćane sa razbojnicima i obavezao vladare da krive jeretike pobiju za pet dana. Dominikanci, učenici Tome Akvinskog, oficijelnog crkvenog filozofa, koji je sam energično zahtevao izbacivanje “kužnih ljudi” iz društva, obučavali su sada isključivo pse za lov na jeretike i pola milenijuma vodili inkviziciju.” Karlheinz Deschner, Kirche des Un-Heils, p. 21.

### **Peti pečat - Otk 6,9-11**

“Duše pod oltarom valja shvatiti kao simboličku sliku, s obzirom da u nebeskom Svetilištu nema žrtvenika. Krv mučenika koji su pobijeni za Hrista još uvek govori, kao što Avelj, koji je prineo žrtvu Bogu i dobio “svedočanstvo da je pravednik”, kroz tu svoju žrtvu “on mrtav još govori” (Jevr 11,4). Sam Bog je rekao za Aveljevu krv da ona “više sa zemlje k meni” (1. Mojs 4,10). Prema tome, prizor koji se ukazao otvaranjem petog pečata, na najbolji način ilustruje vreme opravdanja mučenika kroz Reformaciju.

Dramatičnija slika ne bi se mogla dati za Reformaciju, koja je buknila svetom sa pozivom na povratak “Bibliji i samo Bibliji”, kao knjizi vere. Bio je to uzvik Bogu za duhovnu silu, i kao što je krv Aveljeva vikala za osvetom (1. Mojs 4,10), tako se podizao veliki poziv za odbranu istine, za koju su mučenici pomrli.” R. A. Anderson, Unofolding the Revelation, pp. 68.69.

### **Šesti pečat - Otk 6,12.13**

Sa šestim pečatom jezik proroka prestaje da bude simboličan. Najavljujući “veliki dan gneva” Božjega (Otk 6,17), prorok u stvari daje odgovor na pitanje “Dokle, gospodaru?” iz petog pečata. Ali “veliki dan gneva” treba da najave određeni znaci u prirodi. Takav je bio zemljotres u Lisabonu:

“Na Dan svih svetih, u subotu, 1. novembra (1755) ... ujutru, oko 9,30 tri prva potresa iznenadila su grad. Prvo se razlegla jaka potmula podzemna grmljavina. Posle kratke pauze usledila su dva minuta stravičnog tresenja koje je, uz zaglušujuću tutnjavu, rušilo kuće i prodavnice, crkve i palate. Treći potres završio je razaranje i dan pretvorio u noć, pošto je tamni oblak prašine obavio uništeni grad. Kada se prašina slegla i preživeli počeli da se izvlače iz ruševina, buknuo je užasni požar. Sledeća strahota nastupila je jedan čas kasnije. Tri morska talasa, visoka preko šest metara (...) sručili su se takvom žestinom na priobalni deo grada da su ga potpuno zbrisali.

Od 20 000 kuća u gradu uništeno je 17 000, a ono što je zemljotres poštedeo završio je požar. (...) Šmatra se da je tom prilikom poginulo 60 000 ljudi". Dž. Kingston, D. Lambert, Velike svetske katastrofe i krize, p. 22.

"Skoro, ako ne i potpuno sam, kao najmisteriozniji i štaviše neobjašnjen fenomen svoje vrste u najraznovrsnijem nizu prirodnih događaja... nalazi se mračni dan, 19. maj 1780. g. - najzagonetnije pomračenje celog vidljivog neba i atmosfere u Novoj Engleskoj." R. M. Devents, Our First Century, pp. 89.90.

"Da tama nije izazvana zasenjivanjem, jasno je zbog različitih pozicija planeta našeg sunčanog sistema u to vreme, jer mesec je bio više od sto i pedeset stepeni od sunca celog tog dana." Dr Samuel Stearns, u: Independent Chronicle, Boston, 22. juni 1780.

"U noći između 12. i 13. novembra 1833. g. otpočelo je silno padanje zvezda iznad Zemlje. Severna Amerika bila je najviše zasuta. Od Meksičkog zaliva do Halifaksa, sve dok svetlost dana sa izvesnim teškoćama nije okončala ovaj prizor, nebo je bilo izbrazdano u svim pravcima svetlećim putanjama i obasjano veličanstvenim vatrenim loptama." Agnes M. Clerke, Hystory of Astronomy in the Nineteenth Century, (n. d.), p. 328.

### **Sedmi pečat - Otk 8,1**

U prethodnom, šestom pečatu, bilo je reči o Hristovom drugom dolasku. Tišina je veliko smirenje posle bure. ("Ide Bog naš, i ne muči; pred njim je oganj koji proždire, oko njega je bura velika." Ps 50, 3). Tišina nije nastala sve dok greh i zlo nisu bili uništeni, dok pravednici nisu ustali iz svojih grobova, a živi pravednici se preobrazili. Period od "oko po sata" ne treba shvatiti ni doslovno ni prema principu računanja proročkog vremena "dan za godinu" (Jez 4,6).

### **PEĆ**

Peć je simbol nevolje. O viševekovnom ropstvu jevrejskog naroda u Misiru Mojsije kaže: "A vas uze Gospod i izvede vas iz peći gvozdene, iz Misira, da mu budete narod našljedni, kao što se vidi danas." 5. Mojs 4,20.

Peć simboliše i očišćenje: "Jer, gle, ide dan, koji gori kao peć, i svi će ponositi i svi koji rade bezbožno biti strnjika, i upaliće ih dan koji ide, veli Gospod nad vojskama, i neće im ostaviti ni korena ni grane." Mal 4,1.

### **PEDESETNICA - 3. Mojs 23,15-21**

Pedesetnica (grčki *Pentekostes*) ili Praznik sedmica (jevr. *šavuot*, što bukvalno znači sedmice, nedelje) bio je posle Pashe drugi veliki godišnji praznik kod Jevreja. On je svetkovan pedeseti dan posle Praznika prvina (po našem kalendaru krajem maja ili početkom juna). Ovaj svečani praznik bio je ujedno uspomena na primanje Zakona na Sinaju, pedeseti dan nakon izlaska iz Misira.

“Na taj praznik Izrailjci su prinosili dva kvasna pšenična hleba kao prvine nove žrtve (3. Mojs 23,17). Osim ove jestivne žrtve, morali su da prinesu žrtvu paljenicu, žrtvu za greh i mirotvornu ili zahvalnu žrtvu (stihovi 18.19). Ovi hlebovi s kvascem, koje Bog ipak prima, predstavljaju nas koji smo se u Isusu Hristu predali Bogu onakvi kakvi jesmo, sa svojim slabostima i vrlinama, spremni da mu poslužimo u Njegovom delu, i On nas prima. Ovi hlebovi predstavljaju prvi grešnikov korak prema Hristu. Kad dolazimo Hristu prvi put, On nas prima kakvi jesmo, spreman da nam oprosti grehe i da nov život.

Krv žrtve paljenice i žrtve za greh svedočila je da je plaćena kazna za greh. Mirotvorna žrtva svedočila je o miru koji dobijamo zahvaljujući našem Spasitelju. Kako vidimo, Pedesetnica je bila omogućena jedino prolivanjem krvi žrtve.” M. Golubić, Hristovo slavno delo pomirenja, p.140.

Posebno iskustvo doživela je apostolska crkva na dan Pedesetnice, koji se računa od Praznika prvina, odnosno od drugoga dana nakon Pashe, kada je prinošen obrtani snop kao prvi snop žetve (v. OBRTANI SNOPI). Simbolika je konačno prerasla u stvarnost. Isus je bio prvi snop žetve, jer se Njegovo vaskrsenje dogodilo upravo na Praznik prvine.

Izlivanje Svetoga Duha na dan Pedesetnice (Dela 2,1-4) dogodilo se prema Hristovom obećanju nakon Njegovog proslavljanja na Nebu (Jv 7,37-39), odnosno nakon što ga “Bog desnicom svojom uzvisi za poglavara i spasa...” (Dela 5,31).

### **PELEN (Otk 8,11)**

Vidi **TRUBE**

### **PEPEO (Dan 9,3)**

Vidi **KOSTRET**

## PERGAMSKA CRKVA - Otk 2,12.13

Pergamska crkva simboliše hrišćanstvo u periodu od 313. do 538. g., odnosno od godine kada je Milanskim ediktom hrišćanima zagarantovana puna verska sloboda, pa do sredine šestog veka kada nastupa prevlast rimskog biskupa na Zapadu.

“Najprepoznatljiviji grad Azije”, kako ga je nazivao Plinije, sagrađen na brdu visokom 300 metara, Pergam je bio carski grad. I hrišćanstvo će u ovom periodu biti takođe na uzdignutom mestu, odnosno ono će se iz katakombi uzdići do državne religije, a Konstantin će postati prvi car hrišćanin.

U svojoj bogatoj biblioteci Pergam je imao preko 200.000 dela.

Kada je bio prekinut uvoz papira iz Egipta, ovde je pronađen pergament. Poslednji atalidski car Atalus III predao je svoje carstvo Rimu 133. g. pr. Hr. Upravo u periodu koji simboliše Pergam, došlo je do dominacije Rima nad hrišćanstvom.

“Godine 325. Konstantin se pojavio kao zaštitnik hrišćanstva na jedan novi način... Konstantin je hteo da hrišćanska crkva bude državna crkva, sa carem kao svojim predsednikom; a hrišćanstvo, u svojoj zahvalnosti prema njemu, nije se tome usprotivilo. Na taj način izgledalo je da je završeno staro neprijateljstvo između crkve i države. Car je bio glava hrišćanske zajednice. Sada mu nije bilo potrebno da tvrdi kako vodi poreklo od Herkula ili Apolona; sada je imao novu svetost koja će mu oprostiti sve grehove. Krv njegovih protivnika, njegovog sina, pa čak i njegove žene, mogla je da uprlja njegove ruke, ali za svet on je bio Isapostolos, jednak apostolima, trinaesti apostol.” (S. Ransimen, Vizantijska civilizacija, p. 23).

U Pergamu je postojala i glavna škola prognanih haldejskih sveštenika u vreme persijske vladavine. Prema ovoj religiji vladar je bio glava tog sistema sa najznačajnijom titulom “Pontifex Maximus”, što znači Najveći Graditelj Mosta, mosta između Zemlje i Neba. Kada je Pergam predat Rimu, i ovaj kult je prenet u Rim. Na taj način je Pergam spojio Vavilon i Rim. “Ne samo Konstantin, već i njegovi naslednici zadržali su titulu Pontifex Maximus.” G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, p. 67.

## PLAŠT

Plašt je simbol carskog ili proročkog dostojanstva i određenog autoriteta onoga koji ga nosi. Otkidanje ili odsecanje dela

plašta simboliše gubljenje dostojanstva i autoriteta. Karakterističan je primer cara Saula, koga je Bog odbacio da ne bude više car nad Izrailjem, jer je on odbacio reč Gospodnju: "I Samuilo se okrete da ide, ali ga Saul uhvati za skut od plašta njegovog, te se odadre. Tada mu reče Samuilo: odadro je Gospod carstvo Izrailjevo od tebe danas, i dao ga blišnjemu tvojemu, koji je bolji od tebe." 1. Sam 15,27.28.

Deo Saulovog plašta jednom zgodnom prilikom odsekao je David (1. Sam 24,5), što je samo potvrdilo Božju odluku da Saulovo carstvo prenese na Davida.

Poklanjanje plašta značilo je ustupanje funkcija i autoriteta, koje je plašt simbolisao. Primer za to nalazimo kod prestolonaslednika Jonatana, Sauloog sina: "I skide Jonatan sa sebe plašt koji nošase i dade ga Davidu..." 1. Sam 18,4. I zaista će posle Saula na izrailjski presto doći David.

Drugi primer je, svakako, primer proroka Jelisija, na kome je počinuo duh proroka Ilije kada je uzeo njegov plašt (2. Car 2,8-15).

## **PLAŠT (2. Mojs 28,31-35)**

Vidi **ODEĆA SVEŠTENIKA**

## **PLAVO**

Reč "plavo" se, na žalost, ne javlja u Daničićevom prevodu Starog zaveta, dok je ona prisutna u drugim prevodima, kao npr. Luterovom ili u King James Version.

Plavu boju nalazimo u opisu Svetilišta i ona s obzirom na značaj ove građevine i Božju prisutnost u njoj ima metafizičko značenje, simboliše Nebo, plavo je nadzemaljsko, božansko (2. Mojs 25,4; 26,1.4.; 27,16; 28,5.6; 35,6.23.25;36,8.35.37). A kad je Svetilište menjalo mesto, odnosno prenošeno, sve stvari morale su posebno da se pripreme. Na "kovčeg od svedočanstva" stavljan je "zaves s vrata" (4. Mojs 4,5), preko njega "pokrivač od koža jazavičjih", a odozgo "prostirač od same porfire" (4. Mojs 4,5), u Luterovom prevodu "potpuno plav pokrivač", što je značilo da Nebo bdi nad svojom Svetinjom.

## **PLEVA**

Pleva simboliše bezbožnike i njihovu ništavnost. Prorok Isaija kaže: "Gle, oni su kao pleva, oganj će ih spaliti, ni sami

sebe neće izbaviti iz plamena.” Is 17,14. Pleva takođe simboliše ništavnost ljudskih dela, koja čovek želi da uzida u svoje spasenje, “jer će se ognjem otkriti, i svako delo pokazaće oganj kao što jest.” (1. Kor 3,13).

## **PLOČA NA KAPI (2. Mojs 28,36-38)**

Vidi **ODEĆA SVEŠTENIKA**

## **POLJUBAC - 1. Kor 16,20**

Poljubac je znak bliskosti, uzajamne povezanosti, jedinstva duše i duše. Duhovna stopljenost članova Hristove crkve, njihova međusobna ljubav i uvažavanje, iskazuje se simbolom svetog celiva.

Judin poljubac je izneveravanje tog odnosa, jer otkriva lažnu iskrenost i lažnu ljubav. Zato mu Isus i kaže: “Juda! za celivom izdaješ sina čovečjega?” Lk 22,48.

## **POMAZANJE**

Izlivanje svetog ulja (v. **ULJE**) na glavu sveštenika (npr. Arona, 3. Mojs 8,12), careva (npr. Saula, 1. Sam 10,1) ili proroka (npr. Jelisija od strane proroka Ilije, 1. Car 19,16) simboliše njihovo posvećenje za određenu službu.

Pomazanje svetih stvari, npr. šatora od sastanka, kovčega od svedočanstva, stola, svećnjaka, kadionog oltara, oltara za žrtve paljenice, umivaonice i svih drugih stvari u Svetilištu imalo je jedini cilj - da budu “Svetinja nad svetinjama” (2. Mojs 30,26-29).

## **POMAZANJE BOLESNIKA (Jak 5,14)**

Vidi **ULJE**

## **POSVEĆENJE SVEŠTENIKA**

Obredni propisi Starog zaveta predviđali su svečano posvećenje i pomazanje Arona i njegovih sinova za sveštenučku službu. Ovaj čin se sastojao iz niza radnji.

Prvi korak bilo je umivanje vodom (2. Mojs 29, 4). Potom je sledilo oblačenje: “I uzevši haljine obuci Aronu košulju i plašt ispod oplečka i oplećak i naprsnik, i opaši ga pojasom od oplečka.

I metni mu kapu na glavu i svetu ploču na kapu.” 2. Mojs 29,5.6. Nakon toga pristupalo se pomazanju uljem (v. POMAZANJE; ULJE): “I uzmi ulje za pomazanje, i izlij mu na glavu, i pomažeš ga.” 2. Mojs 29,7. Posle pomazanja sledilo je posvećivanje prinošenjem na žrtvu ovna za posvećivanje. “Pa uzmi i drugoga ovna, i neka mu metne Aron i sinovi njegovi ruke svoje na glavu. I zakolji toga ovna, i uzmi krvi od njega i pomaži njom kraj od desnoga uha Aronu (v. DESNA STRANA) i kraj od desnoga uha sinovima njegovim, i palac u desne ruke njihove i palac u desne noge njihove, a ostalom krvlju pokropi oltar unaokolo. I uzmi krvi koja bude na oltaru i ulja za pomazanje, i pokropi Arona i haljine njegove, i sinove njegove i haljine njihove, i biće svet on i haljine njegove i sinovi njegovi i haljine njihove.” 2. Mojs 29,19-21.

Posvećivanje je trajalo sedam dana (2. Mojs 29, 35; v. SEDAM).

Obredno pomazanje i posvećenje ima svoju simboličku projekciju na današnje “carsko sveštenstvo” (1. Petr 2,9), kako ap. Petar naziva sledbenike Isusa Hrista.

Umivanje (2. Mojs 29,4) predstavlja čišćenje Crkve “kupaњem vodenim u reči” (Ef 5,26) “da bude sveta i bez mane” (Ef 5,27).

Oblačenje je simbol primanja Hristove pravednosti delovanjem preobražavajuće sile Svetoga Duha (up. SVADBENO RUHO): “Jer koji se god u Hrista krstiste, u Hrista se obukoste.” Gal 3,27.

Pomazanje krvlju desnoga uva Arona i njegovih sinova značilo je da treba da budu spremni da čuju uredbu i zakone Božje (5. Mojs 4,1). “Ko je od Boga, reči Božje sluša.” Jv 8,47.

Pomazanje palca desne ruke i palca desne noge simbol je posvećenog života i rada u Božjem delu i hodanja putem pravde i istine.

## **PRAH**

Prah u Bibliji ima višestruko simboličko značenje:

1. On označava nebrojeno mnoštvo - Avramu je obećano da će njegovog potomstva biti “kao praha na zemlji” (1. Mojs 13,16).

2. Prah može biti i znak duboke poniznosti - Isus Navin i starešine Izrailjeve “posuše se prahom po glavi” (Is.Nav. 7,6), ali isto tako i žalosti (Otk 18,19).

3. Prah je simbol smrti - "Sve je od praha i sve se vraća u prah." Prop 3,20.

### **PRANJE NOGU - Jv 13,3-5**

Pre nego što je dao "dušu svoju u otkup za mnoge", noć uoči raspeća, Isus je učinio nešto neobično i za učenike skoro neshvatljivo, da bi ih naučio poniznosti, njih i sve svoje sledbenike u budućnosti. Kleknuo je, i svima, pa i Judi, iako je znao da će ga on te iste noći izdati, oprao noge. Prihvativši ulogu sluge, koji je prilikom praznika prao noge gostima, ne očekujući da će neko od učenika pokazati takvu poniznost, Isus je ovim postupkom prema svojim sledbenicima pokazao neizrecivu ljubav i primer prave i nezaboravne poniznosti. Kad je završio, obratio se svima, rečima koje su ih obavezivale:

"Kad dakle ja vama oprah noge, Gospod i učitelj, i vi ste dužni jedan drugome prati noge. Jer ja vam dadoh ugled da i vi tako činite kao što ja vama učinih." Jv 13,14.15.

Tako je posvećen jedan novi obred, verska služba kao važan deo pripreme za Večeru Gospodnju, koja simboliše poniznost i izražava spremnost za nesebično služenje drugima.

### **PRANJE RUKU - Mt 27,24.**

Čin pranja ruku simbol je neprihvatanja odgovornosti za učinjeno delo.

### **PREOBRAŽENJE - Mt 17,1-3**

Samo trojici Isusovih učenika, Petru, Jakovu i Jovanu bila je pružena posebna prednost da budu svedoci Njegovog preobraženja. Grešnim ljudskim očima otkrivena je nebeska slava njihovog Učitelja. Njegovo lice bilo je sjajno kao sunce, a haljine kao svetlost.

Pored Isusa u nebeskoj slavi učenici su videli i Mojsija, koji je nakon smrti bio vaskrsnut (Jd 9) i Iliju, koji je živ uzet na nebo (2. Car 2,11). Time je ovaj događaj dobio simbolično značenje. Mojsije je predstavljao one koji će ustati iz grobova prilikom vaskrsenja pravednih, a Ilija, koji je ne okusivši smrti bio uzet na nebo, one koji će živi dočekati drugi Hristov dolazak i biti preobraženi. Tako je u malom bila otkrivena slava budućeg nebeskog carstva: Isus kao Car i Spasitelj, Mojsije predstavnik vaskr-



slih pravednika, a Ilija predstavnik preobraženih živih (v. ILIJA NA GORI PREOBRAŽENJA).

Neki smatraju da se ovo javljanje Božje slave zbilo na gori Tavor, jugoistočno od Nazareta (588 m nadmorske visine). Međutim Tavor se teško može nazvati "svetom gorom", jer je u to vreme na njegovom vrhu bilo vojno utvrđenje. Verovatnije je da je u pitanju bila gora Hermon, stotinak kilometara severoistočno od Nazareta, visoka 2816 metara, u blizini Cezareje Filipove, gde je Isus bio sa svojim učenicima nekoliko dana ranije (Mt 16,13).

## **PRESTO**

Presto je simbol vlasti, slave i veličine onoga koji na njemu sedi. "Presto je Gospodnji na nebesima." Ps 11,4. Njegov presto je "večan i nepokolebljiv" (Ps 45,6). "Bog sedi na svetom prestolu svom." Ps 89,14. Božja je namera bila da Jerusalim postane "presto Gospodnji" (Jer 3,17), odnosno mesto odakle će se pokazivati milost i pravda, slava i veličina Božja, "i svi će se narodi sabrati u nj, k imenu Gospodnjemu u Jerusalimu" (Jer 3,17).

Božanski plan će se ipak ostvariti, ali tek sa gradom velikim, svetim Jerusalimom, koji će sići s neba od Boga (Otk 21,10), u kome će biti "presto Božji i jagnjetov" (Otk 22,3). "Od prestola Božjega i jagnjetova" (Otk 22,1) izlaziće reka vode života, bistra kao kristal, što simboliše Božju milost, staranje i čistotu Njegove pravde.

## **PROROK, LAŽNI - Otk 16,13**

U trenutku kada šesti anđeo bude izlio čašu svoju (Otk 16,12) na veliku reku Eufkrat (v. EUFRAT) i presahne njena voda (v. VODA), što će pripremiti put carevima od istoka sunčanoga, odnosno kad potpuno presuši podrška naroda modernom duhovnom Vavilonu (v. VAVILON), pojaviće se "duhovi đavolski koji čine čudesa, i izlaze k carevima svega vasionoga sveta da ih skupe na boj za onaj veliki dan Boga svedržitelja" (Otk 16,14). "I vidех zver i careve zemaljske i vojnike njihove skupljene da se pobiju s onim što sedi na konju i s vojskama njegovim." Otk 19, 19.

Simbolika ove zveri je jasna (v. ZVER IZ MORA). Njoj je zmija, odnosno aždaja (v. AŽDAJA) dala "silu svoju, i presto svoj, i oblast veliku" (Otk 13,2). Treća sila koja se pridružuje ovim dvema imala je u početku "dva roga kao u jagnjeta" (Otk 13,11; v. ZVER SA DVA ROGA), ali će uskoro početi da govori

kao aždaja i da postupa kao aždaja. Štaviše, ona će načiniti ikonu zveri” (v. IKONA ZVERINA) i izdati dekret “da se pobiju koji se god ne poklone ikoni zverinoj” (Otk 13,14.15.). “I učini sve, male i velike, bogate i siromašne, slobodnjake i robove, te im dade žig na desnoj ruci njihovoj ili na čelima njihovima.” Otk 13,16.

U okviru ove treće političke sile, “zveri sa dva roga”, treba tražiti simboličko značenje lažnoga proroka, jer je prorok gledajući pomenute događaje video i kasniju sudbinu lažnoga proroka: “I bi uhvaćena zver (v. ZVER IZ MORA), i s njom lažni prorok koji učini pred njom znake kojima prevari one koji primiše žig zverin i koji se poklanjaju ikoni njenoj; živi biše bačeni oboje u jezero ognjeno, koje gori sumporom.” Otk 19,20.

Prema tome lažni prorok simboliše otpale crkve, čije je geslo nekada bilo “Biblija i samo Biblija”. Ove crkve će se u svom verovanju opasno približiti zveri “kojoj se isceli rana smrtna” (Otk 13,12), a u okviru saveza sa zveri sa dva roga (v. IKONA ZVERINA) progoniće Božji narod koristeći državno-političku vlast (v. Otk 13,11-17).

### **PRSTEN - 1. Mojs 41,42**

Prsten simboliše moć i vlast, posebno zbog toga što je na prstenu vladara bio ugraviran i pečat, tako da su se carske odluke pečatile prstenom (Jest 3,12).



### **PRSTI - Dan 2,41**

Ovim rečima je prorok Danilo objašnjavao značenje velikoga kipa caru Navuhodonosoru iz njegovog sna. Zlatna glava toga kipa simbolisala je Vavilon, srebrne mišice i prsa Medo-Persiju, bedra od medi (bronz) Grčku, a gvozdene noge Rimsko carstvo. Prsti na nogama, sastavljeni “koje od kala lončarskoga koje od gvožđa” (Dan 2,41) simbolišu deset državica koje će nastati na teritoriji pale Rimske imperije. Istorija je potvrdila ovo proročanstvo, jer je zabeležila pojavu Herula, Vandala, Ostrogota, Vizigota, Langobarda, Sveva, Franaka, Burgunda, Anglosasa i Alemana, iz čijih su državica nastale moderne zapadnoevropske države. Pokušaj nekih vladara da sjedinjenjem ovih državica obnove Rimsko carstvo (Karlo Veliki, Luj XIV, Napoleon, Hitler) nije uspeo, jer proročanstvo kaže da “neće prionuti jedan za drugo kao što se gvožđe ne može smešati s kalom” (Dan 2, 43).

## **PRVINE - 2. Mojs 34,26**

Čim bi pristigli prvi plodovi, Izrailjci su ih donosili Gospodu, bilo da je to žito, ulje, med, ili vino (2. Dnev 31,5). To se isto tako odnosilo i na stoku, kod koje je svako prvo mladunče posvećivano Gospodu (2. Mojs 34,19).

Ova zapovest o prvinama odnosila se i na prvorođenog sina, za koga je davana otkupnina ( 2. Mojs 13,2; 2. Mojs 22,29).

Prinošenje prvih plodova predstavljalo je zahvalnost za sve blagoslove koje su Izrailjci primali od Gospoda. Sveštenik je uzimao kotaricu sa darovima i stavljao je pred oltar (5. Mojs 26,4), a darodavac je govorio sa zahvalnošću pred Gospodom: "Otac moj beše siromah Sirin i siđe u Misir s malo čeljadi, i bi onde došljak, pa posta narod velik i silan i obilan na broju... I izvede nas Gospod iz Misira rukom krepkom i mišicom podignutom, i strahotom velikom i znacima i čudesima. I dovede nas na ovo mesto, i dade nam zemlju ovu, zemlju u kojoj teče mleko i med. Zato sad evo donesoh prvine od roda ove zemlje koju si mi dao, Gospode." 5. Mojs 5,8-10.

## **PRVOSVEŠTENIK**

Pored Svetilišta, i služba koju su vršili starozavetni sveštenici, a koja je bila veoma značajna, služila je "obličju i senu nebeskih stvari" (Jevr 8,5). Sve je to bilo rečeno Mojsiju kad je hteo da načini šator od sastanka i to po prilici koja mu je bila pokazana na gori. (Jevr 8,5).

Samo bogoslužjenje sastojalo se od dva dela, svakodnevne službe i službe očišćenja koja se vršila jednom godišnje. Prva služba vršena je u tremu pored žrtvenika i u prvom odeljenju Svetilišta, a godišnja u drugom odeljenju, odnosno u Svetinji nad svetinjama. Tu drugu službu, službu pomirenja, vršio je prvosveštenik. Samo je on imao pravo da vidi unutrašnjost prostorije, u kojoj se nalazio kovčeg sa pločama zakona, iznad kojeg se nalazio presto milosti.

Jednom godišnje prvosveštenik je ulazio u Svetinju nad svetinjama da je očisti od grehova, koji su u svakodnevnoj službi tokom godine prenošeni na Svetinju (v. DAN POMIRENJA).

Prvosveštenik je bio posrednik za celi narod. Grešnik nije mogao direktno da dolazi pred Boga. Za traženje milosti morao je da ima posrednika. Sveštenik je, nakon što bi grešnik zaklao žrtvu za svoj greh, prinosiso tu žrtvu, palio tamjan, prskao krvlju po ro-

govima oltara i ispred zavese. Konačno očišćenje tih grehova vršio je prvosveštenik. Zato je on slika Isusove posredničke službe. "Jer je jedan Bog, i jedan posrednik Boga i ljudi, čovek Hristos Isus." 1. Tim 2, 5.

Svetinja nad svetinjama simbol je uske veze čoveka s Bogom, a prvosveštenik slika Hristovog sveštenstva. Hristos je ušao u nebesku Svetinju i čoveku omogućio pristup prestolu milosti (Jevr 10,19-22).

### **PUSTINJA - Otk 12,6.14**

Žena o kojoj je reč u ovim stihovima simboliše novozaletnu crkvu (v. ŽENA OBUČENA U SUNCE), koja je sa dolaskom zveri iz Otk 13,1-8 bila prinuđena da velikom brzinom (krila orla velikoga) utekne u pustinju. Proročko vreme u uvodnim stihovima (Otk 12,6.14) poklapa se sa vremenom datim zveri (42 meseca, odnosno 1260 dana). S obzirom da jedan dan u proročanstvu označava godinu (4. Mojs 14,34; Jez 4,6), to znači da je reč o trinaestovekovnoj vladavini zveri, odnosno o periodu skrivanja Crkve od neprijatelja. Na ovaj period mračnog srednjeg veka najviše svetla bacile su lomače, na kojima su spaljeni oni koji su ostali verni Bogu i svojoj savesti.

## **R**

### **REBRO (Dan 7,5)**

Vidi **MEDVED**

### **REČ - Jv 1,1**

Da bi potvrdio Isusovo božanstvo, ap. Jovan polazi od Njegove stvaralačke sile, koja je upravo kroz reč sve dovela u postojanje (Ps 33,6.9). Isus je taj za koga Mojsije sa svakim novim danom stvaranja kaže: "I reče Bog; neka bude... i bi..." 1. Mojs 1. "Sve je kroz nju (Reč) postalo, i bez nje ništa nije postalo što je postalo." Jv 1,3. Ta Reč, u kojoj "beše život, i život beše videlo ljudima" (Jv 1,4) "postade telo i useli se u nas puno blago-

dati i istine; i videsmo slavu njegovu, slavu, kao jedinorodnoga od oca.” Jv 1,14. Ova Reč je dakle simbol Isusa Hrista.

Polazeći od toga da je Isus Stvoritelj svega “što je na nebu i što je na zemlji, što se vidi i što se ne vidi” (Kol. 1,16), ap. Jovan u svom Evanđelju želi da nam približi Isusa kao Stvoritelja, da nam otkrije Isusa koji i dalje stvara na istovetan način.

Prvo čudo, kada je na svadbi u Kani pretvorio vodu u vino, učinio je “rečju” (Jv 2,7.8). I isceljivanje je bilo jedna vrsta stvaranja (Jv 4,50; Jv 5,8.9). Umnožavanje hleba i ribe molitvom i rečju bio je svojevrсни čin stvaranja (Jv 6,11-13), a takođe i vas-krsenje Lazara (Jv 11,43.44).

### REP - 5. Mojs 28,13

Biti rep znači biti poslednji, znači biti proklet, izložen rasapu, bolestima, maču, vremenskim nepogodama, prepušten neprijateljima, ostavljen bez pomoći i blagoslova (5. Mojs 28,15-68), jednom reči znači “sići dolje veoma nisko” (5. Mojs 28,43).

### REŠETO - Am 9,9

Rešetko kao oruđe nebeske pravde nalazi se u rukama Onoga koji ne može pogrešiti. Ovim simbolom odvajanja dobra i zla, odnosno dobrih od zlih, prikazuje se pravednost nebeskog suda.

### RIS - Dan 7,6

Pad Medo-Persije izazvala je Grčka, prikazana na kipu iz Navuhodonosorovog sna trbuhom i bedrima od medi (Dan 2,32).



Grčka je pokorila 331. g. pr. Hr. Medo-Persiju neustrašivom vojskom, na čijem je čelu bio Aleksandar Veliki. Ris (u originalu *leopard*) je treća zver po redu, odnosno ona dolazi posle lava (simbol Vavilona) i medveda (simbol Medo-Persije), pa prema tome mora da simboliše Grčko carstvo. Leopard je izuzetno brza životinja.

Ova slika, pojačana sa četiri krila, na pravi način prikazuje munjevito osvajanje sveta. Za razliku od prve zveri, lava sa dva krila (Dan 7,4), ova zver je imala četiri krila (v. KRILA). Istorija sveta ne pamti veću brzinu u postizanju vojnih uspeha i pobeda.

Četiri glave ove zveri simbolišu raspad Grčke imperije na četiri dela nakon meteorskog sjaja Aleksandra Velikog. Istorija svedoči da su četiri generala, Kasander, Lisimah, Ptolomej i Seleuk, podelili Carstvo na četiri dela. Kasander je uzeo Makedoniju i Grčku, Lisimah Trakiju i deo Azije na Helesponotu i Bosforu, Ptolomej je uzeo Egipat, Lidiju, Arabiju, Palestinu i deo Sirije, a Seleuk veći deo Sirije i sve ostale Aleksandrove posede na istoku.

### ROG - 2. Mojs 27,1.2

Jevrejska reč za rog *queren* istovremeno znači i *rog* i *snagu*, pa prema tome u toj istoj reči treba tražiti simboliku roga. Četiri roga na oltaru (v. ŽRTVENIK) u Svetilištu (v. SVETILISTE) simbol su Božje snage i moći, koja se prostire na sve četiri strane sveta (v. ČETIRI).

### ROG, MALI - Dan 7,8

Gledajući rogove na strašnoj i vrlo jakoj zveri, koja "imaše velike zube gvozdene, jeđaše i satiraše, i gažашe nogama ostatak" (Dan 7,7), prorok je u stvari gledao raspad Rimске imperije (v. ZVER SA GVOZDENIM ZUBIMA), jer "deset rogova jesu deset careva koji će nastati iz toga carstva" (Dan 7,24). Istrulela iznutra i rušena pod naletima varvarskih plemena, Rimска imperija je pala 476. g.. Na njenoj teritoriji stvoreno deset malih državnica. Bili su to Heruli, Vandali, Ostrogoti, Vizigoti, Langobardi, Svevi, Franci, Burgundi, Anglosasi i Alemani, iz kojih su se razvili neki od današnjih evropskih naroda.



U okviru ovih rogova, odnosno naroda, prorok je sa čuđenjem pratio pojavu jednog novog, malog roga, koji je sve više rastaо, pa je konačno iščupao tri roga oko sebe. Ovaj mali rog ima izuzetan značaj u biblijskom proroštvu. On ima oči čovečje, a oči su simbol inteligencije, intelektualnog opažanja i pronicljivog uma. To znači da je u pitanju sistem koji se ne zasniva na božanskoj, već na ljudskoj mudrosti i da je na čelu te sile čovek koji

njome upravlja. Osim toga ovaj rog ima “usta koja govorahe velike stvari” (Dan 7,8), pa je prema tome i bogohulna sila.

Očigledno je da je reč o versko-političkoj sili, koja ima moć da pokorava i uništava druga carstva i da ujedno, zahvaljujući organizovanom verskom sistemu, odvraća ljude od istine Hristovog evanđelja i nameće paganska učenja i verovanja. On pripisuje sebi prednosti i suverena prava koja pripadaju samo Bogu, a nasuprot božanskim zakonima postavlja svoje, ljudske zakone. “I govoriće reči na višnjega, i potiraće svece višnjega, i pomišljaće da promeni vremena i zakone; i daće mu se u ruke za vreme i za vremena i za po vremena.” Dan 7,25.

Ovu istu silu u liku zveri, s kojom ne može niko ratovati, video je u viziji i prorok Jovan: “I dana joj biše usta koja govore velike stvari i huljenja, i dana joj bi oblast da čini četrdeset i dva meseca.” Otk 13,5.

Naravno, i u jednom i u drugom slučaju reč je o proročkom računanju vremena. Ovaj isti period pominje se i u Otk 12,6 i 12,14. Za to vreme prava Božja crkva biće u izgnanstvu. Vreme, vremena i po vremena, ili 42 meseca, ili 1260 dana, jesu u stvari 1260 godina (v. 4. Mojs 14,34 i Jez 4,6). Istorija poznaje samo jednu silu koja je ovako dugo dominirala Evropom.

Sliku malog roga prorok Danilo dopunjuje u osmoj glavi: “I naraste vrlo velik prema jugu i istoku i prema krasnoj zemlji. I naraste dori do vojske nebeske, i obori na zemlju neke od vojske i od zvezda, i pogazi ih. I naraste dori do poglavara toj vojsci, i uze mu svagdašnju žrtvu, i sveti stan njegov obori.” Dan 8,9-11.

Prema tome, mali rog simboliše otpalu hrišćansku crkvu srednjeg veka, koja je promenila Božji zakon, koja je podizala prognostva i lomače protiv vernih sledbenika Isusa Hrista (“i potiraće svece...” - Dan 7,25) i koja je u svom otpadu otišla tako daleko da “naraste dori do poglavara” (Dan 8,11).

## ROSA

Simbolizam rose ima dvostruki karakter. Jedan aspekt je blizak simbolizmu dažda (v. DAŽD) i tu rosa znači milost, duhovnu okrepu i obnovu, blagoslov sa Neba. Sam Bog obećava Izrailju: “Biću kao rosa Izrailju, procvetaće kao ljiljan i pustiće žile svoje kao drveta Livanska.” Os 14,5.

Iste blagoslove, prema proroku Miheju, Bog je obećao da će preko ostatka izabranog naroda preneti na druge narode : “I

ostatak će Jakovljevi biti usred mnogih naroda kao rosa od Gospoda...” Mih 5,7.

Drugi, negativni aspekt rose je taj da ona znači prolaznost i nestalnost: “Jer je dobrota vaša kao oblak jutarnji i kao rosa koja u zoru padne, pa je nestane.” Os 6,4.

## RUKA

Simbol ruke je moć, jer jevrejska reč *iad* istovremeno znači i *ruka* i *moć*. Osim toga ruka je simbol snage i vlasti (Jez 20,33.34), pružene pomoći (2. Mojs 6,6) i zaštite (Dela 13,17; up. DESNA STRANA)



**RUKA POD KRILIMA HERUVIMA - Jez 10,8.**

Vidi **TOČKOVI**

# S

**SARD - Otk 4,3.**

Vidi **JASPIS I SARD**

**SARDESKA CRKVA - Otk 3,1-4**

Sama reč *sard* znači *ostatak*. Mnogi komentatori Apokalipse smatraju da period koji simbolizuje Sardska crkva počinje sa pojavom Reformacije 1517. g., kada je posle velikog otpada ostalo vrlo malo vere, koja je ipak bila dovoljna da se krene novim putem. Međutim, prvi ukor upućen anđelu ove crkve glasi: “Imaš ime da si živ, a mrtav si.” Otk 3,1. To znači da Sard ne predstavlja samo Reformaciju, nego Reformaciju u odumiranju, odnosno doba kada je protestantizam gubio svoj prvobitni uticaj, i to ne samo zbog akcije katoličkih država u tridesetogodišnjem ratu protiv protestantskih zemalja, nego i zbog svog nejedinstva i nesloge. Crkva je dakle u ovom periodu bila živa samo po imenu, jer je ime “protestant” značilo protivljenje učenju i zabludama Katoličke crkve, dok je u duhovnom pogledu odumirala.



Istorija samoga grada Sarda dopušta povlačenje nekih paralela sa Sardskom crkvom. Sard je bio jedan od najmoćnijih gradova antičkog sveta u 6. veku, ali je za vreme Rimljana malo toga sačuvano od stare slave. Očigledna je sličnost sa usponom i zamiranjem Reformacije.

U donjem delu grada, pored pozorišta i stadiona, arheolozi su otkrili ostatke ogromnog hrama, koji je imao 78 stubova visokih osamnaest metara. Samo dva stuba još uvek stoje uspravno. Od mnogo stubova Reformacije takođe je ostalo malo uspravnih u periodu Sardске crkve.

Početak naše ere (26. g.) Sard se borio za dozvolu da podigne hram koji bi bio posvećen imperatoru, ali je ta povlastica data Smirni. Ovo nastojanje je samo potvrda odanosti Rimu. Protestantizam nije uspeo da do kraja izvrši reformu u učenju i shvatanju crkve iz koje je ponikao, štaviše on je zadržao mnoga nebiblijska učenja rimske crkve.

Iskopavanja u Sardu govore o velikom bogatstvu ovoga grada. Posle Reformacije umesto da se bogate srca, počele su sve više da se bogate crkve.

Istorijski period Sardске crkve proteže se sve do polovine 18. veka, odnosno do doba velikog verskog buđenja i duhovnog oživljavanja.

## **SEDAM**

Broj sedam, koji se u Starom zavetu pojavljuje 77 puta (da li igrom slučaja?), simboliše potpun ciklus, dinamičko savršenstvo pojavnog, sveukupnost prostora i vremena.

Bog stvara svet za šest dana, a sedmog, koji je kruna stvaranja, počiva od svih dela svojih i taj dan blagosilja i posvećuje (1. Mojs 2,1.2)

Sa ulaskom životinja i ljudi u Nojev kovčeg prestaje vreme milosti za prepotopni svet. Posle sedam dana nastaje potop (1. Mojs 7,1-4.10).

Tri puta po sedam dana posle prestanka kiše Noje čeka na izlazak iz kovčega (1. Mojs 8,6.10.12)

Faraon sanja sedam debelih i sedam mršavih krava (v. KRAVA) i sedam lepih i sedam tankih klasova, što predstavlja sedam rodni i sedam nerodnih godina (1. Mojs 41).

Josif žali za svojim ocem Jakovom sedam dana (1. Mojs 50,10).

Praznik presnih hlebova, koji je bio nastavak Pashe, trajao je sedam dana (2. Mojs 12,15.16), a takođe i praznik senica (3. Mojs 23,37).

Svećnjak (menora) u Svetilištu imao je sedam krakova i sedam žizaka (2. Mojs 25,37; v. SVETILIŠTE).

Subotna ili oprosna godina, koja je donosila slobodu svima, računala se posle perioda od sedam puta sedam godina (3. Mojs 25,8-11).

Danilovo proročanstvo kaže za Isusa da će utvrditi “zavet s mnogima za nedelju dana, a u polovinu nedjelje ukinuće žrtvu i prinos” (Dan 9,27; v. SEDAMDESET NEDELJA).

Broj sedam posebno je karakterističan za Otkrivenje, u kome se njime takođe izražava celokupnost i sveobuhvatnost:

Sedam crkava jesu cela Crkva, odnosno celokupno hrišćanstvo sa svojih sedam perioda (Otk 2,1-3, 22.)

Sedam duhova (Otk 1,4) jesu jedan Duh, Duh Sveti.

Celinu tvore i sedam rogova i sedam očiju Jagnjetovih, koji predstavljaju Hristovu silu u punini i Njegovo sveznanje (Otk 5,6).

Kad je Isus postao Jagnje Božje, On je dobio pravo na sedmostruki dar: “Dostojno je jagnje zaklano da primi **silu i bogatstvo i premudrost i jačinu i čast i slavu i blagoslov.**” Otk 5,12.

Sedam truba i sedam čaša gnjeva simbolišu sveobuhvatnost izvršenja Božje volje (Otk 8;9;15)

### **SEDAMDESET NEDELJA - Dan 9,24**

S obzirom da prorok Danilo nije razumeo utvaru o očišćenju Svetinje (Dan 8,14), anđeo Gavriilo dolazi i obraća mu se rečima: “Zato slušaj reč, i razumij utvaru.” Dan 9,23. Tako je deveto poglavlje knjige proroka Danila u stvari objašnjenje osmog poglavlja (v. 2300 DANA I NOĆI).

“Sedamdeset je nedelja određeno tvome narodu...” (Dan 9,24), odnosno “odsečeno” od dugog perioda od 2300 godina. Sedamdeset nedelja puta sedam daje 490 dana, tj. 490 godina (dan = godina, v. 4. Mojs 14,34; Jez 4,6).

Posle 70 godina vavilonskog ropstva, Bog nagoveštava svome narodu sedam puta duže vreme “da se svrši prestup i da nestane greha i da se očisti bezakonje i da se dovede večna pravda” (Dan 9,24) (v. SEDAM). Ovo proročanstvo zajedno sa proročanstvom o očišćenju Svetinje (Dan 8,14) počinje od trenutka “otkad iziđe reč da se Jerusalim opet sazida” (Dan 9,25). A taj trenutak zabeležio je prorok Jezdra, koji govori o dekretu persijskog cara Artakserksa I Longimana, kojim su Jevrejima za povratak iz Vavilona u Jerusalim obezbeđeni zaštita i sredstva (Jezd 7,11-15). Ovaj dekret stupio je na snagu u jesen 457. g. pr. Hr.

“Zato znaj i razumij: otkad iziđe reč da se Jerusalim opet sazida do pomazanika vojvode biće sedam nedelja, i šezdeset i dve nedelje da se opet pograde ulice i zidovi, i to u teško vreme.” Dan 9,25.

“Do Pomazanika” tj. do Mesije trebalo je da prođe sedam proročkih nedelja i još 62 nedelje ( $7 + 62 = 69$  nedelja; 69 nedelja puta 7 dana = 483 proročka dana, odnosno 483 doslovne godine). Računajući ovaj period od vremena izdavanja Artakserksovog dekreta (457. godina pr.Hr.) dolazimo do 27. g. n. e., tj. do godine Pomazanika. Te godine, odnosno “u petnaestoj godini vladanja česara Tiverija” (Lk 3,1), kršten je Isus na reci Jordanu i pomazan Svetim Duhom (Lk 3,21.22).

“A posle te šezdeset i dve nedelje pogubljen će biti pomazanik i ništa mu neće ostati.” Dan 9,26.

Od 490 godina milosti isteklo je 483, odnosno od 70 proročkih nedelja isteklo je  $7 + 62$  nedelje, što znači da je ostala još samo jedna nedelja u tom proročkom lancu. To će biti najdramatičnija nedelja za čovečanstvo. Anđeo Gavriilo kazao je proroku Danilu šta će sve Pomazanik učiniti za to vreme: “I utvrdiće zavet s mnogima za nedelju dana, a u polovinu nedelje ukinuće žrtvu i prinos.” Dan 9,27.

Nedelja dana je u stvari sedam godina. Reč je dakle o periodu od 27. do 34. g. n.e. Polovina proročke nedelje, kada treba da se ukine žrtva i prinos, jeste 31. godina. Upravo te godine, u proleće, na dan Pashe razapet je Pomazanik, tj. “pasha naša zakla se za nas, Hristos” (1. Kor 5,7). Njegovom smrću ukinute su starozavetne žrtve i prinosi, jer su u njemu našle svoje ispunjenje (v. JAGNJE; PASHA; DAN POMIRENJA).

Od tog trenutka do isteka prorečenog vremena ostalo je još tri i po godine. Po odluci Sinedriona 34. g. kamenovan je Ste-

fan (Dela 7,58-60). Tako je okončan petovekovni period “odsečen” za Izrailjce.

### SEKIRA - Mt 3,10

Videvši mnoge fariseje i sadukeje gde idu da se krste, Jovan Krstitelj je ovim učiteljima u Izrailju ostrim rečima rekao da su zbog svoje oholosti, sebičnosti i okrutnosti pravi zmijski porod, бесплодна дрвета. Sekira prema tome simboliše srdžbu i iskorenjivanje.



### SEME - Mt 13,38

Vidi SRP



### SENICE - 3. Mojs 23,33.34

Praznik senica (jevr. *sukot*) je kod Izraeljaca bio treći veliki godišnji praznik. Prva svetkovina bila je Pasha, koja se slavila meseca aviva (mart/april), kao uspomena na oslobođenje iz misirskog ropstva. Drugi veliki praznik bila je Pedesetnica ili praznik žetve, koji je dolazio pedeset dana posle prinošenja prvih plodova. Suka je senica u kojoj su Jevreji boravili sedam dana, kao uspomenu na kolibe u šatore u kojima su stanovali lutajući pustinjom po izlasku iz Egipta. (3. Mojs 23,43)

Praznik senica se slavio 15. tišrija (oktobar) i on je praznovan sedam dana po završetku branja zemaljskoga roda: voća, maslina i grožđa. Prvog i osmog dana bio je odmor. U prvi dan su Izrailjci, koji su na ovaj praznik dolazili iz svih krajeva Palestine, uzimali “voća s lepih drveća, i grana palmovih i grana s gustih drveća i vrbe s potoka” (3. Mojs 23,40) i veselili se pred Gospodom svojim sedam dana.

Ali osim toga što je praznik senica bio praznik berbe, velike radosti i zahvalnosti, a ujedno i sećanja na život u pustinji i Božje vođstvo, on je imao i simboličko značenje. Kao praznik berbe i prikupljanja zemaljskih plodova ukazivao je na konačnu žetvu kao “kraj sveta” (Mt 13,39), kada će Sin čovečiji baciti srp svoj na zemlju i zemlja biti požnjena (Otk 14,16). “Tada će se pravednici zasjati kao sunce u carstvu oca svojega” (Mt 13,43). Biće to radost zbog konačnog kraja lutanju u pustinji i oslobođenja od ropstva greha.

## **SEVER - Ps 48,1,2**

Sever je strana sveta koja se u Starom zavetu pripisuje Bogu. To je mesto odakle Bog vlada. Sotonina namera je bila da upravo tamo podigne svoj presto i da se izjednači s Višnjim (Is 14,13,14). Brdo Sion, na kome će Solomun sagraditi Hram, nalazilo se na severnoj strani. U tom istom Hramu, kod severnih vrata, prorok Jezekilj je video slavu Božju (Jez 8,3,4). Žrtve su se klale “na severnoj strani pred Gospodom” (3. Mojs 1,11).

## **SEVERAC - JI 2,20**

“Plodni polumesec” je naziv za ogromni teritorijalni prostor koji se proteže od Egipta preko zemalja Sredozemlja, Palestine i Sirije, pa dalje preko Mesopotamije sve do Persijskog zaliva, natkriljujući tako neplodnu Arabijsku pustinju. Većina neprijatelja Izrailja dolazila je sa severa, pa ih stoga prorok jednom reči naziva severac. Bili su to Asirci, Vavilonci, Persijanci, zatim Grci, Sirci i Rimljani.

## **SEVERNI CAR**

Savremeni teolozi simbolu “Severni car”, koji dominira u čitavom 11. poglavlju Knjige proroka Danila, pripisuju višestruko značenje, odnosno značenje koje se menja kako poglavlje napreduje. Od 1-39. stiha Severni car označava najpre Grčku, zatim paganski Rim, a onda otpalu Crkvu u mračnom srednjem veku. Tako kad dođemo do poslednjeg vremena u 40. stihu, Severni car je još uvek Crkva koja pripada razdoblju srednjeg veka. Dan 11,40-45 opisuje Severnog cara koji se ponovo javlja u poslednje vreme. Smatra se da je ovo ista sila koja je opisana u Otk 13, 11-17. To je trostruka zajednica Vatikana, otpalog protestantizma i spiritizma. Kada se ponovo pojavi Severni car, on će protiv duhovnog Izraela povesti poslednju bitku na Zemlji. Ova bitka opisana je u Dan 11,45; Otk 12,17 i Otk 13,11-17. Takođe je opisana i kao Armagedonska bitka u Otk 16.

Šta nedostaje ovom tumačenju? Doslednost! Ne može jedan te isti simbol imati četiri ili pet značenja. Simbol mora čuvati svoju izvornost. Ako smo ga prepoznali u jednom značenju, on to značenje mora da sačuva do kraja, ako li pak treba da se izrazi nešto drugo, onda to drugo mora imati svoj vlastiti simbol.

Šta bi bio “Severni car”? Nije teško prepoznati da Severni car u pomenutom poglavlju označava deo Grčke imperije nakon

smrti Aleksandra Velikog, odnosno Siriju u vreme Seleukida. Sirija je na severu u odnosu na Izrael. Južno od Izraela bio je Južni car, odnosno Egipat u vreme Ptolomeja. I sve dok su postojali Izrael, Egipat i Sirija, moglo se govoriti o Severnom caru i Juž-



nom caru. Sa dolaskom Rimljana nestale su ove tri države. Tu se prekida i proročanstvo. A onda se čini ogroman vremenski skok i pominje se “poslednje vreme” (40. stih) i ponovo Severni car i Južni car. I zaista je tako: posle skoro dve hiljade godina mi ponovo imamo Izrael u sredini, Egipat na jugu i Siriju na severu. Stari odnos opet je uspostavljen, ali i stara neprijateljstva. To samo znači da simboli nisu promenili svoja značenja i da poslednje stihove iz Dan 11 treba tumačiti u ovom ključu.

### **SION - Otk 14,1**

Sion je brežuljak (784 m) u jugozapadnom delu Jerusalema, i prvi put se spominje u Bibliji nakon osvajanja od strane Jevreja kada je postao “grad Davidov” (2. Sam 5,7). Kasnije će Sion označavati hramski brežuljak, zatim celi grad i njegove stanovnike (Ps 48,13; Am 6,1). Sion će postati i simbol Božje prisutnosti (Ps 48,2; Jer 31,6; Ps 9,11), gde će Bog pomazati “cara svojega na Sionu, na svetoj gori svojoj” (Ps 2,6).

### **SKAKAVCI - Otk 9,3.7**

Vidi **TRUBE**

### **SLUGE - Mt 22,1-14**

Vidi **SVADBENO RUHO**

### **SMIRANSKA CRKVA - Otk 2,8-10**

Smirna je mirisava, bleđožuta smola. Dobijala se iz grma koji raste u Arabiji, Somaliji i Etiopiji. Od nje se pravilo ulje, a

služila je i za balsamovanje i kađenje (Jv 19,39; 2. Mojs 30,23).

Smiranska crkva simboliše hrišćanstvo u periodu od 100-313. g., kada su rimski carevi obnarodovali punu versku slobodu. U to doba, uprkos progonstvu, hrišćani su umesto da budu istrebljeni, širili miomiris (v. MIRIS) života, što je mnoge pagane navelo da prihvate Hrista kao svoga Spasitelja.

“Od Justina preko Tacijana, Atenagore, Tertulijana, Origena, Kiprijana do Arnobijusa i Laktanca, hrišćanski teolozi bili su neumorni u objavljivanju mira i religiozne tolerancije, nenasilja, opraštanja, života bez neprijateljstva i rata. Oni svečano izjavljuju da se više uopšte neće naoružavati, odupirati, braniti, da su oni deca mira, da je Isus razoružavši Petra skinuo mač.” (K. Deschner, Kirche des Un-Heils, pp. 54.55)

U poruci Smiranskoj crkvi stoji i napomena: “Imaćete nevolju do deset dana.” Kako to razumeti? Jedan proročki dan znači jednu godinu (4. Mojs 14, 34; Jez 4,6). Interesantno je da je ova nevolja počela februara 303. g., kada je Dioklecijan svojim prvim ediktom preduzeo odlučne mere da iskoreni hrišćanstvo, a završila se tačno posle deset godina, u februaru 313. g. tzv. “Milanski ediktom”, kojim su carevi Konstantin i Licinije zagarantovali hrišćanima punu versku slobodu. O strahotama Dioklecijanovih progona istorija beleži: “Njegov prvi edikt je naređivao rušenje svih crkava, spaljivanje svetih knjiga, degradiranje hrišćana na visokim položajima i pretvaranje slugu-hrišćana u robove. Naredni edikti su bili još stroži. Ko bi sam priznao da je hrišćanin - automatski bi bio osuđen na smrt.” I. Kingston, D. Lambert, Velike svetske katastrofe i krize, p. 219.

Smirna (današnji Izmir) bila je prekrasan grad na istočnoj obali Egejskog mora. Imala je oko 20.000 stanovnika, bogatu biblioteku, veliki stadion i pozorište. Nazivana je “ukrasom Azije”.

Boginja Roma (Dea Roma) dobila je svoj prvi hram upravo u ovom gradu, koji je bio i centar obožavanja cezara. U duhovnom pogledu na kraju perioda koji simboliše Smirna hrišćanstvo će se vezati za Rim i cezara.

## **SMIRNA (Mt 2,11)**

Vidi **ZLATO, TAMJAN, SMIRNA**

## **SMOKVA**

Smokva je, pored masline i vinove loze, simbol izobilja (4. Mojs 13,24), jer su se njeni plodovi ubirali dva puta godišnje.

Nudeći sebe kao “život i izobilje” (Jv 10,10) Isus je poništio ovaj simbol time što je prokleo jednu smokvu na putu za Jerusolim (Mt 21,17-20; Mk 11, 11-14.19-21). Vreme svih simbola zauvek je prošlo. Isus je bio ispunjenje svega onoga što ga je nagoveštavalo i sva nada ljudi trebalo je da se usmeri na Njega.



### **SNOP (3. Mojs 23,10.11)**

Vidi **OBRTANI SNOP**

### **SO - 3. Mojs 2,13**

Prema izričitoj Gospodnjoj naredbi so se morala upotrebljavati u svakoj jestivoj žrtvi i u drugim prinosima: “Jer će se svaki ognjem posoliti, i svaka će se žrtva solju posoliti.” - kaže Isus (Mk 9,49).

Osim što ima moć da čuva hranu od truljenja, so joj daje i ukus. So je zato simbol božanske sile koja čuva od uticaja greha, a ujedno je znak saveza između Boga i čoveka. Dodavanje soli svakoj žrtvi u obrednoj službi simbolisalo je Hristovu pravednost, koja je omogućavala da se takva žrtva i prihvati pred Bogom.

Isusove reči: “Vi ste so zemlji.” (Mt 5,13) znače da služba Bogu mora da bude prožeta Hristovom ljubavlju, da bi mogla da ima spasonosni uticaj na bližnje. Delovanje božanske ljubavi poput soli može da sačuva svet od kvarenja.

### **SODOM I MISIR (Otk 11,8)**

Vidi **SVEDOCI**

### **SRCE**

Srce je u Bibliji pre svega središte volje i osećanja (Ps 7,9; 16,7; 26,2; 73,21; Priče 23,16; Jer 17, 10), ali ono takođe simboliše unutrašnjeg čoveka. Ono je sedište inteligencije, misli, mudrosti i duhovnog života. Zato “Gospod gleda na srce”, za razliku od čoveka koji “gleda što je na očima” (1. Sam 16,7). “Sva srca ispituje Gospod i svaku pomisao zna” (1. Dnev 28,9).

Promena srca podrazumeva potpunu promenu misli, odbacivanje starog čoveka, primanje novog duha, usklađivanje života sa Božjim zapovestima (Jez 36,26.27).



## SREBRO (Prsti i mišice od srebra) - Dan 2,32

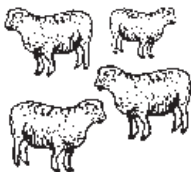
Srebrna prsa i ruke deo su velikog kipa, koga je sanjao vavilonski car Navuhodonosor. Pošto svaki proročki lanac počinje u doba života proroka koji ga iznosi, to znači da zlatna glava toga kipa simboliše Vavilonsko carstvo, što je prorok Danilo i rekao caru: "Ti si ona glava zlatna." Dan 2,38.

Odgovor na pitanje koje je to sledeće carstvo koje će srušiti Vavilon, nalazimo u petom poglavlju iste knjige. Naime, na zidu svečane dvorane poslednjeg vavilonskog cara Valtazara, poslednje noći njegovog carovanja, koju je sa svojim zvanicama proveo u orgijanju i pijanstvu, nevidljiva ruka ispisala je tajanstvene reči. Niko od prisutnih, osim proroka Danila koga su doveli, nije mogao da razume njihovo značenje. obračujući se caru, Danilo je rekao: "... razdeljeno je carstvo tvoje i dano Midijanima i Persijanima." Dan 5,28. Te iste noći, 13. oktobra 539. god. pr. Hr. ubijen je car Valtazar.

Prema tome, srebrna prsa i mišice predstavljaju Persijsku imperiju (539-331 god. pr.Hr.), odnosno dve ruke su simbol Miđana i Persijanaca. Ovo carstvo bilo je veće u odnosu na Vavilon po prostranstvu, ali manje u pogledu bogatstva, raskoši i sjaja.

## SRP - Otk 14,14

Srp u ruci Isusa Hrista simbol je poslednje, velike žetve, kada će biti požnjeveno "žito zemaljsko" (Otk 14,15). "Žetva je kraj sveta", kaže Isus (Mt 13,39). Isus dolazi da skupi "pšenicu svoju u žitnicu, a plevu će sažeci ognjem večnim" (Mt 3,12). Prema Isusovoj priči iz evanđelja po Mateju "njiva je svet; a dobro seme sinovi su carstva, a kukolj sinovi su zla" (13,38).



## STADO

Stado je simbol Božjeg izabranog naroda, bilo da se radi o starozavetnom Izrailju (setimo se da Isus šalje dvanaesticu "k izgubljenim ovcima doma Izrailjeva" - Mt 10,6) ili da se radi o novozavetnoj crkvi (nakon Svete večere Isus se obraća upravo dvanaesticu koji su činili jezgro novoosnovane hrišćanske zajednice: "Svi ćete se vi sablazniti o mene ovu noć, jer u pismu stoji: udariću pastira i ovce od stada razbeći će se." - Mt 26,31; v. CRKVA).

Međutim novozavetna zajednica nije obuhvatala samo one koji su poticali iz jevrejskog naroda. Sam Hristos otkriva tajnu svoje misije: "I druge ovce imam koje nisu iz ovoga tora, i one mi valja dovesti; i čuće glas moj, i biće jedno stado i jedan pastir." Jv 10,16.

## **STAKLENO MORE (Otk 15,2)**

Vidi **MORE**

## **STEGNO - 1. Mojs 32,24.25**

Stegno, ili bedro, u jevrejskoj tradiciji simboliše čvrst oslonac i snagu.

Jakov koji se nakon mnogo godina vraćao kući, na potoku Javoku "bori se s anđelom, i nadjača; plaka, i moli mu se" (Os 12,5). Bila je to borba za blagoslov i zaštitu. Jakov je bio ubeđen da je to bio sam Bog u ljudskom obličju: "Boga videh licem k licu" (1. Mojs 32,30). Taj nebeski vesnik, za koga prorok Osija veli da je anđeo, "udari ga po zglavku u stegnu, te se Jakovu iščaši stegno iz zglavka" (1. Mojs 32,25), što je značilo da sada čvrst oslonac i snagu može bez straha naći u Bogu. Uz to je sledila promena imena kao potvrda promene karaktera, i blagoslov (1. Mojs 32, 28.29).

## **STENA - 2. Mojs 17,5.6**

Na putu iz Egipta pema obećanoj zemlji izrailjski narod je podigao logor kod mosta Rafidina. "A onde ne beše vode da narod pije." 2. Mojs 17,1. Nestašica vode navela je Izrailjce da se pobune protiv Mojsija i Gospoda, u čije su prisustvo i vođstvo otvoreno sumnjali govoreći: "Je li Gospod među nama ili nije?" 2. Mojs 17,7. U kritičnom trenutku, kada mu je pripretila opasnost da će ga svetina zasuti kamenjem, Mojsije je zavapio Gospodu. Događaj koji je usledio, opisan je u uvodnim stihovima. Mojsije je udario u stenu i iz nje je potekla voda. Odajući slavu Gospodu za ovo divno delo, mnogo kasnije psalmista je zapisao: "Otvori kamen i poteče voda, reke potekoše po suhoj pustinji." Ps 105,41.

U ovom događaju stena simboliše Hrista. Ovu simboliku otkriva ap. Pavle kad piše o iskustvu Izrailja u pustinji: "I svi jedno piće duhovno piše, jer pijahu od duhovne stene koja idaše za njima: a stena beše Hristos." 1. Kor 10,4.

Četdeset godina posle ovog čudnog događaja kod Rafidina, Izrailjci su podigli logor kod Kadisa. Starija generacija, koja je kušala Gospoda, već je ležala u svojim grobovima, a deca iz Rafidina, sada odrasli ljudi, došli su do granice Hanana. Voda je opet nestala. To je bio znak da će uskoro ući u Obećanu zemlju. Međutim nisu shvatili da kratko vreme do cilja treba da provedu u veri, i opet su pali u iskušenju. Sav zbor se podigao protiv Mojsija i Arona. Optužbe su se međutim odnosile i na Boga.

“I reče Gospod Mojsiju govoreći: Uzmi štap, i sazovite zbor ti i Aron brat tvoj, i progovorite steni pred njima, pa će dati vodu svoju, tako ćeš im izvesti vodu iz stene, i napojićeš zbor i stoku njihovu.” 4. Mojs 20,7.8.

Međutim, umesto da progovori, kako mu je Gospod rekao, “diže Mojsije ruku svoju i udari u stenu štapom svojim dva puta, i iziđe voda mnoga, te se napoji narod i stoka njihova.” 4. Mojs 20,11.

Božansko uputstvo dato u Kadisu razlikovalo se od uputstva datog u Rafidinu. Simbolika je jasna. Isus, Stena spasenja, trebalo je da bude udarena samo jednom, kao stena u Rafidinu, da bude razapet i umre samo jednom, a ne nekoliko puta. Mojsije je pokvario ovu simboliku time što je u Kadisu opet udario u stenu. Ovoga puta trebalo je samo da progovori.

Čovek danas treba Steni svog spasenja samo da progovori reči vere i dobiće vodu života ( Jv 4,14).

#### **144.000 - Otk 14,1**

Dok Jovan u Otk 7,4 samo čuje broj zapečaćenih, “sto i četrdeset i četiri hiljade zapečaćenih od svih kolena sinova Izrailjevih”, on ih kasnije vidi “pred prestolom Božjim” (Otk 7,15), a u Otk 14,1 i na gori Sionskoj (v. SION).

Nakon što je video velika iskušenja, opisana u Otk 13 (v. ZVER IZ MORA; ZVER SA DVA ROGA), kroz koja prolazi verni Božji narod, prorok podiže pogled ka Božjem prestolu, odnosno ka gori Sionskoj, koja i simboliše mesto na kome prebiva Bog (v. SION), i vidi taj isti narod, ali sada zajedno sa Jagnjetom, odnosno Isusom Hristom.

“... Otkupljeni sa zemlje. Ovo su koji se ne opoganiše sa ženama, jer su devstvenici, oni idu za jagnjetom kud god ono pođe.” Otk 14,3.4.

S obzirom da se otpala crkva prikazuje simbolom bludne žene (v. VAVILON), otkupljeni sa Zemlje su izašli iz nje da se ne pomešaju u grehe njezine (Otk 18,4) i da se ne opogane prihvatanjem njenih učenja.

Oni su “devstvenici”, jer je njihova vera ostala čista. “Ma-ti kurvama i mrzostima zemaljskima” (Otk 17,5) nije mogla zave-sti one “koji drže zapovesti Božje i veru Isusovu” (Otk 14,12).

Podeljeno je mišljenje teologa o značenju broja 144 000.

Jedni misle da je to simboličan, a drugi da je u pitanju doslovan broj. Jedni misle da je to broj svih onih koji će biti preobraženi prilikom Hristovog drugog dolaska, odnosno da su to oni koji će ga živi dočekati, a drugi, verujući da je taj broj suviše mali, baš zbog toga ga smatraju simboličnim. Jedni prave razliku između 144.000 i velikog mnoštva (“narod mnogi, kojega ne može niko izbrojiti, od svakoga jezika i kolena i naroda i plemena” - Otk 7,9), a drugi zbrajaju ove dve grupe. Jedni ističu da su 144.000 na Zemlji, dok je “narod mnogi” pred prestolom i pred Jagnjetom, dakle na Nebu. Jedni pretpostavljaju da je ovo delo zapečaćenja završeno na samom početku hrišćanske ere, pre rasejanja izrailjskih plemena, drugi su uverenja da se ovo proročanstvo odnosi na poslednje vreme, jer smatraju da se radi o “duhovnom Izrailju, odnosno hrišćanima. Da se ne radi o izabranima iz doslovnih jevrejskih plemena neki kao argument navode i to da su “imena “dvanaest koljena Izrailjevih (Otk 21,12) napisana na vratima Novog Jerusalima, dok su “imena dvanaest apostola jagnjetovih” napisana na njegovim temeljima (Otk 21,14). Po njima bi trebalo da bude obrnuto. Međutim, oni zaboravljaju jednostavnu činjenicu da su i apostoli bili Jevreji. I ne samo to, imena apostola na temeljima Novog Jerusalima i imena dvanaest jevrejskih plemena nedvosmileno pokazuju da evanđeoski plan počinje sa Jevrejima, ali ih u završnim događajima ne isključuje.

Pa ipak većina komentatora Otkrivenja daje ovom broju simboličko značenje. Evo jednog od takvih mišljenja:

“Što se tiče vjernih na kraju vremena, njih ima 144.000, 12.000 iz svakog od dvanaest plemena Izraelovih (Otk 7,4-8; 14,1).

I budući grad od čistoga zlata počiva na dvanaest temelja (Otk 21,14), a na svakome je ime jednog apostola; ima oblik kocke sa stranicama od 12.000 stadija, a zidine mu od jaspisa imaju 144 lakta. Taj simbolički broj (12.000) množi s 1000 (simbol mnoštva) broj Izraelov (12), a to je broj starog i novog izabra-

nog naroda. Broj vjernih, 144.000, 12 na kvadrat pomnožen s tisuću, simbolizira mnoštvo Kristovih vjernika.” J. Chevalier, A. Gheerbrant, Rječnik simbola, p.141.

Po mom mišljenju ovde se radi o doslovnom broju, i to iz više razloga. Prvo, iako se u Bibliji 12.000 javlja na više mesta (4. Mojs 31,5; Sud 21,10; 2. Sam 17,1; 1. Car 10,26; Otk 21,16), on ni na jednom od njih nema simbolično značenje. Drugo, s obzirom na pravilo da jedino u Bibliji treba tražiti odgonetku biblijskih simbola, a u slučaju broja 12.000 takve odgonetke nema ni u Starom ni u Novom zavetu, ostaje nam da verujemo da je ovaj broj doslovan. Prema tome, zaključak je logičan: dva doslovna broja, pomnožena, moraju kao rezultat da daju doslovan broj, a to je 144.000. Treći razlog: ako je 144.000 simboličan broj, onda on predstavlja neko neodređeno mnoštvo. Međutim, već postoji neodređeno mnoštvo, a to je “narod mnogi, kojega ne može niko izbrojiti” (Otk 7,9). Potpuno je nelogično da se dva mnoštva označavaju sa dva različita termina.

Američki teolog Marvin Mur veruje u poseban zadatak broja 144.000 zapečaćenih:

“Verujem da Bog želi da shvatimo da će 144.000 biti vođe u poslednjoj opomeni svetu, a da će veliko mnoštvo biti svi oni iz celog sveta koji će u poslednjem času njihovim naporima biti pridobijeni za Gospoda.” Marvin Mur, Kriza poslednjeg vremena, Preporod, Beograd 1993, pp.142.143.

## **STOPALA (Dan 2,41)**

Vidi **PRSTI**

## **STRELA**

Vidi **LUK I STRELA**

## **STUB OD OBLAKA I OGNJA**

Prema rečima psalmiste Bog je na čudan način čuvao svoj narod u pustinji: “Razastre im oblak za pokrivač, i oganj da svetli noću.” Ps 105,39. Vođa izrailjskog naroda, Mojsije, koji je i sam bio vođen, zapisao je: “A Gospod iđaše pred njima danju u stupu od oblaka vodeći ih putem, a noću u stupu od ognja svetleći im, da bi putovali danju i noću.” 2. Mojs 13,21.

Svrha oblaka i ognjenoga stuba nije se iscrpljivala samo u ovome.

Bio je to simbol Božje prisutnosti i silan i stalan dokaz Njegove naklonosti i staranja za svoj narod. Bio je to isto tako način da Izrailjci shvate da je Bog taj, a ne Mojsije, koji ih vodi prema Obećanoj zemlji.

U nemogućnosti da se u svojoj slavi pokaže izabranome narodu, Svevišnji je ovim simbolima otkrivao svoju volju i ukazivao im milost.

## **STUDENAC BEZDANA (Otk 9,1)**

Vidi **TRUBE**

### **SUBOTA - 2. Mojs 31,13**

Sam Bog je ustanovio subotu nakon šest dana stvaranja: “I blagoslovi Bog sedmi dan, i posveti ga, jer u taj dan počinu od svih dela svojih, koja učini.” 1. Mojs 2,3. Pošto je Hristos taj koji je stvorio “sve što je na nebu i što je na zemlji” (Kol 1,16), onda je On Tvorac i Gospodar od subote, kako je to i sam kazao (Mk 2,28). Prema tome, subota je božanska ustanova. Ona nije data samo Jevrejima, kako to mnogi tvrde. “Subota je načinjena čoveka radi” (Mk 2,27), a to znači za sve ljude i za sva vremena.

“Subota nas poziva da obratimo pažnju na kvalitativnu razliku između Boga i svijeta, isključujući na taj način idolopoklonstvo. Nemoguće je adekvatno predstaviti Stvoritelja putem bilo kojeg stvorenog objekta; umjesto toga subota simbolizira Božju prisutnost u vremenu, a ne u prostoru.” R. Rice, Uvod u kršćansku teologiju, p.364.

Zakon na Sinaju svojom četvrtom zapovesti obuhvatio je i subotu. Evo nekoliko citata iz već pomenute knjige “Uvod u kršćansku teologiju”, koji otkrivaju usku povezanost subote sa svim aspektima hrišćanskog verovanja:

“Subota je snažan dokaz u prilog Božjem suverenitetu. Jedino On može stvoriti i jedino On može nešto učiniti svetim.” (p. 363)

“Subota, također, otkriva da stvaranje nije slučajno Božje djelo; tačnije, ona izražava samu bit Njegovog božanstva. (...) Ovo nam svjedoči da je Bog smatrao vrijednim ono što je načinio,

a subota pokazuje da Bog toliko cijeni svijet da je spreman proslaviti Njegovo postojanje.” (p. 364)

“Subota potvrđuje dostojanstvo i vrijednost onoga što je Bog stvorio (...) Subota nam predstavlja svijet kao umjetničko djelo, a ne kao skladište.” (p. 365)

“Tradicionalno shvaćanje Boga, na primjer, stavlja ga izvan vremena u statičko kraljevstvo “vječnosti”, kao da bi vremensko obilježje stavilo na kocku Njegovo savršenstvo. Ali subota uzdiže vrijednost i pozitivnost vremena. Ona nas poziva da zapazimo kako je vrijeme primarni oblik božanskog otkrivenja.” (p. 365)

“Neki poznavaoци Novog zavjeta vide paralelu između tjedna stvaranja i tjedna stradanja, istaknutog vrhunca Isusovog života koji je počeo istjerivanjem preprodavača iz hrama i Njegovim raspećem završio šestog dana. Kao što se Bog odmarao kada je djelo stvaranja bilo završeno, tako se i Isus odmarao kada je djelo otkupljenja bilo privedeno kraju. Subotom možemo slaviti i jedno i drugo postignuće.

Subota je, također, pogodni simbol prirode spasenja budući da nas podsjeća da je naše spasenje djelo Božje, a ne ljudsko ostvarenje.” (p. 368)

“Subota još objašnjava iskustvo spasenja ističući božansko-ljudsku zajednicu. Svrha je spasenja da ljudi budu pomireni s Bogom, a subota simbolizira ovo iskustvo. Budući da je prema Bibliji subota znak posvećenja, ona nas upućuje i na taj oblik spasenja podsjećajući nas da Bog želi djelovati u nama na preobraženju naših života po uzoru na sebe.” (p. 368)

“Konačno, subota ima važno eshatološko obilježje. (...) Pozivajući nas da se odvojimo od svakodnevnih aktivnosti života, subota nas podsjeća da naše sadašnje stanje nije trajno.” (p. 369)

“Subota, također, upućuje na budućnost ohrabrujući nas da Bog nije ostavio našu Zemlju. On je uspostavio subotu kao izraz svoje odanosti svemu što je stvorio. (...) Subota nas osvjeđava da ćemo konačno postati ono što smo prvotno i trebali biti.” (p. 370)

**SUNCE (Otk 12,1)**

Vidi **ŽENA OBUČENA U SUNCE**

## **SUNCE PRAVDE - Mal 4,2**

Sunce pravde simbol je Isusa Hrista. Ono je granulo prilikom Njegovog prvog dolaska, 400 godina posle proroka Malahije, poslednjeg starozavetnog proroka. Hristos je doneo potpuno ozdravljenje napaćenom čovečanstvu - na fizičkom planu (lečeći slepe, neme, bogalje, gubave, podižući mrtve), na duhovnom (oprašajući grehe onima koji se kajaju, jačajući veru i nadu u ljudima i utvrđujući carstvo nebesko u njihovim srcima) i na društvenom planu (stvaranjem osnova za bogatije, srećnije i pravednije društvo na biblijskim principima).

Zdravlje na zracima Sunca pravde Biblija poistovećuje sa konačnim spasenjem.

## **SVADBA JAGNJETOVA - Otk 19,7.**

Ova pesma "kao glas naroda mnogoga, i kao glas voda mnogih, i kao glas gromova jakih" (Otk 19,6) može se nazvati i usklikom pobeđe, odnosno konačnog sjedinjenja Isusa i Njegove Crkve, koji su prikazani simbolom Jagnjeta i Neveste.

Ova simbolička značenja braka bila su poznata još u Starom zavetu. Nevestom je nazivan izabrani Božji narod (Is 62,5).

U Novom zavetu nalazimo reči samoga Hrista, koji sebe naziva Ženikom: "A Isus reče im: da li mogu svatovi plakati dok je s njima ženik?" Mt 9,15.

Jovan Krstitelj je bio "prijatelj ženikov" i svedočio o toj radosti: "Ko ima nevestu ženik je, a prijatelj ženikov stoji i sluša ga, i radošću raduje se glasu ženikovu. Ova dakle radost moja ispuni se." Jv 3,28. 29.

Preko proroka Osije Bog je objavio da će zaručiti sebi svoj narod: "I zaručiću te sebi dovek, zaručiću te sebi pravdom i sudom, i milošću i milosrđem. I zaručiću te sebi verom, i poznaješ Gospoda." Os 2,19.20. Ova veridba je obavljena sa prvim Hristovim dolaskom. Cena kojom je platio otkup svoje zaručnice, plaćena je na krstu (Jv 19,17.18). Vreme od Njegovog uznesenja do Njegovog ponovnog dolaska ostavljeno je zaručnici da se pripremi za svadbu. O toj pripremi starao se i ap. Pavle: "Jer revnujem za vas Božjom revnosti, jer vas obrekoh mužu jednome, da devojku čistu izvedem pred Hrista." 2. Kor 11,2.

Konačno ispunjenje radosti i veselja biće onoga trenutka kad Hristos Ženik dođe po svoju Nevestu da je odvede u svoj dom.



Jedan od anđela iz Otkrivenja pozvao je ap. Jovana da mu pokaže Novi Jerusolim: “Hodi da ti pokažem nevestu, jagnjetovu ženu.” Otk 21,9. Bio je to grad veliki, sveti, koji je imao slavu Božju (v. Otk 21, 10.11). Bio je to dom Hristovog vernog naroda koji je venčan sa Isusom. I narod i grad nazvani su nevestom, jer je Novi Jerusolim grad stvarne Neveste, koju je Isus kao Ženik doveo u svoj večni dom.

### **SVADBENO RUHO - Mt 22,2-13**

Car u ovoj paraboli očito predstavlja Boga, a carev sin Isusa Hrista, Božjeg sina. Svadbena gozba koju je car priredio predstavlja Božje carstvo. Careve sluge, koji dozivaju zvanice na svadbu, jesu Božji poslanici, odnosno Jovan Krstitelj, sam Isus Hristos i apostoli. Zvanice su naravno prvo Jevreji, a zatim neznabošci.

Prvi poziv izrailjskom narodu uputio je Jovan Krstitelj: “Pokajte se, jer se približi carstvo nebesko!” Mt 3,2.

Drugi poziv izrailjskom narodu uputio je sam Isus: “Pokajte se, jer se približi carstvo nebesko!” Mt 4,17.

Treći evanđeoski poziv jeste poziv neznabošcima nakon ukora samim Jevrejima: “A Pavle i Varnava oslobodivši se rekoše: vama je najpre trebalo da se govori reč Božja; ali kad je odbacujete, i sami se pokazujete da niste dostojni večnoga života, evo se obraćamo k neznabošcima.” Dela 13,46.

I kao što je to Isus u ovoj paraboli nagovestio, zvanice su se odazvale: “A kad čuše naznabošci, radovahu se i slavljahu reč Božju, i verovaše...” Dela 13, 48. Cilj trećeg evanđeoskog poziva je ostvaren - “da neznabošci kroz evanđelje postanu sunaslednici i sutesnici i zajedničari u obećanju njegovom u Isusu Hristu”. Ef 3,6.

Što se tiče svadbenog ruha, nameće se misao da je sam Car za svakog svog gosta imao spremno svadbenu ruhu, da bi svadba njegovog sina bila što svečanija. To je i razlog što je on bio tako nemilostiv prema čoveku koji je odbacivši svadbenu ruhu pokazao prezir i nepoštovanje prema Caru. Isus ovde alegorijskim rečima opisuje konačni sud.

U duhovnom smislu svadbenu ruhu predstavlja, prema Isusovim rečima, silu Svetoga Duha: “A vi sedite u gradu Jerusalimskome dok se ne obučete u silu s visine.” Lk 24,49 (up. Dela 2,1-4). Preobražavajuća sila Svetoga Duha menja čoveka, izgra-

đujući u njemu Hristov karakter: “Jer koji se god u Hrista krstiste, u Hrista se obukoste.” Gal 3,27. U poslanici Efescima ap. Pavle piše: “Da odbacite, po prvome življenju, staroga čoveka, koji se raspada u željama prevarljivim, i da se obnovite duhom uma svojega, i obučete u novoga čoveka, koji je sazdan po Bogu i pravdi i u svetinji istine.” (Ef 4,22-24).

## SVEĆNJAK

### Sedmokraki svećnjak

Sedmokraki svećnjak, koji je bio načinjen od čistoga zlata, nalazio se na južnoj strani Svetinje. Ukrašen bademovim cvetovima, on je na svakom kraku, jednake visine, imao svetiljku, koja je punjena čistim maslinovim uljem (2. Mojs 24,2). O tome da svetiljke budu očišćene, ispunjene uljem i da uvek gore, starao se veliki sveštenik.



Sedmokraki svećnjak simbol je Isusa Hrista. Njegova stalna svetlost predstavlja puninu prosvetljenja onoga koji prihvata Hrista kao svoga Spasitelja.

### Sedam svećnjaka - Otk 1,12.13

Značenje ovog simbola nalazi se u istom poglavlju: “Sedam svećnjaka koje si vidio jesu sedam crkava.” Otk 1,20. Ove crkve predstavljaju sedam perioda u razvoju hrišćanstva od Hristovog vaznesenja do Njegovog ponovnog dolaska. Hristos kao Veliki sveštenik, usred svoje crkve, brine se da svetiljke imaju dovoljno ulja, simbol Svetoga Duha, i da svetle punim sjajem.

### SVEDOCI - Otk 11,3.4.6-9

Vlast koja se daje ovoj dvojici svedoka (6. stih) navodi neke biblijske komentatore na zaključak da je reč o Mojsiju i Iliji. Međutim, kad se uzmu u obzir proročanstva proroka Danila (7,25) i Otkrivenja (12, 6.14), onda dva svedoka nedvosmisleno simbolišu sveto pismo Starog i Novog zaveta. Upravo u ovom periodu od 1260 dana, odnosno godina (v. Jez 4,6), od 538. do 1798. g., u periodu srednjovekovne duhovne tame i papske dominacije, obučeni u vreće, što je simbol žalosti i sputanosti, oni su bili uteha, svetlost i snaga vernim sledbenicima Isusa Hrista.

Za pisma Staroga zaveta sam Isus je rekao: “Ona **svedoče** za mene.” Jv 5,39. To isto kazao je i za evanđelje, što se može primeniti na celi Novi zavet: “I propovedaće se ovo evanđelje o car-

stvu po svemu svetu za **svedočanstvo** svim narodima.” Mt 24,14.

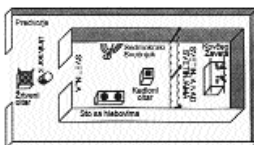
Ovi svjedoci poistovećeni su sa dve masline i dva žiška (Otk 11,4), što takođe predstavlja reč Božju (up. Ps 119,130.105).

Proročanstvo dalje kaže da će “zver što izlazi iz bezdana učiniti s njima rat, i pobediće ih i ubiće ih” (Otk 11,7). Zver je simbol carstva, odnosno vlasti i sile (Dan 7,17.23). S obzirom da će ova dva svjedoka biti ubijena kada svrše svedočanstvo svoje u kostreti, to znači da će se na kraju perioda od 1260 godina na njih dići neka izrazito bogohulna, ateistička sila. Istorija svedoči da bi to jedino mogla biti Francuska krajem 18. veka. U Parizu, koji se upoređuje sa Sodomom, što je slika greha, nemorala i potpunog otpadništva od istine, i Misirom, koji se podigao protiv Boga u vreme Mojsija i Izraeljaca iz duhovnog ropstva, odlukom Zakonodavne vlasti i naroda ukinuto je Evanđelje. Od 26. novembra 1793. do 17. juna 1797. g. odlukom francuske Skupštine Biblija je bila zabranjena. Tako se ispunilo proročanstvo da će telesa ovih svjedoka biti ostavljena na ulici tri i po proročka dana (Otk 11,8.9).

## SVETILIŠTE - 2. Mojs 25,8

Bog je hteo na poseban način da prebiva usred svoga naroda i zato je Mojsiju dao nalog i nacrt za gradnju zemaljskog Svetilišta na gori Horeb, tj. Sinaj: “I gledaj, te načini sve ovo po slici koja ti je pokazana na gori.” 2. Mojs 25,40.

Svetilište je sa svojim elementima, obredima, žrtvama i sveštenstvom ukazivalo na Hrista, Gospodnje Jagnje, i u njemu nalazilo sav svoj smisao i ispunjenje. Izraelju su date službe u Svetilištu kao simbol onoga što će Isus učiniti za otkupljenje i spasenje čoveka. Sve je to trebalo da bude stalna predlika evanđelja. Svrha Svetilišta, a i obred u njemu, prema Božjoj nameri, bila je da pripravi srca ljudi da može stanovati u njima.



Mojsiju su na Sinaju data detaljna uputstva za građenje Svetilišta (2. Mojs 25-31). Materijal za gradnju je svim srcem priložio sam narod. Samo Svetilište bilo je pokretna građevina,

načinjena od dasaka okovanih zlatom i zavesa, dugo 14 a široko 5 metara. Bio je to u stvari šator sa tri drvena zida i krovom od četiri vrste materijala. Svetilište je bilo podeljeno na dve prostorije, koje je odvajala zavesa. Prva prostorija je bila dvostruko veća od druge. Manja, kvadratnog oblika, zvala se Svetinja nad svetinjama i u njoj se nalazio kovčeg zaveta, a veća, nazvana Svetinja, sadržavala je kadioni oltar, sto sa postavljenim hlebovima i sedmokraki svećnjak.

Trem, koji je okružavao Svetilište, bio je dugačak 47 m, a širok oko 23 m. U njemu se nalazio oltar za žrtve paljenice i umivaonik. Trem, ili predvorje, bilo je mesto gde je dolazio grešnik sa svojom žrtvom koju je donosio za isključenje svojih greha. Pošto bi stavio ruku na žrtvu i ispovedio svoje grehe (3. Mojs 4,29 - prvi deo), gresi su simbolički prelazili na nevinu životinju, koju je onda on morao sam da zakolje (3. Mojs 4,29 - drugi deo). Sveštenik je krvlju prinesene životinje škropio rogove oltara (up. ROG) za žrtve paljenice, ako se radilo o običnim vernicima, ili prema zavesi koja je delila Svetinju od Svetinje nad svetinjama, ako se radilo o celom zboru ili svešteniku (3. Mojs 4,25.30). Gledajući u veri na Onoga koga ta žrtva predstavlja, grešnik bi odlazio sa zahvalnošću što je primio oprostaj od Boga. Ovo predvorje slika je naše Zemlje, na kojoj se odvija drama greha i spasenja (Otk 11,2). U tom slučaju se oltar u predvorju može smatrati simbolom Golgote, gde je Hristos prineo sebe za otkupljenje greha celoga sveta. Neki komentatori u oltaru vide Božje delo vezano za uništenje greha, odnosno delo konačnog suda.

Osim škropljenja krvlju, sveštenik je deo žrtve kuvao i jeo (3. Mojs 6, 6.26.29.30), čime je simbolički preuzimao na sebe greh pokajanog grešnika (3. Mojs 10,16-18), koji je kasnije ulazeći u Svetilište prinosisio pred Boga.

Sveštenici nisu jeli mesa od žrtava prinesenih za greh sveštenika. Ako je žrtva prinošena za greh celog zbora ili sveštenika, onda je sveštenik koji je obavljao službu škropio "krvlju sedam puta pred zavesom od svetinje" i mazao "tom krvlju rogove oltaru na kom se kadi mirisima pred Gospodom u šatoru od sastanka" (3. Mojs 4,6.7).

Škropljenje krvlju i jedenje mesa simbolički je predstavljalo zapisivanje oproštenja u Svetilištu.

Oltar za žrtve paljenice bio je načinjen od dasaka, obloženih bronzom. Imao je kvadratnu osnovu od 2,25 m, a bio je visok 1,35 m. Žrtva je usmeravala veru pokajnika na Otkupitelja

koji će doći. Grešnik je dobijao oprostenoje zato što se kajao i verovao u Otkupitelja. Svaka žrtva predstavljala je smrt Božjeg Jagnjeta. Jutarnja i večernja žrtva bile su javne žrtve u ime celog zbora. Žrtva je bila uvek na oltaru, vatra se nije nikad gasila, zato se ova žrtva i zvala “stalna” ili “svakidašnja”.

Umivaonik je bio načinjen od bronzanih ogledala (2. Mojs 38,8). Samo su čisti sveštenici, i telesno i duhovno, mogli ulaziti u Svetinju da služe, kao predsluka Hrista, velikog sveštenika. Pranje u umivaoniku je predstavljalo Hrista, koji svojom krvlju pere čovekove grehe (Otk 7,14). Umivaonik ukazuje na dva novoza- vetna obreda, krštenje i obred pranja nogu.

Sedmokraki zlatni svećnjak (menora) nalazio se s leve strane u Svetinji. Njegova stalna svetlost simboliše puninu pro- svetljenja Svetim Duhom (v. SVEĆNJAK).

Sto sa postavljenim hlebovima nalazio se na severnoj strani. Na njemu je uvek stajalo dvanaest hlebova. Svake subote su sveštenici jeli stare i donosili nove hlebove, priznajući na taj način da su Izrailjci zavisni od Boga, koji im daje svakodnevni hleb. Hlebovi su bili simbol Hrista, Hleba života (v. HLEB).

Kadioni oltar, kvadratnog oblika, sa stranicama od oko 40 cm i visine od oko 90 cm, nalazio se neposredno ispred zavese, koja je delila Svetinju od Svetinje nad svetinjama. Dim koji se stalno podizao sa ovog oltara i prelazio preko zavese do Božjeg prestola predstavljao je molitve vernih, koje dopiru do samoga Boga (Otk 5,8; 8,3).

U Svetinji nad svetinjama nalazio se samo kovčeg zaveta kao simbol Božjeg prestola milosti. Načinjen od drveta, i spolja i iznutra bio je presvučen zlatom. Na poklopcu su se nalazili heru- vimi kao simbol heruvima koji na nebu služe pred Bogom odajući mu slavu. Između tih zlatnih anđela pokazivala se slava Božja. U samom kovčegu nalazile su se dve kamene ploče sa Božjim zakonom, što je značilo da je Božja pravda utemeljena na večnim načelima.

## **SVETLOST (s Mojsijevog lica - 2. Mojs 34,30)**

Vidi **ŽBUN**

## **SVINJA**

Svinja spada u tzv. “nečiste životinje”, čije je meso bilo zabranjeno za ljudsku ishranu. Osim što



simboliše sve ono što je nečisto, ona u paraboli o biseru koji ne treba bacati pred svinje (Mt 7,6), simboliše i proždrljivost i nedostojnost (v. BISER).

[

## ŠATOR DAVIDOV

“U to ću vreme podignuti opali šator Davidov, i zatvoriću nam pukotine, i opraviću mu što je razvaljeno, i opet ću ga sagraditi kao što je bio pre.” Am 9, 11.

“Šator Davidov” je simbol države Izrael, koja je u vreme cara Davida doživela svoj vrhunac. Međutim, već posle njegovog sina Solomuna, pojavila se pukotina u ovom carstvu, kada je ono podeljeno na severno i južno. Nakon toga oba ova carstva bila su razvaljena. Severno, Izrael, razvalili su Asirci, a južno, Judu, razvalili su Vavilonci. Posle vavilonskog ropstva, sa promenljivom srećom Jevreji su bili u vreme Persijanaca i Grka i porobljeni i slobodni, da bi konačno pod Rimljanima doživeli nacionalnu tragediju. I pored svega, ostale su utešne i pouzdane reči da će sam Bog opraviti i sagraditi “šator Davidov” kao što je bio pre.

Ovo Božje obećanje spomenuto je bilo i na jerusalimskom saboru apostola, koji su, ne zaboravimo, svi bili Jevreji. Završne reči ap. Simona Petra, koji je govorio o rezultatima propovedanja evanđelja među neznabošcima i o njihovom obraćanju u hrišćanstvo, bile su: “Verujemo da ćemo blagodaću Gospoda Isusa biti spaseni na isti način kao i oni.” Dela 15,11. Na to se nadovezao ap. Jakov, koji je u tim rečima prepoznao proročanstvo proroka Amosa, i rekao:

“Simon kaza kako se Bog najpre pobrinuo da između mnogobožaca uzme narod za svoje ime. I s ovim se slažu pro-ročke reči, kao što je napisano: ‘Vratiću se potom i ponovo ću sa-zidati Davidov dom koji je pao, opet ću sazidati što je u njemu srušeno, i nanovo ću ga podići, da bi i ostali ljudi mogli da traže Gospoda, i svi narodi na koje je prizvano ime moje, govori Gos-pod koji tvori ovo - poznato od večnosti.’” Dela 15,14-17.

Na tom saboru u Jerusalimu bio je prisutan i ap. Pavle (Dela 15,12). Zato ne čudi što se ova ista misao može naći i u njegovoj poslanici Rimljanima. Setimo se tih reči:

“Ne želim naime, braćo, da vam ostane nepoznata ova tajna, da ne bi mudrovali po svojoj mudrosti: jedan deo Izrailja je okoreo - dok ne uđu svi mnogobošci, i **tako će se spasti sav Izrailj**, kao što je napisano: 'Izbavitelj će doći sa Siona, odvratit će bezbožnost od Jakova. I ovo im je zavet od mene, kad uklonim njihove grehe.’” Rim 11,25-27.

Sabiranje Izraela i podizanje “Davidovog šatora”, odnosno obnavljanje jevrejske države, od izuzetne je važnosti ne samo za Izrael, već i za druge narode. Sam Gospod kaže: “...Nanovo ću ga podići, da bi i ostali ljudi mogli da traže Gospoda, i svi narodi na koje je prizvano ime moje...” Dela 15,16.17.

Dakle, vraćanje Izraela u Obećanu zemlju, ponovo podizanje Davidovog doma, odnosno same države Izrael, biće podsticaj i za druge ljude i za druge narode da traže Gospoda. To je razlog više zašto je Gospod čvrst u svojoj odluci kad je u pitanju sabiranje Jevreja i obnova njihove države.

## ŠEST

Vidi **666**

### **666 - Otk 13,18**

Ovaj broj se u Bibliji pojavljuje još dva puta (1. Car 10, 14; Jezd 2,13), ali samo u Otkrivenju ima proročko značenje. On je ovde istovremeno broj zveri i čoveka, odnosno čoveka koji je karakterom sličan zveri. S obzirom na kontekst u kome se ovaj broj pojavljuje, zaključujemo da je on šifra za antihrista (up. ŽIG ZVERI).

Broj 6 je broj greha. Od kušanja do smrti, prema ap. Jakovu, postoji 6 koraka (Jak 1,14.15). Proročka najava ap. Pavla dolaska antihrista obuhvata 6 načina njegovog delovanja:

“Jer neće doći (Hristos - *prim. Z.K.P*) dok ne dođe najpre otpad i ne pokaže se čovek bezakonja (1), sin pogibli (2), koji se protivi (3) i podiže više svega što se zove Bog (4) ili se poštuje, tako da će on sestiti u crkvi Božjoj kao Bog (5), pokazujući sebe da je Bog (6).” 2. Sol. 2,3.4.

Utrostručeni broj 6, 666, simboliše grešnost najvišeg stepena, koja je očigledna u delovanju “čoveka bezakonja” koji se izjednačava sa Bogom. Upravo nam navedeni stihovi (2. Sol. 2, 3.4) pomažu u identifikovanju čoveka i zveri iz Otk 13,18 (v. ŽIG ZVERIN; IKONA ZVERINA; ROG MALI).

Istorija hrišćanstva svedoči o srednjovekovnoj dominaciji pape, koji je sebe izjednačio sa Bogom, time što je sebi pripisao neke božanske atribute (dogma o nepogrešivosti; obožavanje; sveti Otac - uprkos Isusove zabrane: “I ocem ne zovite nikoga na zemlji.” Mt 23, 9; Pontifex maximus (najviši sveštenik), mada je Isus poglavar sveštenečki (Jevr 8,1).

Latinske titule pape u zbiru brojevanih vrednosti pojedinih slova, prema većini biblijskih komentatora sadrže odgonetku broja 666:

VICARIVS FILII DEI (Zamenik sina Božjega), LATINVS REX SACERDOS (Latinski kralj - sveštenik) i DVX CLERIS (Vođa klera ili Prvosveštenik). Na primer za DVX CLERIS: D = 500, V = 5, X = 10, C = 100, L = 50, I = 1, ukupno dakle 666. Ostala slova nemaju brojčane vrednosti. Ovo isto važi i za druge dve titule.



### ŠIBLJIKA - Is 11,1

Stablo Jesejevo, koje nalazimo kod evanđeliste Mateja (1,1-17), s jedne strane, gledano prema korenu, vodi do Avrama (Mt 1,1), a s druge strane, gledano prema vrhu, do “Isusa prozvanoga Hrista” (Mt 1, 16).

Šibljika simboliše Isusa, Mesiju, o kome i govori prorok Isaija u narednim stihovima 11. glave svoje knjige, proričući da će na njemu “počivati duh Gospodnji, duh mudrosti i razuma, duh saveta i sile, duh znanja i straha Gospodnjega” (Is 11,2).

Ovaj neobični simbol prorok Isaija koristi i u najpotresnijem proročanstvu u Bibliji, kad govori o pojavi, životu i patnjama Mesije:

“Jer izniče pred njim kao šibljika, i kao koren iz suhe zemlje, i ne bi obličja ni lepote u njega; i videsmo ga, i ne beše ništa na očima, čega radi bismo ga poželeli.” Is 53,2.



# T

## **TAMA (Jv 1,5)**

Vidi **CRNO**

## **TAMA U EGIPTU - 2. Mojs 10,21.22.**

Ovde svakako nije reč o pomračenju Sunca, jer je tama trajala puna tri dana. Većina biblijskih komentatora podseća na činjenicu da u to doba godine, u mesecu aprilu, duva "el-hamsin", vruć južni vetar, koji može da potraje i više nedelja. Jači vetar "samum", vreo i smrtonosan, retko duva više od petnaestak minuta. On je u stanju da podigne takve oblake prašine koji mogu zakloniti Sunce, tako da je takva gusta tama, zbog koje u Egiptu niko nije mogao da se makne s mesta tri dana (v. TRI) mogla zaista nastati od oblaka prašine i peska, uskovitlanih vetrom. Međutim, niko od Egipćana, pa čak ni faraon, nije smatrao ovu pojavu prirodnom, jer ne samo što je mrak bio dugotrajan, nego ga je Mojsije i unapred najavio.

Ova čudna tama bila je direktni napad na glavno egipatsko božanstvo i boga sunca Ra. Svaki faraon se smatrao sinom boga Ra. Međutim ova tama pokazala je svu njegovu ništavnost, jer je sunce bilo pobeđeno.

## **TAMJAN (Mt 2,11)**

Vidi **ZLATO, TAMJAN, SMIRNA**

## **TAMJAN U SVETILIŠTU**

Vidi **KADIONI OLTAR**

## **TAMUZ - Jez 8,14**

Tamuz je sin Nevroda (1.Mojs 10,8), koji je postao simbol obožavanja Sunca, jer se navodno njegov duh nakon smrti podi-

gao do Sunca, i Semiramide, koja ga je rodila pre sklapanja braka sa Nevrodom. Tako je Tamuz postao "sin božji".

Prvo slovo T iz njegovog imena postalo je njegov znak odnosno krst, kome je kasnije dodat krug kao simbol Sunca. Ljudske žrtve, prinošene Suncu, prikivane su na krst u vreme izlaska Sunca.

Dvadeset peti decembar se slavio kao datum rođenja Tamuza priređivanjem gozbi. Ovaj paganski praznik prenet je kasnije na obožavanje Hrista i tako je uspostavljen Božić.

## **TIJATIRSKA CRKVA - Otk 2,18-21**

Tijatirska crkva simboliše dugi period velikog otpada hrišćanstva od 538. do 1798. g., odnosno od trenutka kada je rimski biskup preuzeo pored crkvene i svetovnu vlast na Zapadu, pa do trenutka kada je papstvu zadat strašan udarac odvođenjem pape u zarobljeništvo od strane francuskog generala Bertijea.

Sama reč *tijatira* znači *skrušena žrtva* ili *žrtva pokore*, što odgovara stanju hrišćanske crkve, kada je jednostavna i čista vera bila potisnuta shvatanjem da se spasenje može zaraditi delima i pokorama. Ne samo vera, i Sveto pismo je moralo da ustupi mesto tradiciji. Pred sveštenstvom, koje inače ne poznaje novozavetna crkva, bleđi Isusova prvosveštenička služba. U hrišćansku nauku već se odavno uvuklo učenje o besmrtnosti duše, što je imalo za posledicu verovanje u postojanje raja, pakla i čistilišta. Tu su zatim molitve za mrtve, opraštanje greha (jedno vreme i prodajom oprostajnica), obožavanje ikona i kipova itd.

"Energija koja je pokretala srednjovekovno društvo stvarala se više do 1200 godina pomoću posvećenih relikvija svetaca i mučenika." N. Foster, Hodočasnici, p.15.

Malo je istorijskih podataka o samom gradu Tijatiri. Nju je osnovao Seleukije I kao vojno utvrđenje da čuva pristup njegovom kraljevstvu. Sličnu ulogu imalo je i hrišćanstvo u tijatirskom periodu. Ono je skoro isključivo služilo svetovnim ciljevima, da čuva i jača političku moć verskih poglavara.

Tijatira je 190. godina pre Hr. pala u ruke Rimljana. Hrišćanstvo je u periodu tijatirske crkve imalo istu sudbinu. Jednom reči može se kazati da je istorija Tijatire sasvim bleđa. Takvo je bilo i hrišćanstvo u pomenutim vekovima.

"Žena Jezavelja" simboliše silu i lažnu nauku koja je izazvala veliki otpad u srednjem veku u crkvi, a delovala je kao i cari-

ca Jezavelja (v. ILIJA OPROROK), žena cara Ahava (875-854 pr.Hr.), koja je u Izraelju uvela obožavanje Sunca, idolopoklonstvo i podizala hramove Valu (1. Car 21,25).

### **TOČKOVI - Jez 1,15,16**

Sveštenik i prorok Jezekilj, kada je došla "ruka Gospodnja nada nj", "u zemlji Haldejskoj, na reci Hevaru" (Jez 1,3), video je silan vetar koji je dolazio sa severa (v. VETROVI) i veliki oblak i oganj koji se razgorevao, "i oko njega svetlost, a ispred ognja kao jaka svetlost (stih 4). U tom ognju bila su četiri živa bića, nalik na čoveka, sa četiri lica i četiri krila (stih 6). "I životinje (živa bića - *prim. ZKP*) trčahu i vraćahu se kao munja. I kad gledah životinje, gle, točak jedan beše na zemlji uza svaku životinju prema četiri lica njihova" (1,14,15). Bili su to u stvari heruvimi. "A vidaše se u heruvima kao ruka čovečja pod krilima. I videh, i gle, četiri točka kod heruvima, po jedan točak kod jednoga heruvima, i točkovi bejahu na oči kao kamen hrisolit. I na oči bejahu sva četiri točka jednaka, i kao da je točak u točku." (10,8-10) "Kad idahu, idahu sva četiri svaki na svoju stranu, i idući ne skretahu." (1,17).

Ruka pod krilima heruvima, koja ih je držala i upravljala njima, bila je ruka Gospodnja, koji je bio "po obličju kao čovek" (1,26) i sedeo na safirnom prestolu iznad njihovih glava. Ruka je simbol božanske moći i vlasti (v. RUKA). Točkovi koji su bili jedan u drugom i kretali se i podizali kako se heruvimi kreću i podižu (1,19) simbol su složenih događaja u životu pojedinaca i u istoriji čovečanstva, kojima upravlja i koje usmerava sam Bog.

### **TOFET - Jer 7,31**

Tofet je bilo mesto Molohovog kulta u dolini Hinom (2. Car 23,10; Jer 19,6; v. DOLINA), gde su žrtvovana deca. Protiv ovog paganskog kulta ustao je prorok Jeremija.

### **TRI**

Tri je osnovni broj, broj koji simboliše savršenost, red, sveukupnost, jedinstvenost.

Broj tri asocira najpre na Trojstvo, reč koju, doduše, ne nalazimo u Bibliji, trojedinstvo Oca, Sina i Svetoga Duha (Mt 28,19; 2. Kor 13,13), koji su jedno u božanskoj biti. Međutim, najjači dokaz o Trojstvu u Starom zavetu nalazimo u rečima samoga Boga, koje je uputio Mojsiju: "Ja sam Bog oca tvojeja,

Bog Avramov, Bog Isakov i Bog Jakovljevi.” 2. Mojs 3,6. Život karakter i vera ova tri patrijarha otkrili su prirodu, karakter i namere Svetog Trojstva - Avram Boga Oca, Isak Boga Sina, a Jakov Boga Svetoga Duha.

Tri je simbol savršenstva i u stvaranju: “A stvori Gospod Bog čoveka od praha zemaljskoga (1), i dunu mu u nos duh životni (2) i posta čovek duša živa (3).” 1. Mojs 2,7. “I stvori Bog čoveka po obličju svojem, po obličju Božjemu stvori ga... Tada pogleda Bog sve što je stvorio, i gle, dobro beše veoma...” 1. Mojs 1,27.31.

Broj tri se pominje i u gradnji Nojevog kovčega: “I načini ga na tri boja: donji, drugi i treći.” 1. Mojs 6,16. Tri sprata značili su ukupnost živog sveta koji je trebalo da se spase, a koji je takođe predstavljen brojem tri: ljudi (1. Mojs 7,13), čiste životinje (1. Mojs 7,2) i nečiste životinje (1. Mojs 7,2).

Prorok Jona proveo je tri dana i tri noći u ribljem truhu (Jon 2,1), simbol koji je Isus iskoristio da nagovesti svoju smrt: “Jer kao što je Jona bio u truhu kitovom tri dana i tri noći, tako će biti i sin čovečji u srcu zemlje tri dana i tri noći.” Mt 12,40. Ovaj isti događaj, smrt Isusa Hrista, indirektno je najavio i sam Isus još kad je sa roditeljima kao dečak prisustvovao svojoj prvoj Pashi u hramu, kada je bio izgubljen i tek posle tri dana nađen. Žalost Njegove majke pretvorila se u radost. Njena žalost pretvorila se u neizrecivu radost i kada bude čula da je posle tri dana provedena u grobu Isus opet živ.

Samrtničke muke Isusa Hrista na krstu, užas koji je pritikao Njegovo srce i patnje Njegove duše bile su obavijene veom tame oko krsta, koja je trajala tri sata: “A beše oko šestoga sata, i tama bi po svoj zemlji do sata devetoga.” Lk 23,44. Broj tri je ovde značio sveukupnost greha koji je Hristos uzeo na sebe da bi spasio čovečanstvo: “Gle, jagnje Božje koje uze na se grehe sveta.” Jv 1,29.

U Delima 9,1-9 opisan je susret Savla, koji je disao “pretnjom i smrću na učenike Gospodnje” (stih 1) sa Isusom Hristom. Posle tog susreta, obasjan svetlošću s neba, Savle je ostao tri dana slep. Tri dana bila su simbol potpunog prekida sa dotadašnjim životom, verom i ubeđenjem. On je sada svoje telo dao “u žrtvu živu, svetu, ugodnu Bogu” (Rim 12,1).

Trostruka anđeoska vest u Otk 14,6-12 predstavlja ukupnost Božje poruke svetu poslednjeg vremena i Njegove



savršene volje (v. ILIJA PROROK).

### **TRSKA - Is 42,3**

Trska se po svojoj prirodi i strukturi nameće kao simbol krhkosti i lomnosti. Ovo Isajino proročanstvo odnosi se na Mesiju, Njegovu službu i rad među onima i sa onima koji su siromašni duhom, koji plaču, koji su gladni i žedni pravde, koji su prognani pravde radi (Mt 5,3.4.6.10). Iako su bili “stučeni” udarcima života, Isus ih neće prelomiti. Naprotiv, On je sam govorio: “Duh je Gospodnji na meni; zato me pomaza da javim evanđelje siromasima; posla me da iscelim skrušene u srcu; da propovedim zarobljenima da će se otpustiti, i slepima da će progledati; da otpustim sužnje; i da propovedam prijatnu godinu Gospodnju.” Lk 4,18.

### **TRUBE - Otk 8,2**

Starozavetni spisi govore o tome da su se trube upotrebljavale kako za sazivanje naroda i njihovo pokretanje u pustinji (4. Mojs 10,3.5.6), tako i za polazak na neprijatelja (4. Mojs 10,9).

Kao što sedam pečata otkrivaju istoriju hrišćanske crkve (v. PEČATI), tako i trube simbolišu istorijske događaje političke prirode, ratne pohode koji stoje u određenoj vezi prema hrišćanstvu i njegovim menama tokom vremena. Prve četiri trube najavljuju propast Zapadnog Rimskog Carstva, sledeće dve propast Istočnog Rimskog Carstva, dok sedma govori o propasti svih carstava, čime se i završava istorija sveta. Prema tome, sedam truba mogu se shvatiti kao nagoveštaj sudova i kazni, koje dolaze na nepokajani svet, na otpalo hrišćanstvo. Bog poziva paganske narode sa Istoka da kazni hrišćane koji imaju samo obličje pobožnosti i ime, a koji su prihvatili svetovan duh i izvrnutu nauku (Dela 20,28-30).

#### **1. truba - Otk 8,7**

Drveće i trava simbolišu ljude (Is 61,3; 40,6.7). Prva truba objavljuje pojavu Germana kao osvajača Rimskog carstva. “Glavnu opasnost po Carstvo predstavljali su na severu Vizigoti, na čijem je čelu stajao Alarih. On je najpre napadao na balkanske oblasti, a zatim 410. g., napao na Italiju. Stilihon je sklopio sa njim mir, pri čemu je Alarih bio dužan da pruža Rimu pomoć u borbi sa Carigradom. 406. g. varvarska plemena prešla su Rajnu i odmah zatim opustošila Galiju; u raznim mestima pojavili su se uzurpatori. 408. g. Alarih je zauzeo Panoniju i Norik, zatim kren-

uo na Italiju i zatražio novac za svoju vojsku. Ovaj zahtev bio je zadovoljen, jer je Stilihon više voleo da se sporazume sa Alarihom i da ga iskoristi u borbi protiv uzurpatora, kao i protiv Carigrada; ali je na Honorijeve dvoru pobedila protivnička partija. Stilihon je bio svrgnut s vlasti i pogubljen (408.g).

Ugovor sa Alarihom takođe je bio raskinut. Onda Alarih krene u napad na Rim. Dva puta su Goti napadali na Rim, a trećeg puta, 24. avgusta 410. g. Rim je bio zauzet i opljačkan od Alarihovih trupa, kojima su otvorili vrata robovi. Tri dana je grad bio podvrgnut pustošenju. Stanovnici su mogli naći utočišta samo po crkvama, koje je Alarih poštdeo, iako je bio arijanac.

Pad Rima ostavio je na savremenike neizgladiv utisak. U nekim mestima on je izazvao pagansku reakciju. U Africi je episkop Avgustin, pod pritiskom rimskih događaja i vraćanja paganskim obredima u nekim afričkim gradovima napisao svoje znamenito delo "O državi Božjoj". Po Avgustinovom mišljenju, Rim je pretrpeo kaznu za svoju grešnu prošlost. (...) Avgustinove postavke uticale su na španskog đakona Orozija, koji je ukratko izložio čitavu rimsku istoriju da bi dokazao da je pad Rima odmazda za stare zločine." N. A. Maškin, Istorija starog Rima, pp. 519-520.

## **2. truba - Otk 8,8,9.**

Ovo proročanstvo našlo je svoje ispunjenje u ratnim pohodima Vandala, koje je predvodio njihov vlastoljubivi kralj Gajzerih. Oni su se najpre 455. g. sa svojom snažnom flotom uz reku Tibar probili do Rima, osvojili ga i opljačkali i na hiljade ljudi odveli u ropstvo. Ovaj strašni poraz Rima izazvao je promenu politike Carigrada.

"Carigrad je napustio svoj ravnodušni stav prema molbama za pomoć zapadnorimske vlade i 468. g. poslao protiv Vandalske kraljevine u Africi veliku flotu od preko hiljadu lađa. Ali veština vandalskog kralja Gajzeriha i nesposobnost carskog vojskovođe Vasiliska, šuraka Lava I, učinili su da je ovaj poduhvat, koji je koštao carstvo 130 000 funti zlata, žalosno propao." G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, p.81.

Malim brodićima, sa zapaljivim materijalom, Vandali su potpuno uništili vizantijsku i rimsku flotu, koja je brojala 1.113 brodova sa oko 100.000 mornara i vojnika.

## **3. truba - Otk 8,10,11**

Proroku je u ovoj viziji pokazana najezda Huna, na čelu sa Atilom, čija se pojava i nestanak može uporediti sa zvezdom i čije

simboličko ime Pelen odgovara gorčini koju je ostavljao u opustošenim krajevima duž velikih evropskih reka. Istoričar Ostrogorski piše:

“Četrdesetih godina V veka Vizantijsko carstvo je ponovo doživelo tešku neprijateljsku navalu sa severa. Huni, koji su pod Atilom stvorili ogromno carstvo, počeli su da napadaju vizantijsku teritoriju. Krstareći po Balkanskom poluostrvu, oni su pljačkali i pustošili zemlju, rušili gradove. Tada su stradali mnogi slavni gradovi na Balkanu, među ostalima i Sirmijum, Singidunum, Naisus, Petovio i Emona. Vizantijska vlada je u više mahova sklapala s Atilom privremene ugovore o miru, obavezujući se na plaćanje danka čija je svota rasla sa svakim novim ugovorom. Balkansko poluostrvo bilo je potpuno razoreno, a finansijska moć Vizantije iscrpljena kada je Atila najzad krenuo na zapad. Pri upadu u Galiju, on je, međutim, bio poražen od strane zapadnorimskog vojskovođe Ajecija u bici na Katalaunskom polju (451). Iduće godine Huni su strahovito opljačkali Italiju, ali je već 453. g. Atila iznenada umro, te se njegovo ogromno carstvo raspalo.” G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, p.77.

#### **4. truba - Otk 8,12**

Većina komentatora smatra da simboli sjaja koji se gase, sunce, mesec i zvezde, mogu jedino predstavljati rimske imperatore, senat i konzule i da je pad poslednjeg rimskog cara Romulusa Augustulusa (475-476), koga je svrgnuo Odoakar (476-493), kraj Zapadnog Rimskog Carstva i ispunjenje četvrte trube. Međutim, ovim nije zadat udarac hrišćanstvu, protiv koga su trube i bile okrenute. Hrišćanstvo Zapadnog Carstva osetilo je udarac tek kada je istočnorimski car Zenon (476-491) okrenuo Istočne Gote protiv Odoakara. Teodorih je na čelu Gota 488. g. krenuo na Italiju, osvojio je i postao vazalni kralj vizantijskog cara 497. g.. Tako je osnovana gotska kraljevina, koja se održala pune 62 godine (493-554).

#### **5. truba - Otk 9,1-5.7-11**

Peta i šesta truba najavile su pojavu i širenje militantnog islama, najpre od strane Arabljana, a kasnije i Turaka.

“Trebalo mu je samo sedamdeset godina od Muhamedove smrti (632), da se proširi od Kineskog mora do Atlantskog okeana. Ništa mu se nije moglo oduprijeti. Prvim udarcem oborio je Persijsko carstvo (637-644), zatim uzastopno oduzima Vizantijskom carstvu svaku od njegovih provincija, koju god napadne:

Siriju (634-636), Egipat (640-642), Afriku (698), Španjolsku (711).

Osvajački pohod završiće se tek u početku VIII st., kad se veliki pokret, kojim je ugrozio Evropu na dvije strane u isto vrijeme, slomio pod zidinama Carigrada (717) i pred vojnicima Karla Martella na ravnici kod Poitiersa (732). Tada se zaustavlja. Njegova je prva ekspanzivna snaga iscrpna, ali je bila dovoljna da izmijeni lice svijeta. Posvuda gdje je prošao, stare države, koje su svojim korijenom urasle vijekovima duboko iščupane su kao da ih je zahvatio vjhor; tradicionalni poredak historije poremećen je iz temelja. (...) Sve je otada vjerski i politički podložno najmoćnijem vladaru, što je ikada postojao: Bagdadskom kalifu.

I sve je to djelo jednog nomadskog naroda, koji je dotad gotovo nepoznat živio u svojim kamenim pustinjama ('studenac bezdana', Otk 9,1 - Slika Arabijske pustinje - *prim. ZKP*). Ali taj se narod obratio pod utjecajem jednog proroka, koji je proizašao iz njegova krila ('I vidih zvezdu gdje pade s neba na zemlju, i dade joj se ključ od studenca bezdana' Otk 9,1 - Muhamed - *prim. ZKP*). (...) Sveti rat postaje za njega moralnom obavezom, koja sama sobom donosi nagradu." Henri Pirenne, Povijest Evrope, pp. 25-27.

"I otvori studenac bezdana, i iziđe dim iz studenca kao dim velike peći, i pocrne sunce i nebo od dima studenčeva." Otk 9,2.

Crni dim, simbol islamske nauke, zamračio je sunce, koje u Bibliji simboliše evanđelje (v. ŽENA OBUČENA U SUNCE).

Crna boja je "za muslimanske mistike pravo božansko svjetlo.

Mevlana Džalal al-din Rumi, osnivač derviškog reda Mevlevija, uspoređuje etape unutrašnjeg razvoja Sufija do blaženstva s kromatskom ljestvicom. Ona počinje s bijelim, koje predočuje knjigu kuranskog zakona, polaznu, pasivnu vrijednost, jer prethodi stupanju derviša na put usavršavanja. Završava crnim, prošavši kroz crveno: crno je prema Mevlani apsolutna boja, rezultat svih drugih boja kojima se mistik uspinje kao stubama da bi dosegnuo najviši stupanj ekstaze na kojem će mu se pojaviti Božanstvo i zabljesnuti ga... Nedvojbeno se jednako tako može protumačiti sjajni crni kamen u Meki." J. Chevalier, A. Gheerbrant, Rječnik simbola, p.77.



“Bili su nomadi i siromašni, pa su bili potpuno pripravnici da se pokore božjoj zapovijedi. Bilo im je dovoljno da osedlaju konje i da jurnu... Oni su konjanici, od djetinjstva navikli na pljačku stoke, kojima je Alah ostavio u dužnost da se u njegovo ime bace na osvajanje svijeta (‘I skakavci bejahu kao konji spremjeni na boj.’ Otk 9,7 - *prim. ZKP*).” Henri Pirenne, Povijest Evrope, p. 27.

Novu ekspanzivnu snagu islam je dobio sredinom 11. veka sa pojavom Turaka. Seldžuci su neverovatnom brzinom zbrisali ostatke arabljanske sile u Aziji, a zatim blizu jermenskog mesta Mancikerta (1071) naneli Vizantiji katastrofalan poraz. Prema rečima istoričara Ostrogorskog “sudbina Male Azije bila je zapečaćena. Seldžucima je put bio otvoren i nije bilo više ni snage ni volje koje bi im se mogle odupreti.” G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, p. 324.



“Mongolske najezde Male Azije u trinaestom veku dovele su u svojoj pratnji sveža turska plemena. Jedno od njih naselilo se na granici carstva; njegov vođa Osman organizovao ga je u poslednjim decenijama tog veka u jaku vojničku silu. Po njemu je pleme prozvano Osmanlijama ili otomanskim Turcima.” S. Ransimen, Vizantijska civilizacija, p.54.

“I imahu nad sobom cara anđela bezdana kojemu je ime Jevrejski Avadon a Grčki Apolion” Otk 9, 11. Avadon i Apolion znači rušilac. Evo šta o tome govori istorija: “Oni su bili primitivan narod, rušilački, stočari a ne zemljoradnici. Gde god bi se naselili, obrada zemlje je prestajala, a putevi i vodovodi propadali.” S. Ransimen, Vizantijska civilizacija, p. 49.

## 6. truba - Otk 9,13.14.17.19

Sa šestom trubom počinje novi period turskih najezdi i osvajanja. Međutim, potrebno je obratiti pažnju na Otk 9,12, gde nam se nakon pete trube kaže: “Jedno zlo prođe, evo idu još dva zla za ovim.” Dakle, najavljuju nam se dva zla, kao opomena i konačna kazna. I jedno i drugo zlo odnosi se na osvajanje Carigrada, s tim što je prvo osvajanje trajalo relativno kratko, dakle bilo je jedna vrsta opomene, a drugo je bilo u pravom smislu kazna, jer je posle turskog osvajanja Carigrada Vizantija zauvek propala.

Opomenu su doneli Latini i krstaši, koji su zagospodarili Carigradom 13. aprila 1204. g.. Krstaši, koji su Vizantincima

pritekli u pomoć u borbi protiv Seldžuka, okrenuli su se posle trećeg pohoda protiv hrišćanske Vizantije. Hrišćani protiv hrišćana! Tri dana i tri noći osvajači su pljačkali grad, posebno crkve, i vršili svirepa nasilja. Vizantijski očevidac Nikita Hiniijat piše da su u poređenju sa njima Saraceni bili milosrdni i blagi. Latinsko carstvo trajalo je sve do 25. jula 1261. g..

Konačna kazna došla je sa Turcima.

“Kako god su bili surovi i divlji, Turci su bar u ratnoj vještini bili jednaki zapadnjacima. Imali su ratno brodovlje, topništvo, neuporedivu konjicu, surov zanos i junački fanatizam primitivaca.” Henri Pirenne, Povijest Evrope, p. 362.



A istoričar Ostrogorski piše:

“Izvanredni strateški položaj Carigrada i jačina njegovih zidova često su spasavali Vizantiju, ali samo dok je ona nadmašivala ostale narode i u vojnoj tehnici. Sada je, međutim, tehnička nadmoćnost bila na strani Turaka. Mehmed II je odlično opremio svoju vojsku, a pre svega je, pomoću zapadnih inženjera, stvorio jaku artiljeriju. Ovo novo oružje upotrebljeno je prilikom juriša na Carigrad u dotle neviđenom obimu...” G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, p. 527.

Upravo je to ono o čemu govori prorok sa Patmosa: “Jer sila konja beše u ustima njihovim (vatreno oružje - *prim. ZKP*), i u repovima njihovim (topovi koje su vukli konji - *prim. ZKP*); jer repovi njihovi bejahu kao zmiije i imahu glave, i njima idahu.” Otk 9,19.

Dugo opsedani Carigrad pao je 29. maja 1453. g. a sa njime i Vizantija. Nekoliko godina kasnije ne odolevaju ni Atina ni Korint (1456). “Srpska despotovina pala je 1459.g., Bosansku kraljevinu snašla je ista sudbina 1463, a pre kraja XV veka i ostale slovenske i albanske zemlje sve do Jadranskog mora pale su u ruke Turaka. Ponovo se jedno carstvo širilo od Mesopotamije do Jadrana i imalo svoje središte u Carigradu.” G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, p. 529.

Međutim, Turci se tu neće zaustaviti. Sultan Sulejman Veličanstveni (1520-1566) na istoku je osvojio Bagdad, a na zapadu veliki deo Ugarske. “Beograd je zauzeo 29.8.1521, a tačno pet godina posle toga, 29.8.1526. satro je Mađzare kod Mohača. Zamalo nije zauzeo i sam Beč, pred kojim je bio godine 1529. Njegove flote vršile su iskrcavanja u Alžiru i nanele čitav niz

poraza Mlečićima.” H. Dž. Vels, Istorija sveta, p. 406.

Tek će istorija 19. veka zabeležiti slabljenje i konačan pad Otomanske imperije.

### **7. truba - Otk 11,15**

Sedma truba, za razliku od prethodnih, koje su najavljivale osnivanje i propast zemaljskih carstava, najavljuje večno Božje carstvo (up. Dan 2,44; 7,27).

## U

### **ULJE**

Ulje je višestruki simbol. Njegova značenja su određena njegovom upotrebom:

#### **1. Ulje u svećnjaku - 3. Mojs 24,1,2**

Čisto ulje, kojim su se punili žišci sedmokrakog svećnjaka u Svetinji, simbol je Svetoga Duha, koga je Hristos nakon svog vaznesenja poslao Crkvi (v. Dela 2,1-4). Bez sile Svetoga Duha nema prave pobožnosti.

#### **2. Ulje u darovima - 3. Mojs 2,4,5**

Bilo dakle da je dar bio pečen u peći ili na tavi, pored toga što je bio bez kvasca, morao je biti pripremljen s uljem. Ulje je i ovde simbol Svetoga Duha. Samo čovek, čiji je život posvećen Svetim Duhom, može biti ugodan Bogu, bez obzira koliko imao znanja, talenta ili drugih, urođenih ili stečenih darova.

#### **3. Pomazanje bolesnika - Jak 5,14**

I ovde ulje ima simbolično značenje. Ono nije lek, nego predstavlja Svetoga Duha i Božju milost. Usrdna molitva starešina može pomoći bolesniku da duhovno ojača, da učvrsti veru i poverenje u Boga u trenucima velikih bolova i patnji, kada on sam nije u stanju da se mirno i s poverenjem obrati Bogu za isceljenje.

### **UMIVANJE (2. Mojs 38,8)**

Vidi **SVETILIŠTE**

## **URIM I TUMIM (3. Mojs 8,8)**

Vidi **ODEĆA SVEŠTENIKA**

## **UVO (2. Mojs 29,20)**

Vidi **POSVEĆENJE SVEŠTENIKA**

# V

## **VAL - Sud 2,11**

Val, što znači gospodar, bio je bog oluje i plodnosti, i odgovara vavilonskom božanstvu Bel. Njegov kult je bio veoma raširen među semitskim narodima. Posebno je bio poštovan među Izrailjcima u vreme cara Ahava i carice Jezavelje (9. vek pr.Hr.). Pošto je sa bogoslužjenjem Valu bila povezana i sveta prostitucija, to su i proroci žestoko ustajali i podizali svoj glas protiv ovog kulta. Karakterističan je slučaj proroka Ilije koji je istrebio Valove sveštenike na Karmilskoj gori (1. Car 18).



S obzirom da je Val bio bog oluje, to je Gospod izbegao da se na taj način javi proroku Iliji (1. Car 19, 11). Gospod je izabrao glas “tih i tanak” (1. Car 19, 12) da se javi Iliji.

Obožavanje Vala išlo je tako daleko da su se prinobile i ljudske žrtve (Jer 19,5). Zato je na simboličkom planu Val anti-teza jevrejskom Bogu.

## **VAL-VERIT - Sud 8,33**

Val i Verit su semitska božanstva. Val (v. VAL) je bio bog oluje i plodnosti, a Verit boginja rodnosti, naročito u ratarstvu.

## **VAVILON - Otk 17,3-5**

Nasuprot ženi koja je obučena “u sunce, i mesec pod nogama njenim, i na glavi njenom venac od dvanaest zvezda” (Otk

12,1), a koja simboliše pravu i vernu apostolsku crkvu (v. ŽENA OBUČENA U SUNCE), ovde, u Otk 17, opisuje se jedna druga žena, “obučena u porfiru i skerlet”, dakle materijalno izuzetno bogata, jer više polaže na materijalno nego na duhovno bogatstvo, sa čašom u ruci, što predstavlja lažno učenje, potpuno strano izvornom hrišćanstvu i osnovnim istinama evanđelja (v. VINO BLUDA). Ona je velika otpala crkva, mati kurvama, koja je svojim vinom opila mnoge druge crkve i zajednice. Ona je preljubočinica, jer je napustila svoga ženika Isusa Hrista, a ljudskom tradicijom, pojedinim paganskim običajima i verovanjima i odlukama crkvenih sabora potisnula biblijsko učenje.



“I na čelu njenom napisano ime: tajna, Vavilon veliki”. Otk 17,5. Ovaj duhovni Vavilon predstavlja lažni religiozni sistem, koji je nasledio verovanje i učenje doslovnog starozavetnog Vavilona. Sama reč Vavilon znači “zbrka”. Vavilon je bio sedište boga Marduka, a u Starom veku sa 53 hrama, 955 svetinja i 384 ulična oltara predstavljao je religiozni centar kojem nije bilo ravna. U središtu ovog grada nalazila se čuvena kula Etemenanki, visoka 90 metara, na čijem je vrhu bilo svetište bogu Marduku.

Kao što je doslovni Vavilon bio sagrađen na velikoj reci Eufratu (v. EUFRAT), tako i duhovni Vavilon “sjedi na vodama mnogima” (Otk 17,1). U Otk 17,15 daje se objašnjenje ovog simbola: “I reče mi: vode što si video, gde sedi kurva, ono su ljudi i narodi, i plemena i jezici.”

Ova otpala crkva nema samo duhovnu vlast nad ljudima, ona je povezana i sa državnom vlašću, bolje reći ona dominira nad državom, jer “sedi na zveri crvenoj” (Otk 17,3). Zver u Bibliji simboliše političku vlast (v. Dan 7,17.23; Otk 13).

Otpali Vavilon dakle pored duhovne ima i svetovnu vlast. Zemaljske vlasti su te koje mu omogućuju da “otrovnim vinom kurvarstva svojega napoji sve narode” (Otk 18,2), a ujedno i da ova žena koja ga simboliše bude pijana “od krvi svetih i od krvi svedoka Isusovih” (Otk 17,6).

Sudbina Vavilona najavljena je u vesti drugoga anđela:

“Pade, pade Vavilon grad veliki: jer otrovnim vinom kurvarstva svojega napoji sve narode.” Otk 14,8.

## VAVILONSKA KULA

Građenje Vavilonske kule posle potopa, “kojoj će vrh biti do neba” (1. Mojs 11,4), izazvalo je Božju reakciju: “Hajde da siđemo, i da im pometemo jezik da ne razumeju jedan drugoga što govore. Tako ih Gospod rasu odande po svoj zemlji, te ne saziđaše grada. Zato se prozva Vavilon, jer onde pomete Gospod jezik cele zemlje, i odande ih rasu Gospod po svoj zemlji.” 1. Mojs 11,6-9.

Vavilonska kula simboliše zbrku, jer i sam koren reči Babel (Vavilon) “Bil” znači pobrkati. Samo građenje kule izraz je čovečje oholosti, njegove otvorene pobune protiv Boga i pokušaj izgradnje društva bez Boga.

## VEČERA GOSPODNJA - Mt 26,26-28

Obred Večere Gospodnje ustanovio je sam Isus Hristos, o čemu svedoče sva četiri evanđelja (Mt 26, 20-30, Mk 14,17-26, Lk 22,14-20, Jv 13,1-10) i 1. Kor 11,23-25. Isus je sa svojim učenicima noć uoči svoje smrti proslavio Pashu uzevši beskvasni hleb i neprevrelo vino, “krv od grožđa” (5. Mojs 32,14), dva simbola koja je trebalo da prikažu besprekornu žrtvu prinetu za spasenje čovečanstva. Bila je to i poslednja Pasha, koja je ukazivala na žrtvu Mesije za spasenje sveta (1. Kor 5,7). Prava Žrtva zamenila je životinjske žrtve. Tako je Isus istovremeno ustanovio novi obred, Večeru Gospodnju. I Pasha i Večera Gospodnja ukazuju na Golgotu, ali Pasha je ukazivala unapred, a Večera Gospodnja unazad.

Osnovno obeležje Večere Gospodnje je podsećanje na Isusovu smrt, što je prema zapisu u 1. Kor 11,24.25. bilo i Njegova volja: “Ovo činite meni za spomen.” Ovaj obred isto tako ukazuje i na Hristov ponovni dolazak, o čemu govori zapis ap. Pavla: “Jer kad god jedete ovaj hleb i čašu ovu pijete, smrt Gospodnju obznanjujete, dokle ne dođe.” 1. Kor 11,26. S ovim u vezi evanđelist Matej zapisao je reči samoga Hrista: “Kažem vam pak da neću odsad piti od ovog roda vinogradskoga do onoga dana kad ću piti s vama novog u carstvu oca svojega.” Mt 26,29.

Značenje Večere Gospodnje upotpunjuje se u tešnjoj zajednici vernika koji učestvuju u ovom obredu, a posebno u činjenici da čovekov duhovni život u potpunosti zavisi od Hrista: “Ako ne jedete tela sina čovečjega i ne pijete krvi njegove, nećete imati života u sebi. Koji jede moje telo i pije moju krv ima život večni i ja ću ga vaskrsnuti u poslednji dan; jer je telo moje pravo jelo i

krv moja pravo piće. Koji jede moje telo i pije moju krv stoji u meni i ja u njemu". Jv 6,53-56.

Učestvovati u Večeri Gospodnjoj znači duhovno primati Hrista u svoje srce. Uzimanje učešća u Hristovom telu i krvi znači prihvatati Njegovu Reč i privatati Svetoga Duha (Rim 8,9.10; Ef 3,16-21).

### **VELZEEVUL - Mt 12,24**

Velzeevul, što znači "Gospodar muva", bio je sirijsko božanstvo, koje se sredinom 9. veka pr.Hr. u vreme cara Ohozije posebno poštovalo u Akaronu. Upravo njemu, koji je smatran gospodarom demona, fariseji su pripisivali Hristovu moć da izgoni demone. Veoma veštim odgovorom ("Ako sotona sotonu izgoni, sam po sebi razdelio se." Mt 12,26) Hristos im dokazuje da Duhom Božjim izgoni đavole (Mt 12,28).

Zato je Velzeevul, kao i Val, antiteza pravom Bogu.

### **VENAC (Otk 6,2)**

Vidi **PEČATI**

### **VERIŽICA - 1. Mojs 41,42**

Zlatna verižica (ogrlica), koju je Josif dobio od faraona, bila je ne samo nagrada za odgonetnute snove i mudre savete, već i simbol ugleda i dostojanstva, a pre svega simbol upravne funkcije koju je Josif dobio u Egiptu.

Sličan događaj nalazimo i u knjizi proroka Danila (5,29), gde je sam Danilo od vavilonskog cara Valtazara dobio takođe zlatnu verižicu kao nagradu za protumačeno tajanstveno pismo na zidu carske palate i tako postao treći čovek u carstvu.

### **VETILJ - 1. Mojs 28,18.19**

Vetilj je sveti kamen, simbol Božje prisutnosti i znak duhovne povezanosti čoveka sa Bogom. Naziv Vetilj na hebrejskom znači "Kuća Božja" (Beth-el):

"A kad se Jakov probudi od sna, reče: zacelo je Gospod na ovom mestu; a ja ne znah. I uplaši se, i reče: kako je strašno mesto ovo! ovde je doista kuća Božja, i ovo su vrata nebeska." 1. Mojs 28,16.17.

## VETROVI

1. Prve godine vladavine vavilonskoga cara Valtazara (oko 550. god. pr.Hr.) prorok Danilo je usnio san i dobio viziju: "Videh u utvari svojoj noću, a to četiri vetra nebeska udariše se na velikom moru." Dan 7,2.

U proročkom jeziku vetrovi simbolišu ratove, borbe, političke i društvene nemire. To je slučaj i sa jezikom proroka Jeremije: "Ovako veli Gospod nad vojskama: evo, nevolja će poći od naroda do naroda, i velik će se vihor podignuti od krajeva zemaljskih. I u onaj će dan biti od kraja do kraja zemlje pobijeni od Gospoda, neće biti oplakani, niti će se pokupiti i pogrepsti, biće gnoj po zemlji." Jer 25,32.33. Izrazom "veliki vihor" simbolički se prikazuje strašna borba koju će Bog imati na dan suda sa svim narodima.

I sama utvara u sedmoj glavi knjige proroka Danila očigledan je dokaz da vetrovi simbolišu ratove i sukobe, jer kao rezultat duvanja vetrova jedno carstvo ustaje na drugo, pobeđuje ga i uništava, da bi u sledećem sukobu, kad se podigne novo carstvo, i samo bilo pobeđeno (Vavilon, Persija, Grčka, Rim).

2. "Potom videh četiri anđela gde stoje na četiri ugla zemlje, i drže četiri vetra zemaljska, da ne duše vetar na zemlju, ni na more, niti na ikako drvo." Otk 7,1.

I ovde, u viziji proroka Jovana, kao i u knjizi proroka Danila, vetrovi imaju istovetno značenje. Oni simbolišu ratove, oružane borbe, političke nemire i sukobe, društvena previranja. Kada ovi vetrovi budu pušteni, onda će se u potpunosti ispuniti navedene reči proroka Jeremije (25,32.33).

## VIDELO (Jv 1,5)

Vidi CRNO

## VINO

Mada se u starozavetnim spisima, posebno u psalmima, vino može shvatiti kao simbol radosti (Ps 104,15) ili pak kao simbol blagodarnosti Božje (1. Mojs 27,28), ipak je njegovo značenje konkretizovano u obrednim pravilima, posebno vezanim za jestivne žrtve, jer je korišćeno kao naljevna žrtva (v. ŽRTVE).



U Novom zavetu vino, bez sumnje, ima simboličku konotaciju i to već sa čuvenom svadbenom svečanošću u Kani Galilejskoj, gde je Isus pretvorio vodu u vino (Jv 2,1-11). Tu je voda značila krštenje u Njegovu smrt (v. KRŠTENJE), a vino prolivanje Njegove “skupocene krvi” (1. Petr 1,19) za grehe celoga sveta (Jv 1,29). Pretvarajući vodu u vino Isus je najavio svoju žrtvu na Golgoti. Poslednja večera, na kojoj je svojim učenicima još jednom ponudio čašu vina, bila je novi zavet u Njegovoj krvi (1. Kor 11,25), koja takođe ukazuje na Njegovu smrt (v. VEČERA GOSPODNJA).

### VINO BLUDA - Otk 14,8

Kao što je doslovni Vavilon iz vremena Starog zaveta predstavljao sistem obožavanja lažnih bogova, tako i duhovni Vavilon iz Otkrivenja predstavlja pogrešan religiozni sistem, koji nastavlja sa sprovođenjem učenja i verovanja doslovnog Vavilona.

Starozavetni Vavilon je bio centar idolopokloničke službe. Sam prorok Danilo i njegovi drugovi, Ananija, Misailo i Azarija, dobili su na vavilonskom dvoru kao robovi nova imena, Valtazar, Sedrah, Misah i Avdenago (Dan 1,7) prema glavnim vavilonskim božanstvima. U velikim hramovima stajali su kipovi vavilonskih bogova, dok toga u jerusalimskom Hramu nije bilo. Moderni Vavilon, kao oličenje crkve koja je napustila izvorno hrišćanstvo, takođe vrši idolopokloničku službu nasuprot jasnemu učenju Biblije (v. 2. Mojs 20,4-6). Vavilon sledi ljudsku tradiciju, i umesto Hristu kao glavi Crkve prednost daje zemaljskom vođi.

Druga velika zabluda, koja takođe ima korene u Vavilonu, jeste verovanje u besmrtnost duše, odnosno u zagrobni život. Ova ideja, koja je razvijena u grčkoj filozofiji, uvukla se i u hrišćansku crkvu. Biblija jasno kaže da je “plata za greh smrt” (Rim 6,23). Kad čovek umre “izide iz njega duh, i vrati se u zemlju svoju: taj dan propadnu pomisli njegove” (Ps 146,4). “Jer što biva sinovima ljudskim to biva i stoci, jednako im biva; kako gine ona tako ginu i oni, i svi imaju isti duh; i čovek ništa nije bolji od stoke... Sve ide na jedno mesto; sve je od praha i sve se vraća u prah.” Prop. 3, 19.20.

Vavilon je isto tako bio centar obožavanja Sunca, kome je bila posvećena nedelja. Nasuprot tome Jevreji su shodno četvrtoj zapovesti iz Dekaloga (2. Mojs 20,8-11) svetkovali subotu (šabat), čime su priznavali Boga kao Stvoritelja, “jer je za šest dana stvo-

rio Gospod nebo i zemlju, more i što je god u njima; a u sedmi dan počinu; zato je blagoslovio Gospod dan od odmora i posvetio ga.” (2. Mojs 20,11). Obožavanje Sunca uvuklo se i u hrišćansku crkvu u prvim vekovima, zahvaljujući tradiciji i mešanju paganstva i hrišćanstva.

### VINOGRAD - Mt 21,33-39

Čovek domaćin koji je posadio vinograd predstavlja Boga, a vinograd izrailjski narod, što je jasno naglašeno i u knjizi proroka Isaije (5,7.- up. ČOKOT).

Bezbrojna dobra i velika preimućstva, kojima je Bog obasuo svoj izabrani narod, trebalo je da proslave Boga i da uzdignu Njegova večna načela istine, pravde i čistote. Poput kule u vinogradu, usred Izrailja uzdizao se Hram na slavu Bogu. Međutim, Božja namera ostala je neispunjena: “Ja te posadih lozu izabranu, sve seme istinito; pa kako mi se promeni i izmetnu se odvoda od tuđe loze?” Jer 2,21. “Izrailj je prazna loza vinova, ostavlja rod za se.” Os 10,1. Umesto da šire Božje carstvo, oni su ga sužavali. Umesto da budu preimućstvo svetu, oni su mu postali prepreka. Božje blagoslove gomilali su za sebe. Primali su, a nisu davali.

Sveštenici, književnici i narodne starešine, predstavljeni u ovoj paraboli vinogradarima, umesto da uče narod poslušnosti Božjem zakonu, stavljali su na njega teške terete svojih propisa, što je osujetilo Božja očekivanja, jer ga Njegov izabrani narod nije proslavio rodovima pravde.

Sluge, koje je domaćin poslao da prime rodove (Mt 21,34) predstavljaju proroke. Njih su vinogradari prognali, a neke i ubili. Sudbina Ilije, Jeremije, Jezekilja i Jovana Krstitelja rečito govore o tome. Sin koga je Gospodar najzad poslao, jeste u stvari sam Isus Hristos. Vinogradari ga se nisu postideli: “I uhvatiše ga, pa izvedoše napolje, i ubiše.” Mt 21,39. Isusova smrt izvan Jerusalema (Jevr 13,12) upravo svedoči o tome da se ovo proročanstvo o Njegovom stradanju doslovno ispunilo.

### VITLEJEM

Pored mnogih proročanstava koja se odnose na razne detalje iz Isusovog života, proročanstvo proroka Miheja iz druge polovine 8. veka pr. Hr. govori o mestu Njegovog rođenja: “A ti, Vitlejeme Efrato, ako i jesi najmanji među tisućama Judinijem, iz tebe će mi izaći koji će biti gospodar u Izrailju, kojemu su izlasci

od početka, od večnih vremena.” Mih 5,2. U samom imenu ovoga gradića, smeštenog desetak kilometara od Jerusalima, krije se simbol Isusa Hrista, jer Vitlejem (Betlehem) znači “kuća hleba”. Vekovima ranije, dok je još ova “kuća hleba” bila prazna, prorok u viziji vidi u njoj Hleb života, Isusa Hrista. Kad se navršilo vreme (Gal 4,4), Bog je poslao Hleb života da nahrani gladni svet. Ap. Jovan s ovim u vezi zabeležio je reči samoga Hrista: “Jer je hleb Božji onaj koji silazi s neba i daje život svetu... Ja sam hleb života: koji meni dolazi neće ogladneti.” Jv 6,33.35.

Isusa, međutim, nije najavio samo prorok Mihej. Četrdeset godina je Bog u pustinji hranio svoj narod manom (“Hleb s neba dade im da jedu.” Jv 6, 31), što je takođe simbolisalo Isusa Hrista. Isto tako 12 beskvasnih hlebova u Svetinji, koji su redovno zamenjivani, ukazivali su na Hrista, Hleb života.

### **VODA (u proročanstvima)**

**Vidi MORE**

### **VODA OČIŠĆENJA**

“Ovo je Isus Hristos što dođe vodom i krvlju i Duhom, ne samo vodom nego vodom i krvlju.” 1. Jv 5,6.

“Jedan od vojnika probode mu rebra kopljem, i odmah iziđe krv i voda.” Jv 19,34.

Starozavetni spisi spominju u više obreda vodu kao sredstvo očišćenja: obred u vezi s crvenom junicom (v. CRVENA JUNICA), pranje u umivaoniku (v. SVETILIŠTE), uzimanje gorke vode za brisanje greha (4. Mojs 5,23).

Prema tome, upotreba vode za ceremonijalno čišćenje u Starom zavetu simbol je krštenja u Novom zavetu, a krštenje ne predstavlja pranje telesne nečistote (v. KRŠTENJE), “nego obećanje dobre savesti Bogu, vaskrsenjem Isusa Hrista” (1. Pt 3,21).

### **VODA ŽIVOTA (Jv 4,13.14; 7,37-39)**

**Vidi STENA; PEDESETNICA**

### **VRATA**

“Ja sam vrata.” Jv 10,9. Ovo su Hristove reči, kojima želi da kaže da niko neće doći k Ocu do kroza nj: “Ko uđe kroza me spašće se.” Jv 10,9.

Vrata osim toga simbolišu prilike (2. Kor 2,12; Otk 3,20), kušanje (Lk 13,24.25), a vrata otvorena prilike bez ograničenja (1. Kor 16,9; Dela 14,27; Jv 10,7-9; Os 2,15).

### **VRT - 1. Mojs 2,8**

Edemski vrt je simbol raja i blaženstva, mada čoveku nije dato da u njemu samo uživa, već “da ga radi i da ga čuva” (1. Mojs 2,15). To je s jedne strane značilo nužnost čovekovog delatnog odnosa, a s druge strane da je čoveku pretila opasnost da izgubi vlast nad vrtom, pa i nad celom Zemljom. Iskušenje kome je bio izložen, pad u greh i izrečeno prokletstvo nad njim pokazali su svu ozbiljnost ove pomene.

## **Z**

### **ZAVESA HRAMA**

Tešku zavesu Hrama (v. SVETILIŠTE), načinjenu od lanenog platna i izvezenu zlatom, skerletom i purpustom, koja je odvajala Svetinju od Svetinje nad svetinjama, prema zapisima trojice evanđelista (Mt 27,50.51; Mk 15,37.38; Lk 23,45), nevidljiva ruka pocepala je “nadvoje od gornjega kraja do donjega” (Mt 27,51) u trenutku kada je Isus na krstu izgovorio poslednje reči: “Svrši se!” (Jv 19,30). Pogledu mnoštva, koje je bilo okupljeno u Hramu da prisustvuje večernjoj žrtvi, prinošenju jagnjeta koje je predstavljalo Hrista (v. JAGNJE), bila je izložena unutrašnjost Hrama, najsvetije mesto, gde je Bog ispoljavao svoju prisutnost. Jednom godišnje samo je poglavaru sveštentičkom bilo dopušteno da na Dan očišćenja (v. DAN OČIŠĆENJA) ulazi iza zavesu radi uklanjanja greha naroda. Međutim, u trenutku smrti Isusa Hrista ovaj simbol našao je svoje ispunjenje. Hristos “nam je otvorio novi i živi put kroz zavesu, to jest, njegovo telo”. Jevr 10,20.

### **ZAVET**

Reč *zavet* (jevr. *berit*) znači sporazum ili ugovor. U Bibliji se često pominju “stari zavet” i “novi zavet”. Ovde se ne misli na Stari i Novi zavet kao skupove biblijskih knjiga, već na “prvi” i

“drugi” ugovor, koji je Bog sklopio sa svojim narodom: “A kad veli: nov zavet, prvi načini vethim, a što je vetho i ostarelo, blizu je kraja.” Jevr 8,13. “Jer da je onaj prvi bez mane bio, ne bi se drugome tražilo mesta.” Jevr 8,7.

Stari zavet je Bog sklopio sa svojim narodom nakon što ga je izveo iz egipatskog ropstva. Po tom ugovoru Izrailjci su se obavezali da će držati Deset zapovesti, koje su bile predmet ovog ugovora (5. Mojs 4,12.13). Božje obećanje Izrailjcima, ako održe Njegov zavet, bilo je da će biti “carstvo svešteničko i narod svet” (2. Mojs 19,16). Ovaj zavet je potvrđen krvlju životinja (Jevr 9, 19.20). Međutim, 40 dana posle sklapanja ugovora Izrailjci su ga pogazili proglašivši za boga zlatno tele.

Novi zavet je novi put do čoveka i novi ugovor sa njime.

“Nego ovo je zavet što ću učiniti s domom Izrailjevim posle ovih dana, govori Gospod. Metnuću zavet svoj u njih, i na srcu njihovu napisaću ga, i biću im Bog i oni će mi biti narod.” Jer 31,33.

Sam Hristos je “posrednik boljega zaveta” (Jevr 8,6) i pošto tamo “gde je zavet valja da bude i smrt onoga koji čini zavet” (Jevr 9,16), to je i novi zavet potvrđen Hristovom krvlju.

## **ZELENO**

Zelena je simbol života i životnosti. Zelena paša je simbol punine duhovne ponude (Ps 23,2). Pravednik se upoređuje sa večno zelenom palmom (Ps 92,12). Izrailj je, dok se držao Gospoda, odnosno dok je bio duhovno živ, bio nazivan “maslinom zelenom” (Jer 11,16).

Skakavcima, koji su se pojavili na znak pete trube (v. TRUBE), a koji su simbolisali pojavu militantnih muslimana, bilo je rečeno da ne ude travi zemaljskoj, niti ikakoj zeleni, niti ikako drvetu” (Otk 9, 4), što je prema tumačenju mnogih komentatora bila zabrana koja se odnosila na pravedne, verne i duhovne, nasuprot “ljudima koji nemaju pečata Božjega na čelima svojim” (Otk 9,4) (v. PEČAT BOŽJI; ČELO).

## **ZELJE GORKO (2. Mojs 12,8)**

Vidi PASHA

## **ZEMLJA (Otk 13,11)**

Vidi ZVER SA DVA ROGA

## **ZLATO, TAMJAN, SMIRNA - Mt 2,11**

Mudraci od istoka koji su, vođeni zvezdom, došli u Vitlejem da se poklone novorođenom Mesiji, doneli su sa sobom i darove, kojima su ga darivali. Ti darovi su imali svoje simboličko značenje.

Zlato je simbol bogatstva, ali i vlasti. Time što su mu doneli zlato, mudraci su priznali Isusa za gospodara: “Moje je srebro i moje je zlato, govori Gospod na vojskama.” Ag 2,8.

Darujući mu tamjan simbolički su ukazali na Njegovo večno sveštenstvo: “Gospod se zakleo, i neće se pokajati: ti si sveštenik doveka po redu Melhisedekovu.” Ps 110,4. Ap. Pavle naziva Isusa poglavarom sveštenečkim: “Ali došavši Hristos, poglavar sveštenečki dobara koja će doći, kroz bolju i savšeniju skiniju, koja nije rukom građena, to jest, nije ovoga stvorenja ni s krvlju jarčijom, niti telećom, nego kroz svoju krv uđe jednom u svetinju, i nađe večni otkup.” Jevr 9,11.12.

Smirna je mirisava, bleđožuta smola. Od nje se pravilo ulje, ali je služila i za balsamovanje. Kao dar koji su mudraci doneli Hristu ona je bila simbol Njegovog stradanja i smrti, o čemu svedoči i Jovanovo evanđelje: “A dođe i Nikodim, koji pre dolazi k Isusu noću, i donese pomešane smirne i aloja oko sto litara. I uzeše telo Isusovo, i obaviše ga platnom s mirisima, kao što je običaj u Jevreja da ukopavaju.” Jv 19,39.40.

## **ZLATO ŽEŽENO (Otk 3,18)**

Vidi LAODIKIJSKA CRKVA

## **ZMIJA**

Zmija u Bibliji ima negativan i zao aspekt. Ona je simbol sotone: “I zbačena bi aždaha, stara zmija, koja se zove đavo i sotona, koji vara sav vasioni svet, i zbačena bj na zemlju, i anđeli njeni zbačeni biše s njom.” Otk 12,9. (Up. AŽDAJA; ZMIJA OD MEDI)

## **ZMIJA OD MEDI - 4. Mojs 21,9**

Otvorena pobuna Izrailjaca u pustinji protiv Mojsija, koja je u stvari bila usmerena protiv Božjeg plana da ih odvede u Hanan, njihovo neverstvo i neposlušnost, uskratili su im u jednom trenutku Božju zaštitu. Zbog toga što “vikaše narod na Boga i na

Mojsija” (4. Mojs 21,5), “Gospod pusti na narod zmije vatrene, koje ih ujedahu, te pomre mnogo naroda u Izrailju” (4. Mojs 21,6).

Kad je narod uvideo da je učinio greh i kad se ponizio, Bog je naredio Mojsiju da načini zmiju od medi (bronzina) i da je podigne visoko tako da je svako može videti. Dovoljan je bio samo jedan pogled vere za spasenje od smrtonosnog ujeda zmija otrovnica.

Govoreći o sebi u razgovoru sa jevrejskim knezom Nikodimom Isus je pomenuo ovaj događaj i objasnio simbol zmije od medi: “I kao što Mojsije podiže zmiju u pustinji, tako treba sin čovječji da se podigne da nijedan koji ga veruje ne pogine, nego da ima život večni.” Jv 3,14.15.

Zmija simbolizuje greh, međutim u ovom slučaju ona simbolizuje Isusa Hrista. Ap. Pavle objašnjava ovu tajnu: “Jer onoga (Hrista) koji ne znadjaše greha nas radi učini (Bog) grehom, da mi budemo pravda Božja u njemu.” 2. Kor 5,21. Hristos je bio razapet na krstu. Upravo taj trenutak proročki je objavio Jovan Krstitelj rekavši: “Gle, jagnje Božje koje uze na se grehe sveta.” Jv 1,29.

Zmija od bronzine trebalo je da pouči Izrailjce da se sami ne mogu spasti smrtonosnoga ujeda pustinjskih zmija, nego da verom treba da pogledaju na podignutu zmiju koja je simbolizovala Hrista, Spasitelja čovečanstva.

## ZORA

Zora je simbol doba dana kada Bog pokazuje svoju milost i pravednost.

U zoru su anđeli izveli Lota i njegovu porodicu iz Sodoma (= milost), nakon čega je ovaj grad, kao oličjenje zla, bio uništen (= pravednost; 1. Mojs 19).

Do zore se Jakov rvaao sa Gospodom, a onda u zoru primio blagoslov (= milost; 1. Mojs 32,29), dobivši prethodno udarac po zglavku u stegnu (= pravednost), zbog čega “hramaše na stegno svoje” (1. Mojs 32,31), kao znak nužnosti oslanjanja na Božju silu i pomoć.

“Tada ćemo poznati Gospoda i sve ćemo ga više poznavati; jer mu je izlazak uređen kao zora...” Os 6,3. Ovo proročanstvo se odnosi na pojavu Isusa Hrista, koji sa sobom donosi milost i pravednost.

**ZVANICE (Mt 22,1-14)**  
Vidi **SVADBENO RUHO**

**ZVER IZ BEZDANA (Otk 11,7)**  
Vidi **SVEDOCI**

**ZVER IZ MORA (Otk 13,1-8)**  
Vidi **ŽIG ZVERIN**

**ZVER SA DVA ROGA - Otk 13,11**

Posle opisa zveri koja predstavlja hrišćanski Rim (Otk 13,1-8; v. ŽIG ZVERIN), ap. Jovan opisuje jednu drugu zver koju je video u viziji, a koja je imala “dva roga kao u jagnjeta” (Otk 13,11). Zver u Bibliji simboliše carstvo ili vladajuću silu (Dan 7,17).

U tumačenju simbolike ove zveri moraju se uzeti u obzir tri stvari:

**1. Mesto.-** Prorok kaže da je video ovu zver kako izlazi iz zemlje, za razliku od svih ostalih zveri, koje izlaze iz mora (Dan 7,3; Otk 13,1). More predstavlja “ljude i narode, plemena i jezike” (Otk 17,15). Pomenuta carstva su dakle izašla iz naseljenih oblasti sveta. Prema tome, nasuprot moru, zemlja iz koje izlazi zver sa dva roga predstavlja retko ili slabo naseljeno područje. Isto tako treba naglasiti činjenicu da je zemlja u Otk 12,7 pomogla ženi, odnosno Crkvi (v. ŽENA OBUČENA U SUNCE), kada je ispustila “zmija za ženom iz usta svojih vodu kao reku, da je utopi u reci” (Otk 12,15), tako da sada zmija, tj. Sotona (Otk 12,9), u toj oblasti prividne sigurnosti preko jedne nove versko-političke sile nastavlja da se bori protiv žene, odnosno Crkve.

**2. Vreme.-** Ova zver se javlja nakon perioda prevlasti prve zveri, kojoj “dana bi oblast da čini četrdeset i dva meseca” (Otk 13,5), odnosno 1260 proročkih dana, što predstavlja 1260 godina (v. TIJATIRSKA CRKVA). Posle tog perioda prva zver je bila odvedena u ropstvo (Otk 13,10.11). Godine 1798. Napoleon je prekinuo političku vlast rimskih papa, tako da u to vreme druga zver sa rogovima kao u jagnjeta počinje da raste i da dobija na značaju.

**3. Uspon.-** Prorok vidi mladu životinju, dakle na početku uspona, sa dva roga, simbolima moći, ali s obzirom da su ta dva



roga “kao u jagnjeta” to nam govori o prividnoj bezazlenosti ove zveri. U pitanju je samo podražavanje jagnjeta, jer kao i ostale zveri u Bibliji (Dan 7,3; Otk 13,1), i ova zver je divlja i krvoločna (i za nju je kao i za zver iz mora upotrebljen izraz “therion”, koji ima upravo takvo značenje). “I govoraše kao aždaha.” Otk 13,11.

Iz ovog se može zaključiti da je ovde reč o jednoj novoj naciji, novoj državi sa republikanskim društvenim uređenjem, (jer ova zver nema krunu na glavi), koja u slabo naseljenoj oblasti prerasta u silu. I to krajem 18. veka. Neizbežan je zaključak da je ovde reč o Sjedinjenim Američkim Državama, o novoj naciji koja u potpunosti odgovara proročanstvu. Pod simbolom dva roga treba podrazumevati dva fundamentalna principa protestantizam i republikanizam, na kojima su zasnovane Sjedinjene Američke Države.

### ZVER SA GVOZDENIM ZUBIMA - Dan 7,7

Četvrta zver u ovoj utvari sledi iza risa (leoparda) sa četiri krila i četiri glave, koji je simbol Grčke imperije (v. RIS). U ovom istom poglavlju, u 23. stihu, čitamo: “Četvrta zver biće četvrto carstvo na zemlji, koje će se razlikovati od svih carstava, i izješće svu zemlju i pogaziti i satrti”. Ova zver, slična aždaji, prema tome, jedino može simbolisati Rim, četvrto svetsko carstvo, koje je pokorilo Grčku.



Očigledna je paralela između ove “zveri sa gvozdanim zubima i deset rogova” i “gvozdanih nogu i deset prstiju” kod kipa, koji je sanjao car Navuhodonosor, a koji predstavlja sled svetskih carstava (Dan 2,40-43). I u jednoj i u drugoj slici gvožđe je simbol strahovlade, nemilosti i težine ugnjetavanja Rimljana.

Prsti nogu kod kipa iz drugog poglavlja predstavljaju raspad Rimske imperije pod naletima varvarskih plemena. Isto značenje imaju i deset rogova, o čemu svedoči i 24. stih sedmog poglavlja knjige proroka Danila: “I deset rogova jesu deset care-

va, koji će nastati iz tog carstva”. Istorija svedoči da je deset malih carstava nastalo na teritoriji Zapadnog Rimskog carstva posle njegove propasti 476. g.. Bili su to Heruli, Vandali, Ostrogoti, Vizigoti, Langobardi, Svevi, Franci, Burgundi, Anglosasi i Alemeni. Iz ovih naroda razvili su se neki od današnjih modernih evropskih naroda.

## ZVEZDA (Otk 9,1)

Vidi **TRUBE**



## ŽABE - 2. Mojs 8,6

Ništa nije bila neobična pojava da se posle godišnjih poplava svete reke Nila pojave žabe u velikom broju. Međutim neviđeno mnoštvo žaba, koje su se pojavile na Božju zapovest kada je Aron pružio “ruku svoju na vode Misirske”, uverilo je sve stanovnike drevnog Egipta u natprirodnost ove pojave. Ništa nije moglo da zaustavi nadiranje žaba koje su ubrzo prekrile zemlju, napunile kuće, postelje, peći, pa čak i naćve (2. Mojs 8,3). Faraon je bio prinuđen da dozove Mojsija i Arona da se mole Gospodu da ukloni žabe. (2. Mojs 8,13,14).



Ovo drugo zlo po redu koje je zadesilo Egipat, zbog toga što faraon nije hteo da pusti Izrailjce iz ropstva, ne samo što je bilo natprirodna pojava, već je bilo i napad na žabe koje su bile obožavane kao simbol plodnosti. Prema verovanju starih Egipćana boginja Heka, koja je imala žablju glavu, učestvovala je u stvaranju sveta.

## ŽBUN - 2. Mojs 3,1.2

Mojsijev život se može podeliti na tri velika razdoblja: prvih 40 godina proveo je u Egiptu. U to vreme je mislio da oslobođenje Izrailjaca iz egipatskog ropstva uzme u svoje ruke, ali

je pokazao da zbog nagle i preke prirode, nestrpljivosti i neobuzdanih strasti nije bio spreman da bude vođa Izrailju (Dela 7,23; 2. Mojs 2,11.12; Dela 7,25). Iz tog razloga će sledećih 40 godina u Madijanskoj zemlji provesti kao pastir da bi se mogao pripremiti za ulogu duhovnog pastira jevrejskog naroda (v. ČETRDESET).

Na samom početku ovog tako važnog perioda Mojsije u događaju sa žbunom, koji je goreo a nije sagorevao, dobija izvanrednu pouku. Trnoviti žbun bio je simbol njega samog, njegove neobuzdane naravi, samovolje i oštine. To što je Bog svoju silu i slavu manifestovao na takav način, značilo je da Mojsije tek ako se potpuno preda Bogu može doživeti posvećenje i dobiti silu za izvršenje dela na koje je pozvan. Dok je stajao pred zapaljenim žbunom, grešan i slab, po svojoj ljudskoj prirodi nedostojan, "Mojsije zakloni lice svoje, jer ga strah beše gledati u Boga" (2. Mojs 3,6).

U 80-toj godini svoga života, sa potpuno promenjenim karakterom, kada je postao "vrlo krotak mimo sve ljude na zemlji" (4. Mojs 12,3), Mojsije je pozvan da bude pastir Božjeg naroda i vodiće ga narednih 40 godina. U ovom periodu doživeo je ono što je gledao da se događa sa gorućim žbunom, koji je bio obavijen Božjom slavom. Naime, posle 40 dana i 40 noći provedenih na Sinajskoj gori Mojsije se vratio sa dve ploče Zakona, na kojima je sam Gospod napisao deset zapovesti. "I vide Aron i svi sinovi Izrailjevi Mojsija, a to mu se svetli koža na licu, i ne smeše pristupiti k njemu." 2. Mojs 34,30.

Prema tome, žbun je simbol Mojsija, odnosno, uopšte uzev, simbol čoveka sa svim njegovim slabostima, ali koji može izvršiti veliko delo u Božjim očima ako se na njega spusti božanska sila i slava.

Sličan događaj odigrao se i na dan Pedesetnice (Dela 2,1,3). Silazak Svetoga Duha u obliku ognja očistilo je učenike od "trnja" u njihovom karakteru, posvetilo ih i pripremio da izvrše veliko delo, odnosno da budu Hristovi "svedoci i u Jerusalimu i po svoj Judeji i Samariji i tja do kraja zemlje" (Dela 1,8).

Skoro istovetno iskustvo doživeo je i ap. Pavle, kada ga je na putu za Damask, kuda je išao "dišući pretnjom i smrću na učenike Gospodnje" (Dela 9,1), obasjala svetlost s neba, odnosno kada mu se javio Hristos i promenio njegov život.

## **ŽENA NA ZVERI CRVENOJ (Otk 17,3)**

**Vidi VAVILON; ŽENA OBUČENA U SUNCE**



## ŽENA OBUČENA U SUNCE - Otk 12,1

Žena koju prorok vidi u ovoj viziji predstavlja pravu Božju crkvu (2. Kor 11,2) nasuprot ženi na zveri crvenoj (Otk 17,3), koja predstavlja otpalu crkvu (v. VAVILON). Žena je simbolisala Božji narod Staroga zaveta (Is 54,5.6; Jer 6,2), a takođe simboliše novozavetnu crkvu (Ef 5,25-32).

To što je žena obučena u Sunce, simbol je Hristove slave koja zrači kroz evanđelje. Mesec bi, prema tome, sa slabijom svetlošću, a i svojim položajem, “pod nogama njenim”, prema uobičajenom tumačenju komentatora Otkrivenja, predstavljao obredni zakon Staroga zaveta. Sve dok se nije pojavio Isus, Sunce pravde, ljudi su se spasavali simboličkim obredima verujući u Onoga koga ti obredi predstavljaju. Punina sjaja evanđelja došla je sa Isusovom žrtvom na Golgoti, čime su ujedno obredni propisi bili ukinuti.

Međutim, s obzirom da Mesec u jevrejskoj tradiciji simboliše sam jevrejski narod, ova slika bi se mogla i drugačije tumačiti, naime da novozavetna Crkva, prikazana slikom žene, proizlazi iz njega.

Venac od dvanaest zvezda još nas bliže upućuje na to da je ovde reč o apostolskoj crkvi, i brojem i sjajem (v. Otk 6,2; up. DVANAEST).

## ŽETVA

Žetva je simbol konačnog suda. Još je starozavetni prorok Joilo najavio ovaj sud: “Zamahnite srpom, jer je žetva uzrela.” Jl 3,13. Isus je potvrdio ovu sliku rečima koje je zapisao Matej: “Žetva je kraj sveta.” Mt 13,39. U Otk 14,15-19 dat je sadržajni opis konačnog suda. Ap. Pavle piše o merilu koje će biti odlučujuće na sudu: “Ne varajte se: Bog se ne da ružiti; jer šta čovek poseje ono će i požnjeti. Jer koji seje u telo svoje, od tela će požnjeti pogibao; a koji seje u duh, od duha će požnjeti život večni. A dobro činiti da nam se ne dosadi; jer ćemo u svoje vreme požnjeti ako se ne umorimo.” Gal 6,7-9.



## ŽIG ZVERIN - Otk 14,9.10

Prema Otk 13,16.17 na sve ljude, “male i velike, bogate i siromašne, slobodnjake i robove” vršiće se strahovit pritisak, čak i

pod pretnjom smrti (stih 15) i preduzimati ekonomske mere da prihvate odnosno prime žig zverin. Niko neće moći “ni kupiti ni prodati, osim ko ima žig, ili ime zveri, ili broj imena njena” (Otk 13,17).

Šta simboliše ova zver? Otk 13,1,2: “I stadoh na pesku morskome; i videh zver gde izlazi iz mora, koja imaše sedam glava, i rogova deset, i na rogovima njenim deset kruna, a na glavama njenim imena hulna. I zver koju videh beše kao ris, i noge joj kao u medveda i usta njena kao usta lavova, i dade joj zmija silu svoju, i presto svoj, i oblast veliku.”



Prema Dan 7 zver simboliše carstvo, odnosno 4 zveri iz ove glave predstavljaju 4 svetska carstva: lav predstavlja Vavilon, medved Medo-Persiju, ris (leopard) Grčku, a aždaja Rim. Zver kojoj zmija (odnosno Sotona oličan u carskom Rimu) daje “silu svoju, i presto svoj, i oblast veliku” (Otk 13,2) sadrži u sebi odlike sva ova četiri carstva. To ujedno znači da se ova zver na istorijskoj pozornici javlja posle četiri zveri.

Istorija potvrđuje da je paganski Rim svoj presto, silu i autoritet u vreme cara Konstantina (IV vek), koji je sagradio novu prestonicu i nazvao je prema svom imenu Konstantinopol, preneo na rimskoga biskupa. Umesto careva sada su se nizali pape, koji su nasledili njihovu moć, ugled i titule iz neznaboštva. “I čudi se sva zemlja iza zveri, i pokoloniše se zmiji, koja dade oblast zveri. I pokloniše se zveri govoreći: ko je kao zver? i ko može ratovati s njom?” Otk 13, 3.4. Ova zver dakle nema samo uticaja na području politike, već i religije. Ona zahteva da bude obožavana. Pošto je izašla iz mora, tj. gusto naseljenog područja, jer more predstavlja “ljude i narode, plemena i jezike” (Otk 17,15), “dana joj bi oblast nad svakim kolenom i narodom i jezikom i plemenom” (Otk 13, 7). Osim toga “dano joj bi da se bije sa svetima, i da ih pobedi” (Otk 13,7). Milioni nevinih žrtava i lomače mračnog srednjeg veka samo su dokaz više za identifikaciju ove zveri, odnosno njene sile.

U čemu je sličnost papstva sa Vavilonom (lav), Medo-

Persijom (medved) i Grčkom (ris, tj. leopard)? Papstvo je zadržalo mnoga učenja i verovanja iz ovih carstava, odnosno zemalja. Iz Vavilona je došao klerikalizam. U vreme persijske vladavine u Pergamu je postojala škola prognanih haldejskih sveštenika. Prema učenju ove religije vladar države je bio glava tog sistema sa najznačajnijom titulom "Pontifex Maximus", što znači Najveći Graditelj Mosta, mosta između Zemlje i Neba. Kada je Pergam predat Rimu, i ovaj kult je prenet u Rim. Na taj način je Pergam spojio Vavilon i Rim. "Ne samo Konstantin, već i njegovi nasljednici zadržali su titulu Pontifex Maximus." G. Ostrogorski, Istorija Vizantije, p. 67.

Iz Persije je poteklo obožavanje Sunca, odnosno dana boga sunca, tj. nedelje i učenje o dualizmu, po kome se suština sveta izražava u dvema samostalnim, kvalitativno različitim manifestacijama - u duhu i materiji, što je u katolicizmu rezultiralo asketizmom.

Iz grčke filozofije je preuzeto učenje o besmrtnosti duše, po kojem je čovek podeljen na telo, koje je materijalne prirode i prema tome prolazno, i na dušu, koja je besmrtna i večna. Za dušu se veruje da ona pre života u telu postoji kao čisti duh, iako u ljudskom obliku.

Šta bi bio žig zverin? U uvodnom stihu (Otk 14, 9) opisana je sudbina onih koji primaju ovaj žig, a u Otk 14,12 opisuju se oni koji stoje nasuprot poklonika zveri: "Ovde je trpljenje svetih, koji drže zapovesti Božje i veru Isusovu." Svet će se dakle podeliti na dve grupe: na one koji primaju žig zverin, na koje će se izliti gnev Božji (Otk 14,9.10; 16,1-21), i na one koji drže Božje zapovesti, a koje će zapečatiti anđeo pečatom Boga živoga "na čelima njihovima" (Otk 7,1-3) i koji će ostati sačuvani u toku sedam zala. Prema tome, suprotno pečatu Božjem, kojim se zapečaćuje Hristov karakter Njegovih sledbenika, koji drže Božji zakon, žig zverin je svesno prihvatanje nebiblijskih učenja pod prisilom zveri, kojoj je zmija dala "silu svoju, i presto svoj, i oblast veliku" (Otk 13,2).

### **ŽITO ISTRVENO - 3. Mojs 2,14-16**

Istrveno žito, ili bolje reći smrvljeno klasje, predstavlja Hrista, koji je prema proroku Isaiji bio "ranjen za naše prestupe, izbijen za naša bezakonja", koji je bio "mučen" i "zlostavljen" (Is 53,5.7) odnosno slomljen ili smrvljen. Žito spada u jestivne žrtve, a one predstavljaju Hrista kao izvor života.

## **ŽITO ZEMALJSKO (Otk 14,15)**

Vidi **SRP**

## **ŽIŽAK (Mt 25,1-13)**

Vidi **DEVOJKE MUDRE I LUDE**

## **ŽRTVE**

Prinošenje žrtava izražava veru u Spasitelja, koga, u stvari, simbolišu te žrtve. One su uspostavljene da bi čovek mogao da se očisti od greha, odnosno kao sredstvo oslobođenja, i da ponovo uspostavi vezu sa Bogom, tj. da doživi pomirenje. Sve su one ukazivale na Hristovu žrtvu na Golgoti i na Njegovu prolivenu krv.

O prvom žrtvi može se govoriti na osnovu biblijskog izveštaja, kada je Bog Adamu i Evi, koji su učinili prvi greh, načinio haljine od kože i obukao ih u njih (1. Mojs 3,21). Prethodno je dakle žrtva morala biti prineta. Time je Bog pokazao da ljudi pred njim mogu opstati ako su pokriveni haljinama pravde Božjeg Jagnjeta, koje je prineto kao žrtva. Pravda je zadovoljavana samo priznavanjem greha i žrtvom, odnosno prolivanjem krvi žrtvene životinje u zamenu za čoveka. "Jer je plata za greh smrt, a dar Božji je život večni u Hristu Isusu Gospodu našem." Rim 6,23. Greh je oprašten tako što je grešnik na glavu žrtvene životinje polagao ruke, ispovedao svoju krivicu, klao je i njenu krv prinosio na oltar, i to je činio sve do trenutka dok nije prineta konačna i potpuna žrtva na Golgoti.

Pošto su sve žrtve predlika Isusa Hrista, to su onda i žrtveni zakoni sredstvo i način da se oslika život i smrt božanske Žrtve. Zato nije ni čudo što je Jovan Krstitelj, nadahnut Duhom Božjim, u Isusu prepoznao onoga koji je sistemom žrtava vekovima unapred najavljivao: "Gle jagnje Božje koje uze na se grehe sveta." Jv 1,29.

Žrtvene zakone, koji do najmanjih pojedinosti određuju vrstu žrtve i način njenog prinošenja, dao je sam Bog svome sluzi Mojsiju na Sinaju. Sve žrtve bi se mogle podeliti na dve grupe - na krvne i nekrvne.

Krvne obuhvataju žrtve paljenice, žrtve pomirenja, žrtve za greh i žrtve za prestup. U nekrvne žrtve spadaju tzv. jestivne žrtve.

## Žrtve paljenice

Postojala su dva tipa žrtava paljenica; opšta ili kolektivna, odnosno svagdašnja, kako se naziva u Bibliji, i lična žrtva paljenica, koja se ticala pojedinca.

“Opšta ili kolektivna žrtva paljenica prinostila se jutrom i večerom preko cele godine, kako u radnim danima, tako i subotom i praznicima. Druge krvne žrtve bile su joj dodavane, ali nikad je nisu mogle zameniti. Ova žrtva bila je srž i srce javnog bogoslužjenja kod Izrailjaca.

Opšta žrtva paljenica sastojala se od prinošenja jednog muškog jagnjeta od godinu dana jutrom i jednog večerom. Uz to bio je određen i prinos - jestivna i naljevna žrtva (2. Mojs 29,38-42; 3. Mojs 6,8,9). ‘Ovo je zakon za žrtvu paljenicu: žrtva paljenica neka stoji na ognju na oltaru celu noć do jutra, i oganj na oltaru neka gori jednako.’ (3. Mojs 6,9) S obzirom na to što je ta žrtva morala stalno biti na ognju na žrtveniku, nazivala se *tamid*, što znači neprekidna žrtva.

To je bila žrtva prineta za narod kao celinu. To nije bila grešnikova žrtva Bogu, već Gospodnji dar, Gospodnja žrtva za narod. Ona je prinošena *bez obzira na to da li će pojedinci koristiti prednosti koje im pruža ili ne*.

U naročitom smislu i večernje žrtve paljenice bile su slika Hristove žrtve za sve ljude. One su predstavljale Hristovu žrtvu kad je ‘okusio smrt za sve ljude’ (Jevr 2,9) i postao žrtva pomirnice za naše grehe, ali ne samo za naše grehe već za grehe sveta (1. Jv 2,2). Jutarnja i večernja žrtva paljenica bila je Izrailjcima jamstvo da se Bog pobrinuo za njihovo spasenje.” M. Golubić, Hristovo slavno delo pomirenja, p. 50.

“Lične žrtve paljenice bile su dragovoljne. Dok su druge žrtve, naročito žrtve za greh i prestup, bile propisane, žrtve paljenice bile su dragovoljni darovi. Darivalac je mogao da prinese na žrtvu bilo koju čistu životinju: junca, ovcu, kozu, jagnje, grlicu ili goluba. Kad je prinostio žrtvu paljenicu od goveda, tražilo se jedino da prinese mušku životinju bez telesne mane (3. Mojs 1,3.10.14). (...)

Žrtva paljenica prinostila se u mnogo slučajeva. Ona se prinostila u vezi sa žrtvom za greh. Dok je žrtva za greh čistila pokajnika od greha, žrtva paljenica pokazivala je stav onog koji ju je darivao prema Bogu - njegovo potpuno posvećenje Bogu. Ona se prinostila u slučaju očišćenja od gube, u slučaju očišćenja žene posle porođaja kao i u slučaju ceremonijalnog oskvrnuća (3. Mojs



14,19.20; 12,6-8: 15, 15.30). Žrtva paljenica prinosila se u slučaju posvećivanja Arona i njegovih sinova za sveštenu službu (3. Mojs 8,18). Ona se, takođe, prinosila i u vezi sa nazirejskim zavetom (4. Mojs 6,14). U svim ovim prilikama ona je simbolisala potpuno posvećenje pojedinca Bogu. Darivalac je simbolično sebe prinosio na oltar, posvećivao je potpuno svoj život Bogu.” M. Golubić, Hristovo slavno delo pomirenja, pp. 98-100.

### **Žrtve pomirenja**

Žrtve pomirenja ili mirotvorne žrtve bile su dobrovoljne i one su uključivale zavete, zahvalne žrtve i žrtve po želji (3. Mojs 19,5; 7,15.16). To su bile zajedničke svečanosti na kojima su zajednički učestvovali Bog, sveštenik i narod (3. Mojs 3,11; 7,14.31-33; 7,15-18; 19,5-8; 5. Mojs 27,7; 12,17.18).

“Za mirotvornu žrtvu darodavac u izboru nije bio ograničen. Mogao je da prinese na žrtvu krupnu i sitnu stoku i to muško ili žensko. Da bi žrtva bila ugodna, morala je biti bez mane (3. Mojs 22,21; 3,1-17). (...)

Od mirotvornih žrtava najznačajnije su zahvalne žrtve. One su se prinosile u radosnim prilikama kao zahvalnost za naročito oslobođenje ili za naročiti blagoslov.

Mirotvorna žrtva bila je neka vrsta zajedničke gozbe. Dok se žrtva paljenica sva spaljivala, od mirotvorne žrtve spaljivao se samo manji deo, a veći deo pripadao je darodavcu i njegovoj porodici. Božji deo bio je spaljivan na žrtveniku (3. Mojs 7,14-17). Takođe je i svešteniku pripadao određeni deo (stihovi 33.34). Darodavac je jeo meso svoje mirotvorne žrtve sa svojom porodicom i sa svim čistim osobama koje bi pozvao na ovu svečanu gozbu. Meso žrtvene životinje moralo se pojesti istoga dana; u nekim slučajevima moglo se pojesti i drugog dana, ali se nije smelo duže čuvati (3. Mojs 7,16-21).

Beskvasni i kvasni kolači koji su se tom prilikom prinosili takođe su bili mirotvorne žrtve (stihovi 11-13). Beskvasni kolači predstavljaju Hrista koji je bez greha i koji je naš mir (Ef 2,14). Kvasac predstavlja greh, ljudsku nesavršenost koja nikad ne može biti ugodna Bogu (Am 4,5). Kolač s kvascem mogao se prineti samo kao žrtva prvine i tada je predstavljao čoveka koji prvi put dolazi k Bogu sa svim svojim gresima i slabostima.

Meso zahvalne mirotvorne žrtve moralo se pojesti istoga dana (3. Mojs 7,15). Ovo nije bio samo zdravstveni propis dat iz razloga da se meso ne bi pokvarilo, već je to trebalo da podstakne Izrailjce da se tom prilikom sete i gladne sirotinje. Meso se

jelo 'pred Gospodom', na mestu koje je On izabrao (5. Mojs 12,17-19).

Zahvalna mirotvorna žrtva bila je radosna zajednička gozba i u tome se razlikovala od svih drugih darova.

U mirotvorne žrtve, pored zahvalnih žrtava, ubrajaju se i zavetne žrtve. Darodavac se mogao zavetovati sa bilo kojim motivom, na primer zbog naročitog blagostanja koji je želeo da dobije od Gospoda. Mogao je sebe da zavetuje Gospodu, svoju ženu, decu, stoku, kuću ili zemlju (3. Mojs 27,1-29). (...)

Mirotvorna žrtva je slika Večere Gospodnje na kojoj deca Božja zahvaljuju Bogu na primljenim blagoslovima i obnavljaju svoj zavet na vernost Bogu i blišnjima (1. Kor 10,16-21)." M. Golubić, Hristovo slavno delo pomirenja, pp. 125-127.

### **Žrtve za greh**

"Žrtva za greh prinosila se samo za nehotične grehe, za grehe učinjene u neznanju (3. Mojs 4, 2. 13. 22.27). Žrtva za greh prinosila se za one grehe koji nisu povredili pravo drugoga i nisu bili učinjeni hotimice, s predumišljajem ili iz zlobe. Tu se obično misli na manje pogreške, propuste, na kakvu nepromišljenu reč ili nagli čin koga grešnik u određenom trenutku nije bio svestan, ali ga je kasnije uvideo. (...)

U 3. Mojs 4 nalazimo propise koji se odnose na način prinošenja žrtava za greh. Tu se spominju četiri kategorije darodavaca: pomazani sveštenik (stihovi 3.12), celi zbor (stihovi 13-21), narodni poglavar (stihovi 22-26) i pojedinac građanin (stihovi 27-35). U svim ovim slučajevima nisu se prinosile iste žrtve, niti se na isti način primenjivala krv. 'Pomazani sveštenik' za greh koji je učinio morao je da prinese junca bez mane kao žrtvu za greh (3. Mojs 4,3). Isto se tražilo ako bi celi zbor sinova Izrailjevih zgrešio (stihovi 13.14). Ako bi nehotice zgrešio poglavar narodni, on je kao žrtvu za greh morao da prinese jarca bez mane (stihovi 22.23). Ako je običan čovek nehotice zgrešio, morao je da donese kao žrtvu za greh, čim je postao svestan svog greha, kozu bez pogreške (stih 28). Ako nije mogao da prinese kozu, morao je da prinese ovcu bez mane kao svoju žrtvu za greh.

U svakom slučaju darovalac je morao da položi ruke na glavu žrtvi za greh i ispovedi svoje grehe. Kad je ceo zbor zgrešio, tada su starešine morale položiti ruke na glavu juncu i ispovediti narodne grehe. (...)

Jedenje mesa od žrtava za greh nije bila proizvoljna uredba. To je imalo naročito značenje. Jedući meso žrtava za greh, čija krv nije unošena u Svetinju, sveštenici su uzimali na sebe grehe pokajnika (3. Mojs 10, 16-18).

Žrtva za greh prinosila se prilikom posvećenja Arona i njegovih sinova za sveštenu službu (3. Mojs 8,14-17). Ona se prinosila i u drugim slučajevima, kao na primer posle porođaja (3. Mojs 12,6-8); u slučaju oskrvnjenja nazireja (4. Mojs 6,10); prilikom posvećenja i čišćenja levita (4. Mojs 8,8.12). Žrtva za greh prinosila se na praznik mladina, prilikom Pashe, Pedesetnice, na Trubni dan; desetog, petnaestog i dvadeset drugog dana sedmog meseca, to jest na Dan očišćenja, kao i na prvi i poslednji dan praznika Senica." M. Golubić, Hristovo slavno delo pomirenja, pp. 115-117.

### Žrtve za prestup

“Žrtva za prestup (jevr. *žašam*) prinosila se za hotimične grehe, za grehe učinjene u znanju, za svesno prekoračenje Božjih odredbi. Greh učinjen u neznanju, nesvesno, nehotimično, ipak se smatrao prestupom ako se pretpostavljalo da je čovek mogao ne samo bolje da zna nego je i trebalo bolje da zna, pa je u skladu sa tim bio odgovoran za svoje neznanje. Ipak, ovakvi prestupi nisu bili takve prirode da bi povlačili smrtnu kaznu.

Žrtva za prestup označavala je veći stepen krivice negoli žrtva za greh, iako greh nije morao biti veći.

Ima greha koji su se smatrali prestupima, a ima i takvih koji su se smatrali delimično gresima, a delimično prestupima. Žrtva za ovu vrstu greha nazivala se žrtva za greh i prestup. U ovu vrstu greha spadaju gresi nabrojani u prvom delu 5. poglavlja Treće knjige Mojsijeve. To su sledeći gresi: neodazivanje na poziv za svedočenje pred sudom, doticanje nečeg nečistog, doticanje kakve čovekove nečistoće, doticanje strva, nepromišljeno zaklinjanje (3. Mojs 5,1-4). 'Kad bude kriv za koju od tih stvari, neka prizna greh svoj. I neka dovede na žrtvu Gospodu za greh, što je zgrešio, žensko od sitne stoke, jagnje ili jare, za greh; i sveštenik će ga očistiti od greha njegov.' (3. Mojs 5,5.6) Ako grešnik nije mogao da prinese jagnje ili kozu, mogao je umesto toga da prinese dve grlice ili dva golubića, jednu kao žrtvu za greh, a drugu kao žrtvu paljenicu (stih 7). Sveštenik bi krvlju pokropio unutrašnje strane žrtvenika, a ostalu krv prolio na podnožje žrtveniku (stih 9).

Ako grešnik nije mogao da prinese na žrtvu ni dva golubića ili dve grlice, mogao je da prinese 'desetinu efe beloga brašna kao žrtvu za greh'. Na nju nije smeo da izlije ulje ni da stavi tamjana, 'jer je žrtva za greh' (stih 11). (...)

U slučaju kad je grešnik svojim prestupom oštetio svog bližnjeg, kad je bila u pitanju laž, krađa, zatajivanje nađenog predmeta, prekomerne kamate na posuđeni novac, nepošten rad za primljenu platu, grešnik je morao ne samo da prizna greh, već da oštećenom da nadoknadu za učinjeni prestup." M. Golubić, Hristovo slavno delo pomirenja, pp. 119-121.123.

### **Jestivne žrtve - 3. Mojs 2,1-3.**

"Jestivna žrtva prinosila se od onih biljnih proizvoda koji su predstavljali glavnu narodnu hranu: brašno, ulje, žito, vino, a uz to su se prinosili još so i tamjan. Kad su se ti darovi prinosili Bogu, samo se deo od toga spaljivao na oltaru kao 'žrtva ognjena na ugodni miris Gospodu'; ostalo je pripadalo svešteniku.

Jestivne žrtve možemo podeliti na prinose, naljeve i katione žrtve.

Kod prinosa nije se uzimalo žito u zrnju, nego brašno, hleb i pogače, čemu bi se dodalo ulje, so i tamjan. Za naljev se upotrebljavalo vino. 'Vino za naljev prinesi po ina (3 litre); to je žrtva ognjena za miris ugodni Gospodu'. (4. Mojs 15,10).

Jestivne žrtve prinosile su se obično u vezii s krvnim žrtvama paljenicama i mirotvornim žrtvama, a nikada se nisu prinosile u vezi sa žrtvom za greh i prestup. One su se prinosile i samostalno." M. Golubić, Hristovo slavno delo pomirenja, p. 105.

Jestivna žrtva predstavlja Isusa Hrista kao čoveka. Kao što je žrtva paljenica predstavljala Isusa u Njegovoj smrti, tako jestivna žrtva predstavlja Hrista u životu. U ovoj žrtvi nema prolijanja krvi. To je divna predlika Hrista kako je na našoj Zemlji živio i služio.

Belo ili fino brašno, povezano sa Hristovim životom, pokazuje da kod Njega ničega grubog nije bilo. Nijedno jedino zrnce grubosti nije se moglo naći u Njegovom životu i delovanju. Bilo prijatelje, bilo neprijatelje, susretao je sa onom blagošću, prefinjenošću i ujednačenošću, što je moglo da simboliše samo fino, meko, neoštro brašno.

Ulje u jestivnoj žrtvi slika je Svetoga Duha (v. ULJE) i ono se primenjivalo na dva načina: polivanjem jestivne žrtve (3. Mojs 2,1) i zamešavanjem presnih pogača od belog brašna sa

uljem (3. Mojs 2,4). I jedan i drugi simbol nalazimo ispunjen u Hristu. Preleven Duhom Gospodnjim prilikom krštenja na Jordanu (Jv 1,32) i potom “pun Duha Svetoga” (Lk 4,1) Isus je mogao da ostvari svoju misiju na zemlji: “Duh je Gospodnji na meni; zato me pomaza da javim evanđelje siromasima; posla me da iscelim skrušene u srcu; da propovedim zarobljenima da će se otpustiti i slepima da će progledati; da otpustim sužnje; i da propovedam prijatnu godinu Gospodnju.” (Lk 4, 18.19).

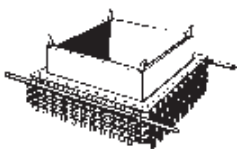
“I metne na nju kad i neka je donese... sveštenicima” (3. Mojs 2,1.2). Kao što je u predsluci vatra na oltaru spaljivala žrtvu i stvarala ugodni miris Gospodu, tako je i Hristos u vatri svih iskušenja pokazivao da je ceo Njegov život ugodni miris Gospodu.

Sa svakim darom prinosila se i so (3. Mojs 2, 13) (v. SO).

U jestivne žrtve ubrajala se i naljevna žrtva od vina. “Vina donesi za naljev po ina; to je žrtva ognjena za miris ugodni Gospodu.” (4. Mojs 15.10.24). Tu je takođe spadao obrtani snop kao prvi snop žetve, koji se prinosio drugog dana Pashe (v. OBRTANI SNOP).

Valja pomenuti i dva hleba s kvascem kao obrtanu žrtvu na dan Pedesetnice (3. Mojs 23,17), koji su takođe spadali u jestivnu žrtvu. Pošto su bili s kvascem, predstavljali su grešnika s njegovim nedostacima, onakvog kakav jeste, a koji želi da se javi pred Gospodom i da se oslobodi tereta greha i krivice.

U jestivne žrtve ubrajaju se i hlebovi prisutnosti, dvanaest hlebova “u dva reda, po šest u jedan red, na čistom stolu pred Gospodom” (3. Mojs 24,6) (v. DVANAEST; HLEB; SVETILIŠTE; VITLJEJEM).



## ŽRTVENIK

Žrtvenik u Bibliji označava mesto za žrtvu, ujedno je spomenik Gospodu. Žrtvenike su gradili Noje (1. Mojs 8,20), Avram (1. Mojs 12,7.8; 13,18; 22,9), Isak (1. Mojs 26,25), Jakov (33,20; 35,7), Mojsije (2. Mojs 17,15; 24,4), Isus Navin (Is. Nav. 8,30), Gedeon (Sud 6,24), Samuilo (1. Sam 7,17), Saul (1. Sam 14,35), David (2. Sam 24,25), Solomun (1. Car 9,25).

Prema slici za gradnju zemaljskog Svetilišta, koju je od Boga dobio na gori Sinaju, Mojsije je trebao između ostalog da načini i žrtvenik. Žrtvenik se zajedno sa umivaonikom nalazio

ispred Svetilišta, u predvorju koje je bilo ograđeno zavesama. Njegov opis nalazi se u 2. Mojs 27,1-8. Bio je načinjen od bagremovih dasaka, šupalj, dug i širok 2,25 m, a visok 1,35 m, okovan bronzom, na četiri ugla imao je četiri roga (up. ROG). Na njemu se nalazila rešetka od bronzne, kao mreža, a na njena četiri ugla po jedan beočug, takođe od bronzne. Žrtvenik je imao i beočuge za nošenje, kroz koje su se provlačile bagremove poluge okovane bronzom.

Žrtvenik za žrtve paljenice sadržao je evanđeosku poruku, odnosno bio je simbol Hristove žrtve na krstu, koja je prineta umesto čoveka i za čoveka, radi oprostjenja njegovih greha i pomirenja sa Bogom.

## UMESTO POGOVORA

(izvod iz recenzije)

Zvonimir Kostić Palanski, publicista i prevodilac iz Niša, široj čitalačkoj javnosti znani dečji pisac, ovde se upustio, tako će mnogima izgledati, u sasvim neočekivano bogoslovsko polje - biblistiku, u teološku disciplinu kojoj nema ravne po “težini” i “zamašnosti”. Prosto je neiscrpan popis literature o Bibliji, toj “knjizi starostavnoj”; na desetine je hiljada napisa, studija, monografija... pisanih iz pera bogoslova, istoričara, filozofa, filologa, arheologa, bibličara... pa se čovek nužno mora osloniti na uređene kompjuterske baze bio-bibliografskih podataka. Kako se onda, jesu pitanja sada, “usudio” naš autor samostalno da pristupi izradi obimnog LEKSIKONA BIBLIJSKIH SIMBOLA (320 simbola) i nije li to prezamašan posao za jednog jedinog “Božjeg grešnika”?

Odgovarajući na pitanja, najpre želimo skrenuti pažnju na podatak, već činjenicu - Palanski jeste oprobani bogoslovski pisac protestantske provincije (izdvajamo, za ovu priliku, knjige: OD BOGA DO ZMIJE, HRIŠĆANSTVO BEZ HRISTA, RAT GOSPODARA VREMENA, BIBLIJA KAŽE ALI CRKVE UČE), čije su studije, nasloanjene na Bibliju, hvaljene i kritikovane, rado čitane ali i žustro osporavane (i iz redova protestantskog hrišćanstva, a ne samo pravoslavnog i rimokatoličkog). To kazuje da je Palanski dobroano već “u Bibliji” na svoj specifičan način, te nije samo “sa Njom” i “pored Nje”, kakav je slučaj sa mnogim našim bogoslovima ikojeg konfesionalnog ishodišta. Zatim, sasvim logično, kao samokritički nastrojenom tumaču, njemu je poznato da u biblijskim stvarima ne treba biti pretenciozan - odatle i intelektualno poštena ograda u

Predgovoru rukopisa: “Svestan da će ovaj leksikon izazvati i oštra reagovanja, naglašavam da je moj doprinos u rasvetljavanju biblijskih simbola potpun samo u odrednicama VITLJEJEM, ZMIJA OD MEDI, ŽBUN... a delimičan u odrednicama 666, TRI, BELO... Kritičarima koji u pojedinim tumačenjima budu želeli pre svega da vide versku isključivost i netolerantnost, ostaje da svoja oštra pera podignu protiv same istorije.” Rečju, već samo dva odgovora na napred postavljena pitanja, pravdaju našeg autora i njegov poduhvat na izradi LEKSIKONA.

Dodatan ili definitivni razlog za publikovanje rukopisa Zvonimira Kostića Palanskog sadržan je u recenzentskoj konstataciji, izrečenoj ama baš sličnim povodom pre koju godinu, koja glasi: “Ono što me je zapanjilo, bez obzira na činjenicu što sam i sam sociolog religije, jeste to da mi u enciklopedistici i rečničkoj književnosti posvećenoj religiji kasnimo nedopustivo mnogo naspram Zapada (Nemačke, na primer) i Istoka (bivšeg Sovjetskog Saveza, takođe)... Zašto bi mi, razmišljao sam, jedino prevodili prešampavali ono što su drugi uradili u belom svetu.” To kašnjenje, koliko-toliko i držeći na umu protestantsku pozadinu, nadomestiće LEKSIKON BIBLIJSKIH SIMBOLA.

U Nišu,  
04.01.1998.

Prof. dr Dragoljub B. Đorđević,  
sociolog religije



## LITERATURA

1. Abraham B. Ranovič: *Helenizam i njegova istorijska uloga*, Veselin Masleša, Sarajevo 1962.
2. Agnes M. Klerke: *History of Astronomy in the Nineteenth Century*, (n.d.)
3. A. Rebić: *Biblijske starine*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983.
4. *Biblijski leksikon*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
5. Cadik Danon: *Zbirka pojmova iz judaizma*, Savez Jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd 1996.
6. Danko Grlić: *Leksikon filozofa*, Naprijed, Zagreb 1982.
7. Dž. K. Kuper: *Ilustrovana enciklopedija tradicionalnih simbola*, Nolit, Beograd 1986.
8. Dž. Kingston, D. Lambert: *Velike svetske katastrofe i krize*, Narodna knjiga - Vuk Karadžić, Beograd 1982.
9. E. G. Vajt: *Čžnja vekova*, Preporod, Beograd 1987.
10. Eliezer Papo: *Agada - kazivanje o prolasku, transliteracija hebrejskog i ladino teksta*, Jerusalem 5756.
11. Erih From: *Umeće ljubavi*, BIGZ, Beograd 1990.
12. *Filozofski rječnik*, Matica Hrvatska, Zagreb 1965.
13. G. Ostrogorski: *Istorija Vizantije*, Prosveta, Beograd (n.d.).
14. Henri Pirenne: *Povijest Evrope*, Kultura, Zagreb 1956.
15. H. Dž. Vels: *Istorija sveta*, Narodno delo, Beograd 1929.
16. Jacques B. Doukhan: *Daniel, die Vision vom Ende*, Advent-Verlag, Zürich 1989.
17. J. Chevalier - A. Gheerbrant: *Rječnik simbola*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1983.
18. J. C. Woodhouse: *The Apocalypse*, J. Hatchard, London 1805.
19. Josif Flavije: *Judejski rat*, Prosveta, Beograd 1967.
20. Karlheinz Deschner: *Kirche des Un-Heils*, Wilhelm Heyne Verlag, München 1980.
21. Luigi Pareti: *Historija čovječanstva*, Kulturni i naučni razvoj, vol II, Naprijed, Zagreb 1976.

22. Martino Tomasi: *Tod und Auferstehung*, Himmel und Hölle, VCL, Gisikon 1991.
23. Mirko Golubić: *Hristovo slavno delo pomirenja*, Preporod, Beograd 1986.
24. N. A. Kun: *Legende i mitovi stare Grčke*, Veselin Masleša, Sarajevo 1971.
25. N. A. Maškin: *Istorija starog Rima*, Naučna knjiga, Beograd 1951.
26. Nelson Beecher Keyes: *Vom Paradies bis Golgatha*, Verlag das Beste GmbH, Stuttgart-Zürich-Wien, 1964,
27. Norman Foster: *Hodočasnici*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1986.
28. Oleg Mandić: *Leksikon judaizma i kršćanstva*, Matica hrvatska, Zagreb 1969.
29. R. A. Anderson: *Unfolding the Revelation*, PPPA, Mountain View, California 1974.
30. R. Rice: *Uvod u kršćansku teologiju*, ATF, Maruševac 1987.
31. Richard Rice: *The Reign of God*, Andrews University Press, 1985.
32. R. M. Devents: *Our First Century*, C. A. Nichols and Co., Springfield, Massachusetts 1876.
33. Rasel Baril: *Novi svetski poredak*, Preporod, Beograd 1994.
34. S. Ransimen: *Vizantijska civilizacija*, Minerva, Subotica-Beograd 1964.
35. Šarl Etinger: *Istorija jevrejskog naroda*, Ginko, Beograd 1996.
36. W. Cuninghame: *A Dissertation on the Seals and Trumpets of the Apocalypse*, Thomas Cadell, London 1843.
37. W. Miller: *Evidence From Scripture and History of the Second Coming of Christ*, Elias Gates, Troy, New York 1838.
38. Z. Kostić Palanski: *Hrišćanstvo bez Hrista*, Sirius, Niš 1993.
39. Z. Kostić Palanski: *Rat gospodara vremena*, Gradina, Niš 1994.
40. Z. Kostić Palanski: *Proročanstva sa Patmosa*, Gradina, Niš 1995.
41. Z. Kostić Palanski: *Od Boga do zmije*, Grafika, Pirot 1997.
42. Z. Kostić Palanski: *Knjiga bez pečata*, Grafika, Pirot 1998.
43. Z. Kostić Palanski: *Logos i kosmos*, Grafika, Pirot 1998.
44. Z. Kostić Palanski: *Deset reči ljubavi*, Pony express, Niš 1999.
45. Z. Kostić Palanski: *Pade, pade Vavilon*, Punta, Niš 2001.
46. Z. Kostić Palanski: *Armagedon*, Punta, Niš 2001.
47. Z. Kostić Palanski: *Božanski hesed*, Punta, Niš 2002.

**Zvonimir Kostić Palanski**  
**LEKSIKON BIBLIJSKIH SIMBOLA**

I izdanje, 2002.

Urednik:

**Mr Zdravko Šordan**

Recenzent:

**Prof. dr Dragoljub B. Đorđević**

Tehnički urednik:

**Srđan Pavlović**

Izdavač:

**Punta Niš**

Za izdavača

**Buba Pavlović**

©Copyright by

**Zvonimir Kostić Palanski**  
**Lapčevićeva 11, YU-18000 Niš**  
**Tel/fax 018 / 364-414**  
**Mobilni: 063 / 47 40 49**  
**E-mail: palanski @ EUnet.yu**

Štampa:

**Punta Niš**

Tiraž 1000 primeraka

ISBN 86-83119-23-8

Zvonimir Kostić Palanski rođen je 1948. u Beloj Palanci. Književnim i prevodilačkim radom bavi se već više od 30 godina. Ovo je njegova 42. knjiga. Zastupljen je u više antologija. Od knjiga sa duhovnom tematikom izdao je sledeće:

HRIŠĆANSTVO BEZ HRISTA (1993),  
RAT GOSPODARA VREMENA  
(1994 - DER KAMPF DER HERRSCHER  
DER ZEIT, 1998),  
BIBLIJA KAŽE, ALI CRKVE UČE (1995),  
PROROČANSTVA SA PATMOSA (1996),  
OD BOGA DO ZMIJE (1997, 2001),  
BOG VOLI SVOJU DECU (1997 -  
HOSPODIN MILUJE SVOJE DETI, Bratislava 1998),  
KO SAM JA? (1997),  
VEŠTINA PROPOVEDANJA (1998),  
KNJIGA BEZ PEČATA (1998 - tri izdanja),  
LOGOS I KOSMOS (1998, 2002),  
DESET REČI LJUBAVI (1999, 2001),  
U SENCI ANĐELA (pesme - 1999),  
ARMAGEDON (2001),  
LJUBAV, SEKSUALNOST I RELIGIJA (2001),  
PADE, PADE VAVILON (2001 - dva izdanja),  
TAJNA PRAZNOG GROBA (2001),  
PODIGNITE OČI SVOJE (2001),  
BOŽANSKI HESED (2002).



Foto: Jelena Kostić

**PALANSKI**



ISBN 86-83119-23-8